

**EUSKALTZAINDIAREN
*ADIERAZPENAK***

EUSKARAREN SUSTATZEA

1976-2019

3. argitaraldia (osatua eta eguneratua)

EUSKALTZAINDIA

JAGON 3

**Euskaltzaindia
2019**

Euskaltzaindiaren
adierazpenak
Euskararen sustatzea
(1976-2019)
3. argitaraldia

Paratzailea: Andres Iñigo

Sustapen batzordea

Burua: Aleman, Sagrario
Idazkaria: Osa, Erramun
Kideak: Aizpurua, Jon
Baxok, Erramun
Coyos, Jean-Baptiste “Battittu”
Iñigo, Andres
Juaristi, Patxi
Larrazabal, Santiago
Lobera, Gotzon
Martínez de Luna, Iñaki
Ramos, Rosa
Saez, Patxi
Uribarren, Patxi
Urrutia, Andres
Usarralde, Ibon

Aholkulariak: Erize, Xabier
Etxegoien, Juan Karlos “Xamar”
Ruiz Urrestarazu, Manuel Maria
Soulé, Bernardette
Arabako ordezkaria
Gipuzkoako ordezkaria
Nafarroako ordezkaria
Ipar Euskal Herriko ordezkaria

© EUSKALTZAINDIA/RALV/ALB

Paratzailea: Andres Iñigo (euskaltzain osoa, Nafarroako ordezkaria eta Sustapen batzordeko kidea)

2019ko abenduaren 31n itxi da.

Betiere, eguneratze-lana, gutxienez, urtean behin egingo da.

Eskubide guztiak jabedunak dira. Ez da zilegi liburuki hau osorik edo zatika kopiatzea, ez sistema informatikoekin beronen edukia biltzea, ez inongo sistema elektroniko edo mekanikoz, fotokimikoz, magnetikoz, elektrooptikoz, fotokopiaz, erregistratuz edo beste bitartekoz berau transmititzea, aipamenetarako izan ezik, argitaratzailearen edo copyrightaren jabearen alde aurreko eta idatzizko baimenik gabe.

ISBN: 978-84-948489-3-3

AURKIBIDEA / ÍNDICE / TABLE DE MATIÈRES

AURKEZPENA.....	9
ATARIKOA.....	10
ADIERAZPENAK.....	1
1.a REAL DECRETO DE RECONOCIMIENTO DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA.....	2
1.b EUSKALTZAINDIAREN ONARTZE-DEKRETUA.....	11
2 <i>BAI EUSKARARI</i> KANPAINAREN ALDEKO JAIALDIA.....	19
3 HEZKUNTZA MINISTERIOARI EGINDAKO ESKEA.....	22
4.a <i>EUSKAL HERRIA</i> HITZA EZ BAZTERTZEAZ.....	27
4.b QUE NO SEA RELEGADA LA PALABRA <i>EUSKAL HERRIA</i>	28
5.a EUSKARAREN EGOERA NAFARROAN.....	29
5.b SITUACIÓN DEL EUSKARA EN NAVARRA.....	30
6 ESPAINIAKO ERREGE-ETORTZEA.....	31
7.a EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i>	33
7.b <i>DECLARACIÓN</i> DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA.....	34
8 EUSKALTZAINDIAK FELIPE GONZÁLEZ MÁRQUEZ, ESPAINIAKO GOBERNU BURUARI <i>EUSKARAREN NORMALIZAZIO LEGEAZ</i>	36
9 <i>DECLARACIÓN</i> SOBRE EL ANTEPROYECTO DE LEY DEL EUSKERA EN NAVARRA.....	38
10 HAUTESKUNDE OROKORRETAN NAFARROAKO BOTO-PAPERETAN EUSKARA GUTXIESTEAGATIK / POSTERGACIÓN DE LA LENGUA VASCA EN LAS PAPELETAS DE NAVARRA PARA LAS ELECCIONES GENERALES.....	39
11.a AUTODETERMINAZIOAZ <i>ADIERAZPENA</i>	40
11.b <i>DECLARACIÓN</i> SOBRE LA AUTODETERMINACIÓN.....	41
12.a NAFARROAKO GOBERNUARI ETA IRITZI PUBLIKOARI.....	42
12.b AL GOBIERNO Y A LA OPINIÓN PÚBLICA DE NAVARRA.....	43
13.a ARABAKO EUSKALTZAIN OSO, OHOREZKO ETA URGAZLEEK EUSKALTZAINDIAREN JAGON SAILAREKIN EGITEN DUTEN <i>ADIERAZPENA</i>	44
13.b <i>DECLARACIÓN</i> DE LOS ACADÉMICOS NUMERARIOS, HONORARIOS Y CORRESPONDIENTES DE ÁLAVA, CONJUNTAMENTE CON LA SECCIÓN TUTELAR DE EUSKALTZAINDIA.....	46
14 EUSKALTZAINDIAREN PARTAIDETZA EUSKARAREKIKO NAFARROAKO FORU PARLAMENTUAN BEREZIKI SORTUTAKO BATZORDEAN.....	48
15 FRANTSES GOBERNUARI EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i>	49
16 <i>DECLARACIÓN</i> DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA ACERCA DE LA RESOLUCIÓN PARLAMENTARIA SOBRE LA LEY FORAL DEL VASCUENCE DE NAVARRA Y ACERCA DEL DECRETO FORAL REGULADOR DEL USO DEL EUSKARA.....	50
17.a NAFARROAKO EUSKARAREN FORU LEGEAREN GAINEAN PARLAMENTUAK ERABAKI DUENAZ EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i>	52

17. b <i>DECLARACIÓN</i> DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA ACERCA DE LA RESOLUCIÓN PARLAMENTARIA SOBRE LA LEY FORAL DEL VASCUENCE DE NAVARRA.....	53
18.a EUSKO IKASKUNTZAREN ETA EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i> IRITZI PUBLIKOAREN AURREAN 1994KO AZAROAREN 19AN NAFARROAKO JUSTIZIA AUZITEGI NAGUSIKO ADMINISTRAZIOAREKIKO AUZIEN SALAK EMANDAKO EPAIARI BURUZ.....	54
18.b <i>DECLARACIÓN</i> DE EUSKO IKASKUNTZA / SOCIEDAD DE ESTUDIOS VASCOS Y EUSKALTZAINDIA / REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA ANTE LA OPINIÓN PÚBLICA NAVARRA, EN RELACIÓN CON LA SENTENCIA DE 19 DE NOVIEMBRE DE 1994 DE LA SALA DE LO CONTENCIOSO-ADMINISTRATIVO DEL TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTICIA DE NAVARRA.....	56
19 DÉCRET DU 20 FÉVRIER 1995 PORTANT RECONNAISSANCE D'UNE ASSOCIATION COMME ÉTABLISSEMENT D'UTILITÉ PUBLIQUE.....	58
20 PALABRAS DE JEAN HARITSCHELHAR, PRESIDENTE DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA, CON OCASIÓN DE LA AUDIENCIA CONCEDIDA POR LA SRA. DÑA. ESPERANZA AGUIRRE, MINISTRA DE EDUCACIÓN Y CULTURA A LA JUNTA RECTORA DE LA INSTITUCIÓN EL DÍA 30 DE OCTUBRE DE 1996.....	59
21 EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i> HIZKUNTZEI BURUZ.....	61
22.a BARAÑAINGO UDALAREN 1994KO DEIALDI BATEZ NAFARROAKO JUSTIZIA AUZITEGI NAGUSIAREN 1997KO OTSAILAREN 20KO EPAIA DELA ETA, EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i>	62
22.b <i>PRONUNCIAMIENTO</i> DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA A PROPÓSITO DE LA SENTENCIA DEL TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTICIA DE NAVARRA DEL 20 DE FEBRERO DE 1997 SOBRE UNA CONVOCATORIA DE 1994 DEL AYUNTAMIENTO DE BARAÑAIN.....	63
23.a NAFARROAN <i>FM</i> IRRATIEN LIZENTZIA BERRIAK.....	65
23.b LICENCIAS DE RADIO <i>FM</i> A ADJUDICAR EN NAVARRA.....	67
24.a NAFARROAKO <i>FM</i> IRRATIEN LIZENTZIEN ESLEIPENAREN GAINEAN EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i>	69
24.b <i>DECLARACIÓN</i> DE EUSKALTZAINDIA SOBRE EL REPARTO DE LICENCIAS RADIOFÓNICAS <i>FM</i> EN NAVARRA.....	70
25 PALABRAS DE JEAN HARITSCHELHAR, PRESIDENTE DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA, CON OCASIÓN DE LA AUDIENCIA CONCEDIDA POR EL SR. D. MARIANO RAJOY, MINISTRO DE EDUCACIÓN Y CULTURA, A LA JUNTA DE GOBIERNO DE LA INSTITUCIÓN, EL DÍA 16 DE NOVIEMBRE DE 1999.....	71
26 PALABRAS DE JEAN HARITSCHELHAR, PRESIDENTE DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA, CON OCASIÓN DE LA AUDIENCIA CONCEDIDA POR LA SRA. DÑA. ESPERANZA AGUIRRE, PRESIDENTA DEL SENADO, A LA JUNTA DE GOBIERNO DE LA INSTITUCIÓN, EL DÍA 16 DE NOVIEMBRE DE 1999.....	73
27.a EUSKALTZAINDIA, GALIZIAKO ERREGE AKADEMIA ETA INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS-EK TOPONIMIAZ EGINDAKO <i>ADIERAZPENA</i>	75
27.b <i>DECLARACIÓN</i> DE LAS DELEGACIONES DE EUSKALTZAINDIA, REAL ACADEMIA GALEGA E INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS SOBRE CUESTIONES DE LOS NOMBRES DE LUGAR.....	77
28.a NAFARROAN EUSKARAREN INGURUAN POLITIKARIEN ARTEAN SORTUTAKO ZENBAIT EZTABAIDA KEZKAGARRI DIRELA ETA.....	79
28.b CON MOTIVO DEL DEBATE SURGIDO EN ALGUNOS SECTORES DE LA CLASE POLÍTICA DE NAVARRA EN TORNO AL EUSKERA.....	80
29.a EUSKARAREN EGOERA NAFARROAN: EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i>	81

29.b LA SITUACIÓN DEL EUSKERA EN NAVARRA: <i>DECLARACIÓN</i> DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA.....	83
30.a NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOAN EUSKARAZKO PLANGINTZA JARTZEAZ.....	85
30.b SOBRE EL ESTABLECIMIENTO DE PLANES DE ESTUDIO EN EUSKERA EN LA UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA.....	87
31.a NAFARROAKO EUSKARA KONTSEILUARI.....	89
31.b AL CONSEJO NAVARRO DEL EUSKERA.....	92
32.a EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA EGUNKARIAREN IXTEAREN GAINEAN</i>	95
32.b <i>DECLARACIÓN</i> DE EUSKALTZAINDIA/REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA ACERCA DEL CIERRE DE <i>EGUNKARIA</i>	96
33 <i>ADIERAZPENA</i> EUSKALKIEN ERABILERAZ, IRAKASKUNTZAN, KOMUNIKABIDEETAN ETA ADMINISTRAZIOAN.....	97
34.a “ <i>EUSKAL HERRIA IZENA</i> ” 139. ARAUAREN GAINEAN.....	102
34.b LA DENOMINACIÓN <i>EUSKAL HERRIA</i>	110
34.c LE NOM <i>EUSKAL HERRIA</i>	117
35.a EUSKALTZAINDIAREN AGERRALDIA NAFARROAKO PARLAMENTUAK FORU KOMUNITATEAN EGIN ETA GARATZEN DEN HIZKUNTZA POLITIKA AZTERTZEKO ERATUTAKO PONENTZIAREN AURREAN.....	126
35.b COMPARECENCIA DE EUSKALTZAINDIA ANTE LA PONENCIA CONSTITUIDA EN EL PARLAMENTO FORAL DE NAVARRA, PARA EL ANÁLISIS DEL DESARROLLO DE LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA DE LA COMUNIDAD FORAL DE NAVARRA.....	135
36.a EUSKARAZKO IRRATIAREN GARRANTZIAZ IRUÑERRIAN.....	144
36.b SOBRE LA EXISTENCIA DE RADIO EN EUSKERA EN LA CUENCA DE PAMPLONA.....	145
37.a EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i>	146
37.b <i>DÉCLARATION</i> DE L’ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE.....	147
38 PROBLEMAS ORIGINADOS POR LA LOCALIZACIÓN DE LA ANTENA DE <i>EUSKALERRIA IRRATIA</i> EN EL MONTE EL PERDÓN.....	149
39.a ESPAÑIAKO AKADEMIEN <i>ADIERAZPENA</i>	151
39.b <i>COMUNICACIÓN</i> DE LOS REPRESENTANTES DE LAS ACADEMIAS DE LAS LENGUAS DE ESPAÑA.....	152
40 SOLICITUD PARA LA TRAMITACIÓN EN EL PARLAMENTO DE LA INICIATIVA LEGISLATIVA POPULAR “TELEVISIÓN SIN FRONTERAS”.....	153
41.a IRRATIEN DEIALDIAN EUSKARAREN PRESENTZIA AREAGOTZEARI BURUZKO ESKAERA.....	155
41.b SOLICITUD DE LA ADECUADA Y PROGRESIVA PRESENCIA DEL EUSKERA EN LA CONVOCATORIA DEL CONCURSO DE RADIOS.....	157
42.a SOBRE EL RECORTE EN LA ASIGNACIÓN A EUSKALTZAINDIA EN LOS PRESUPUESTOS GENERALES DEL AÑO 2012.....	159
42.b SOBRE EL RECORTE EN LA ASIGNACIÓN A EUSKALTZAINDIA EN LOS PRESUPUESTOS GENERALES DEL AÑO 2012.....	160
43.a EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i> 2012KO MARTXOAREN 31KO BAIONAKO MANIFESTALDIAZ.....	161
43.b L’ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE SOUTIENT LA MANIFESTATION DU 31 MARS À BAYONNE.....	162
44 <i>ZATOZ EUSKALTEGIRA!</i> KANPAINAREN ALDE.....	163
45.a EUSKALTZAINDIA D EREDUAREN ALDE NAFARROAN.....	165

45.b EUSKALTZAINDIA A FAVOR DEL MODELO D EN NAVARRA.....	166
46 EUSKALTZAINDIAREN <i>ADIERAZPENA</i> IPARRALDEKO KOLEGIOEN ERREFORMAZ	167
47.a.1 EUSKAL TELEBISTAK NAFARROAN EMITITZEARI BURUZ INDUSTRIA MINISTERIOAK EMANDAKO DEBEKUAZ.....	169
47.a.2 SOBRE LA ORDEN DEL MINISTERIO DE JUSTICIA PARA EL CESE DE EMISIONES DE EUSKAL TELEBISTA EN NAVARRA.....	171
47.b EUSKAL TELEBISTAK NAFARROAN EMITITZEARI BURUZ INDUSTRIA MINISTERIOAK EMANDAKO DEBEKUAZ.....	173
47.c EUSKAL TELEBISTAK NAFARROAN EMITITZEARI BURUZ INDUSTRIA MINISTERIOAK EMANDAKO DEBEKUAZ.....	175
48 “UNA HISTORIA DE VASCONIA” PROGRAMAZ.....	176
49.a EUSKALTZAINDIAK ETA EUSKAL KONFEDERAZIOAK <i>ADIERAZPEN BATERATUA</i> (EUSKARAREN EGOERA IPAR EUSKAL HERRIAN).....	177
49.b <i>DÉCLARATION</i> DE L’ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE ET D’EUSKAL KONFEDERAZIOA : STOPPER LE DÉCLIN DE LA LANGUE BASQUE ET RENFORCER SON PROCESSUS DE REVITALISATION EN PAYS BASQUE NORD.....	179
50 SOLICITUD PARA LA INCLUSIÓN DEL EUSKERA EN EL PREMIO NACIONAL A LA MEJOR TRADUCCIÓN.....	181
51.a 2018KO FRANTZIAKO ITZULIAREN SENPERETIK EZPELETARAKO ETAPAN EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA.....	183
51.b DEMANDE POUR QUE L’ON DONNE À LA LANGUE BASQUE LA PLACE QUI LUI REVIENT LORS DE L’ÉTAPE DU TOUR DE FRANCE 2018 ENTRE SAINT-PÉE-SUR- NIVELLE ET ESPELETTE.....	185
52.a 2018KO ERRUGBI FINALEAN, ESPAINIAKO ITZULIAN ETA MTV EUROPE MUSIC AWARDS-EN EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA.....	187
52. b 2018KO ERRUGBI FINALEAN, ESPAINIAKO ITZULIAN ETA MTV EUROPE MUSIC AWARDS-EN EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA.....	189
52. c 2018KO ERRUGBI FINALEAN, ESPAINIAKO ITZULIAN ETA MTV EUROPE MUSIC AWARDS-EN EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA.....	191
53.a 2018AN BIZKAIKO HIRIBURUAN IZANGO DEN EUROPAKO ERRUGBIKO CHALLENGE ETA CHAMPIONS TXAPELKETETAKO FINALEAN, EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA.....	193
53.b 2018KO ESPAINIAKO ITZULIAK GETXOKO UDALERRIAN IZANGO DUEN JARDUNALDIAN, EUSKARAK DAGOKION TOKIA IZAN DEZAN ESKAERA.....	195
53.c 2018KO MTV EUROPE MUSIC AWARDS EKITALDIAN EUSKARAK DAGOKION TOKIA IZAN DEZAN ESKAERA.....	197
54.a EUSKARAK GENERO GRAMATIKALIK EZ DUENEZ GERO, ERREGISTRO ZIBILETAN PERTSONAK IZENDATZEAN INDARREAN DAGOEN LEGEAK SORTZEN DITUEN OZTOPOAK GAINDITZEKO NEURRIAK BIDERA DITZAN.....	199
54.b DADO QUE LA LENGUA VASCA CARECE DE GÉNERO GRAMATICAL, EMITA LAS INSTRUCCIONES PERTINENTES A LOS REGISTROS CIVILES A FIN DE PROCURAR UNA APLICACIÓN MÁS FLEXIBLE DE LA NORMATIVA VIGENTE PARA LA IMPOSICIÓN DE LOS NOMBRES DE PERSONA.....	201
55.a EUSKALTZAINDIAREN AGERRALDIA NAFARROAKO PARLAMENTUAK EUSKARARI BURUZKO FORU LEGE BERRI BAT EGITEKO SORTU DUEN BATZORDE BEREZIAN.....	203
55.b COMPARECENCIA DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA ANTE LA COMISIÓN ESPECIAL CREADA POR EL PARLAMENTO DE NAVARRA PARA LA ELABORACIÓN DE UNA NUEVA LEY FORAL DEL EUSKERA.....	210
56 EUSKARA BATUAREN <i>ADIERAZPENA</i>	217

57. a EUSKALTZAINDIAREN ZUZENDARITZAREN <i>ADIERAZPENA</i> , NAFARROAKO HERRITARREN HIZKUNTZA ESKUBIDEEN BERMEAZ.....	221
57. b <i>DECLARACIÓN</i> DE LA JUNTA DE GOBIERNO DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA-EUSKALTZAINDIA, ACERCA DE LA GARANTÍA DE LOS DERECHOS LINGÜÍSTICOS DE LA CIUDADANÍA NAVARRA.....	222

AURKEZPENA

*Sagrario Aleman,
Sustapen batzordeko burua*

Euskaltzaindiaren zereginetako bat euskara zaintzea eta aitzinatzea da. Xede hori bete ahal izateko, besteren artean, Akademiaren erantzukizuna da Euskal Herriko erakunde publikoei behar diren baliabideen bermea aholkatzea eta eskatzea. Eta hizkuntza erakunde ofiziala den aldetik, hori egin izan du erakunde publikoek bere irizpena eskatu diotenean. Halaber, berme hori kolokan jarri edo ukatu izan den bakoitzean, bere kezka jendaurrean agertu izan du. Euskaltzaindiaren ardura horren lekuko dira urteetan zehar, eta azkeneko lauzpabost hamarkadetan bereziki, plazaratu dituen adierazpenak.

Adierazpen horietako gehienak Akademiaren *Euskera* aldizkarian argitaratu izan dira eta beste batzuk Azkue Bibliotekako Artxiboan daude. Erabat sakabanaturik zeudenez gero, Sustapen batzordeak argitalpen berezi batean biltzea erabaki zuen. Hala egin zuen 2006. urtean ordura arteko 32 adierazpen biltzen zituen *Euskaltzaindiaren adierazpenak* izenburuko argitalpenean (*Jagon* bilduma, 3). Euskaltzaindiak, geroztik ere, zeregin horretan jarraitu du eta jadanik 57 dira eman dituen adierazpenak. Hori dela eta, Sustapen batzordeari egoki iruditu zaio, Euskaltzaindiaren mendeurrenako urte honetan adierazpenen bilduma eguneratua argitaratzea, eta hemendik aintzina ere urtez urte eguneratzen jarraitzea.

Sustapen batzordeak bere esker ona agertu nahi die bilduma hauek prestatzen lagundu duten guztiei eta, bereziki, lehenbiziko argitaraldian zeregin horretan ardura garrantzitsuena izan zuten Andres Urrutia eta Pello Telleria jaunei, bai eta hirugarren honetako paratzaile izan den Andres Iñigo Sustapen batzordeko kideari.

ATARIKOA

*Andres Urrutia,
euskaltzainburua*

1. Euskaltzaindiaren adierazpenak: oinarriak eta ezaugarriak

Berrogeita bi urte igaro dira Euskaltzaindiaren nortasuna Hego Euskal Herrian legeztatu eta ofizialtasuna eskuratu zuenetik Euskararen Akademiak. Berrogeita bi urte horietan, bistan da, Euskaltzaindiak etengabe jardun du euskararen babes- eta sustatze-lanetan, Jagon Sailaren bidez, lehendik ere berezko zitzaiona ahaztu eta alboratu gabe.

1976. urteko dekretuak ate berriak ireki zizkion Euskaltzaindiari, bere ahotsa eta iritzia aldarrikatzeko euskararen jorraketan. Ahots ofizial horren adierazpenak dira, hain zuzen ere, liburu honetara bildu direnak. Adierazpenak adierazpen, hona ekarritakoak ez dira nolanhikoak. Izan ere, lau hamarkada hauetan euskarak, bere historia osoan ez bezalaxe, koordinatu eta ardatza berriak izan ditu, ofizialtasunaren ondorioz etorri zaizkionak euskal herrialde batzuetan.

Hainbatez, aldikada hori izan da lekuko, Hego Euskal Herrian, berebiziko aldaketa politiko eta sozialena. Espainiako estatuak gaztelaniaz besteko hizkuntza batzuei (euskara, katalan eta galegoari) ofizialtasun osoa aitortu die. Horren ondorioz, lurraldeka antolaturiko estatuak ekarri du, Hego Euskal Herrian, lurralde euskaldunak bi-bitara antolatzea (Euskal Autonomia Erkidegoa eta Nafarroako Foru Komunitatea), eta biotan euskara ofiziala izatea, baldintza desberdinetan bada ere. Araubide berri horiek, besteak beste, hizpide izan dira Euskaltzaindiarentzat, kasuan-kasuan eta arauzko testu bakoitzari buruz iritzia eman duela Euskararen Akademiak, aldekoa zein aurkakoa.

Hego Euskal Herriaz bezainbeste, Ipar Euskal Herriak ere izan ditu aldaketak hizkuntzen araubideetan. Toubon legeak zein gerora Frantziako Errepublikaren Konstituzioan izan diren aldaketak argi erakutsi dute, berrikitan hasi den euskararekiko hizkuntza-politika baten formulatzearekin batera, Iparraldeko euskal herrialdeetan ere, giro berri baten aurrean gaudela. Horra, bada, Euskararen Erakunde Publikoa eta Euskal Elkargoa. Horren

barnean jokatu beharko du Euskaltzaindiak, Frantziako Errepublikak 1995. urtean aitortu zion nortasun juridikoaren bidez.

Bada, hala ere, aurrekoetatik bereiz, esparru berri-berria. Hego nahiz Ipar Euskal Herria lotzen eta estekatzen duena. Europa du izen eremu berri horrek. Izatez, euskaldunok Europa dugu etorkizun eta eginkizun, eta, horren barruan ere, Europaren eskutik etorritako arau eta lege berriak manuzko eta aginduzko. Bego. Esandakoaren lekuko, argitalpen honetara ekarri den *Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna* testuaren zati esanguratsua.

Horretan guztian, zer esanik ez, Euskaltzaindiak betidanik izan du bere lanabes egokia, JAGON sailaren bitartez. Hasieratik beretik dator kion bitasunean, alegia, IKER eta JAGON Sailen arteko banaketan, bigarrenari egokitu zaizkio euskararen erabilera-eremuak eta -esparruak aztertzea eta bultzatzea. Ukaezina da, bestalde, egun badirela, Euskal Herriko lurraldeetako herri-agintaritzaren barruan euskararen politika euren gain duten erakunde eta botereak. Hala izatea ere, pozgarri Euskaltzaindiarentzat, demokrazia baten barruan gobernuari baitagozkio halako zereginak.

Hala ulertu eta plazaratu ditu Euskaltzaindiak prozesu horren nondik norakoak. Horregeatik egin ditu adierazpenak, jakitun izanik, hizkuntzaren politika dela eta, berari dagokiola, legez eta lanez, aholku-emaile izatea, alegia, euskararen aurrerakuntzan bere iritzia ematea, iritzi hori inolako alderdi edo ideologia baten mendekoa ez denik. Arian ere, iritzi eskeak etorri zaizkio Euskaltzaindiari erakunde guztietatik (gobernutik, parlamentutik...), eta beti saiatu da horiei erantzuna ematen.

Hartara, Akademiaren JAGON Sailaren Sustapen batzordeak liburu honetara bildu dituen adierazpenen barruan, hiruzpalau oinarri nagusiak bereizteko modukoak dira, molde ezin argiago batean:

- Akademiaren zeregina beti izan da aholku-emailea, hau da, norabideak azpimarratzea, berari ez dagokiolako hizkuntza-politikaren neurri eta erabaki zehatzak hartzea.

- Euskaltzaindiarentzat euskararen herrialde guztiak dira aintzat hartzekoak, bakoitzak bere ezaugarri, baldintza eta kasuan kasuko antolakuntza juridiko nahiz administratibo bereziekin.

- Euskaltzaindiak ez dio ideologia eta pentsamolde politiko jakin bati men egiten, guztiak baitira errespetagarriak demokrazia-egoera batean. Alderdiena baino, gizartearena ikusten du Euskaltzaindiak euskararen etorkizuna.

- Aurrekoaren seinale, Euskaltzaindiaren kezka da euskararen aitzinatzea eta esparru berriak eskuratzea. Ildo beretik, bere proposamenak luzatzen ditu egun hizkuntzaren araubideak hobetzeko asmoz eta gogoz.

2. Liburuaren edukia

Honaino etorrira, badaki irakurle ohartuak zein den liburu honen mamia eta funtsa: edonori eskaintzea, eskuko argitalpenaren bidez, Euskaltzaindiaren mezua, azken berrogeita bi urteetan ondua, euskararen babes eta defentsarako.

Begien bistakoa da ez direla hemen Euskaltzaindiak historian zehar egin dituen euskararen estatusari buruzko adierazpen guztiak, ezta hurrik eman ere. Hautaketa egin da, hala nahita, irizpide batzuk aurrean izan direla:

Lehena izan da, kronologiaren arabera, Euskaltzaindia legeztatu zenetik gaur arteko testuak biltzea. Lehen esan legez, bi prozesu gertatu dira batera, Euskaltzaindia nortasun aholku-emaile izatea eta euskararen ofizialtzea, Hego Euskal Herrian. Esparru jakin bateko testuak barruratu dira horretan, bitasun horretatik abiatuta: bateko, Euskaltzaindiaren nortasuna aitortzen dutenak, Hego zein Ipar Euskal Herrian; besteko, euskararen herrialdeetan izan diren lege-estuen gaineko adierazpenak, euskararen koofizialtasuna dela eta.

- Bigarrenaren ildoan ere, bazterrean ez uztekoa, horretan mamitu baita, behin nortasuna eskuratu eta euskararen koofizialtasuna ezarrita, Euskaltzaindiari dagokion egitekoa, hots, hainbat erakunderen aurrean eginiko agerpenak eta txostenak plazaratzea, betiere helburua euskararen babeste- eta sustatze-lana dela.

- Testuak idazkera eguneratuan ematen dira; izan ere, 2016. urtean *Euskaltzaindiaren Hiztegia* argitaratu zuen Euskaltzaindiak, eta 2018an, berriz, *Euskara Batuaren Eskuliburua*. Beraz, egoki iritzi zaio Euskaltzaindiaren adierazpen guztiak batasunean ematea, irakurleak ezinegonik igar ez dezan, eta testuak garaiko moldean ikus ditzan. Testu bakoitzaren bukaeran dator non eta noiz argitaratu zen, batik bat, Euskaltzaindiaren *Euskera* agerkarian plazaratutakoen kasuan eta argitara eman ez diren kasuetan, noiz onartuak izan diren eta zein artxibotan gordeak dauden.

Hitz batez esateko, argitalpen erabilgarri eta argigarri izatea nahiko luke Euskaltzaindiaren Sustapen batzordeak. Horretan jardun du eta dihardu, gaur egun ere, batzorde horrek. Asmo beretik dator batzorde honen osaera, Euskaltzaindiak aspalditik baititu barneraturik bere egituran Euskal Herriko lurralde guztietan dituen ordezkaritza instituzionalekin batera, bestelako adituak, euskararen, eta, oro har, eremu urriko hizkuntzen ardurak eta kezka dituztenak.

Argitalpen honen xedea, beraz, argi dago: Euskaltzaindiaren ahotsa entzuna izatea, berari dagokion moduan, euskararen estatusa erabakigarri duten erakunde guztietan. Jokoa daude euskararen oraina eta geroa, eta horretan, zalantzarik ez izan, Euskaltzaindiak baditu hitza eta erabakimena.

ADIERAZPENAK

1.a

**REAL DECRETO DE RECONOCIMIENTO DE LA REAL
ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA**

REAL DECRETO 573/1976, de 26 de febrero, por el que se reconoce a la Academia de la Lengua Vasca bajo la denominación de Real Academia de la Lengua Vasca.

La lengua vasca ha reunido siempre un doble carácter: ha sido y es una lengua viva hablada por el pueblo, al mismo tiempo que una muestra única de las primitivas lenguas de Europa. Como tal, ha atraído la atención de eminentes especialistas que han consagrado a ella sus estudios e investigaciones. Baste recordar, entre otros, los nombres de Humboldt, Bonaparte, Van Eys, Schuchardt, Cejador, Azkue, Menéndez Pidal y Tovar.

El euskera, además de su originalidad, ofrece al investigador la huella de los sucesivos estratos lingüísticos que en el transcurso de los siglos se fueron sedimentando en el idioma por efecto de las diversas influencias históricas recibidas por este a través de su larga vida. Por ello, y por ser vehículo de una civilización de la que constituye hoy el único testimonio vivo, representa un valor de extraordinario interés cultural y humano. Así lo proclamó don Ramón Menéndez Pidal, en discurso pronunciado en Bilbao el año mil novecientos veintiuno:

Tenéis la fortuna de que vuestro pueblo sea depositario de la reliquia más venerable de la antigüedad hispana. Otras tendrán más valor artístico, serán más admiradas y codiciadas universalmente, pero no hay otra que tenga la importancia de esta lengua, sin cuyo estudio profundo jamás podrán ser revelados del todo los fundamentos y los primitivos derroteros de la civilización peninsular, ni podrá esta ser esencialmente comprendida.

El cultivo literario de la lengua vasca comienza con el Renacimiento. La poesía épica y lírica medieval, transmitida por tradición oral, quedó recogida en documentos de los siglos XV y XVI. En los siglos XVI y XVII se editaron las obras de Dechepare, Leizarraga, Axular y otros. Más tarde, el uso escrito de la lengua adquiere sensible incremento, gracias a los eruditos trabajos de Larramendi y a la producción literaria de Mendiburu, Moguel y otros destacados cultivadores del idioma. Hoy es general la preocupación que en España se siente por

asegurar el mantenimiento y la supervivencia de esta lengua conservada, hablada y transmitida por el pueblo, del que surge, como fenómeno peculiar, el bersolari, auténtico protagonista de una transmisión oral. El bersolari es expresión de este arraigo eminentemente popular, debiendo recordar, entre otros, al bardo José María de Iparraguirre, cuyo nombre recibió ya el Premio Nacional de Literatura en vascuence otorgado en 1964.

Pero junto a esa preocupación por conservar y fomentar la cultura y la lengua transmitida por un pueblo, está también la de promover su desenvolvimiento en todos los órdenes, tanto en el puramente literario como en el de la investigación o la técnica. Para ello, se hace preciso que el idioma tenga acceso a los centros de enseñanza y a los medios escritos y audiovisuales de difusión, con la imprescindible adaptación de su léxico a las terminologías modernas.

Para asegurar estos objetivos nació la Academia de la Lengua Vasca, bajo el patrocinio de las diputaciones de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia. La Diputación de Bizkaia acordó, en sesión de veinticinco de enero de mil novecientos dieciocho, promover su fundación, y las diputaciones hermanas se adhirieron a dicho acuerdo. Por otra parte, en el Congreso de Estudios Vascos, celebrado en la antigua Universidad de Oñate el citado año mil novecientos dieciocho, se llevó a cabo la consagración de la Academia. Su majestad el rey Don Alfonso XIII en la sesión inaugural de dicho congreso pronunció estas memorables palabras:

Consagraos al estudio y fomento de todo cuanto pueda contribuir al adelanto y progreso del país, cultivad vuestra lengua, el milenario y venerable euskera, joya preciadísima del tesoro de la humanidad, que habéis recibido de vuestros padres y debéis legar incólume a vuestros hijos.

Desde entonces, la Academia viene laborando ininterrumpidamente en los fines para los que fue creada, fomentando la unidad de una lengua que hablan muchos españoles y que es un elemento importante de la cultura y del acervo nacionales. Por ello, nada mejor para la tutela e investigación de la lengua vasca que el reconocimiento por el Estado de la labor de esta academia que su majestad el rey Juan Carlos I quiere hacer patente, de acuerdo con las memorables palabras de su egregio abuelo.

En su virtud, a propuesta del ministro de Educación y Ciencia y previa deliberación del Consejo de Ministros en su reunión del día veinte de febrero de mil novecientos setenta y seis,

DISPONGO:

Artículo uno. Se reconoce a la Academia de la Lengua Vasca, cuyo ámbito de actuación se extenderá a las provincias de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia.

Artículo dos. La Academia se denominará en lo sucesivo Real Academia de la Lengua Vasca, «Euskaltzaindia».

Artículo tres. Se aprueban los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca, cuyo texto se publica anexo al presente decreto.

Así lo dispongo por el presente decreto, dado en Madrid a veintiséis de febrero de mil novecientos setenta y seis.

JUAN CARLOS

El ministro de Educación y Ciencia,

CARLOS ROBLES PIQUER

ANEXO

Estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca/Euskaltzaindia

Fines y naturaleza

Artículo primero. La Academia de la Lengua Vasca, fundada en mil novecientos dieciocho bajo los auspicios de las cuatro diputaciones de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia, es una institución que tiene por fines:

- a) Investigar y formular las leyes gramaticales del idioma vasco.
- b) Dar orientaciones y normas para el cultivo literario del mismo.
- c) Inventariar su léxico.
- d) Laborar por la formación de un lenguaje literario unificado en léxico, gramática y grafía.
- e) Promover su uso.
- f) Velar por los derechos de la lengua.
- g) Trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles.
- h) Fomentar la celebración de concursos literarios y didácticos.
- i) Promover los estudios de filología y lingüística impulsando la creación de cátedras de lengua y literatura vasca¹.
- j) Como institución consultiva oficial en materia de lengua, expedir los oportunos certificados, informes y dictámenes².

Artículo segundo. En conformidad con estos cometidos, la Academia abarca dos grandes secciones, a saber: la de investigación y la tutelar.

Constitución orgánica

Artículo tercero. La Academia de La Lengua Vasca se compone de veinticuatro académicos de número, de académicos eméritos, de académicos correspondientes y de académicos de honor. Para los académicos correspondientes y académicos de honor no existe un límite establecido³.

Artículo cuarto. Los académicos de número serán naturales u oriundos de todo el País Vasco, a fin de que estén representados en la Academia todos los dialectos tradicionales de la lengua.

¹ Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

² Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

³ Redactado conforme al Real Decreto 750/2006, de 16 de junio, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

Artículo cuarto bis. Los académicos de número pasarán a situación de académicos eméritos por razón de edad o incapacidad. Los académicos eméritos conservarán las mismas atribuciones que los académicos de número. En el Reglamento de Régimen Interno se regularán las restantes disposiciones estatutarias sobre los académicos eméritos⁴.

Artículo quinto. La Academia contará con una junta de gobierno, compuesta del presidente-director, de un vicepresidente, de un secretario y de un tesorero, así como los presidentes de la Sección de Investigación y de la Sección Tutelar.

Todos habrán de ser miembros de número. El cargo de vicepresidente podrá ser desempeñado simultáneamente, bien por el presidente de la Sección de Investigación, bien por el de la Sección Tutelar⁵.

Artículo sexto. Se podrá designar un vicesecretario y un gerente retribuidos. Estos cargos no podrán ser desempeñados por académicos de número⁶.

Artículo séptimo. De entre los miembros de número o correspondientes se designará un bibliotecario.

Artículo octavo. A la Junta de Gobierno incumbe proponer los nombres de las personas que hayan de integrar las distintas comisiones de trabajo y redactar notas informativas en relación con los asuntos tratados en las sesiones.

Artículo noveno. Serán atribuciones y obligaciones del presidente:

- a) Presidir las reuniones de la institución.
- b) Cuidar del cumplimiento de sus estatutos, reglamentos y acuerdos.
- c) Representar a la institución ante toda clase de personas y entidades públicas o privadas.
- d) Ejercer las demás facultades que se le confieren por reglamentos y acuerdos de la institución.

Artículo décimo. Será de la incumbencia del vicepresidente sustituir al presidente en ausencia de este.

Artículo undécimo. Corresponderá al secretario:

- a) Extender el acta de cada sesión y firmarla con el visto bueno del presidente-director, después de aprobada.
- b) Dirigir la correspondencia y dar cuenta de ella en las sesiones.
- c) Redactar la memoria anual y presentarla a la Academia en la sesión correspondiente.

⁴ Redactado conforme al Real Decreto 750/2006, de 16 de junio, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

⁵ Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

⁶ Redactado conforme al Real Decreto 750/2006, de 16 de junio, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

- d) Coordinar las actividades de las distintas delegaciones.
- e) Cumplir los demás cometidos que se le confieran por los reglamentos y acuerdos de las sesiones y de la Junta de Gobierno.

Artículo duodécimo. Compete al tesorero:

- a) Recaudar las cantidades que por cualquier concepto deba percibir la institución.
- b) Efectuar los pagos correspondientes.
- c) Rendir cuentas trimestralmente a la Academia, sin perjuicio de hacerlo al presidente-director o a la Junta de Gobierno siempre que sea requerido al efecto.

Artículo decimotercero. Corresponderán al vicesecretario:

- a) Sustituir al secretario en su ausencia.
- b) Despachar los asuntos de trámite de acuerdo con el presidente y/o el secretario, según proceda.
- c) Remitir por orden del presidente a todos los miembros el acta de la sesión anterior y la convocatoria de la sesión inmediata, con el orden del día de los asuntos a tratar en ella.
- d) Colaborar con el secretario en la coordinación del trabajo de las delegaciones⁷.

Artículo decimotercero bis. Corresponderá al gerente:

- a) Sustituir al tesorero en su ausencia.
- b) Despachar los asuntos de trámite de acuerdo con el presidente y/o el tesorero, según proceda.
- c) Atender en el domicilio de la Academia el despacho normal de los asuntos y la gestión del personal.
- d) Gestionar las relaciones de carácter laboral de los empleados de las delegaciones y del personal contratado para los proyectos⁸.

Artículo decimocuarto. Será de la incumbencia del bibliotecario:

- a) Conservar y ordenar libros, manuscritos y documentos de la institución.
- b) Facilitar tales libros, manuscritos o documentos conforme a las normas que se establezcan en reglamento especial.

⁷ Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

⁸ Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

- c) Dar cuenta en cada sesión de las nuevas adquisiciones.

Sede y delegaciones

Artículo decimoquinto. La institución tiene su sede en Bilbao. Su domicilio actual es Plaza Nueva, número 15⁹.

Artículo decimosexto. Podrán establecerse delegaciones en las distintas capitales de provincia.

Juntas de la institución

Artículo decimoséptimo. Las juntas de la institución podrán ser ordinarias y extraordinarias, públicas o privadas. Todos los meses se celebrará en principio alguna de estas reuniones, y a ellas deberán asistir todos los académicos de número. En caso de no poder hacerlo, deberán excusar su ausencia. Los académicos eméritos no estarán obligados a asistir a las mismas. Las disposiciones estatutarias sobre este artículo se regularán en el Reglamento de Régimen Interno¹⁰.

Artículo decimoctavo. En las sesiones privadas ordinarias se tratarán cuestiones internas y cuestiones académicas. Cuando se traten cuestiones académicas, podrán asistir también los académicos honorarios y correspondientes, con voz, pero sin voto¹¹.

Artículo decimonoveno. Las sesiones públicas se celebrarán con motivo de la recepción y tomas de posesión de los nuevos académicos de número, homenajes, conmemoraciones y actos, en general, que a juicio de la Junta de Gobierno deban ser revestidos de especial solemnidad¹².

Artículo vigésimo. Las sesiones extraordinarias serán convocadas exclusivamente por decisión de la Junta de Gobierno, que estará obligada a convocarla cuando lo soliciten por escrito cinco académicos de número¹³.

Artículo vigésimo primero. Las decisiones se tomarán por mayoría, y, en su caso, con el quórum que especialmente se determina en estos estatutos.

Bastará que así lo solicite un académico de número para que la votación sea secreta.

9 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

10 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero, y modificado posteriormente por el Real Decreto 750/2006, de 16 de junio, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

11 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

12 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

13 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

Artículo vigésimo segundo. Los académicos de número que justifiquen su imposibilidad de asistir a la sesión podrán emitir su voto por escrito o por medio de otro miembro de número, debidamente autorizado al efecto. Los académicos eméritos no podrán hacer uso de esa facultad. En caso de empate, el presidente tendrá voto de calidad¹⁴.

Artículo vigésimo tercero. Cuando el presidente-director y el vicepresidente no asistan a la sesión, será esta presidida por el académico de número más antiguo.

Artículo vigésimo cuarto. El secretario será sustituido en caso de ausencia por el académico de número de más reciente nombramiento.

Artículo vigésimo quinto. Cuando se trate de asuntos previamente declarados importantes por el presidente-director será preciso que la propuesta obtenga, en primera convocatoria, la mayoría absoluta de los votos de los académicos de número; en segunda convocatoria, en cambio, será suficiente la mayoría simple¹⁵.

Artículo vigésimo sexto. Tratándose de asuntos no declarados importantes, bastará que así lo pida un académico de número para que queden sobre la Mesa hasta la siguiente sesión.

Fondos de la Institución

Artículo vigésimo séptimo. Los fondos de la institución estarán constituidos:

- a) Por subvenciones y donativos del Estado, comunidades autónomas, diputaciones forales y ayuntamientos, así como de instituciones, asociaciones y particulares.
- b) Por el producto de las publicaciones y trabajos de la Academia.
- c) Cualquier otro ingreso que la Academia pueda obtener de la explotación de su patrimonio¹⁶.

Elección de cargos

Artículo vigésimo octavo. Los cargos de la Junta de Gobierno se proveerán por cuatro años. Los nombrados pueden ser reelegidos¹⁷.

Artículo vigésimo noveno. La elección se hará por votación secreta, en sesión extraordinaria privada, dedicada exclusivamente a esta concreta finalidad.

Artículo trigésimo. Con quince días al menos de antelación, se remitirá el aviso de sesión, en cuyo orden del día figure la renovación de cargos que en la dicha sesión va a tener lugar.

¹⁴ Redactado conforme al Real Decreto 750/2006, de 16 de junio, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

¹⁵ Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

¹⁶ Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

¹⁷ Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

Artículo trigésimo primero. Para que la elección sea válida será preciso que el candidato obtenga la mayoría absoluta de votos. Si no se alcanzara el expresado quórum, se verificará nueva votación en la que bastará la simple mayoría.

Artículo trigésimo segundo. La elección y toma de posesión de los miembros de la Junta de Gobierno tendrán lugar en el último trimestre del año.

Nombramientos de nuevos académicos

Artículo trigésimo tercero. Las vacantes de académicos de número que por fallecimiento o que, por razones de edad o incapacidad han pasado a situación de eméritos, se anunciarán en sesión ordinaria, pudiendo presentarse propuestas para proveerlas en las dos sesiones siguientes a aquella en que se hubiere anunciado la vacante¹⁸.

Artículo trigésimo cuarto. La propuesta para miembro de número deberá ser firmada por tres académicos también de número. Acompañará a la propuesta una relación detallada de los méritos de cada candidato.

Artículo trigésimo quinto. Para ser elegido académico de número, será indispensable obtener la mayoría de los votos de los académicos numerarios.

Artículo trigésimo sexto. La recepción de los nuevos académicos de número se efectuará en sesión pública. El académico electo pronunciará el discurso de ingreso y será contestado por un académico de número¹⁹.

Artículo trigésimo séptimo. Cada dos años considerará la Academia la oportunidad de la designación, en su caso, de nuevos académicos correspondientes.

Artículo trigésimo octavo. Para el nombramiento de académico correspondiente, será precisa propuesta escrita de dos académicos de número en la que consten los méritos del candidato. Para la designación será necesario el voto favorable de la mayoría de los académicos de número. La votación será secreta.

Artículo trigésimo noveno. Al rango de los académicos honorarios pertenecerán aquellas personas que en opinión de la Academia hayan prestado servicios eminentes al idioma.

Para su nombramiento se requerirá propuesta escrita de la Junta de Gobierno o de dos académicos de número, y la subsiguiente aceptación del Pleno en sesión académica.

Publicaciones

Artículo cuadragésimo. La Academia publicará un boletín periódico, donde figurarán, juntamente con trabajos lingüísticos y literarios, las actas y acuerdos de la institución. Asimismo, editará trabajos que concuerden con sus fines²⁰.

18 Redactado conforme al Real Decreto 750/2006, de 16 de junio, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

19 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

20 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

Disposición adicional

Artículo cuadragésimo primero. Las disposiciones de estos estatutos serán desarrolladas en los reglamentos oportunos. La Academia tendrá facultad para desarrollar las disposiciones de estos estatutos en el reglamento interno, así como en los distintos reglamentos especiales²¹.

Euskera, XXI, 1976, 2, 5-14.

21 Redactado conforme al Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, por el que se modifican los estatutos de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, aprobados por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero.

1.b EUSKALTZAINDIAREN ONARTZE-DEKRETUA

573/1976 otsailaren 26ko Errege Dekretua, zeinean onartzea ematen zaion Euskararen Akademiari, Euskararen Errege Akademiaren izena ipintzen zaiolarik.

Euskarak beti izan ditu bi dohain hauek: bata hizkuntza bizia eta herriak mintzatua izan dela eta dela orain ere; eta bestea, Europako hizkuntzarik zaharrenean agerbide bakarra izatea. Hori dela eta, makina bat jakitun argik hizkuntza honi kasu eman eta bere estudio eta azterketak eskaini dizkio. Aski izan bedi, beste batzuen artean, Humboldt, Bonaparte, Van Eys, Schuchardt, Cejador, Azkue, Menéndez Pidal eta Tovarren izenak gogoratzea.

Bere baitako originaltasunaz gainera, euskarak zera eskaintzen dio ikertzaileari: bizitze luzean zehar kondaira eraginen ondorioz ezarri zaizkion hizkuntza-estratuen aztarna. Mendeetan barrena, alegia, bata bestearen segidan, hizkuntzan gertatu diren harremanen kutsua eta oinatza. Horregatik, eta zibilizazio baten lekuko bakarra delako, bai gizatiar aldetik eta bai kultura aldetik ere balio apartekoa du. Hala zioen Ramón Menéndez Pidal jaunak Bilbon 1921. urtean egindako hitzaldian:

Zuen herri honek badu zori handi bat: Hispaniako antzinatearen erlikiarik beneragarriena gordetzen duela. Bestek gehiago balio lezake arte aldetik, miretsiago eta gutzituago izanen da gehienetan, baina hizkuntza honen garrantzia duenik ez da. Beronen estudio sakona egin gabe, ezingo dira sekula Hispaniako zibilizazioaren oinarriak eta lehen urratsak osatoro argitu, eta zibilizazio hori ez da bere muinean konprenitua izango.

Euskararen literatura-lantzea Pizkunde garaian hasten da. Erdi Aroko olerki epikoa eta lirikoa, ahoz aho emana, XV. eta XVI. mendeetako dokumentuetan bildu zen. XVI. eta XVII. mendeetan Detxepare, Leizarraga, Axular eta beste zenbaiten obrak argitaratu ziren. Gero, XVIII. mendean, euskaraz idazteak gehitze nabaria ezagutzen du, Larramendiren lan jakintsuei eta Mendiburu, Mogel eta beste langile argiren obrei eskerrak.

Gaur-eguneon herriak gorde, erabili eta eskutik eskura bezala eman izan duen hizkuntza honen bizia eta iraupena babesteko kezka nonahi da ezagun Espainian. Eta hain zuzen, herri horretatik sortu da, bere gisako gertakaria bezala, bertsolaria, ahoz aho emate horren aitzindari jatorra. Euskarak herrian duen erroztapena jakiteko bertsolaria dugu agerbiderik ederrena. Aipagarri da, beste batzuen artean, Jose Mari Iparragirre, zeinaren izena hartu zuen euskarazko Literatura Sari Nazionalak 1964. urtean emana izan zenak.

Baina herri batek emandako kultura eta hizkuntza gorde eta bultzatzeko kezkarekin batean, hor da hizkuntza bera maila guztietan hazteko gogoia, bai literatura sailean eta bai ikertze eta teknikarenean ere. Horretarako behar-beharrezkoa da euskarak irakastokietan eta begi-belarrizko komunikabideetan sarrera izatea, eta hizkuntza honen hiztegia egungo terminologietara jartzea.

Xede horiek finkatzeko sortu zen Euskaltzaindia Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko aldundien babespean. Bizkaiko Aldundiak, mila bederatziehun eta

hamazortzigarren urteko urtarrilaren hogeita bosteko bilkuran, elkargo hau sortzea erabaki zuen, eta gainerako aldundiek erabaki honi beren baiezkua eman zioten. Beste aldetik, Oñatiko Unibertsitate zaharrean, esan den urte horretan —mila bederatzehun eta hamazortzigarrenean, alegia— Euskal Estudioen Bilera ospetsu bat egin zen, eta hartan burutu zen Euskaltzaindiaren sagaratzea. Jaun errege Alfonso XIII.ak, bilera hari hasiera ematerakoan, hitz gogoangarri hauek esan zituen:

Herriaren aitzinamendu eta aurrerapenari lagun diezaioketen orori lot zakizkiote, lant ezazue zeuen hizkuntza, euskara beneragarri eta zahar-zahar hori, gizadiaren gordailuko bitxi preziatua den hori, zuek zeuen gurasoetarik hartu duzuen eta zeuen seme-alabei osorik eman behar diezuen.

Ordutik Euskaltzaindia etengabe lanean ari da, sorreran egotzi zitzaizkion xedeok bete nahiz, erresumako kultura eta altxorren zati handi bat den eta espainiar askok erabiltzen duen hizkuntza honen batasuna bultzatuaz. Hargatik, euskararen begiratze eta ikertze lanerako, Euskaltzaindiaren zeregina Estatuak aitortzea baino gauza hoberik ez da. Hala egin nahi du, bere aitona argiaren hitz gogoangarriekin ados, Juan Carlos I.a errege jaunak.

Beraz, Hezkuntza eta Zientziako ministroak proposaturik, eta mila bederatzehun eta hirurogeita hamaseigarren urteko otsailaren hogeiko bileran Ministroen Kontseiluak gauza aztertu ondoan,

XEDATZEN DUT:

Lehen artikulua. Euskaltzaindiaren onartzea egiten da, beronen lan-eremua Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko probintziak direlarik.

Bigarren artikulua. Akademia honen izena hemendik aurrera honela izanen da: «Euskaltzaindia», Euskararen Errege Akademia.

Hirugarren artikulua. Euskaltzaindiaren arautegia onesten da. Beronen testua hemen dator, dekretu honen eranskin bezala.

Hala xedatzen dut dekretu honen bidez. Madrilen emana, mila bederatzehun hirurogeita hamaseigarren urteko otsailaren hogeita eta seian.

JUAN CARLOS

Hezkuntza eta Zientziako ministroak,
CARLOS ROBLES PIQUER

ERANSKINA

Euskaltzaindia / Real Academia de la Lengua Vasca-ren arautegia

Xedeak eta izaera

Lehen artikulua. Euskaltzaindia instituzio bat da, 1918. urtean, Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaiko lau aldundien babespean sortua. Honako xede hauek ditu helburutzat:

- a) Euskararen gramatika legeak ikertu eta mamitzea.
- b) Hizkuntza honen idazlangintzarako argibideak eta arauak ematea.
- c) Hiztegia biltzea.

- d) Bai hiztegia eta bai gramatika eta grafia ere, literatura-hizkera batura heltzeko lan egitea.
- e) Euskararen enplegua aitzinatzea.
- f) Hizkuntzaren eskubideak zaintzea.
- g) Hizkuntza, gizarte maila guztietan gai bihurtzeko, lan egitea.
- h) Literatura- eta ikas lehiaketak eragitea.
- i) Filologia eta linguistikako estudioak sustatzea, euskara eta euskal literaturaren katedrak bultzatuz²².
- j) Euskarari dagozkionetan instituzio aholku-emaile ofiziala denez, ziurtagiriak eman eta txosten eta irizpenak luzatzea²³.

Bigarren artikulua. Egiteko hauen arauaz, bi sail ditu Euskaltzaindiak: Iker Saila eta Jagon Saila.

Egitura

Hirugarren artikulua. Hogeita lau euskaltzain osoz, euskaltzain emerituz, euskaltzain urgazlez eta euskaltzain ohorezkoz osatua da Euskaltzaindia. Euskaltzain urgazle eta ohorezkoentzat ez da muga jakinik²⁴.

Laugarren artikulua. Euskaltzain osoek, sortzez edo jatorriz, Euskal Herri guztikoak izan behar dute. Era horretara euskalki guztiek Euskaltzaindian beren ordezkaria izan dezaten.

Laugarren bis artikulua. Euskaltzain emeritu mailara, adinagatik edo ezintasunagatik euskaltzain oso direnak pasatuko dira. Emerituek euskaltzain osoaren kideko maila gordeko dute. Barne Erregeletan garatuko dira euskaltzain emerituekiko xehetasunak²⁵.

Bosgarren artikulua. Euskaltzaindiak zuzendaritza bat izango du, honako kide hauek osatua: euskaltzainburuak, buruordeak, idazkariak, diruzainak, Iker sailburuak eta Jagon sailburuak.

Guztiek euskaltzain oso izan beharko dute. Iker sailburua nahiz Jagon sailburua euskaltzain buruorde ere izan daitezke aldi berean²⁶.

Seigarren artikulua. Idazkariorde eta kudeatzaile bat izenda daitezke, alogeraz ordainduak. Hauek ez dira euskaltzain osoak izango²⁷.

22 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

23 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

24 Ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

25 Ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

26 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

27 Ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

Zazpigarren artikulua. Euskaltzain oso nahiz urgazleetarik liburuzain bat izendatuko da.

Zortzigarren artikulua. Zuzendaritzari dagokio lan batzordeetan parte hartuko duten pertsonen izenak proposatzea, eta Euskaltzaindiaren bilkuretan aztertutako gaiari buruzko informazio-oharrak idaztea.

Bederatzigarren artikulua. Euskaltzainburuaren ahal eta eginbeharrak hauexek dira:

- a) Instituzioaren bileretan buru izatea.
- b) Euskaltzaindiaren arautegi, erregelamendu eta erabakiak bete ditezten begiratzea.
- c) Instituzioaren ordezkariak, pertsona eta erakunde publiko zein pribatuen mota guztien aurrean eramatea.
- d) Instituzioaren erregelamendu eta erabakiek eman diezazkioketen beste ahalmenak egikaritzea.

Hamargarren artikulua. Euskaltzainburu-ordezkoari dagokio: euskaltzainburua falta denean, haren lanak egitea.

Hamaikagarren artikulua. Idazkariaren zereginak dira:

- a) Bilkura bakoitzaren akta egitea. Eta euskaltzainburuaren oniritziak sinatzea, onetsi ondoan.
- b) Hartutako eskutitzen erantzutea eta berorien berri bilkuretan ematea.
- c) Urteroko oroitidazkia prestatzea eta Euskaltzaindiari, hartako bilkuran, aurkeztea.
- d) Ordezkaritzetako jarduerak koordinatzea.
- e) Erregelamenduek eta bilkuren eta Zuzendaritzaren erabakiek ematen dizkioten gainerako zereginak betetzea.

Hamabigarren artikulua. Diruzainari dagokio:

- a) Edozein arrazoiengatik instituzioak hartu behar dituen diruak jasotzea.
- b) Pagakizunak egitea.
- c) Euskaltzaindiari hiru hilabetez behin kontu errendatzea; euskaltzainburu nahiz Zuzendaritzari, eskatzen zaion bakoitzean, egingo dionaz gainera.

Hamahirugarren artikulua. Idazkariordeari dagokio:

- a) Idazkaria falta denean, haren lanak egitea.
- b) Bulego arazoak aitzinatzea, euskaltzainburu edota idazkariaren oniritziak, gaiak nola diren.

- c) Euskaltzainburuaren aginduz aurreko bilkuraren akta eta hurrengo bilkuraren deialdia, erabiliko diren gaien zerrendaz, kide guztiei bidaltzea.
- d) Ordezkaritzetako eta lantaldeen lanak koordinatzen idazkariari laguntzea²⁸.

Hamahirugarren bis artikulua. Kudeatzaileari dagokio:

- a) Diruzaina falta denean, haren lanak egitea.
- b) Bulego arazoak aitzinatzea, euskaltzainburu edota diruzainaren oniritziaz, gaiak nola diren.
- c) Euskaltzaindiaren etxeetan zeregin arrunten arta izatea eta langileen ardura kudeatzea.
- d) Ordezkaritzetako eta lantaldeetako langileen ardura laborala kudeatzea²⁹.

Hamalagarren artikulua. Liburuzainari dagokio:

- a) Instituzioaren liburu, eskuizkribu eta agiriak zaindu eta ordenatzea.
- b) Liburu, eskuizkribu eta agiri horiek uztea, jarritako erregelamendu berezi batean ezartzen diren arauen arabera.
- c) Etxera diren liburu nahiz gutunen berri ematea.

Egoitza eta ordezkariak

Hamabosgarren artikulua. Euskaltzaindiak Bilbon du bere egoitza. Haren egungo egoitza Plaza Barria, 15 da³⁰.

Hamaseigarren artikulua. Ordezkaritzak sor daitezke probintzietako hiriburuetan.

Instituzioaren batzarrak

Hamazazpigarren artikulua. Instituzioaren batzarrak ohikoak eta ezohikoak izango dira, publikoak zein barrukoak. Hilabete oro, ahal dela, bilera horietako bat egingo da, euskaltzain oso guztiak joatera behartuak daude, eta, joaterik ez baldin badute, ezin etorria agertu behar dute. Euskaltzain emerituak ez daude batzarretara joatera behartuak. Artikulu honen arautegi-xedapenak Barne Erregeletan arautuko dira³¹.

²⁸ Ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

²⁹ Ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

³⁰ Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

³¹ Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuak berridatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak. Gerogarrenean, ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuak aldarazi du, errege-dekretu horrek eraldatu baititu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

Hemezortzigarren artikulua. Ohiko bilkura pribatuetan barne-gaiak eta akademia-gaiak erabiliko dira. Akademia-gaiak aztertzen direnean ohorezkoek eta urgazleek ere joateko eskubidea eta hitza izango dute, baina botorik gabe³².

Hemeretzigarren artikulua. Bilkura publikoak, euskaltzain oso berrien sarreretan, gorazarre, oroitzapen eta zuzendaritzaren iritziz halako ospe bereziaz inguraturik egotea komeni den paradetan eginen dira³³.

Hogeigarren artikulua. Ezohiko bilkurak Zuzendaritzaren aginduz ez beste bilduko dira. Bilkura horiek biltzera beharturik dago Zuzendaritza, bost euskaltzain osok idatziz hala eskatzen dutenean³⁴.

Hogeita batgarren artikulua. Erabakiak gehiengoz hartuko dira, eta, behar denean, arautegi honetan berariaz agintzen den «quorum» delakoaz.

Aski da euskaltzain oso batek hori eskatzea ezkutuko bozketa egin dadin.

Hogeita bigarren artikulua. Bilkurara ez etortzeko arrazoi taxuzkoa duten euskaltzain osoek beren botoa idatziz edo beste euskaltzain oso baten bidez (hartarako ahala honi emanaz) igor dezakete. Euskaltzain emerituek ezin dezakete ahalmen hori erabil. Iritziak berdin agertzen badira, euskaltzainburuak izanen du kalitateko botoa³⁵.

Hogeita hirugarren artikulua. Euskaltzainburua eta buruordea bilkurara etor ez badaitez Euskaltzaindian zaharrena den euskaltzain osoa izanen da buru.

Hogeita laugarren artikulua. Idazkaria falta denean, azkenekoz izendatua izan den euskaltzain osoak egingo du haren lana.

Hogeita bosgarren artikulua. Euskaltzainburuak alde zuzenetik axola handikotzat jo dituen arazoak erabaki behar direnean, erabakiak indarra izan dezan, proposamenak, lehen deialdian, euskaltzain osoen botoen gehiengo osoa erdietsi behar du; bigarren deialdian, berriz, aski da gehiengo soil³⁶.

Hogeita seigarren artikulua. Axola handikotzat jo gabeko arazoetan, aski izanen da euskaltzain oso batek hori eskatzea, arazo hura hurreneko bilkura arte mahai gainean utz dadin.

Instituzioaren funtsak

Hogeita zazpigarren artikulua. Hona instituzioaren funtsak:

- a) Estatu, autonomia-erkidego, foru nahiz udaletako aginteen, edota instituzio, elkarte eta gizabanakoen diru-laguntza eta emariak.
- b) Euskaltzaindiaren argitalpen eta lanen etekinak.

32 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

33 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

34 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

35 Ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

36 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

- c) Euskaltzaindiak bere ondarearen ustiapenetik eskura dezakeen beste edozein diru-sarrera³⁷.

Karguen hautatzea

Hogeita zortzigarren artikulua. Zuzendaritzako karguak lau urterako izanen dira. Izendatuak berriro hautatuak izan daitezke³⁸.

Hogeita bederatzigarren artikulua. Hautatzea, ezkutuko bozketaz egingen da, hartarakotzat soilki bilduko ben ezohiko bilkura pribatu batean.

Hogeita hamargarren artikulua. Kargu berritzea egingen den bilkurarako deia hamabost egun aurretik gutxienez bidali behar da, eta egitarauan karguen hautatzea aipatuko da.

Hogeita hamaikagarren artikulua. Hautatzea balioduna izan dadin, gaiak gehiengo osoa erdietsi beharko du. Quorum hori izango ez balitz, bozketa berria egingen litzateke, eta orduan aski izango litzateke gehiengo soil.

Hogeita hamabigarren artikulua. Zuzendaritzako kideen hautatzea eta kargu hartzea urtearen azken laurdenean egingo dira.

Euskaltzain berrien izendapenak

Hogeita hamahirugarren artikulua. Euskaltzain oso baten heriotzagatik, edota adinagatik ala ezintasunagatik emeritu mailara pasatu delako, euskaltzain osoen hutsuneak gertatzen direnean ohiko bilkuran jakinaraziko dira, eta hutsuneok hornitzeko proposamenak horren hurrengo bi bilkuretan aurkeztu ahal izango dira³⁹.

Hogeita hamalagarren artikulua. Euskaltzain osoa izateko proposamena hiru euskaltzain osok sinatu behar dute. Proposamenarekin batera, zerrenda bat egin behar da, izangai bakoitzak dituen merezimenduak xeheki aipatuz.

Hogeita hamabosgarren artikulua. Euskaltzain oso hautatua izateko, euskaltzain osoen botoen gehiengoa erdietsi behar da.

Hogeita hamaseigarren artikulua. Euskaltzain oso berrien sarrera bilkura publikoan egingen da. Euskaltzain hautatu berriak sarrera hitzaldia egingen du, eta euskaltzain oso batek erantzungo⁴⁰.

Hogeita hamazazpigarren artikulua. Bi urtez behin ikusiko du Euskaltzaindiak ea euskaltzain urgazle berririk izendatu behar ote den.

Hogeita hemezortzigarren artikulua. Inor euskaltzain urgazle izenda dadin, proposamena bi euskaltzain osok idatziz egin behar dute, eta idazki horretan izangaiaren merezimenduak aipatuko dira. Hautatua izateko, euskaltzain osoen botoen gehiengoa behar da, gainera.

37 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

38 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

39 Ekainaren 16ko 750/2006 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

40 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

Hogeita hemeretzigarren artikulua. Ohorezko euskaltzainen mailan sartuko dira Euskaltzaindiaren ustetan euskarari mesede bikainak egindako pertsonak.

Izendatuak izateko, proposamen idatzia behar da, nahiz Zuzendaritzak nahiz bi euskaltzain osok egina, eta Osokoan, akademia-bilkuran, onartzea.

Argitalpenak

Berrogeigarren artikulua. Euskaltzaindiak aldizkako agerkaria argitaratuko du, eta han hizkuntza- eta literatura-lanekin batean, erakundearen akta eta erabakiak etorriko dira. Horrez gain, instituzioaren xedeei dagozkien argitalpenak kaleratuko ditu⁴¹.

Xedapen gehigarria

Berrogeita batgarren artikulua. Arautegi honetako xedapenak behar diren Barne Erregeletan eta erregelamendu berezien bidez, garatzeko ahalmen osoa du Euskaltzaindiak⁴².

Euskera, XXI, 1976, 2, 15-23.

41 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

42 Otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren arabera idatzia; errege-dekretu horrek aldarazi ditu Euskaltzaindiaren estatutuak, otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuaren bitartez onetsitakoak.

2

BAI EUSKARARI KANPAINAREN ALDEKO JAIALDIA

Bilbon, Santimamiñeko futbol zelaian euskaltzainburuaren hitzak:

Jaun-andreak, agur t'erdi eta gau on!

Jaialdi honi hasiera ematerakoan bihotzez agurtu nahi zaituztet guztiok. Bai zelai eder honetan zaudetenok, eta bai bertora etortzerik izan ez duzenok ere.

Nere hitzak eskerrak ematekoak izan bitez aurrenik. Eskerrak, *Bai Euskarari* kanpainan parte hartu duten guztiei, eskerrak, baita ere, gaurko jaialdian euskararen eta Euskaltzaindiaren alde jokatu nahi izan duten dantzari, kantari eta bestelako taldeei.

Benetan harriturik eta txunditurik nago eta pozez gainezka, kanpaina honek izan duen erantzun bikain-bikaina ikusirik. Horrek esan nahi du Euskal Herria bizi dela oraino, eta gure herri honetan badela gogo eta borondate euskara onik ateratzeko, dagoen egoera kaskarretik beste egoera hobe batera aldatzeko.

Euskararen aldeko kezka eta sua piztu nahi izan du kanpaina honek. Izan ere, euskara da gure herriak duen bereizgarririk agiriena, gure asabengandik datorkigun ondasun paregabea. Baina ondasun hau gordetzeko, bizirik eta osorik ateratzeko guztion lana, lehia eta ahalegina behar ditugu. Eta *Bai Euskarari* kanpainak zerbait erakutsi baldin badu, horixe erakutsi du, alegia: gogo hori badela, eta, beraz, itxaropenez begira diezaiokegula etorkizunari.

Euskaltzaindia euskararen alde lan egiteko eta euskal arazoetan gidari izateko jarri eta izendatu zuen gure herriak bere ordezkarien bidez. Eta gaur, kanpaina honek herriarengandik izan duen erantzun ezin hobea ikusi ondoren, nik Euskaltzaindiaren beraren izenean hauxe esan nahi dizuet: hemendik aurrera, zuen laguntza eta atxikimenduari eskerrak, gure elkarte hau oldar berriz eta gogotikago lotuko dela bere zeregin handi horiek betetzera.

Bai Euskarari kanpaina honen ondorio eta fruitu bezala, Euskaltzaindiak lehenbailehen plangintza orokor bat antolatuko du, era askotako egintzak bultzaturik euskararen eta euskal kulturaren alde.

Eskerrak, bada, berriz ere, Euskaltzaindiaren izenean, kanpaina honetan lan egin duen orori eta bere ahalen neurrian bere emaitzaz lagundu digun bakoitzari.

* * *

Señoras, señores:

En la apertura de este solemne festival, que viene a ser la culminación de la campaña *Bai Euskarari*, parece obligado e inexcusable que en nombre de Euskaltzaindia diga unas palabras. Palabras que quieren ir dirigidas no tan solo a los que en estos momentos llenan este magnífico campo de San Mamés, sino también a todos los que no han podido venir, pero que están interesados de alguna manera por los fines de esta campaña.

Mis palabras por fuerza han de ser breves y sencillas, pero, eso sí, quisiera que fueran portadoras de verdad y de amor. Palabras de reconocimiento, de gratitud y de esperanza.

Palabras de reconocimiento, en primer lugar, a todos cuantos han trabajado y tomado parte en esta campaña, a los cantantes, a los grupos artísticos, etc., que han querido participar en este acto. Gracias, en especial, a la directiva del Athletic porque nos ha prestado este magnífico estadio.

No puedo ocultar que en estos momentos me embarga el gozo, la emoción y la esperanza a la vista de la unidad y unanimidad con que el pueblo vasco todo, sin distinción de credos ni de ideologías, ha respondido a esta llamada de Euskaltzaindia. Así debía ser y así ha sido. Y ello demuestra que el pueblo vasco está vivo. Esto es un gran motivo de esperanza y de confianza de cara al porvenir. Porque el euskera es un bien de todos, patrimonio común del pueblo vasco y entre todos lo hemos de salvar.

La respuesta que todo el país unánimemente ha dado a la llamada de Euskaltzaindia ha sido algo maravilloso, algo que ha rebasado los cálculos más optimistas. Y repito que esto es un gran motivo de esperanza de cara al futuro.

Permitidme que insista sobre la significación y el sentido profundo de la campaña *Bai Euskarari*.

Antes de ayer me decía un fraile de Arantzazu: habéis dado en el clavo. Porque, efectivamente, si el euskera se pierde, todo se ha perdido, y si se salva todo se ha salvado.

He aquí por qué y para qué ha sido esta campaña. Ha querido ser, y ha sido, una campanada, una llamada y un toque de atención, un pulsar y tantear la reacción de nuestro pueblo con relación a este problema. Ha querido, antes que nada, llamar la atención sobre lo que define al pueblo vasco, sobre lo que lo configura, sobre lo que conforma su identidad como pueblo.

Por otra parte, la situación del euskera como lengua viva, real y popular es ciertamente preocupante. Consciente de ello la Academia ha querido hacer fijar la atención de todos sobre el caso, pues bien sabe que esta obra de salvamento del euskera precisa del concurso y de la colaboración de todos.

Sin duda conocéis o habéis oído hablar del poema *Euskaldunak* de Orixe. Este poema tiene un canto que constituye como el vértice o cima del mismo. En él se describe la rogativa del pueblo a San Miguel de Aralar. Y hay un momento en que el poeta, abandonando su función ordinaria de mero narrador, se destapa por así decir, abandona su actitud objetiva y fría, y se pone a hablar por su cuenta.

Quiere decir a su pueblo dos verdades amargas —así se expresa él—. En esta sección del poema ha vertido Orixe sus más íntimas preocupaciones, ha expresado lo que él quiere y desea para su pueblo, lo que teme y lo que no quiere para él, etcétera.

Pues bien, en el curso de una plegaria ardiente a Dios, Orixe profiere estas palabras:

*Jabetasuna galdu dulako
dago erri su damutan.
Lurra galdurik, erritasuna
egizu galdu ez dezan.*

Que él mismo traduce como sigue: «Este pueblo tiene el sentimiento de haber perdido su propio dominio. Aunque haya perdido su territorio, haz que no pierda su cualidad de pueblo».

Cualidad de pueblo. *Herritasuna*. ¿Qué es esto, sino la vasquía? ¿Y cuál es su constitutivo o ingrediente, si no único, sí uno de los principales? El euskera, sin duda.

El euskera es el que nos ha dado nombre de pueblo, ser de pueblo y conciencia de pueblo. *Euskal Herria* es el país del euskara. *Euskaldun* es el que posee, sabe y habla el euskara.

Por eso urgía llamar la atención general hacia este valor substantivo, porque ciertamente se halla amenazado. Y en este momento en que la actividad política polariza la atención del pueblo hacia múltiples tareas y problemas, importantes sin duda y legítimos, Euskaltzaindia, que fue creada para velar por la lengua, ha creído que debía hacer algo para que la preocupación por la lengua prenda y cale hondo en todos. Este ha sido el objetivo primordial de la campaña *Bai Euskarari*.

Y la respuesta dada por el pueblo no ha podido ser mejor.

A mí solo me resta dar las gracias a cuantos de forma tan conmovedora y desinteresada han trabajado en la organización y desarrollo de esta campaña, y a cuantos de manera tan generosa y magnífica han respondido a ella con su óbolo.

Pero digo mal. Me resta todavía una cosa, y con esto termino. Me resta decir que la Academia, ante la evidencia del apoyo, del calor y de la ayuda recibida, promete consagrarse de hoy en adelante con mucho más ahínco y dedicación, con ánimo redoblado a su tarea en pro del euskera. Promete planear toda una acción con iniciativas múltiples en orden a revitalizar el euskera y la cultura euskérica. Ha recibido el espaldarazo del pueblo, sin el cual poco o nada podía hacer, y ahora puede mirar con optimismo y confianza el porvenir. Cuenta también, gracias a vosotros, con unos medios con que antes no contaba.

Eskerrik asko.

Gora euskera!

Gora Euskal Herria!

1978ko ekainaren 17an.

Euskera, XXIII, 1978, 1, 365-368.

3

HEZKUNTZA MINISTERIOARI EGINDAKO ESKEA

Hezkuntza eta Zientziako ministro jaun agurgarriari
Madril

Euskaltzaindi honek, maisu-maistren unibertsitate-eskoletan euskara sartzeari buruz bere Bergarako VIII. Biltzarrean hartutako erabakiak aurrean eraman nahirik, biltzar hartan hartu zen 6. erabakia zehaztu eta konkretatu nahi izan du. Erabaki hark hau dio:

«Gure irakaskuntzaren behar gorriaz jabeturik, *Ministerio de Educación y Ciencia* eta *Ministère de l'Éducation* direlakoei eskaria zuzenduko die: irakasle prestakuntza-eskoletan biderik zabalenak eman ditzaten, beharrezko baita:

- a) Edozein sailetan, eta maila guztietan ikasten ari dena euskaraz irakasteko gai bihur dadin eta,
- b) Euskal Herriko eskola horietan, guztietan, sor dadin Filologia, Euskal saila».

Euskaltzaindi honek egoki iruditu zaizkion gestioak egin ditu, arazo hau zehatz sakontzeko, Euskal Herriko Unibertsitateko euskarako koordinatzaileen eta konkretukiago maisu-maistren unibertsitate-eskoletako euskarako irakasleen eta, Euskaltzaindi honek, beronek, antolatua duen Elebitasuneko batzordearen iritzia jasoz. Datu guztiak bildu ondoren, proposamen hauetara heldu da:

1. Heziketa Orokorreko bigarren mailako ikasleei ofizialki eta ganoraz irakatsi ahal izateko, beharrezkotzat jotzen da maisu-maistren unibertsitate-eskoletan Euskal Filologia Saila jartzea. Horretarako:
 - a) Euskal hizkuntza eta literaturako katedrak sortu beharko dira, Euskal Herriko eskola guztietan, zein Araban, zein Bizkaian, zein Gipuzkoan, zein Nafarroan, aurrera egiteko beharrezkoak diren irakasleak eta diru-laguntzak ezarriz.
 - b) Maisu-maistren unibertsitate-eskola horietako euskarako irakasleek, Euskal Herriko Unibertsitateko «Filosofia y Letras» delako Fakultateko Filologia Euskal Saileko arduradunen laguntzaz, Filologiako sail horretarako plangintza orokor bat egingo dute Euskal Herri osorako.
2. Heziketa Orokorreko bi mailetan euskal irakasleak nahitaezkoak direnez, behar diren pausoak emanen dira eskola hauetatik ataratzen diren irakasle berriak elebidunak izan daitezen. Horretarako beharrezkotzat jotzen da:
 - a) Unibertsitate-eskola hauetan euskara nahitaezko ikasgai orokortzat hartzea eta espezialitate desberdinetako ikasle guztiek eta karrerako urte guztietan ikastea.

b) Irakasle berriek, biharko egunetan euren zeregina ongi bete dezaten, beharrezko ikusten da unibertsitate-eskola hauetan euskal irakasleak jartzea eta departamentu bakoitzean irakasle elebidunak izatea honela bakarrik ikasi ahal izango dute euskara eta espezialitate bakoitzeko hiztegi teknikoak.

— Hau dela eta, Unibertsitate-eskola hauetako hizkuntza-egoera konpontzen ez den artean, izan beharko dute bertarako egin daitezkeen oposizioak. Hau, denau, jakina, bertako irakasleek eskuraturik dituzten orain arteko eskubideak ukatu gabe.

3. Une honetan, bestalde, maisu-maistren unibertsitate-eskola hauetako plangintzak berriztatzen ari dira. Hori dela eta, beharrezkotzat jotzen da:

a) Euskal Herriko unibertsitate-eskola hauetako plangintzak, Euskal Herriko egoera konkretua eta bertako beharrianak kontuan harturik egitea, nahiz eta karrerak berez bereak dituen ikasgaiak eta alorrak baztertu gabe egin.

b) Plangintza berri hau egiterakoan, gure irakaskuntzaren geroan zerikusia duten erakunde guztiek parte dutela, egin beharko da. Hau da:

— Maisu-maistren unibertsitate-eskoletako irakasle-ikasleen iritziak kontuan harturik.

— Eusko Kontseilu Nagusiaren Hezkuntza Kontseilaritzak esku duela.

— Nafarroako Irakaskuntzako Kontseilu Nagusiak parte duela.

— Euskaltzaindiaren ikuspegiak eta iritziak aurrez jasoz.

— Euskal Herriko Unibertsitateko ICEren laguntza hartuz.

Euskaltzaindi honek, premia-premiazkotzat jotzen du, euskara egoki eta seriozki maisu-maistren unibertsitate-eskola hauetan jartzea, eskola hauetatik irteten diren maisu-maistra berriak elebidun atera daitezzen. Hori dela eta, plangintza berri hau datorren ikasturtean hasirik aurrera eramatea eskatzen da.

Euskaltzaindi honek, bestalde, irakasle elebidunen premia hain gorria izanez, irakasle elebidun horiek prestatzen diren bitartean, berehalako pauso batzuk eman ditzala eskatzen dio *Ministerio de Educación y Ciencia* delakoari. Ministerio horrek Eusko Kontseilu Nagusiaren Hezkuntza Kontseilaritzarekin batera, halako udako ikastaro batzuk eskaini behar dizkie orain, borondate hutsez, unibertsitate-eskola askotan euskara ikasten ari diren ikasle ugariei.

Honela, gerora begira, irakasle elebidunak ateratzeko plangintza egokia egiten den artean, gaur egun hauetako unibertsitate-eskoletan euskara ikasten ari diren ikasleei laguntza-eskainiz, hiru urtetako epe laburrean mila bat irakasle elebidun egiteko aukera sortzen da.

Hau guztiau azaldu eta eskatu nahia du erakunde honek, ni beronen lehendakari izanik, bilkura orokor bateko erabakiaren arabera, Bizkaiko Jaurreriko Aldundiaren Etxean.

Bilbon, 1978ko abenduaren 29an.

*Fr. Luis Villasante,
euskaltzainburua*

* * *

Excmo. Sr. ministro de Educación y Ciencia
Madrid

Esta Real Academia de la Lengua ha juzgado conveniente realizar las gestiones pertinentes ante este Ministerio de Educación para concretizar el acuerdo tomado por esta corporación en su IX Congreso, celebrado en la villa de Bergara, referente a la implantación del euskara en las escuelas universitarias de formación de profesores de EGB del País Vasco. Dicho acuerdo dice así en su párrafo 6:

«Haciéndose eco de la crítica situación del euskara en la enseñanza, se presentará la siguiente petición tanto al Ministerio de Educación y Ciencia como al *Ministère de l'Education*, para que den las máximas facilidades en los Centros de formación de profesorado, a fin de que:

- a) En cualquier especialidad y a todos los niveles se formen profesores capacitados para la impartición de las materias en forma bilingüe en todos los niveles.
- b) Se establezcan en todas las escuelas de formación de profesorado la Sección de Filología Vasca».

Para ello, consultados los coordinadores de clases de euskara de la Universidad del País Vasco, el actual profesorado de euskara de diversas escuelas universitarias de formación de profesorado de EGB y la Comisión de bilingüismo de esta Real Academia, se ha llegado a las conclusiones siguientes:

1. Es indispensable que se establezca la Sección de Filología Vasca en las escuelas de formación de profesorado de EGB a fin de que se forme el profesorado específico de lengua vasca que imparta el euskara en la 2.ª etapa de EGB Para ello, se juzga urgente:
 - a) La creación de las correspondientes cátedras de lengua y literatura vasca, en todas las escuelas universitarias de formación de profesorado de EGB de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia con las oportunas designaciones de profesorado y correspondientes dotaciones.
 - b) El profesorado de euskara de dichos centros de formación de profesorado de EGB elaborará, en estrecha vinculación con la especialidad de filología vasca de la Facultad de Filosofía y Letras, un plan común de dicha sección de filología vasca para todo el País Vasco.
2. Para ello se darán los pasos necesarios para que todo el alumnado de las escuelas universitarias de formación de profesorado del País Vasco termine sus estudios siendo bilingüe. Para ello se ve necesario que:

a) El euskara sea introducido en estas escuelas universitarias de formación profesional como asignatura común a cursar por los alumnos de todas las especialidades y a lo largo de todos los años de la carrera.

b) Es necesario dotar a estas escuelas universitarias de formación de profesorado de profesores de euskara y a los diversos departamentos de las mismas de profesores bilingües, para que el alumnado pueda adquirir, juntamente con el euskara y su didáctica, el conocimiento de la terminología científica específica de la especialidad que cursan tanto en castellano como en euskara y así prepararse para su futura labor bilingüe.

— Por ello, en tanto no se resuelva satisfactoriamente la normalización lingüística de estas escuelas universitarias, se congelarán las oposiciones dentro del País Vasco, todo ello sin perjuicio de derechos adquiridos.

3. Dado que se están elaborando los nuevos planes de estudio de las escuelas universitarias de formación profesional de EGB, se considera necesario que:

a) En las escuelas universitarias de formación de profesorado de Bilbao, Pamplona, San Sebastián y Vitoria, se elaboren dichos planes de estudio, teniendo en cuenta las necesidades lingüístico-culturales del mismo, sin menoscabo de las materias comunes a cursar a nivel estatal.

b) En la elaboración de dichos planes de estudio se tenga en cuenta la voz representativa de los diversos estamentos implicados:

— El profesorado y alumnado de las diversas escuelas universitarias de formación de profesorado de EGB, tanto estatales como privadas.

— La Consejería de Educación y Ciencia del Consejo General Vasco.

— Junta Superior de Educación de Navarra.

— Real Academia de la Lengua Vasca.

— ICE de la Universidad del País Vasco.

Esta corporación académica considera de máxima urgencia la adecuada implantación de la enseñanza del euskera en las Escuelas de Formación de Profesorado de EGB para la conveniente preparación bilingüe del profesorado de EGB. Por ello considera que esta planificación debe implantarse a partir del próximo curso escolar.

Mientras se forman esas promociones bilingües, este Ministerio de Educación y Ciencia, en estrecha colaboración con la Consejería de Educación del Consejo General Vasco y la Junta Superior de Educación de Navarra, debe proveer, en plan de urgencia, a la formación del profesorado bilingüe necesario, ofreciendo para ello al alumnado que actualmente cursa clases de euskara en dichas escuelas universitarias de formación de profesorado de EGB, la oportunidad de completar el aprendizaje del euskara mediante cursos intensivos de verano.

De este modo, al mismo tiempo que se planifica la formación bilingüe del profesorado para el futuro, cabría completar la formación lingüística vasca que un gran número de alumnos está recibiendo en la actualidad en muchas de estas escuelas universitarias, pudiéndose conseguir en el reducido espacio de tiempo de tres años cerca de un millar de profesores bilingües.

Es todo lo que tiene el honor de exponer y solicitar a V. E., esta corporación académica de mi presidencia por acuerdo adoptado en sesión plenaria, celebrada el día de la fecha en el Palacio de la Diputación Foral del Señorío de Bizkaia.

Bilbao, 29 de diciembre de 1978.

*Fray Luis Villasante,
presidente*

Euskera, XXIV, 1979, 1, 93-99.

4.a

EUSKAL HERRIA HITZA EZ BAZTERTZEAZ

Eusko Kontseilu Nagusiko lehendakari jauna,
Bilbo

Mila bederatzehun eta hirurogeita hemezortziko martxoaren seian Eusko Kontseilu Nagusiak egin zuen batzarrean, Hezkuntza eta Kulturako kontseilarien proposamenari jarraituz, Euskaltzaindia Euskal Herri mailan organo ofizialtzat hartzea erabaki zuen, euskara landu, zehaztu eta batzeko arazoetan.

Bidenabar, Kontseiluak bere laguntza eskatzen zion Euskaltzaindiari haren zereginak ahal den hobekienik betetzeko.

Euskaltzaindiak ohore handiko eginkizun hau behar bezala bete nahian, Baionako Eusko Erakustokian urtarrilaren hogeita seiko batzarrean, Eusko Kontseilu Nagusiari begiramendu guztiarekin agerpen hau egitea, aho batez erabaki zuen:

Aspaldikoa den *Euskal Herria* izena, ezin dela inola ere baztertu erdarazko País Vasco delakoaren ordain bezala, nahiz Euskadi hitza ere erabili.

Horrela jakinarazten dizut Batzarraren aginduz.

Jainkoak urte askotarako gorde zaitzala.

Jose M.ª Satrustegi,
idazkaria

Baionan, 1979ko urtarrilaren 26an.

Euskera, XXIV, 1979, 1, 115.

4.b
QUE NO SEA RELEGADA LA PALABRA
EUSKAL HERRIA

Sr. presidente del Consejo General del País Vasco
Bilbao

En sesión del Consejo General del País Vasco celebrada el día seis de marzo de mil novecientos setenta y ocho, a propuesta de los consejeros de Educación y Cultura, se acordó adoptar a la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia como órgano oficial del País Vasco, para la conservación, cultivo, fijación y unificación de la lengua vasca.

Acordó, al mismo tiempo, solicitar de la Academia toda colaboración necesaria a efectos de la acción del Consejo.

Euskaltzaindia, tratando de cumplir debidamente el honroso deber que se le ha encomendado, en sesión académica celebrada en el Museo Vasco de Bayona el día veintiséis de enero de mil novecientos setenta y nueve, acordó por unanimidad comunicar al Consejo General Vasco, la conveniencia de que no sea relegada la palabra tradicional *Euskal Herria* como equivalente onomástico del término País Vasco, aunque igualmente pueda usarse también el vocablo Euskadi.

Lo que traslado a V. E. para su conocimiento y efectos.

Dios guarde a V. E. muchos años.

José M.ª Satrustegui,
secretario

Bayona, 26 de enero de 1979.

Euskera, XXIV, 1979, 1, 117.

5.a EUSKARAREN EGOERA NAFARROAN

Euskaltzaindiaren zuzendaritzak, gaur Iruñean egindako bileran, beste gai batzuen artean erabaki hau hartu du:

Euskaltzaindiak, Arabako, Gipuzkoako, Bizkaiko foru-aldundiek eta Nafarroako Foru Diputazioak emandako eta errege dekretuak berretsitako eginkizuna beteaz, hots, euskararen alde jokatzeari, Nafarroa elebitasun dekreturik gabe gelditu delako, zeharo kezkaturik dagoela adierazten du.

Euskara Nafarroan lege baliakizunik gabe dagoela ohartzen da, Nafarroak dituen eskubideekin elebitasun dekretu bat aurrera atera behar duela uste du, *Junta Superior de Educación* delakoak, behar den bezala eraberritua, noski, ondoren zehatz dezan.

Parlamentu eta aldundi foralei eskatzen die hainbat lasterren beren jarrera ager dezatela eta euskararen, hots, nafarren hizkuntzaren alde beharrezko diren neurriak har ditzatela.

Iruñean, 1979ko maiatzaren 25ean.

Euskera, XXIV, 1979, 2, 699.

5.b

SITUACIÓN DEL EUSKARA EN NAVARRA

La Junta de Gobierno de la Real Academia de la Lengua Vasca, en reunión celebrada en Pamplona el día de la fecha, ha adoptado entre otros el siguiente acuerdo:

«Euskaltzaindia», que vela por los intereses de la lengua vasca, misión encomendada por las diputaciones forales de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia, y refrendada por real decreto, se siente hondamente preocupada por la exclusión de Navarra en el decreto de bilingüismo.

Es consciente de que el euskara se encuentra en Navarra en una indefensión de instrumentos legales. Considera que Navarra en uso de atribuciones que posee debe gestionar un decreto de bilingüismo y desarrollarlo posteriormente a través de la Junta Superior de Educación, debidamente reestructurada.

Insta al Parlamento y diputación forales a que se pronuncien urgentemente en este sentido y arbitren las medidas pertinentes para su inmediata aplicación en favor del euskara, la lengua de los navarros.

En Pamplona, a 25 de mayo de 1979.

Euskera, XXIV, 1979, 2, 701.

6

ESPAINIAKO ERREGE-ETORTZEA

Euskaltzainburuaren hitzak:

Errege: Euskal Herrira zatozen orduan ongi etorririk amultsuena opa dizut. Bai zuri, eta bai erreginari. Ongi etorria Euskaltzaindiaren izenean eta neure izenean. Euskaltzaindiak ez du sekula ahaztuko zer eta zenbat zor dizun. Zuri esker lortu zuen bere egitekoa egiteko hain beharrezko zuen legezko nortasuna. Zuk, erregetzan sartu bezain laster, eman zenigun onartze dekretua. Eskerrik asko, jauna. Gure nahia zen, zu buru zarelarik, batzar ospetsu bat egitea, agian Oñatiko Unibertsitatean, Euskaltzaindia, Eusko Ikaskuntzarekin batean, sortu zen lekuan, zure aitonak euskararen aldeko hitzaldi gogoangarri hura egindako toki berean; baina, besterik ezean, lañoki eta ahal dudan zintzotasunik jatorrenaz, gure esker ona agertu nahi dizut.

Gure nahia zen, era berean, Euskal Herrira etortzean, bakezko, zorionezko eta anaitasunezko giroa zuk hemen aurkitzea.

Zoritxarrez, ez da hala.

Lortuko ahal da lehenbailehen!

Hala izan dadin, geure otoitzak eta ahaleginak eskaintzen dizkizugu! Eskerrak, jauna, eta ongi etorria berriz ere!

Eta etorrera hau herri honen onerako izan dadila!

* * *

Majestad: ¡bienvenido seáis al País Vasco, lo mismo que la reina! Quiero dirigiros un afectuoso y cordial saludo en nombre de la Real Academia de la Lengua Vasca y en el mío. Euskaltzaindia no podrá echar nunca en olvido lo que os debe. Gracias a vos consiguió el reconocimiento legal que tan necesario le era para cumplir con su misión. Nada más inaugurar vuestro reinado, tuvisteis a bien otorgar el decreto de reconocimiento de la Academia. Gracias, señor. Nuestro deseo hubiera sido celebrar bajo vuestra presidencia una sesión solemne, tal vez en el marco de la Universidad de Oñate, donde nació esta Academia, como también la Sociedad de Estudios Vascos, con ocasión de un histórico congreso inaugurado por vuestro augusto abuelo con un discurso en el que, por cierto, animaba a los vascos a que trabajasen por la conservación y el cultivo del viejo euskara; y aunque no haya sido posible tal acto, con toda sencillez, pero eso sí, de corazón, queremos expresarle nuestro reconocimiento.

Nuestro deseo hubiera sido, asimismo, que al venir a Euskal Herria, hallaseis aquí un ambiente entrañable de paz, cordialidad y bienandanza. Desgraciadamente no es este el caso. ¡Ojalá cuanto antes se logre este anhelo! Para que así sea le prometemos nuestras oraciones y empeños. Gracias, señor, y que vuestra estancia en el país os sirva para mejor comprender la situación y arbitrar los oportunos remedios.

*Fr. Luis Villasante,
euskaltzainburua*

Azkoitian, 1981eko otsailaren 4an.

Euskera, XXVI, 1981, 2, 915-916.

7.a

EUSKALTZAINDIAREN ADIERAZPENA

Euskaltzaindiak hurrengo adierazpen hau egin nahi du «Proyecto de Ley Orgánica de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra» dela eta.

Aurretiaz azaldu nahi du, erakunde politikoa ez denez, ezin dela hasi proiektuari inolako gogoramen orokorrik egiten, Konstituzioari egin ez zion modura, salbu 3. artikuluari, berau Espainiako hizkuntzez ari baita. Aldi berean gogoratu nahi du, 1979ko maiatzaren 25ean, Iruñean ospaturiko batzarrean onartu zuen akordioa. Geroago aipatu akordioa, Nafarroan euskararen estatus delakoa berretsi egin zuen bilkura publikoan eta orduko Foru Aldundi Goreneko burua zen Jaime Ignacio del Burgo jauna bertan zelarik eta baita Malon eta Garcia de Dios jaun diputatuak ere.

Hau dela eta, 573/1976 E. D. delakoaren 1. artikulua eta erantsitako estatutuen 1. f) artikulua babespean zera *kontuan hartzen* du alegia, lege proiektuaren 9. artikulua euskarari diskriminaziozko tratamendua ematen diola, zeren bertan, bakarrik, egun Erresuma Zaharrean euskaraz hitz egiten den tokietan ofizialtasuna aitortzen dio, euskararen atzerakuntzarako oraintsu eta iragan mendean emandako arrazoi historikoak kontuan izan gabe; euskaraz bizirik dirau erdal eremuetan hiztegi, esaldi eta, batez ere, toponimia-eremuan; eta oro har, Nafarroako herriaren kontzientzia eta oroipen kolektiboan dirau, eta azken batez ondare orokorra euskaraz hitz egiten den eremua, mugatu ezin dena.

Kexa bizi-bizia azaldu nahi du hizkuntza biziari emandako tratamendurengatik, hau da, Euskal Herriko Autonomia Estatutuko 6. artikulua eta Valentziako Autonomia Erkidegoaren Estatutuko 7. artikulua eskaintzen zaiena baino ahulagoa baita. Aipaturiko erkidego biok Nafarroak daukan egoera berbera daukate linguistika eremuaren desberdintzapenaz, bai historia alorrean eta bai egungo egoeraz. Baina hizkuntza bie dagokien ofizialtasuna ez da aurretiazko jiteaz murrizten.

Honengatik guztionengatik eta uzaileko bilkura arruntean, Nafarroako euskal idazle baten bigarren mendeurrena dela eta, berau mintzairaz Nafarroa Garaikoa eta idazlearen sorterrian ospaturik. Hau dela eta, ezin du isilarazi daukan kezka bizia, datorren foru legeak 9. artikulua garatuko duen itxaropenaz, beronek arazo hau behar den eran bideratuko duelakotan gure instituzioaren iritzia jasorik eta baita Nafarroa mailan eragina daukaten beste erakundeena ere. Euskaltzaindia aholkatze tekniko eta zientifikoa eskaintzeko prest legoke beronekin legegileei laguntza emanez.

Azkenez, Euskaltzaindiak zera nabarmendu nahi du, hots, bai lege proiektu hau eta bai eman ahal diren beste zenbaitzuk hala Gorte Nagusietan nola erkidego politikoei dagokienetan, euskara negatiboki jotzen duenean —berau Mendebal Europako hizkuntza zaharrena delarik— adi izango dela eta ahaleginak eginen dituela jagoten bizirik iraun dezan, bizkortzen eta garapen eskubideetan galtzaile ez irteteko.

Oiartzunen, 1982ko uztailaren 17an.

Euskera, XXVIII, 1983, 1, 137-138.

7.b

DECLARACIÓN DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA

La RALV/Euskaltzaindia, desea hacer la siguiente declaración en relación, sobre todo, con el artículo 9.º del «Proyecto de Ley Orgánica de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra».

Previamente ha de subrayar que, no siendo una institución de carácter político, no puede entrar en ninguna otra consideración de tipo general al proyecto, como no lo hizo a la Constitución, excepto el artículo 3.º, que trata de las lenguas españolas. Asimismo, ha de recordar el acuerdo adoptado en sesión académica celebrada en Pamplona, el 25 de mayo de 1979, ratificada momentos más tarde en la sesión/acto público, en presencia del entonces presidente de la Excma. Diputación Foral D. Jaime Ignacio del Burgo y los diputados forales Sr. Malón y García de Dios, sobre el estatus del euskara en Navarra.

Por lo tanto, y al amparo del artículo 1.º del R. D. 573/1976 y artículo 1.º f) de sus estatutos anexos, considera que el artículo 9 del proyecto de ley mencionado da un tratamiento discriminatorio al vascuence o euskara, ya que restringe su oficialidad a zonas-reserva de territorios hoy vascoparlantes del antiguo Reino, sin tener en cuenta las causas históricas y de otro tipo de su retroceso reciente y del pasado siglo; de que la lengua pervive en zonas castellanizadas en vocabulario, modismos y no digamos en toponimia; que está presente en la conciencia y memoria colectivas del pueblo navarro en todo su conjunto, y que, en definitiva, en su consideración de un patrimonio general, no restringible a su ámbito vascófono presente.

Lamenta vivamente que el tratamiento dado al uso de las dos lenguas, sea inferior al que se le da en el artículo 6.º del Estatuto de Autonomía del País Vasco y el artículo 7.º del Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana, comunidades políticas ambas que tienen idéntica situación a Navarra, en lo que respecta a diferenciación de zonas lingüísticas, tanto históricas como actuales, pero donde la oficialidad de las dos lenguas respectivas, no se restringe con carácter previo.

Por todo ello, y en su sesión ordinaria de julio, con motivo del bicentenario de un escritor en euskara navarro, celebrada en su localidad natal de habla alto navarro, no puede por menos de mostrar su grave preocupación, esperando en todo caso que la futura ley foral que desarrolle el artículo 9.º reconduzca debidamente el tema, oyendo a esta corporación académica, como a otras instituciones con ámbito de actuación en Navarra, ofreciéndose para un asesoramiento técnico y científico, que ayude a los legisladores en esta materia.

Finalmente, esta Real Academia de la Lengua/Euskaltzaindia, hace patente que tanto en este proyecto de ley, como en otros que puedan darse, tanto en las Cortes Generales, como en las comunidades políticas correspondientes, y que afecten negativamente al euskara, la lengua más antigua de Europa Occidental, estará atenta y tratará de velar por sus derechos de mantenerse viva, en recuperación y desarrollo.

Oiartzun, 17 de julio de 1982.

Euskera, XXVIII, 1983, 1, 139-140.

8
EUSKALTZAINDIAK FELIPE GONZÁLEZ MÁRQUEZ,
ESPAINIAKO GOBERNU BURUARI *EUSKARAREN*
NORMALIZAZIO LEGEAZ

Sr. D. Felipe González Márquez,
Presidente del Gobierno
Madrid

Excelentísimo señor:

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia —institución encargada de velar por esta lengua—, reunida en el día de hoy en sesión ordinaria en el palacio de la Diputación Foral de Gipuzkoa, ha acordado dirigirse a V. E. con el mayor respeto para manifestarle su grave preocupación por las consecuencias que pudiera traer una posible derogación de la «Ley Básica de Normalización del Uso del Euskera», aprobada por el Parlamento del País Vasco el 24 de noviembre de 1982.

No es nuestro propósito, ni de nuestra incumbencia, el entrar en disquisiciones técnico-jurídicas ni en dimes y diretes sobre derechos, agravios y competencias. Bien conocemos el antiguo adagio *summum jus summa injuria*. Tampoco es propio de esta institución organizar manifestaciones de protesta ni tomar parte en ellas. Bien sobrado anda de todo esto nuestro asenderado país.

Únicamente queremos manifestarle nuestra honda preocupación ante el temor de que la cuestión del vascuence se convierta en arma arrojadiza en manos de unos partidos o grupos en contra de otros, lo que no serviría en definitiva más que para acentuar aún más la división y para convertir algo que es de todos en monopolio de parte. Ello no beneficiaría en modo alguno a la lengua vasca ni a la convivencia ciudadana.

Por otra parte —y ya que se han vertido especies en este sentido—, queremos expresar nuestra firme persuasión de que no hay peligro alguno de que el castellano pueda ser desbancado del país por una posible revitalización del euskera. Tales temores son totalmente infundados, dada la sólida y profunda implantación del castellano en esta tierra. Se nos antoja que imaginarse esto es algo así como tomar los molinos de viento por jayanes. No es ciertamente el castellano el que está amenazado en Vasconia. Es, por el contrario, la lengua vasca la que corre peligro, y grave peligro de morir, por lo que el tratar de ayudarle y dotarla de un *status* legal que la ampare, parece justo y acertado.

Con ello nos limitamos a hacer nuestras las denuncias de falta de planificación lingüística y de mutuo entendimiento que han expresado recientemente en apoyo de las lenguas del Estado ilustres académicos, colegas nuestros, de la lengua española.

Confiamos de su buen sentido, tacto político y patriotismo que sabrá arbitrar la solución que mejor salvaguarde los altos intereses de la paz y unión de todos y los sentimientos de un pueblo que quiere preservar de la muerte este legado cultural recibido de sus mayores.

San Sebastián, 25 de marzo de 1983.

Euskera, XXVIII, 1983, 2, 511.

9

DECLARACIÓN SOBRE EL ANTEPROYECTO DE LEY DEL EUSKERA EN NAVARRA

La Junta de Gobierno de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, reunida en su sede de Pamplona, junto con los académicos navarros, acuerda realizar la siguiente declaración:

NOTA DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA, SOBRE EL «PROYECTO DE LEY REGULADORA DEL USO OFICIAL Y DE LA ENSEÑANZA DEL EUSKERA EN NAVARRA Y DE DETERMINACIÓN DE LAS ZONAS DE PREDOMINIO LINGÜÍSTICO VASCO».

1. La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia ha tenido conocimiento del anteproyecto de la ley foral sobre el euskera a través de la prensa.
2. Tal como se establece en el Real Decreto de 26 de febrero de 1976 y en los textos fundacionales de esta Real Academia/Euskaltzaindia, tiene, entre otros fines, el de «velar por los derechos de la lengua».
3. Es objeto de profunda preocupación para esta Real Academia el criterio del anteproyecto, que divide Navarra de modo arbitrario y sin relación alguna con los usos de la legislación comparada sobre política lingüística. Los navarros se ven privados así de la oficialización de lo que en términos legales se llama «estatuto personal» frente a una absolutización del «estatuto territorial» por el confinamiento de la lengua a unas determinadas zonas. Confiamos en que este anteproyecto, cuyas contradicciones y deficiencias de redacción pueden deberse fundamentalmente a la insensibilidad frente a unos valores que reflejan la identidad navarra, será sustancialmente alterado en el proceso del proyecto definitivo y aprobación de la ley.
4. La Academia, ya en su día, expresó de modo oficial sus grandes reservas al tratamiento de las cuestiones lingüísticas, tanto en la Constitución española vigente como en la Ley de Amejoramiento. Con todo, este anteproyecto restringe sensiblemente los límites establecidos en la legislación anterior citada.
5. Euskaltzaindia reitera su ofrecimiento de colaboración en los campos que le son propios, como es el euskera, que ha de entenderse como patrimonio vivo y sin carácter subalterno.

Pamplona, 7 de noviembre de 1985.

Euskera, XXXI, 1986, 1, 105-106.

10
**HAUTESKUNDE OROKORRETAN NAFARROAKO BOTO-
PAPERETAN EUSKARA GUTXIESTEAGATIK /
POSTERGACIÓN DE LA LENGUA VASCA EN LAS
PAPELETAS DE NAVARRA PARA LAS ELECCIONES
GENERALES**

Sr. presidente de la Junta Electoral Central
Palacio de las Cortes Generales
Carrera de San Jerónimo
28071 Madrid

Gaia/Asunto: **Hauteskunde orokorretan Nafarroako boto-paperetan euskara gutxiesteagatik / Postergación de la lengua vasca en las papeletas de Navarra para las Elecciones Generales**

Euskaltzaindiak, gaurko ohiko bilkuran, beste zenbait gairen artean zera onartu du, alegia, Hauteskunde-batzorde Zentralera jotzea beronek euskara bazterteagatik izan duen jokaera dela-eta Euskaltzaindiaren nahigabea azaltzeko.

Aipatu jokaera, kasu honetan, datozen hauteskunde orokorretan Nafarroan erabiliko diren boto-paperez boto emateaz da. Nafarroako Foru Komunitatean euskararen erabilerarako berariazko legerik ez izatea, Euskaltzaindiaren ustez, ezin da jokatu argudio erabakigarri legez, alderantziz baizik, zeren ulerkuntza eskuzabalagoz hartu behar bailitzateke, jakinik edozein herritarrek duela eskubidea bere hizkuntza erabili ahal izateko.

Durangon, 1986ko maiatzaren 31n.

* * *

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, reunida en sesión ordinaria en el día de hoy, tomó, entre otros, el acuerdo de dirigirse a la Junta Electoral Central para mostrar una vez más su disgusto por la postergación de la lengua vasca en las papeletas de voto que habrán de utilizarse en Navarra, esta vez en las próximas elecciones generales.

La inexistencia de una ley específica del euskara en la Comunidad Foral de Navarra no puede, a juicio de esta institución académica, ser esgrimida como argumento decisivo. Más bien al contrario, cabía esperar una interpretación generosa teniendo presente el derecho que asiste a todo ciudadano de emplear su lengua.

Durango, 31 de mayo de 1986.

Euskera, XXXI, 1986, 2, 489.

11.a

AUTODETERMINAZIOAZ ADIERAZPENA

1. Euskaldun guztien ondarea da euskara, zeinahi diren haien usteak eta sinesteak, haien jaioterria, bizilekua eta gainerako ingurumenak.

2. Euskaltzaindiak 1918. urtean sortzetik beretik ikerlanak burutzeaz gainera beste xede hau du: euskararen sustatzea eta jagotea. Horrexegatik mintzatu izan da instituzio hau argi eta garbi zenbait alditan euskara gure ustez oker tratatu izan denean; hala nola Espainiako Konstituzioan (1978), 3.1 artikuluan, eta Nafarroako Foru Hobetzearen Legean (1983), 9. artikuluan.

3. Euskaltzaindiak uste du, instituzio akademikoa den aldetik, ez dagokiola bere iritzirik ematea Euskal Legebiltzarrak berriki autodeterminazioaz hartu duen erabakiaz.

4. Euskaltzaindiak adierazten du eta aldarrikatzen beti eta nonahi defendatzen dituela eta defendatuko euskara ahalik gehiena hedatzeko eta garatzeko, bai eta Euskal Herriko eremu osoan zuzen onez zor zaion estatus eta egoera hoberena erdiesteko, baliabiderik egokienak.

Zarautzen, 1990eko apirilaren 20an.

Euskera, XXXV, 1990, 2, 442.

11.b

DECLARACIÓN SOBRE LA AUTODETERMINACIÓN

1. La lengua vasca es patrimonio de todos los vascos, cualesquiera fueren sus credos o ideologías, sus lugares de nacimiento o residencia u otras circunstancias.

2. La Academia tiene desde su fundación en 1918, además del fin de la investigación, el de su promoción y fomento. Por ello mismo, esta institución ha hablado claramente en varias ocasiones, principalmente sobre el tratamiento, injusto según nuestro criterio, de la lengua vasca en la Constitución española (1978), artículo 3.1, y en la Ley de Amejoramiento del Fuero de Navarra (1983), artículo 9.

3. Euskaltzaindia es de la opinión de que, como tal institución académica, no le corresponde emitir juicio alguno sobre la reciente resolución del Parlamento de la Comunidad Autónoma Vasca sobre la autodeterminación.

4. La Academia declara que defiende y defenderá siempre las mejores condiciones para la completa extensión y desarrollo de la lengua vasca y para que esta alcance en todo el ámbito del País Vasco el estatus que en justicia le corresponde.

Zarautz, 20 de abril de 1990.

Euskera, XXXV, 1990, 2, 443.

12.a

NAFARROAKO GOBERNUARI

ETA IRITZI PUBLIKOARI

Euskaltzaindiak, egun, urriak 26, egin duen osoko bilkuran, Nafarroako Foru Komunitateko FM irratibidearen zazpi baimen eman berri direla jakin du. Haietatik batek ere ez du euskarazko programazioa arrunt eta egokirik.

Gertakari honen aurrean, errege akademia honek, zeinaren sortzeko xedeen artean «hizkuntzaren eskubideak zaintzea» da eta, gainera, Foru Administrazioaren legezko aholkulari ofiziala da, kemenez eta azkarki adierazi nahi du bere protesta eta desadostasuna. Onartezina da komunitate honen hizkuntzetariko bata berriz ere baztertu izana, euskararen eta nafar hiritarren, euskaldunen zein erdaldunen, eskubidea zapalduz.

Are larriagoa da hau, ezen hemendik aitzina arituko diratekeen hogeitau baimendun irratietarik bat ere ezin da euskalduntzat jo eta, bestalde, horrelakorik ez da ofizialki elebidun diren erkidegoetan gertatzen.

Irrati-baimen hauen egozte-irizpideetan espresuki aipatzen zen euskara kontuan hartuko zela. Harrigarria da lehiaketa publiko batean horren justizia urriz erabakitzea.

Anitzetan erraten bada ere euskara gizarte osoaren ondarea dela, berriro ere ikusten ditugu hitz horiek egitez eta obrez gezurtatuak.

Bidegabekeria hau Foru Administrazioak berehala zuzenduko duela espero du Euskaltzaindiak, euskarari leku bat, ez bigarren mailakoa ez lotsakorra, erkidego honetako irratigintzan aitortuz.

Iruñean, 1990eko urriaren 26an.

Euskera, XXXVI, 1991, 1, 73.

12.b

AL GOBIERNO Y A LA OPINIÓN PÚBLICA DE NAVARRA

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, en su sesión plenaria celebrada con fecha 26 de octubre, ha tenido conocimiento de la concesión de siete licencias de radiodifusión por FM en la Comunidad Foral de Navarra, de las cuales ninguna tiene programación ordinaria ni adecuada en lengua vasca.

Ante este hecho, esta real academia, entre cuyos fines estatutarios figura el de «velar por los derechos de la lengua» y ostenta además la condición legalmente establecida de asesora oficial de la Administración Foral, desea hacer pública su protesta y desacuerdo con la mayor energía. Es inaceptable que se haya postergado una vez más una de las lenguas oficiales de esta comunidad, conculcando el derecho del euskera y de todos los ciudadanos navarros, sean o no vascoparlantes.

El hecho resulta agravado por cuanto ninguna de las veinte licencias que se prevén en vigor a partir de la fecha pueda ser considerada de lengua vasca. Y además, porque en ninguna de las otras comunidades oficialmente bilingües ocurre nada semejante.

Asombra que en un concurso público, en cuyos criterios de adjudicación se mencionaba precisamente que se tomaría en consideración la lengua vasca, se haya resuelto de una forma tan poco equitativa.

Una vez más, asistimos a una práctica que contradice las palabras referentes al euskera, como patrimonio común de la sociedad.

Euskaltzaindia confía que la Administración Foral corrija de modo inmediato esta arbitrariedad, reconociendo a la lengua vasca un espacio no subalterno y vergonzante en la radiofonía de esta comunidad.

Pamplona, 16 de octubre de 1990.

Euskera, XXXVI, 1991, 1, 74.

13.a

ARABAKO EUSKALTZAIN OSO, OHOREZKO ETA URGAZLEEK EUSKALTZAINDIAREN JAGON SAILAREKIN EGITEN DUTEN ADIERAZPENA

Guk, euskaltzain oso, ohorezko eta urgazleok, Euskaltzaindiaren Jagon Sailarekin batera, Euskaltzaindiaren sortze-xedeetariko bat izanik «hizkuntzaren eskubideak zaintzea», iritzi publikoari, eta batez ere Arabakoari, geure kezka bizia agertu nahi diogu, berriki egin diren Eusko Legebiltzarrerako hauteskundeak baino lehen, tartean eta gero euskararen gainean eta bereziki probintzia honetan euskara dagoen egoera dela-ta plazaratu diren zenbait aburu eta aldarrikapenengatik.

Araba, Euskal Herri osoa bezala, ez da, kultura eta hizkuntzari dagokiela, era bakarreko izakia, eta euskalduna, Antzinaroaz gero, gure kulturaren oinarritzko osagaia da.

Begi-bistakoa da euskara Arabak duen bere-bere hizkuntza dela. Aski da Gerardo López de Guereñuren *Toponimia Alavesa* liburua ikustea, gure probintziako euskal leku-izenen nagusigoaz jabetzeko. Duela oraindik ez 200 urte, Landazuri arabar historialariak dioskunez, 53 ermandadeetarik 22 euskaldunak ziren. Euskarazko lehen hiztegi luzexko Gasteizen bildua da (XVI. mendea), eta autore ezaguneko euskarazko lehen antzerki lana arabar batek egin du (XVIII. mendea).

Ez da hau une egokia Arabako euskararen atzerapenaz luzaz aritzeko. Atzerapen hau historian zehar gertatu den lege-, administrazio- eta kultura-prozesuak eragin du, zeina hertsia zen eta herrien hizkuntza-eskubideak aitortzeko uzkurra. Oroz gain 1936-39ko gerraren ondoren izan ziren handiak kalte hauek. Halaber, ez gara aipatzen hasiko Araban euskarari eusteko eta hau indarberritzeko gizabanakoek eta erakundeek 1850ez gero egin dituzten ahalegin guztiak, batere ez harrigarriak, kontuan hartzen badugu euskaldunak ohartuak zirela «eskubidez berdinak eta jatorriz, hizkuntzaz, ohiturez eta interesez amankomunak» zirela, Ortiz de Zaratek bere *Compendio Foralen* dioen bezala. Orobat luze joko luke azken ehun urteotan izan diren Arabako euskal idazleen kopuru handia aipatzeak.

Bestalde, zuzenean nahiz zeharka esan ohi denaren aurka, agian komeni da oroitaraztea arabar udalek idazkariei eta langileei euskarazko ezagutza eskatzeko historian barrena izan duten eskubidea, 1924ko urriaren 21eko Errege Dekretuaren baimenaz. Gainera, Arabako Aldundia, Euskaltzaindiaren sortzailea 1918an eta ikastola-sare baten sortzaile ere 1973an, lehena izan zen foru administrazioan erdararen eta euskararen koofizialtasuna agintzeko, 1977ko otsailean, hortaz, indarrean dagoen autonomia estatutua eta hartatik etorri diren arauak, Europa demokratiko osoan parekotasunak dituztenak, onartu baino lehenago.

Oraingo egoerari dagokiola, harrigarria da nola ahazten ohi diren zenbait datu, hala nola 1986ko erroldak dakartzanak. Datu ofizial hauen arabera, Arabako euskaldun biztanleria % 6,71 da. Honen aldamenean, erdi-euskaldunak % 16,96 dira. Beraz, lau arabarretarik bat, zuzenago zein destrebeago, euskaraz mintzatzeko gai dugu. Beste datu batzuk ere ikus daitezke, Gorbeialdekoak, adibidez, non ehuneko hau % 50 baino goragoa den.

Bestalde, Arabako beste udal batzuetako kopuruek aski garbi adierazten dute jende gehienak elebitasunean sartu nahi duela.

Gertakari hauen aurrean, galdetu behar dugu nolatan egin eta errepika daitezkeen zenbait baieztapen, ezjakintasun edota ezinikusi nabarmenengatik ez bada. Ez da zilegi iragana eta oraina itxuraldatzea, kultura-ondare bizi bati bidea hertsiaz.

Zer esanik ez, euskara ezin izan daiteke, lanpostu bat eskatzerakoan, lanbide batean edo bestean ezjakinaren edo ezgauzatasunaren estalgarri. Hala ere, ez dugu ulertzen nolatan zenbaitek onartzen duten beste hizkuntzak eskatzea eta aldi berean arbuiatzen euskara eskatzea, hots, Arabako hizkuntzetariko bat eta ofizialtasuna duen hizkuntza dena.

Zein nahi den ere Euskal Herriaren barne-egitura eta zein nahi diren ere politikaren eta alderdien gorabeherak, hauek oro ez baitagozkio Euskaltzaindiari, begi-bistakoa da denendako interesgarria dela bi hizkuntzak elkar-bizitzea eta berdinkiro hedatu eta erabiltzea. Bere lurraldea eta bere kultura ezagutu nahi dituen arabar guztiak euskaran du bitarteko utziezinezkoa, ezagutza hori sakona izango bada.

Nolanahi ere, euskara batzuek eta besteek gezitzat erabiltzearen aurka gara guztiz. Euskara ez da inongo alderdi edo ideologiaren jabegoa, eta arabar guztiek berenberentzat jo behar dute bizitzaren alor guztietan.

Gasteizen, 1990eko azaroaren 8an.

Euskera, XXXVI, 1991, 1, 337-338.

13.b

DECLARACIÓN DE LOS ACADÉMICOS NUMERARIOS, HONORARIOS Y CORRESPONDIENTES DE ÁLAVA, CONJUNTAMENTE CON LA SECCIÓN TUTELAR DE EUSKALTZAINDIA

Nosotros, miembros numerarios, honorarios y correspondientes de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, juntamente con la Sección Tutelar de esta institución, entre cuyos fines está el «velar por los derechos de la lengua», queremos hacer llegar a la opinión pública, y especialmente a la de Álava, nuestra honda preocupación por algunos juicios y proclamas sobre la lengua vasca, y particularmente sobre la situación del euskara en esta provincia, vertidos antes de, durante y después de las recientes elecciones al Parlamento Vasco.

Álava, como toda Euskal Herria, no es una realidad uniforme cultural y lingüísticamente, y lo vasco, desde la Antigüedad, constituye un componente fundamental de nuestra cultura.

Es obvio que el vascuence es también lengua propia de Álava. Basta hojear el libro *Toponimia Alavesa*, de Gerardo López de Guereñu, para darse cuenta del predominio de los nombres vascos de lugar en nuestra provincia. Todavía hace menos de 200 años, como nos informa el historiador alavés Landazuri, 22 de las 53 hermandades eran vascófonas. El primer diccionario vasco de alguna extensión fue recogido en Vitoria (siglo XVI) y la primera obra vasca de teatro de autor conocido fue escrita por un alavés (siglo XVIII).

No es el momento de extenderse sobre el retroceso del euskara en Álava, retroceso causado por un proceso legislativo, administrativo y cultural restrictivo y poco abierto al reconocimiento de los derechos lingüísticos de los pueblos a lo largo de la historia, sobre todo después de la guerra de 1936-39. Tampoco vamos a mencionar todas las iniciativas individuales e institucionales para el mantenimiento y la recuperación de la lengua vasca en Álava desde 1850, iniciativas lógicas debido a la conciencia de «la identidad de derechos y de la mancomunidad de origen, de lengua, de costumbres y de intereses», como dice el escritor Ortiz de Zárate en su *Compendio Foral*. También sería prolijo mencionar las decenas de escritores alaveses en lengua vasca de los últimos cien años.

Por otro lado, contra lo que suele afirmarse directa o indirectamente, cabe recordar que los municipios alaveses han tenido históricamente el derecho de exigir el conocimiento de la lengua vasca a secretarios y empleados, con la autorización del Real Decreto de 21 de octubre de 1924. Además, la Diputación de Álava, cofundadora de Euskaltzaindia en 1918 y creadora en 1973 de una red de ikastolas, fue la primera en decretar la cooficialidad del castellano y del euskara en la administración foral, en febrero de 1977, antes, por tanto, de la aprobación del vigente estatuto de autonomía y de las normas derivadas de él, que, como se sabe, tienen abundantes paralelos en toda la Europa democrática.

Por lo que respecta a la situación actual, sorprende el olvido de datos como los aportados por el Padrón de 1986. Según estos datos oficiales, la población vascófona de Álava

en su conjunto alcanza el 6,71 %, porcentaje junto al que figura otro 16,96 % correspondiente a la población semivascófona. Tenemos, pues, casi una cuarta parte de los habitantes de Álava que puede expresarse en euskara con mayor o menor corrección. También pueden constatar otros datos, como los de la comarca de Estribaciones del Gorbea, donde este porcentaje supera el 50 %. Por otra parte, cifras de otros municipios alaveses revelan la clara voluntad de una gran parte de la población de incorporarse al bilingüismo.

A la vista de estos hechos, hay que preguntarse cómo pueden hacerse y repetirse algunas afirmaciones, si no es por desconocimiento o desapego manifiestos. No es lícito tergiversar el pasado y el presente, cerrando el paso a una parte del patrimonio cultural vivo.

Ciertamente, el conocimiento de la lengua vasca no puede usarse como tapadera de ignorancia e incompetencia en una u otra profesión a la hora de solicitar un empleo. Sin embargo, no entendemos cómo algunos admiten la exigencia de otros idiomas, y al mismo tiempo rechazan el requisito del euskara, una de las dos lenguas de Álava y con consideración de idioma oficial.

Independientemente de la constitución interna de Euskal Herria y de los avatares de la política y los partidos, cuestiones estas ajenas a la labor de esta Real Academia de la Lengua, es evidente el interés general derivado de la convivencia de ambas lenguas y de su extensión y empleo equitativos. Todo alavés que quiera conocer su tierra y su cultura tiene en la lengua vasca un medio imprescindible para profundizar en este conocimiento.

En cualquier caso, nos manifestamos totalmente en contra de la utilización del euskara como arma arrojadiza por unos y por otros. La lengua vasca no es privativa de ningún partido o ideología y ha de ser considerada como propia por todos los alaveses en todas las esferas de la vida.

Jean Haritschelhar	Kepa Enbeita
Juan Mari Lekuona	Patxi Goenaga
Jose Maria Satrustegi	Jose Mari Larrarte
Jose Antonio Arana	Jose Luis Lizundia
Endrike Knörr	Peli Martin Latorre
Pierre Charritton	Pedro Pujana
Gerardo Lopez De Guereñu	Manuel M. Ruiz Urrestarazu
Federico De Barrenengoa	Pedro Sancristoval
Isidro Baztarrika	Patxi Uribarren
Antonio Berrueta	Jose Mari Velez De Mendizabal

Vitoria/Gasteiz, 8 de noviembre de 1990.

Euskera, XXXVI, 1991, 1, 339-340.

14

EUSKALTZAINDIAREN PARTAIDETZA EUSKARAREKIKO NAFARROAKO FORU PARLAMENTUAN BEREZIKI SORTUTAKO BATZORDEAN

Ekainaren 27an, Euskaltzaindiaren ordezkari bezala izendaturik Jose Maria Satrustegi Akademiaren idazkariak parte hartu zuen. Bertan, «Euskara nafar guztien kultura-ondarea» izenburupean, sei puntutan eman zuen bere azalpena.

Hasteko planteamendu orokor batean euskara interes goreneko ondare bezala kokatu zuen. Bigarrenik, Nafarroako ondare bezala azaldu zuen, historian zehar xehetasun batzuk eginez. Gero, babesteko zenbait neurri aipatu zituen, alderdi guztien ondarea izan behar litzatekeela desiratu, jarraian itun berri bat proposatuz. Seigarren bezala, Europako ondare bezala aldarrikatu zuen, frogatzat, *Fontes Linguae Vasconum* aldizkarian atzerritarrek zer partaidetza duten agertuz.

Euskera, XXXVII, 1992, 2, 1070.

15
FRANTSES GOBERNUARI
EUSKALTZAINDIAREN ADIERAZPENA

Bere sortzeko 75. mugakari, Euskal Herriko beste hirietan egin duen bezala, bildu da Euskaltzaindia Biarritzen eta hauxe adierazten du:

Ikusirik euskara hizkuntza ofiziala dela Hegoaldean, galdegiten dio frantses gobernuari euskarak ukan dezan Euskal Autonomia Erkidegoan duen koofizialtasun bera Iparraldeko hiru probintzietan.

Frantses gobernuak Euskaltzaindiari eman diezaion ezagutza ofiziala, espainiar gobernuak, Eusko Jaurlaritzak eta Nafarroako Gobernuak aitortzen dioten bezala.

Biarritzen, 1994ko ekainaren 30ean.

* * *

Réunie à Biarritz à l'occasion du 75ème anniversaire de sa naissance, comme elle l'a fait dans d'autres villes du Pays Basque, l'Académie de la langue basque Euskaltzaindia:

Considérant les recommandations du Parlement européen, considérant aussi que la langue est officielle au Pays Basque péninsulaire et qu'elle est devenue instrument de communication normal dans la société basque.

Demande au Gouvernement français qu'il accorde sur le territoire des trois provinces basques de France le meme statut de co-officialité qu'elle a dans la Communauté Autonome Basque.

Demande au Gouvernement français de reconnaitre officiellement l'Académie de la langue basque comme l'ont déjà fait le Gouvernement espagnol, le Gouvernement de la Communauté Autonome Basque et le Gouvernement de Navarre.

Biarritz, 30 june 1994.
Euskera, XL, 1995, 1, 507.

**DECLARACIÓN DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA
VASCA / EUSKALTZAINDIA ACERCA DE LA RESOLUCIÓN
PARLAMENTARIA SOBRE LA LEY FORAL DEL
VASCUENCE DE NAVARRA Y ACERCA DEL DECRETO
FORAL REGULADOR DEL USO DEL EUSKARA**

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia ha tenido conocimiento de los debates en el Parlamento de Navarra acerca de la posible modificación de la Ley Foral del Vascuence, que han concluido sin haberse propuesto cambio alguno en el texto anterior. Asimismo, Euskaltzaindia es sabedora del Decreto Foral 70/94, del 21 de marzo, regulador del uso del euskara en las administraciones públicas de Navarra, y de las reacciones de algunos sectores ante esta medida. Sobre ambos asuntos, esta academia, reconocida como institución consultiva oficial por dicha ley, y entre cuyos fines, sancionados por el Real Decreto de 26 de febrero de 1976, está establecida la tutela de la lengua vasca, desea manifestar ante la opinión pública lo siguiente:

1.º Euskaltzaindia lamenta profundamente que se haya perdido la oportunidad de ampliar el estrecho marco de uso atribuido a la lengua vasca en la enseñanza, la administración y los medios de comunicación en Navarra más allá de lo dispuesto en el artículo 9 de la Ley de Amejoramiento de 1984, texto acerca del cual la Academia mostró su disconformidad durante el trámite parlamentario, en la declaración de fecha 17 de julio de 1982.

2.º Nuestra institución deplora igualmente que en un tema capital como es este no se haya producido la necesaria generosidad por parte de todos los grupos parlamentarios y que se haya cerrado el camino a unos avances que, aunque no hubieran sido totalmente satisfactorios desde el punto de vista del derecho de las lenguas, sin embargo habrían reportado notables mejoras para el tratamiento jurídico de la lengua vasca en todo el territorio navarro, con una consideración legal más favorable. No se comprende que el bien de la lengua vasca se haya subordinado a intereses políticos partidistas.

3.º Euskaltzaindia desea mostrar su apoyo al Decreto Foral 70/94, de 21 de marzo, regulador del uso del euskara en las administraciones públicas de Navarra, por el avance significativo que aporta para el empleo del euskara, fuera de declaraciones meramente retóricas de estima hacia la lengua vasca. Al mismo tiempo, la Academia manifiesta su inquietud ante algunas reacciones contrarias a la aplicación de dicho decreto foral.

4.º Esta Real Academia reitera la necesidad de mantener la lengua vasca fuera de los avatares de la política de los partidos, como patrimonio que es de todos los navarros, por encima de credos e ideologías, y al mismo tiempo recuerda que el euskara se encuentra aún discriminado en las diversas esferas de la vida social, sin que se hayan resuelto graves injusticias como las inferidas en el reparto de las emisoras de modulación de frecuencia y otras.

5.º Esta institución no puede permanecer callada ante algunas expresiones orales y escritas de representantes políticos y otras personas acerca de la lengua vasca y sus

variedades en Navarra, la extensión anterior y actual del euskara, la norma literaria unificada, etc., en que se han vertido conceptos en abierta contradicción con la verdad y también en no pocas ocasiones con grave incumplimiento de lo dispuesto por la Constitución española en su artículo 3.º, párrafo 3, sobre el especial respeto y protección debidos a las otras lenguas distintas del castellano.

Pamplona, 4 de julio de 1994.

Euskera, XL, 1995, 1, 555-556.

17.a
NAFARROAKO EUSKARAREN FORU LEGEAREN
GANEAN PARLAMENTUAK ERABAKI DUENAZ
EUSKALTZAINDIAREN *ADIERAZPENA*

Euskaltzaindiak jakin du Nafarroako Euskararen Foru Legea parlamentuak aldatzeko egin dituen bilkuren berri. Hauek legea zegoenean utzirik bukatu dira. Akademiak, lege horrek aholku-emaile ofizialtzat aitortuak, eta zeinaren helburuen artean, 1976ko Errege Dekretuaren bitartez, euskararen zaintze eta jagotea duenak, honako hau nahi du jendaurrean adierazi:

1. Euskaltzaindiak zinez deitoratzen du irakaskuntzan, administrazioan eta komunikabideetan euskarari egozten zaion eremu meharra zabaltzeko aukera onak huts egin izana, 1982ko Foru Hobetzearen Legearen 9. artikulua xedatzen duenetik harat. Puntu honi datxekola, oroitarazi behar da testu hori onartzeari buruz parlamentuan erabiltzen ari zenean Euskaltzaindiak ados ez zegoela adierazi zuela, 1982ko uztailaren 17ko agerpenaren bitartez.

2. Berriro ere erraten du Euskaltzaindiak euskara alderdikeria guztietatik kanpo eduki behar dela, nafar ororen ondarea denez, iritzi eta ideologia guztien gaintetik, eta, denbora berean, gogorarazten du euskarak diskriminaziozko tratamendua jasaten duela oraindik Nafarroako gizartearen hainbat alorretan. Besteak beste, FMko irratiak banatzean egindako bidegabekeria larria ez da konpondu.

3. Euskaltzaindia ezin daiteke inola ere isilik geldi zenbait politikarik eta bestelako gizabanakok euskararen gainean, Nafarroako euskalkiez, hizkuntzaren lehengo eta oraingo hedaduraz, literatura-euskara arautuaz eta abarrez esan eta idatzi dutenaren aurrean. Egia ez diren gauzak izan dira guztiz, eta, gainera, Espainiako Konstituzioak, bere 3. artikuluan, 3 paragrafoan, gaztelaniaz landako beste hizkuntzen «errespetu eta babes berezia»z dioena erdeinuz era ezjakintasunaz erabili dute halakoek.

Iruñean, 1994ko uztailaren 4an.

*Eusker*a, XL, 1995, 1, 557.

17. b
**DECLARACIÓN DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA
VASCA / EUSKALTZAINDIA ACERCA DE LA RESOLUCIÓN
PARLAMENTARIA SOBRE LA LEY FORAL DEL
VASCUENCE DE NAVARRA**

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia ha tenido conocimiento de los debates en el Parlamento de Navarra acerca de la posible modificación de la Ley Foral del Vasuence, que han concluido sin haberse propuesto cambio alguno en el texto anterior. Sobre este asunto, la Academia, reconocida como institución consultiva oficial por dicha ley, y entre cuyos fines, sancionados por el Real Decreto, de 26 de febrero de 1976, está establecida la tutela de la lengua vasca, desea manifestar ante la opinión pública lo siguiente:

1. Euskaltzaindia lamenta profundamente que se haya perdido la oportunidad de ampliar el estrecho marco de uso atribuido a la lengua vasca en la enseñanza, la administración y los medios de comunicación en Navarra más allá de lo dispuesto en el artículo 9.º de la Ley de Amejoramiento de 1982, texto acerca del cual la Academia mostró su disconformidad durante el trámite parlamentario, en la declaración de fecha 17 de julio de 1982.

2. Esta real academia reitera la necesidad de mantener la lengua vasca fuera de los avatares de la política partidista, como patrimonio que es de todos los navarros, por encima de credos e ideologías, y al mismo tiempo recuerda que el euskera se encuentra todavía discriminado en las diversas esferas de la vida social, sin que se hayan resuelto graves injusticias como las infligidas en el reparto de las emisoras de modulación de frecuencia y otras.

3. Esta institución no puede permanecer callada ante algunas expresiones orales y escritas de representantes políticos y otras personas acerca de la lengua vasca y sus variedades en Navarra, de la extensión anterior y actual del euskera. La norma literaria unificada, etc., en que se han vertido conceptos abiertamente falsos y también en no pocas ocasiones con desprecio e ignorancia de lo dispuesto por la Constitución española en su artículo 3.º, párrafo 3, sobre el «especial respeto y protección» debidas a las otras lenguas distintas del castellano.

Pamplona, 4 de julio de 1994.

Euskera, XL, 1995, 1, 558.

18.a
EUSKO IKASKUNTZAREN ETA EUSKALTZAINDIAREN
ADIERAZPENA IRITZI PUBLIKOAREN AURREAN 1994KO
AZAROAREN 19AN NAFARROAKO JUSTIZIA AUZITEGI
NAGUSIKO ADMINISTRAZIOAREKIKO AUZIEN SALAK
EMANDAKO EPAIARI BURUZ

Ez dagokie ohar hau sinatzen dugun instituzioi oraino irmoa ez den epaiaren, zeinaren aurka Auzitegi Gorenaren aurrean kasazioz errekurtsua jarri baita, balioztatze juridikoak egitea. Hala eta guztiz, euskararenganako sentiberatasuna dutenen artean epai horrek sorrarazi duen gizarte-asaldura larriaren aurrean eta hartan Nafarroako berezko hizkuntza bati ematen zaion trataera laidogarria ikusirik, Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiari protesta bat egiteko beharrean aurkitzen gara, euskararen eskubideak babesteko betebeharra duten instituzioak garenez (Eusko Ikaskuntzaren Estatutuaren 2. art.; Euskararen Errege Akademia Euskaltzaindia onartzeko 573/1976 Errege Dekretuaren 4.8 art.), eta hartarako ondoko arrazoietan oinarritzen gara:

1. Ignacio Merino Zalba magistratua txostengile den epaian esaten denez, Iruñean ez dago «bertan sorturiko euskaldunik», datu guztiz faltsua dena, zeren eta hiriko euskaldunen kopurua hamarnaka milakoa (35.000) baita, estatistika ofizialen lekukotasunaren arabera.

2. Epai horretan eranstean da «euskara hutsezko irriti programazio bat kaltegarri litzateke kultura-garapen orokorrerako eta pertsona gehientzat» bai eta «baztergarria gehiengoarentzat gutxiengoarekin alderatuz». Seta okerreko iritziak, gehiengoak gaztelaniaz baizik aritzen diren 19 irriti bere esku dituela eta gutxiengoak batto ere ez duela kontuan hartzen ez dutenak.

3. Irratien kudeaketarako emakida, horren erabakia hemen izendatuki aipatzen den epaia ekarri zuena, arautzen zuten oinarrietan argiro adierazitakoaren arabera, «Nafarroako balio linguistikoak sustatu eta indartzeko konpromisoa bere gain hartuko duten proiektuak begi onez ikusiko ditu» (Foru Dekretua, 37/1990, 4.1 art.). Balioesteko irizpide hori, alabaina, ez da ezertarako kontuan hartu emakidak erabakitzerakoan, ez eta aztertzen ari garen epaian, eta hori guztia LORAFNA edo Autonomia Estatutuak euskara Nafarroako berezko hizkuntza aldarrikatzen duela jakinez.

4. Orobat, 1986ko abenduaren 18tik indarrean dagoen Nafarroako Euskararen Legeak 27.1 artikuluan xedatzen duenez «Administrazio publikoek komunikabide sozial publiko eta pribatuetan euskarak gero eta presentzia handiagoa izan dezan sustatuko dute. Horretarako, Nafarroako Gobernuak diruz eta materialez laguntzeko planak gauzatuko ditu, komunikabideek euskara progresiboki eta ohiko moduan erabil dezaten». 27.2 artikulua ere ildo beretik mintzo da, «Foru Komunitateak kudeatzen dituen telebista- eta irriti-emisora eta gainerako komunikabideetan, Nafarroako Gobernuak euskararen presentzia egokia begiratuko du». Argiro ikus daitekeenez, printzipio arauemaileok ez dira ezertan kontuan hartu, edo ez dira kontsultatu ere egin, aipatzen ari garen epaian.

5. Gainera, esan beharra dago Konstituzioak 20.3 artikuluan oinarritzko eskubide gisa «gizarte-aniztasuna»rekiko errespetua xedatzen duela, eta izendatuki «Espainiako hizkuntzei» izan beharreko errespetua, edozein ente publikoren mende dauden komunikabide sozialetan, eta hori gure iritziz eta epailetzari zor zaion errespetu guztiarekin, erabat urratzen du 1994ko azaroaren 19ko epaia, zeren berean juridikoak diren arauak, bai eta haien bidezko euskarriak izan behar duten arau juridikoak —Konstituzioa, Euskararen Legea, Foru Dekretua — alde batera uzten diren, haien orde balorazio ideologikoez kutsaturiko iritzia emanez, euskal hizkuntzarekiko eta sentiberatasun demokratiko xumeenarekiko mespretxua erakusten dutenak. Horregatik guztiatik organo goren horrengana jotzea noraezekoa dugu.

6. Arazo honi buruz, oroitu beharra dago Euskaltzaindiak 1992ko apirilaren 24an plazaratu zuen protesta-adierazpena, Nafarroako Gobernuak Frekuentzia Modulatuan aritzeko baimenduriko 7 irratietatik euskal irratientzat bat ere ez zuela eman jakin ondoren.

Azaldu denaren ondorioz, adierazpen honen sinatzaile diren bi instituziook, epailei zor zaien errespetuari kalterik egin gabe, auzien salak emandako epai iraingarri eta bidegabe hori bete-betean arbuiatzen dute, eremu urriko hizkuntzen babesari begira Espainiako Estatuak sinatu dituen nazioarteko itunen (NBE, Europako Parlamentua, etab.) erabateko mespretxua eta soziolinguistikari buruzko dokumentazioan edo zientzia aholkularitzan guztizko gabezia adierazten baitu.

Aldi berean, Auzitegi Gorenak gure jarrerari eusten dioten arrazoiak aintzat hartuko dituelako eta aipatu salak egindako huts gaitza zuzenduko duelako uste osoa adierazten dugu.

Iruñean, 1995eko urtarrilaren 13an.

Euskera, XL, 1995, 1, 559-560.

18.b
DECLARACIÓN DE EUSKO IKASKUNTZA / SOCIEDAD DE ESTUDIOS VASCOS Y EUSKALTZAINDIA / REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA ANTE LA OPINIÓN PÚBLICA NAVARRA, EN RELACIÓN CON LA SENTENCIA DE 19 DE NOVIEMBRE DE 1994 DE LA SALA DE LO CONTENCIOSO-ADMINISTRATIVO DEL TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTICIA DE NAVARRA

No corresponde a las instituciones que suscriben la presente nota hacer valoraciones jurídicas de una sentencia en principio no firme, ya que ha sido recurrida en casación ante el Tribunal Supremo. Sin embargo, ante la grave alarma social creada entre las personas con sensibilidad hacia el euskara y dado el ignominioso tratamiento dispensado en dicha sentencia a una de las lenguas propias de Navarra, nos vemos en la obligación de elevar una protesta formal ante el Consejo General del Poder Judicial, en tanto instituciones que deben velar por los derechos de la lengua vasca (Estatutos de Eusko Ikaskuntza / Sociedad de Estudios Vascos, art. 2; RD 573/1976, de reconocimiento de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, art. 4.8) y hacerlo con fundamento en las siguientes razones:

1. En la sentencia, cuyo ponente es el magistrado Ignacio Merino Zalba, se afirma que en Pamplona no existe «ningún vascoparlante de origen en la ciudad», dato evidentemente falso ya que su cifra se eleva a varias decenas de miles (35.000), tal como lo atestiguan las estadísticas oficiales.

2. Se añade en dicha sentencia que una programación de radio «solo en euskara pudiera considerarse perjudicial para el desarrollo cultural general y de la generalidad de las personas», y sería «discriminatorio para la mayoría de los ciudadanos en relación con la minoría». Juicios de valor contumaces que además desconocen en dicha argumentación que la mayoría tiene a su disposición 19 emisoras que emiten de forma exclusiva en lengua castellana y la minoría no tiene ni siquiera una que emita en euskara.

3. En las bases que regulaban la concesión para la gestión de las emisoras de radiodifusión, cuya ejecución tiene por causa la sentencia comentada explícitamente, se determinaba que se «valorará positivamente los proyectos que asuman el compromiso de fomentar y potenciar los valores lingüísticos de Navarra» (Decreto Foral 37/1990. art. 4.1). No obstante, se hace caso omiso de dicho criterio valorativo tanto en la ejecución de las concesiones como en la sentencia analizada, y todo ello aun a sabiendas de que la LORAFNA o Estatuto de Autonomía declara el euskara como lengua propia de Navarra.

4. Asimismo, la Ley del Vascuence de Navarra en vigor desde el 18 de diciembre de 1986 establece en su art. 27.1 que «las Administraciones Públicas promoverán la progresiva presencia del euskara en los medios de comunicación social públicos y privados. A tal fin, el Gobierno de Navarra elaborará planes para que se emplee el euskara de forma habitual y progresiva». Incluso el art. 27.2 en este mismo sentido declara que «en las emisoras de televisión y radio y demás medios de comunicación gestionados por la Comunidad Foral, el

Gobierno de Navarra velará por la adecuada presencia del euskara». Principios normativos evidentemente ignorados, cuando no consultados, en la sentencia comentada.

5. Hay que añadir que la Constitución en su art. 20.3 dispone como derecho fundamental el respeto «al pluralismo de la sociedad» y explícitamente «a las diversas lenguas de España», en los medios de comunicación social dependientes de cualquier ente público, lo que con todos los respetos a la judicatura entendemos que viola flagrantemente la sentencia de 19 de noviembre de 1994, ya que en ella se omiten los criterios de valoración jurídica y, por supuesto, las normas jurídicas que rectamente la deben sustentar —Constitución, Ley del Vasconce, decreto foral— para, por el contrario, dar rienda suelta a un juicio teñido de valoraciones ideológicas, despectivas hacia la lengua vasca y hacia un mínimo de sensibilidad democrática, por lo que se nos hace obligada elevar esta protesta ante tan alto órgano.

6. Sobre este asunto, es preciso recordar que la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, con fecha 24 de abril de 1992, hizo pública una declaración de protesta, tras conocerse que de las 7 concesiones de emisoras de frecuencia modulada aprobadas por el Gobierno de Navarra ninguna de ellas fuera otorgada a radios vascófonas.

Por todo lo expuesto, las dos instituciones firmantes de esta declaración, sin perjuicio del respeto debido a los jueces, rechazan abiertamente la injuriosa e injustificable sentencia de la sala de lo contencioso, que denota un total desprecio de las convenciones internacionales suscritas por el Estado español respecto de la protección de las minorías lingüísticas (ONU, Parlamento Europeo, etc.) y una completa falta de documentación o asesoramiento científico en materia sociolingüística.

Al mismo tiempo, manifestamos completa confianza en que el Tribunal Supremo atenderá las razones que abonan nuestra postura y corregirá el grandísimo error cometido por la citada sala.

Pamplona, 13 de enero de 1995.

Euskera, XL, 1995, 1, 561-562.

19
DÉCRET DU 20 FÉVRIER 1995 PORTANT
RECONNAISSANCE D'UNE ASSOCIATION COMME
ÉTABLISSEMENT D'UTILITÉ PUBLIQUE

Ministère de l'intérieur et de l'aménagement du territoire

NOR: INTA95000350

Par décret en date du 20 février 1995 :

— est reconnue comme établissement d'utilité publique l'association dite «Académie de la langue basque Euskaltzaindia», dont le siège est à Bayonne (Pyrénées Atlantiques), 37, rue Pannecau :

— sont approuvés les statuts⁴³ de cette association.

Journal Officiel de la République Française, 25 février 1995.

43 Ces statuts peuvent être consultés à la préfecture du lieu du siège social.

**PALABRAS DE JEAN HARITSCHELHAR, PRESIDENTE DE
LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA /
EUSKALTZAINDIA, CON OCASIÓN DE LA AUDIENCIA
CONCEDIDA POR LA SRA. DÑA. ESPERANZA AGUIRRE,
MINISTRA DE EDUCACIÓN Y CULTURA A LA JUNTA
RECTORA DE LA INSTITUCIÓN EL DÍA 30 DE OCTUBRE
DE 1996**

Excelentísima señora:

Deseo que mis primeras palabras sean para mostrar el agradecimiento que siento, con toda la Junta de Gobierno, por esta oportunidad que V. E. nos concede hoy para exponer, siquiera brevemente, el trabajo que nuestra institución lleva a cabo, y también las inquietudes y preocupaciones que nos rodean.

De todos es sabido que la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia nació en 1918, expresión de una necesidad de la que hablan abiertamente muchos autores vascos en el siglo XIX secundados por investigadores extranjeros. Fue en 1918 cuando, bajo los auspicios de las diputaciones de Álava, Bizkaia, Gipuzkoa y Navarra, fue fundada Euskaltzaindia, que al año siguiente ya daba sus primeros pasos. La labor era ingente, pero aquellos miembros fundacionales y los que con posterioridad se nombraron merecen nuestro aplauso por su entrega generosa y su infatigable dedicación, en una tarea interrumpida por la guerra civil y sus duraderas consecuencias.

Tras la etapa que podríamos llamar «catacumbaria», en la década de los cincuenta se reanudaron los trabajos de forma regular, aunque en medio de muchas dificultades, hasta llegar al año 1976, en que el real decreto reconocía oficialmente a Euskaltzaindia, con el rango de las demás reales academias, siendo ministro de Educación D. Carlos Robles Piquer.

Pasados veinte años desde aquel reconocimiento, son patentes los cambios obrados dentro y fuera de nuestra institución. Sin olvidar la mejora en nuestras dependencias, y muy particularmente por lo que toca a la sede central en Bilbao, la Real Academia no ha sido ajena, desde luego, al acceso de los estudios de la lengua vasca a la enseñanza, desde la Universidad —con la primera cátedra creada en una universidad pública española, en 1977, ocupada por el inolvidable Luis Michelena— hasta los niveles inferiores. Es evidente el efecto de la incorporación de jóvenes investigadores y profesionales en los cometidos propios de Euskaltzaindia, en un marco legal, además, de cooficialidad por lo que respecta a las cuatro provincias, y que deseáramos se extendiera al conjunto de Euskal Herria, pues es sabido que en la Vasconia aquitana ello no es así, situación que, como V. E. puede muy bien comprender, soy el primero en sufrir y lamentar.

La nueva situación se ha reflejado también, desde luego, en las aportaciones económicas de los poderes públicos, tanto del Gobierno Vasco y diputaciones de Álava, Bizkaia y Gipuzkoa y Gobierno de Navarra, como del Gobierno central. Hay también unas cantidades,

modestas, sí, pero cada vez más importantes, de las autoridades citrapirenaicas. Y no podemos dejar de mencionar las aportaciones de la Unión Europea, en cuyas gestiones hemos contado con la mediación inestimable de D. Marcelino Oreja Aguirre. Sin estas ayudas no hubiera sido factible la realización de tantos trabajos de estos años, con un crecimiento muy significativo de la labor académica, resumida en las memorias que anualmente publicamos y presentamos a los respectivos responsables políticos.

Con todo ello, Euskaltzaindia pretende seguir sirviendo a sus dos objetivos fundacionales, a saber, la investigación de la lengua, con la importante vertiente de la normativización, y su tutela, dentro de la consideración de la lengua vasca como patrimonio cultural que ha de preservarse y desarrollarse por encima de todo credo e ideología.

Es esta una ocasión propicia para agradecer una vez más la ayuda que durante estos años hemos recibido. Adscrita como está la Real Academia al Ministerio de Educación y Ciencia, también se le han otorgado subvenciones del Ministerio de Cultura, con destino a publicaciones, sobre todo. Reunidos ahora ambos ministerios en uno solo, estamos seguros de que seguirá reinando en nuestras relaciones el mismo clima de mutua comprensión y colaboración, de tal modo que esta Euskaltzaindia, que —no lo olvidemos— tiene carácter supracomunitario, prosiga con sus trabajos.

Cabe mencionar asimismo que la Real Academia de la Lengua Vasca presta su contribución en trabajos propios del Ministerio, singularmente en la participación en los jurados de los premios nacionales de Literatura y en el Patronato de la Biblioteca Nacional. Euskaltzaindia tiene también en marcha una colaboración con el Ministerio de Justicia para la edición de un catálogo de unos cuatro mil apellidos vascos susceptibles de oficializarse en su forma euskérica, según un derecho que asiste a los ciudadanos.

No podemos ocultar nuestro deseo de ver aumentadas las cifras de las subvenciones del Ministerio para Euskaltzaindia. Preciso es decir, en efecto, que hay tareas que no podemos acometer por la escasez de los ingresos. Hay publicaciones que aguardan el momento oportuno. Hay campos de la investigación no explorados, o no lo suficiente, por falta de dinero. Nos vemos obligados a abonar unas dietas de asistencia sensiblemente modestas, y muchos dictámenes y estudios no pueden ser compensados sino de forma humilde. La misma infraestructura material de esta real academia (locales, maquinaria, etc.) se ve afectada por una situación francamente mejorable por lo que toca a las ayudas económicas.

He aquí, pues, nuestro propósito: lograr una situación satisfactoria, de tal manera que Euskaltzaindia pueda cumplir dignamente los objetivos señalados por todos los textos legales. Como presidente de la Institución, y en su nombre, me permito expresar esta confianza.

Por lo demás, conoce V. E. el interés de esta real academia en que la lengua vasca encuentre dentro de España el puesto que le corresponde, para general conocimiento del patrimonio cultural que es, como queda dicho, y también en su proyección externa. Estamos seguros de que desde el Ministerio se redoblarán los esfuerzos en un camino que no ha de reportar más que beneficios para todos, y puede V. E. estar segura de que en todo momento contará con la colaboración de Euskaltzaindia.

Reitero mi agradecimiento y el de toda la Real Academia por esta visita, que espero fructífera, y puede V. E. contar con la sincera y leal ayuda de nuestra parte.

Jean Haritschelhar,
presidente

Euskera, XLI, 1996, 3, 1029-1032.

EUSKALTZAINDIAREN *ADIERAZPENA* HIZKUNTZEI BURUZ

Frantziako Estatu Kontseiluak eman duen iritziaz

Berrikitan, frantses gobernuak eskaturik, Estatu Kontseiluak eman dio bere iritzia: Frantziak ez diezaiokeela sinadura eman hizkuntza gutienik mintzatuen aldeko Eurogutunari, justizia eta administrazio esparruetan Konstituzioaren 2. artikuluaaren kontra lihoakeelako, Errepublikaren hizkuntza frantsesa izanez.

Euskaltzaindiak deitoratzen du horrelako ikuspegi hertsia eta zaharkitua, eta, euskararen zainzaile eta bultzatzaile bezala, errepikatzen du bere sortzeko 75. urte mugakari, 1994ko uztailaren 30ean, Biarritzeko Udaletxean aldarrikatu zuena: «Ikusirik Europako Parlamentuak eginiko gomendioa, euskara ofiziala dela Hegoaldean eta tresna egokia bihurtu dela gaurko gizartean, galdegiten dio frantses gobernuari euskarak ukan dezan Autonomia Erkidegoan duen koofizialtasun bera Iparraldeko hiru probintzietan».

Gainera, ikusiz, geroztik egin diren ikerketa zehatzek euskararekin Iparraldean zer gertatzen ari den erakutsi dutela, frantses gobernuak kontuan hartu behar luke alor horretan daukan erantzukizuna. Hortaz, Euskaltzaindiak gaur, bere hileroko bilkuran, aho batez, erabaki du, Europako erakundeei honen guztiaren berri ematea, egokiak diren neurriak har daitezen euskal hiztunen eskubideak bermatuak izateko.

Donostiako Udaletxean, 1997ko otsailaren 28an.

Euskera, XLII, 1997, 1+2, 191-192.

22.a
BARAÑAINGO UDALAREN 1994KO DEIALDI BATEZ
NAFARROAKO JUSTIZIA AUZITEGI NAGUSIAREN 1997KO
OTSAILAREN 20KO EPAIA DELA ETA,
EUSKALTZAINDIAREN ADIERAZPENA

Euskaltzaindia 1918an Nafarroako eta beste hiru probintzietako aldundien babespean sortutako Euskararen Akademia da eta, jakina denez, bere helburu nagusia euskararen etorkizuna eta iraupena bermatzea da. 1976ko otsailaren 26ko Errege Dekretuak bere hitzaurrean dioenez berriz, «euskara munduko gizadiaren bitxi baliotsu-baliotsua izanik, Euskaltzaindiaren zeregina da». «Erresumako kultura eta altxorraren zati handi bat den eta espainiar askok erabiltzen duen hizkuntza honen batasuna bultzatzea». Nafarroaren kasuan, egungo legearen arabera, Euskaltzaindia da administrazio publikoen aholkulari ofiziala, 1986ko abenduaren 15eko 3.3. artikulua arabera.

Horregatik, zenbait lanpostutara aurkeztu ahal izateko euskaraz jakitea ezin dela nahitaezkoztat hartu dioen epaiak izan ditzakeen ondorioek kezkatu eta larritu egin dute Euskaltzaindia; beste hainbat arrazoi batzuen artean, epai hori Nafarroako Auzitegi Nagusiak Administrazioa bera kontrolatzeko duen Salak, hain zuzen ere, eman duelako.

Horren ondorioz, Euskaltzaindiak adierazten du:

— Aipatu epaiak legea bera hausten duela, bai Espainiako Konstituzioaren 3. artikulua, bai eta Nafarroako Forua Hobetzeko Legearen garapenerako egindako Euskararen Legearen 17. artikulua ere. Eta baita ere Europako hizkuntza gutxituei buruzko gomendioa.

— Nahitaezko deritzo Euskaltzaindiak, zenbait lanpostutarako, batez ere irakaskuntza eta administrazioaren arlokoetarako, euskaraz jakiteari. Eta Barañaingo Udalak, gizarteak berak aspalditik bizi duenari men eginez legez ez ezik, egoki eta zentzuz jokatu du deialdian baldintza hori jarritz, udalerrri horretan gero eta ugariago diren euskal hiztunei behar bezalako erantzuna eta zerbitzua eman ahal izateko. Horrela berretsi du Nafarroako Parlamentuak berak ere 1997ko apirilaren 24ko ebazpenean.

Bilbon, 1997ko apirilaren 25ean.

Euskera, XLII, 1997, 1+2, 193-194.

22.b

PRONUNCIAMIENTO DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA A PROPÓSITO DE LA SENTENCIA DEL TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTICIA DE NAVARRA DEL 20 DE FEBRERO DE 1997 SOBRE UNA CONVOCATORIA DE 1994 DEL AYUNTAMIENTO DE BARAÑAIN

Euskaltzaindia es la Academia de la Lengua Vasca nacida en 1918 bajo los auspicios de la Diputación Foral de Navarra y las de las otras tres provincias vascas, siendo su objetivo principal el garantizar la vida y el futuro del euskera. Conforme se indica en el prólogo del Real Decreto de 26 de febrero de 1976, «el euskara constituye una joya preciadísima del tesoro de la humanidad» y es objetivo de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia el «fomentar la unidad de esta lengua que hablan muchos españoles y que es un elemento importante de la cultura y del acervo nacionales». De conformidad con la legislación foral de Navarra, Euskaltzaindia es la institución consultiva oficial de las administraciones públicas de Navarra, por haberlo establecido así el artículo 3.3 de la Ley Foral del Vascongado de 15-12-1986.

Por ello, la sentencia que establece que el conocimiento del euskera no puede ponerse como condición para poder optar a determinados puestos de trabajo es, en opinión de Euskaltzaindia, grave e inquietante; entre otras razones por cuanto se trata de una sentencia dictada por la sala del Tribunal Superior de Justicia de Navarra, cuyo cometido es precisamente controlar a la propia Administración.

Por consiguiente, Euskaltzaindia manifiesta:

Que la referida sentencia infringe la legislación vigente, tanto el artículo 3 de la Constitución española, como el artículo 17 de la Ley del Vascongado que desarrolla la Ley del Amejoramiento, e incluso lo prescrito en la directiva europea sobre lenguas minorizadas.

Que debe ser preceptiva la exigencia del conocimiento del euskera para determinados puestos de trabajo, especialmente en el ámbito de la enseñanza y de la administración. Así pues, el Ayuntamiento de Barañain, de acuerdo con lo requerido por la sociedad desde hace tiempo ha actuado no solo dentro de la legalidad sino también con acierto y sensatez, incluyendo en la convocatoria dicha condición con el fin de dar adecuada respuesta y servicio a su cada vez más numerosa población vasco parlante. Así lo ha entendido también el propio Parlamento de Navarra en su resolución del 24 de abril de 1997.

El Ayuntamiento de Barañain, aprobando las bases de dicha convocatoria, ha conectado perfectamente con la realidad social actual, la cual, por su sentido de la realidad, va a menudo marcando, en la práctica, la pauta de actuación por delante de autoridades y jueces.

Bilbao, 25 de abril de 1997.

Euskera, XLII, 1997, 1+2, 195-196.

23.a

NAFARROAN FM IRRATIEN LIZENTZIA BERRIAK

Miguel Sanz jaun txit gorena,
Nafarroako Gobernuaren lehendakaria

Jaun agurgarria:

Euskaltzaindiak, 1997ko urriaren 31n, egoitza honetan izandako hileroko bilkuran, Nafarroan FM irrati lizentzia berriak banatu behar direla-eta, Jagon Sailak hala eskatuta, Nafarroako Ordezkaritzak egindako proposamena onetsi du. Aldi berean, proposamendua jaun txit goren horri igortzea erabaki du.

1. Euskaltzaindia lau foru-aldundien babespean —Nafarroakoa barne—, sortu zen 1918an eta, bertzeak bertze, honako hauek dira bere helburuak (otsailaren 26ko 573/1976 Errege Dekretuko lehenengo artikuluan bilduak daudenak):

— Hizkuntzaren eskubideak zaintzea.

— Hizkuntzak gizarte maila guzietan adierazpen gaitasuna izan dezan lan egitea.

— Euskararen erabilera sustatzea.

2. Bertzalde, abenduaren 15eko 18/1986 Euskararen Foru Legeak euskara nafar guzien ondare kulturala eta nortasunaren ezaugarria izateaz gainera, gizartearen elkarkidetasun eta komunikaziorako tresna ere badela dio, eta bere 27.1. artikulua zera agintzen du: «Administrazio publikoek komunikabide sozial publiko eta pribatuetan euskarak gero eta presentzia handiagoa izan dezan sustatuko dute», eta «Nafarroako Gobernuak diruz eta materialez laguntzeko planak gauzatuko ditu, komunikabideek euskara progresiboki eta ohiko moduan erabil dezaten».

3. Nafarroako Gobernuak, 18/1986 Foru Legea indarrean jarri ondoren, egin zuen frekuentzien banaketan, bidegabeko erabaki ulertezin baten bidez, esleipenetik kanpo utzi zituen euskaraz ari ziren irratiak.

4. Orain, berriki, jakin izan da errege dekretu baten bidez Nafarroako Komunitateari bertze zortzi lizentzia eman zaizkiola, eta horien banaketarako deia eta esleipenaren oinarriak Nafarroako Gobernuak ezarri beharko dituela.

Berri on hau dela eta, Euskaltzaindiak zure zuzendaritzapeko gobernuari eskatu nahi dio, 573/1976 Errege Dekretua eta 18/1986 Foru Legea betez eta Nafarroak egun duen hizkuntza-egoera kontuan hartuz, bitarteko egokiak jar ditzala frekuentzia beraien esleipena, gure gizartearen kopuru handi baten hizkuntza-eskubideen kaltetan suerta ez dadin, eta Komunitate osoko beharrak bete ditzan. Izan ere, Iruñerrikoenak, gaur egun Nafarroako euskal hiztun gehienak hor bizi direlako eta, ondorioz, bertan euskarazko irratia beharrezko

duelako; eta euskal eremukoena, eskualde horrek zerbitzu egokiz horniturik egon behar duelako.

Instituzio honen Zuzendaritzak, joan den otsailean zuri egindako bisita ofizialean, zure ahotik entzun ahal izan zuen nafarren hizkuntza eta Nafarroan koofizial den euskararen aldeko jarrera eta laguntza ematen segitzeko borondatea zenuela. Euskaltzaindiak, zure hitzak errealitate bihurtzeko ahaleginak egingen dituzula espero du azaldutako gai garrantzitsu honetan.

Bide batez begirunerik leialena adierazten dizu.

*Jean Haritschelhar,
euskaltzainburua*

Bilbon, 1997ko azaroaren 3an.

Euskera, XLII, 1997, 3, 595-596.

23.b

LICENCIAS DE RADIO *FM* A ADJUDICAR EN NAVARRA

Excmo. Sr. D. Miguel Sanz Sesma,
Presidente del Gobierno de Navarra

Distinguido señor:

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, en su sesión plenaria, celebrada en esta sede el pasado día 31 de octubre de 1997, aprobó la propuesta planteada por su Sección Tutelar y realizada por la Delegación en Navarra, acerca del tema referente a las nuevas licencias de radio FM a adjudicar en Navarra. Acordó, asimismo, dirigirle a S. E. el texto de la misma que es el siguiente:

1. Entre los fines de esta Real Academia —creada en 1918 bajo los auspicios de las cuatro diputaciones forales, incluida la de Navarra—, plasmados en el artículo primero del Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero, se incluyen, entre otros, los siguientes:

— Velar por los derechos de la lengua.

— Trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles.

— Promover el uso de la lengua.

2. Por otra parte, la Ley Foral del Vascuence 18/1986, de 15 de diciembre, define al euskera como elemento de identificación y patrimonio cultural de todos los navarros, así como elemento de convivencia y vehículo de comunicación en la vida social, y en su artículo 27.1 establece que «las administraciones públicas promoverán la progresiva presencia del vascuence en los medios de comunicación social públicos y privados», correspondiendo al Gobierno de Navarra la «elaboración de planes de apoyo económico y material para que los medios de comunicación empleen el vascuence de forma habitual y progresiva».

3. En adjudicación de frecuencias realizada por el Gobierno de Navarra, con posterioridad a la entrada en vigor de la citada ley 18/1986, se dejó incomprensible e injustamente fuera de las adjudicatarias las emisoras de radio en euskera.

4. Se ha tenido conocimiento de que, a través de un reciente real decreto, se le han concedido a la Comunidad Foral ocho nuevas licencias, para cuyo concurso y adjudicación deberán establecerse las correspondientes bases por parte del Gobierno Foral.

Ante esta buena noticia, la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia quiere aprovechar la ocasión para solicitar al Gobierno de su Presidencia que, en cumplimiento del Real Decreto 573/1976 y de la Ley Foral 18/1986, así como en atención a la realidad lingüística actual de Navarra, arbitre los mecanismos adecuados para que la adjudicación de las nuevas frecuencias no lesione los derechos lingüísticos de una parte importante de la población navarra y, en consecuencia, cubra sus necesidades en todo el ámbito de la Comunidad, con

especial atención, por una parte, al área metropolitana de Pamplona —donde reside el mayor número de habitantes vascófonos de la Navarra actual—, de forma que la misma pueda contar, al menos, con una radio en euskera y, por otra, a toda la territorialidad de la zona vascófona, para que en ella se implante el suficiente y adecuado servicio.

Esta real academia confía que la actitud en favor de la lingua navarrorum, cooficial de la Comunidad Foral, que S. E. mostró en la visita oficial otorgada a la Junta de Gobierno de esta institución en el mes de febrero del año en curso, se manifieste en la realidad.

Aprovecha la ocasión para testimoniarle su consideración más distinguida.

*Jean Haritschelhar,
presidente*

Euskera, XLII, 1997, 3, 596-597.

24.a
NAFARROAKO FM IRRATIEN LIZENTZIEN
ESLEIPENAREN GANEAN EUSKALTZAINDIAREN
ADIERAZPENA

Euskaltzaindiak, Areatzan egindako osoko bilkuran, uztailaren 23an, erabili zuen, beste gai batzuen artean, Nafarroako Gobernuaren erabakia, modulazio-frekuentziako irratien baimenei buruz. Erabaki hori dela eta, hau aditzera nahi du eman Euskaltzaindiak jendaurrean:

1. Euskaltzaindiak, zeinaren arautegian baitago hizkuntzaren eskubideak zaintzeko xedea, 1976ko otsailaren 26ko Errege Dekretuaren arabera, adierazi zuen bere kezka larria, 1990ean, euskara baztertu zelako irratien baimenak erabaki zirenean, inola ere onartu ez zuzenetsi ahal zen eran. Ikus *Euskera*, Euskaltzaindiaren agerkari ofiziala, 36, 1991, 73-74. orrialdeak.

2. Oraingo banaketan, espero zitekeenaren kontra, berriro ere baztertu da euskara, ezen Euskal Herria Irratia, Nafarroako euskaldun gehienak bizi diren Iruñerrian euskaraz ari dena, baimenik gabe gelditu da.

3. Euskaltzaindiak, begirunerik handienaz, baina orobat kemen handienaz ere, banaketa bidegabe hau gaitzesten du, Nafarroako hiritarren aurkako laidoa, euskara delarik Foru Komunitatearen ondare bizia.

4. Honengatik guztiagatik, errege akademia honek Nafarroako Gobernuari eskatzen dio lehenbailehen berrikus dezan irrati baimenen banaketa hori.

Areatzan, 1998ko uztailaren 23an.

Euskera, XLIII, 1998, 2, 603.

24.b

DECLARACIÓN DE EUSKALTZAINDIA SOBRE EL REPARTO DE LICENCIAS RADIOFÓNICAS FM EN NAVARRA

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, reunida en sesión plenaria en Areatza, el 23 de julio, trató, entre otros asuntos, de la decisión del Gobierno de Navarra sobre el reparto de licencias de frecuencia modulada en esa comunidad. Nuestra institución desea manifestar ante la opinión pública lo siguiente:

1.º Euskaltzaindia, entre cuyos fines estatutarios, según el Real Decreto, de 26 de febrero de 1976, consta la tutela de los derechos de la lengua, ya expresó en 1990 su grave preocupación por el hecho, inadmisibile e injustificable, de que se postergara a la lengua vasca en la distribución de las licencias en aquel año. Véase la revista *Euskera*, órgano oficial de Euskaltzaindia, número 36, páginas 73-74.

2.º Las esperanzas puestas en el presente reparto se han visto nuevamente defraudadas, al no haberse concedido licencia a una emisora vascófona, *Euskal Herria Irratia*, con área de actividad en Iruñerria / Cuenca de Pamplona, donde reside la mayor parte de los euskaldunes navarros.

3.º Euskaltzaindia, con el mayor respeto, pero también con la mayor firmeza, rechaza este reparto injusto, en que se ha cometido un agravio a los derechos lingüísticos de los ciudadanos navarros, siendo como es el euskara patrimonio vivo de la Comunidad Foral.

4.º Por todo ello, esta real academia solicita del Gobierno de Navarra la revisión urgente de la adjudicación acordada de licencias radiofónicas.

Areatza, 23 de julio de 1998.

Euskera, XLIII, 1998, 2, 603-604.

**PALABRAS DE JEAN HARITSCHELHAR, PRESIDENTE DE
LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA /
EUSKALTZAINDIA, CON OCASIÓN DE LA AUDIENCIA
CONCEDIDA POR EL SR. D. MARIANO RAJOY, MINISTRO
DE EDUCACIÓN Y CULTURA, A LA JUNTA DE GOBIERNO
DE LA INSTITUCIÓN, EL DÍA 16 DE NOVIEMBRE DE 1999**

Excelentísimo señor:

Es un alto honor el ser recibido por V. E., en compañía del resto de la Junta de Gobierno de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia. Deseo, antes de nada, mostrar, señor ministro, mi más profundo agradecimiento por esta audiencia.

Conoce V. E. la labor que nuestra institución lleva a cabo desde 1918, año en que fue fundada por las cuatro diputaciones hermanas. En épocas bien diferentes y en circunstancias con frecuencia desfavorables, la Academia ha permanecido fiel a aquellos objetivos de entonces, que son también los de ahora: trabajar por la lengua vasca, en su investigación y en su adaptación al mundo moderno, sin olvidar, desde luego, el ámbito de la tutela del euskara. Y ello considerando nuestro idioma como lo que es: patrimonio de todos, por encima de cualesquiera ideologías.

En efecto, hay en la Academia, y bien enraizado, este sentido de continuidad que deseamos fervientemente para un tesoro lingüístico que nos han legado las generaciones pasadas y que hemos de dejar a las venideras. Y existe igualmente el mismo sentido de continuidad en Euskaltzaindia, como institución oficial en su dominio, siguiendo una trayectoria de más de tres cuartos de siglo.

Como no podía ser de otra manera, este trabajo se expone en los informes que presentamos a las autoridades financiadoras, y principalmente en las memorias anuales. Y, por lo que respecta al propio fruto científico de la Academia y sus afanes en varios campos (gramática, lexicografía, onomástica, literatura, biblioteca, etc.), debo decir, siempre con la obligada modestia, que es patente, de un lado, que nunca ha sido tan grande el cúmulo del trabajo en Euskaltzaindia y, de otro, que contamos con mayor respaldo de la comunidad de hablantes.

Ambas cosas no han surgido de la casualidad. No olvidemos los avances en la organización de los estudios sobre la lengua vasca. Hace un cuarto de siglo no existía en España una cátedra de euskara que mereciera tal nombre; sí, por cierto, en Francia. Gracias a la que ocupó mi maestro, el profesor René Lafon en Burdeos. Hoy el panorama es completamente diferente. Por fortuna, ahora la lengua vasca dispone de cátedras en universidades e institutos, centros de investigación, proyectos perfectamente homologables a los de otras filologías, y han cambiado también las propias instancias de nuestra academia, como foco de investigación y de encuentro de investigadores.

Y, junto a ello, a la vista está el apoyo económico de las administraciones públicas, en un ambiente de respeto hacia las lenguas, lo que equivale a decir hacia las personas. A fuer de sincero, no podría decir que ese apoyo nos satisfaga por entero: las cantidades asignadas siguen siendo insuficientes para las necesidades de la Academia. Pero apreciamos lo que se nos concede.

Por eso, cúpleme mostrar mi profundo agradecimiento, como presidente de Euskaltzaindia, a V. E., señor ministro, y, al mismo tiempo, reiterar nuestro propósito de seguir trabajando con el mismo espíritu de servicio.

*Jean Haritschelhar,
presidente*

Madrid, 16 de noviembre de 1999.

Euskera, XLV, 2000, 1, 361-362.

**PALABRAS DE JEAN HARITSCHELHAR, PRESIDENTE DE
LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA /
EUSKALTZAINDIA, CON OCASIÓN DE LA AUDIENCIA
CONCEDIDA POR LA SRA. DÑA. ESPERANZA AGUIRRE,
PRESIDENTA DEL SENADO, A LA JUNTA DE GOBIERNO DE
LA INSTITUCIÓN, EL DÍA 16 DE NOVIEMBRE DE 1999**

Excelentísima señora:

Sean mis primeras palabras de agradecimiento por el alto honor que se me hace al ser recibido por V.E., en compañía del resto de la Junta de Gobierno de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia.

Acudimos al Senado, cuya vocación como cámara territorial es conocida con el mismo espíritu que ha caracterizado a nuestra academia en sus ochenta años de vida: voluntad de servicio a favor de la lengua vasca, de su investigación y de su adecuación a la vida moderna, sin olvidar la tutela de sus derechos, también reconocida por los textos oficiales. Y todo ello manteniéndonos siempre, y manteniendo al euskara, fuera de las lides políticas; por muy legítimas que estas fueren, no incumben a nuestra institución como tal.

Nuestra labor en ese campo propio no sería posible, desde luego, sin el respaldo de las autoridades y de los representantes elegidos por el pueblo. Autoridades y representantes son los principales destinatarios de la memoria que todos los años presenta Euskaltzaindia en un grueso volumen, dando cuenta de su trabajo en plenos, comisiones y en todos los órganos académicos, en bien de un patrimonio que es de todos, incluso de los no vascófonos.

Sabe V. E. que nuestra academia no es insensible a los esfuerzos encaminados a divulgar entre todos el conocimiento de la riqueza lingüística y cultural de nuestros pueblos, en un ambiente de tolerancia y de respeto. Permítame decir, señora presidenta, que abrigamos esta misma preocupación, sabiendo que hay un camino aún largo por recorrer, y en el que es posible y necesaria una colaboración. «Las lenguas no delinquen», dijo alguien hace ya muchos años. En efecto, no delinquen, sino que son el reflejo más genuino de la persona humana. Preciso es confesar, sin embargo, que muchas actitudes negativas no se darían si se fomentara más el conocimiento mutuo entre y sobre los pueblos de España y de Europa, y no se echara leña al fuego, leña de ignorancia, cerrazón y silencio.

En este contexto, es bien sabido que no pocos senadores han sido destacadas personalidades en el campo de una y otra lengua, y podría citar aquí a dos de ellos, por lo que toca a Vasconia: el alavés Ladislao de Velasco (1817-1891), autor de un interesante libro con el primer recuento de los hablantes vascos, y el navarro Arturo Campión (1854-1937), autor de tantas y tantas páginas de interés. Es asimismo sabido que desde siempre el Senado se ha provisto de unos fondos bibliográficos excelentes, de los que puede legítimamente enorgullecerse.

Reitero, señora presidenta, mi agradecimiento por esta audiencia, juntamente con la expresión de nuestra voluntad de servir a todos.

*Jean Haritschelhar,
presidente*

Madrid, 16 de noviembre de 1999.

Euskera, XLV, 2000, 1, 363-364.

27.a

EUSKALTZAINDIA, GALIZIAKO ERREGE AKADEMIA ETA INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS-EK TOPONIMIAZ EGINDAKO ADIERAZPENA

1. Oraingo marko juridikoak ezartzen duen arabera, toponimoen era legitimo eta arauzkoa tokian tokikoa dela adierazi behar da, euskarari dagokion zenbait salbuespen albo batera utziz. Honek guztionek denok behartzen ditu, alegia, pertsona, erakunde eta instituzioak, nahiz eta batzuetan ohiturak aldatu beharra izan.

2. Gure arteko lau hizkuntzetan badira toponimoak, norberaren hizkuntzatik aparteko erabilera propioa dutenak, eta berauek badute, nolabait adierazteko, beren tradizio berezia. Hau guztia kontuan harturik, hau proposatzen dugu, alegia, lau hizkuntzotako instituzio akademikoek gaia iker dezatela, irizpide zientifiko eta legeria berriari men eginez.

3. Bestalde, aspaldion eta Espainia osoan egungo hirigintza berriak ondare toponimikoa desegiten ari direla kontuan harturik, gure kezka bizia agertu nahi dugu. Hau da, tokian tokiko eta jatorrizko toponimia ordezkatzen dutela funtsik gabeko edo eta beste izendapen exotikoak ezarririk.

4. Komunikabideei —prentsa idatziari, telebista, irrati eta enparauci— adierazi nahi diegu, toponimiari dagokionez, beren estilo liburuak egoki ditzatela lege esparru berrira.

1. Antón Santamarina Fernández,
Galizieraren Errege Akademiakoa, Onomastika batzordeburua,
Galiziako Xuntako Toponimia batzordekidea eta
Santiagoko Unibertsitateko irakaslea.
2. Xesús Ferro Ruibal,
Galizieraren Errege Akademiakoa,
Ramón Piñeiro Humanistiketako Ikerketa gunea.
3. Josep Moran Otzerinjauregi,
Institut d'Estudis Catalans-ekoa,
Onomastika bulegoko zuzendaria eta Onomastika batzordeburua
Bartzelonako Unibertsitateko irakaslea.
4. Joan Anton Rabella Ribas,
Institut d'Estudis Catalansekoa,
Onomastika bulegokoa eta
Bartzelonako Unibertsitateko irakaslea.
5. Henrike Knörr Borràs,
Euskaltzaindiaren buruordea, Onomastika batzordeburua
eta Euskal Herriko Unibertsitateko katedraduna.

6. Andres Iñigo Ariztegi,
Euskaltzaindiaren ordezkaria Nafarroan, euskaltzain osoa,
Onomastika batzordekidea eta
Iruñeko Hizkuntza Eskolako irakaslea.

7. Patxi Salaberri Zaratiegi,
Onomastika batzordekidea, euskaltzain urgazlea eta
Nafarroako Unibertsitate Publikoko irakaslea.

8. Jose Luis Lizundia Askondo,
Onomastika batzordekidea, euskaltzain urgazlea eta
Euskaltzaindiaren idazkariorde-kudeatzailea.

Bilbon, 2000ko apirilaren 28an.

Euskera, XLV, 2000, 3, 1159-1160.

27.b
DECLARACIÓN DE LAS DELEGACIONES DE
EUSKALTZAINDIA, REAL ACADEMIA GALEGA E
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS SOBRE CUESTIONES DE
LOS NOMBRES DE LUGAR

1. El marco jurídico vigente establece que la forma legítima y normativa de los topónimos es la autóctona, con alguna excepción en el caso de la lengua vasca. Esto obliga a todos —personas, entidades e instituciones— aunque, a veces, implique modificar hábitos.

2. En nuestras cuatro lenguas existe alguna tradición de uso de formas propias de topónimos ajenos a cada una de ellas. Por eso proponemos que este asunto sea estudiado conjuntamente por las instituciones académicas de las cuatro lenguas con criterios científicos y dentro del espíritu de la nueva legislación.

3. Alertamos sobre la destrucción del patrimonio toponímico que en toda España están llevando a cabo las modernas urbanizaciones, sustituyendo la toponimia genuina por denominaciones innecesariamente nuevas y, con harta frecuencia, banales o exóticas.

4. Solicitamos que los medios de comunicación adecúen sus libros de estilo al nuevo marco jurídico en cuestión toponímica.

1. Antón Santamarina Fernández,
Real Academia Galega, presidente de la Comisión de Onomástica,
Miembro de la Comisión de Toponimia de la Xunta de Galicia,
Profesor de la Universidad de Santiago de Compostela.

2. Xesús Ferro Ruibal,
Real Academia Galega,
Centro Ramón Piñeiro de Investigación en Humanidades.

3. Josep Moran Otzerinjauregi,
Institut d'Estudis Catalans,
Director de la Oficina d'Onomástica y presidente de la Comisió d'Onomástica,
Universitat de Barcelona.

4. Joan Anton Rabella Ribas,
Institut d'Estudis Catalans (Oficina d'Onomástica),
Profesor de la Universidad de Barcelona.

5. Henrike Knörr Borràs,
Vicepresidente de Euskaltzaindia,
Presidente de la Comisión de Onomástica y
Catedrático de la Universidad del País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea.

6. Andres Iñigo Ariztegi,
Delegado de Euskaltzaindia en Navarra,
Miembro de la Comisión de Onomástica y
Profesor de la Escuela Oficial de Idiomas de Pamplona.

7. Patxi Salaberri Zaratiegi,
Académico correspondiente de la R.A.L.V/Euskaltzaindia,
Miembro de la Comisión de Onomástica y
Profesor de la Universidad Pública de Navarra.

8. Jose Luis Lizundia Askondo,
Miembro de la Comisión de Onomástica,
Vicesecretario-gerente de Euskaltzaindia.

Bilbao, 28 de abril de 2000.

Euskera, XLV, 2000, 3, 1161-1162.

28.a
NAFARROAN EUSKARAREN INGURUAN POLITIKARIEN
ARTEAN SORTUTAKO ZENBAIT EZTABAIDA
KEZKAGARRI DIRELA ETA

Miguel Sanz jaun txit gorena,
Nafarroako Gobernuaren lehendakaria

Gaia: Nafarroan euskararen inguruan politikarien artean sortutako zenbait eztabaida kezkarri direla eta

Jauna:

Aditzera ematen dizut akademia-instituzio honek, joan den ostiralean, ekainak 23, egoitza honetan egindako hileroko osoko bilkuran, beste gai batzuen artean, berori buru den foru-betearazle horrekiko honako adierazpen hau aztertu eta onartu zuela:

«Euskaltzaindia instituzioa, 1918an zenbait instituziok sortua da, hauen artean Nafarroako Foru Diputazioak eta 573/1976 Errege Dekretuaren bidez onartua. Honek dauzkan helburuetariko artean, euskararen eskubideen jagotea eta erabilera bultzatzea ditu. Euskaltzaindia erkidegoez gaindiko instituzioa da.

Eta instituzio honek, helburuak betetzeko, jarraiko eginkizunak dauzka, alegia:

a) Azken aldion, Nafarroako politikarien artean azaldiriko eztabaida dela eta, Euskaltzaindiak bere kezka azaldu nahi du.

b) Bestalde, berorrek gidatzen duen Gobernuko Unibertsitateetarako eta Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusi berria aski izango dela euskararen presentzia, erabilera eta sustapena bermatzeko, azken aldiotan, Nafarroako gizarteak egunetik egunera geroago eta gehiago eskatzen baitu.

c) Berorregandik hau eskatzen du, hots, Nafarroako gobernuburu denez gero, nafar hiritar guztien hizkuntza, *lingua navarrorum*, hautatzen dutenen eskubide guzti-guztiak bermatuak izan daitezela. Aipatu hizkuntza elkar ulertzeko izan dadila, bai gogoz eta bai elez, eta honela, Nafarroako Foru Komunitateak aldarrikaturiko hizkuntza-legea aurrera eramana eta bete izan dadila».

Honen albiste emanaz batera, har beza nire adeitasunezko agurra.

Jean Haritschelhar,
euskaltzainburua

Bilbon, 2000ko ekainaren 28an.

*Eusker*a, XLV, 2000, 3, 941.

28.b
**CON MOTIVO DEL DEBATE SURGIDO EN ALGUNOS
SECTORES DE LA CLASE POLÍTICA DE NAVARRA EN
TORNO AL EUSKERA**

Sr. D. Miguel Sanz,
Presidente del Gobierno de Navarra

Asunto: con motivo del debate surgido en algunos sectores de la clase política de Navarra en torno al euskera

Excelentísimo señor:

Comunico a V.E. que esta institución académica en su sesión plenaria mensual, celebrada en esta sede, el pasado viernes, día 23, debatió y adoptó, entre otros, el siguiente acuerdo, en relación al ejecutivo foral que V. E. preside:

«La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia es una institución supracomunitaria creada en 1918 bajo los auspicios, entre otras, de la Diputación Foral de Navarra y reconocida por Real Decreto 573/1976 para, entre otros fines, velar por los derechos de la lengua y promover su uso.

Esta institución, en cumplimiento de sus cometidos:

a) Manifiesta su preocupación ante el debate surgido últimamente en algunos sectores de la clase política navarra en torno al euskera.

b) Espera, sin embargo, que la nueva Dirección General de Universidades y Política Lingüística, creada como consecuencia de la reestructuración realizada por el Gobierno que V. E. preside, sea suficiente para garantizar la presencia, el uso y el fomento del euskera que la sociedad navarra viene demandando cada vez con más faena en los últimos años.

c) Solicita de V. E., como presidente de todos los navarros, sean observados con la máxima garantía los derechos lingüísticos de todos los ciudadanos navarros que eligen la *lingua navarrorum* como vehículo de comunicación y se cumpla así, en espíritu y letra, la legislación lingüística promulgada por la Comunidad Foral de Navarra».

Dando cumplida noticia de ello, reciba el atento saludo de

Jean Haritsehellar,
presidente

Bilbao, 28 de junio de 2000.

Euskera, XLV, 2000, 3, 942.

29.a

EUSKARAREN EGOERA NAFARROAN: EUSKALTZAINDIAREN *ADIERAZPENA*

1918an Nafarroako Foru Diputazioarekin batera, Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako foru-aldundiek sortu zuten Euskaltzaindia. 573/1976 Errege Dekretuaren bidez Euskararen Errege Akademia bihurtu zen. Euskaltzaindiaren helburuak, besteak beste, *euskararen eskubideen jagotea, erabilera bultzatzea eta hizkuntza gizarte maila guztietan gai bihurtzeko lan egitea* dira. Instituzio honen estatutuak, oraintsu, otsailaren 25eko 272/2000 Errege Dekretuaren bidez aldatuak izan dira. Euskararekiko kontsultetan *instituzio ofiziala da eta hizkuntza honen alorrean berari dagokio ziurtagiriak, argibideak eta irizpenak eskaini-ematea*.

Euskaltzaindiak sorreratik bertatik etengabe jardun du —eta badihardu egun ere— Nafarroako Foru Komunitatean, euskararen babesa, ikerkuntza eta sustatze lana ziurtatzeko asmoz. Hartara, Nafarroako gobernu organoei eman die hizkuntza aholkularitza eta horiek, zeinahi den ere indarreko erregimena, beti erakutsi dizkiote beren abegi eta onginahia, jakinik Euskaltzaindiaren egitekoa edozein lerrakera politiko edo ideologikoren gainetik dagoela.

Euskaltzaindiak aitortzen du nafarrek, urtez urte, gero eta euskara gehiago eskatzen dutela. Gizarte zereginetan esanguratsu oso gertatzen diren hainbat esparrutan — hezkuntza, komunikabide edota administrazio publikoetan— begi-bistakoa da nafarrek erakusten duten kezka, *lingua navarrorum* ondare kulturalaren erabilera nafar nortasunaren funtsezko osagaia izan dadin.

Euskaltzaindiak behin baino gehiagotan salatu ditu giza eskubideak, euskararen aldeko babesa, hizkuntzagatiko diskriminazio eza, hizkuntzen pausoz pausoko garatzea eta koofizialtasun-oinarriak hausten dituzten arauak. Ildo beretik salatzen ditu Nafarroako Gobernuak euskarari buruz berrikitan onetsi dituenak, batez ere, 372/2000 Foru Dekretua, abenduaren 11koa. Arau horiek, besteak beste, Espainiako Konstituzioa, Nafarroako Foru Hobetzea eta Euskararen Legea urratzen dituzte; orobat, Espainiako Estatuak nazioarteko mailan berretsi dituen akordio eta tratatuak. Deitoratzen du, halaber, instituzio honek, legeria berri horri buruzko aholkua berari eskatu ez izana, Nafarroako Gobernuari eginiko erregua tartean izan arren.

Hori dela eta, Euskaltzaindiak, Iruñean osoko bilkura egin eta adierazpen hau plazaratu nahi du Nafarroako gizartearen aurrean, Espainiako Estatuaren agintari nahiz hizkuntza-instituzio ofizialetara igortzeko, baita Europa eta nazioarteko erakundeetara ere, egoera berri honen jakitun izan daitezen. Bestetik, Euskaltzaindiak berresten du euskararen ardura duten instituzio eta organismo publiko eta pribatu guztiekin lankidetzan aritzeko gogoia eta konpromisoa. Horren xedea, beraz, argi dago Euskaltzaindiarentzat: euskara gizartearen lokarri sendo bihurtzea Nafarroako Foru Komunitatean. Bide beretik, Euskaltzaindiak, legez dituen ahalmenak erabilita eta Jagon Sailaren bitartez, Nafarroan eta beste herrialde euskaldunetan euskara babesteko bere egitekoa beteko du.

Iruñean, 2001eko martxoaren 30ean.

Euskera, XLVI, 2001, 1, 365-366.

29.b

LA SITUACIÓN DEL EUSKERA EN NAVARRA: DECLARACIÓN DE LA REAL ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA

Euskaltzaindia es la institución oficial creada en 1918 por la Diputación Foral de Navarra y por las diputaciones forales de Álava, Bizkaia y Gipuzkoa y reconocida por el Real Decreto 573/1976 como Real Academia de la Lengua Vasca. Tiene, entre otros fines, *velar por los derechos de la lengua, promover su uso y trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles*. Esta institución, cuyos estatutos han sido modificados recientemente por Real Decreto 272/2000, de 25 de febrero, es, en relación con la lengua vasca, *la institución consultiva oficial en materia de lengua y la competente para expedir los oportunos certificados, informes y dictámenes*.

Euskaltzaindia ha realizado desde su creación y a lo largo de su historia una intensa actividad en la labor de protección, investigación y fomento de la lengua vasca en la Comunidad Foral de Navarra, prestando su asesoramiento en materia lingüística a los órganos de gobierno de Navarra, cualquiera que fuese el régimen vigente. Siempre han dispensado estos una especial consideración y reconocimiento a su labor, bajo la premisa de una total independencia de cualquier adscripción política o ideológica.

Euskaltzaindia constata la demanda creciente en relación con el euskera que la sociedad navarra expresa día a día. Ámbitos de la convivencia social tan relevantes como la enseñanza, los medios de comunicación o las administraciones públicas muestran, cada vez más, su preocupación en favor de la utilización de la *lingua navarrorum*, patrimonio cultural de todos los navarros y uno de los elementos constitutivos de la identidad navarra.

Euskaltzaindia ha denunciado en repetidas ocasiones las normas legales contrarias a los principios de respeto a los derechos humanos, protección de la lengua vasca, progresividad en su desarrollo, no discriminación por razón de lengua y cooficialidad del euskera en la Comunidad Foral de Navarra. Del mismo modo, denuncia las recientes disposiciones del Gobierno de Navarra en materia de euskera y especialmente el Decreto Foral 372/2000, de 11 de diciembre, que a su juicio vulnera la Constitución española, la Ley de Amejoramiento Foral y la Ley del Vasconce de Navarra. De ningún modo respeta los acuerdos y tratados internacionales que el Estado español ha ratificado en materia de utilización de las lenguas cooficiales. Deplora, asimismo, no haber sido consultada al respecto, a pesar de la petición expresa realizada al Gobierno de Navarra.

En consecuencia, Euskaltzaindia, reunida en sesión plenaria el día de hoy en Pamplona, ha tomado la decisión de dar a conocer esta declaración a la sociedad navarra, a las autoridades e instituciones oficiales en materia lingüística del Estado español y a los foros europeos e internacionales, a fin de que tengan conocimiento de esta situación. Reitera su completa disposición a colaborar con cuantas instituciones y organismos públicos y privados se preocupan por la defensa de la lengua vasca, para que, por encima de discrepancias legítimas en lo político, sea el euskera un elemento de cohesión social en la Comunidad Foral de Navarra. Del mismo modo, y a través de su Sección Tutelar, Euskaltzaindia, como institución competente

en esta materia, continuará en su labor de defensa y protección del euskera en Navarra y los demás territorios de lengua vasca.

Pamplona, a 30 de marzo de 2001.

Euskera, XLVI, 2001, 1, 367-368.

30.a
NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOAN
EUSKARAZKO PLANGINTZA JARTZEAZ

Antonio Pérez Prados jauna,
Nafarroako Unibertsitate Publikoko errektorea
Arrosadia campusa
31006 Iruñea

Gaia: Nafarroako Unibertsitate Publikoan euskarazko plangintza jartzeaz

Jaun agurgarria:

Euskaltzaindia, errege akademia honek, hil honen 20an, Gipuzkoako Foru Aldundian egindako bere hileroko osoko bilkuran, adierazpen hau onartu zuela berorri aditzera ematea nahi du:

Nafarroako Komunitatea elebiduna da eta nafar guztiak dute elebidun izateko eskubidea. Nafarroako Unibertsitate Publikoko erkidego osoko unibertsitate publikoa da eta, hizkuntza-eremuz gaindiko erakundea denez, hiru eremuetako ikasleei eskaintzen dizkie bere zerbitzuak. Hortaz, elebiduna izan behar du, ikasleak elebidunak diren proportzioan behinik behin.

Elebitasuna printzipio kontua ez ezik eskubidea ere bada. Eta unibertsitate batean eskubide hori gauzatzerik ez dago ikasketa plangintza euskaraz eskaintzen ez bada.

Honetaz guztiaz gain, kontuan izan behar da Nafarroan 18/1986 Euskararen Legea dela eta, bigarren hezkuntzako ikasketak euskaraz egiten ari direnen kopurua gero eta handiagoa dela, eta, hortaz, gero eta gehiago direla unibertsitateko ikasketak euskaraz egiteko gai diren ikasleak.

Ikasle horiek, ordea, ez dute Nafarroako Unibertsitate Publikoan, oraingoz behintzat, karrera bakoitzaren enborrezko eta nahitaezko ikasketak euskaraz egiteko aukerarik, Irakasle Eskolakoak izan ezik.

Euskaltzaindia arautzen duen 573/1976 Dekretuak, Akademiari hizkuntza-eskubideak zaintzea eta euskararen erabilera aitzinatzea egozten dizkio. Hortaz, Euskaltzaindiak, bere eginbeharrak betetzearren, NUPeko arduradunei honako hau eskatzen die: nafar ikasleen hizkuntza-eskubideak errespetatu ditzala eta, ondorioz, ikasketa bakoitzeko irakaskuntza plangintzan enborrezko eta nahitaezko irakasgaietan euskararen presentzia bermatu dezala.

Horrenbestez, har beza nire agurrik zintzoena.

Jean Haritschelhar Duhalde,
euskaltzainburua

Bilbon, 2001eko uztailaren 26an.

Euskera, XLVI, 2001, 2, 1083-1084.

30.b

SOBRE EL ESTABLECIMIENTO DE PLANES DE ESTUDIO EN EUSKERA EN LA UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Sr. D. Antonio Pérez Prados,
Rector de la Universidad Pública de Navarra
Campus de Arrosadia
31006 Pamplona

Asunto: **sobre el establecimiento de planes de estudio en euskera en la Universidad Pública de Navarra**

Distinguido señor:

Pláceme comunicar a V. E. que esta Real Academia/Euskaltzaindia, en su sesión plenaria mensual, celebrada el 20 del actual, en la Diputación Foral de Gipuzkoa, adoptó la siguiente declaración:

La Comunidad Foral de Navarra es una comunidad bilingüe y todos sus habitantes tienen el derecho a ser bilingües. La Universidad Pública de Navarra, universidad pública de todo el territorio foral, ofrece sus servicios a los alumnos procedentes de las tres zonas lingüísticas de Navarra. Por ello, debe ser bilingüe, al menos en la misma proporción que lo son los alumnos navarros que acceden a ella.

El bilingüismo, además de una cuestión de principio, es un derecho que se ejercita en la práctica, y, en el caso de la universidad, dicho ejercicio pasa por el establecimiento de planes de estudio en euskera.

Además, al amparo de la Ley Foral del Vascuence 18/1986, son cada vez más los alumnos navarros que acceden a la universidad tras cursar la enseñanza secundaria en euskera y, en consecuencia, cada vez mayor el número de navarros capacitados para seguir las enseñanzas universitarias en euskera.

Sin embargo, los mencionados alumnos no tienen, al menos por ahora, la posibilidad de cursar en euskera las materias troncales y obligatorias de ninguna otra carrera aparte de la de Magisterio.

El Real Decreto 573/1976 le reconoce a Euskaltzaindia, entre otros fines, el de velar por los derechos lingüísticos y el de promover el uso del euskera. Esta Real Academia, en cumplimiento de sus cometidos, solicita a los responsables de la UPNA que respeten los derechos lingüísticos de los alumnos navarros y que, en consecuencia, garantice en los planes de estudio de cada carrera la presencia del euskera en materias troncales y obligatorias.

Reciba el atento saludo de,

Jean Haritschelhar Duhalde,
presidente

Bilbao, 26 de julio de 2001.

Euskera, XLVI, 2001, 2, 1081-1082.

31.a

NAFARROAKO EUSKARA KONTSEILUARI

Otsailaren 10eko 29/2003 Foru Dekretua izanen zenaren zirriborroaren testua, 2002ko urrian Euskararen Nafar Kontseiluan aurkeztu zenean, Euskaltzaindiko bi ordezkariak emandako ezezko botoaren azalpena.

Nafarroako Euskara Kontseiluak txostena egin behar du aurretik proposatutako Foru Dekretuaren testuari buruz, eta Euskaltzaindiko ordezkariak azaldu nahi dute zein izango den euren botoa.

Euskaltzaindiak ordezkariak ditu Nafarroako Euskara Kontseiluan, eta, ordezkariak horrek dituen ezaugarri instituzionalak kontuan hartuta, Euskaltzaindiak agerrarazi nahi du zein izango den bere botoa eta horren arrazoiak.

Ildo horretatik, Euskaltzaindiaren ordezkariak hurrengo kontu hauek azpimarratu nahi dituzte:

1. Botoa emateko orduan, izaera bikoitza bereganatzen dute:

1.a) Alde batetik, Euskaltzaindiaren ordezkariak dira. Nafarroako Foru Diputazioak, Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako foru-aldundiekin batera, instituzio ofizial hori sortu zuen 1918. urtean. 573/1976 Dekretuaren bidez, Euskaltzaindiari Euskararen Errege Akademia izatea aitortu zitzaion. Akademia horren jarduera-eremua Arabako, Bizkaiko, Gipuzkoako eta Nafarroako probintzietara hedatzen da. Berriki, 272/2000 Errege Dekretuak berretsi egin du aurreko hori. Are gehiago, 272/2000 Errege Dekretuaren 1. artikulua hiru helburu hauek jarri ditu, besteak beste, Euskaltzaindiaren ardurapean:

— *Hizkuntza-eskubideak zaintzea.*

— *Euskararen erabilera sustatzea.*

— *Hiztunek erabiltzeko moduko hizkuntza lantzea, euskara maila guztietara zabalduta eta guztion komunikabide izan dadin.*

1.b) Beste alde batetik, Nafarroako Euskara Kontseilu honen kideak dira. 135/1996 Foru Dekretuak sortu zuen kontseilu hori, eta haren 4. artikulua hurrengo eginkizunak aitortzen dizkio Kontseiluari: *hizkuntza-normalizazioa, eta euskara erabili eta sustatzea.*

2. Euskaltzaindiari ez dagokio dekretuaren testua aztertzea politikaren edo administrazioaren ikusmiraren egokieratik, hori Nafarroako Gobernuaren eskumenekoa baita.

3. Euskaltzaindiak bere botoa eman eta bere iritzia azaltzen du, foru dekretu berria indarrean jartzeak Nafarroako Foru Komunitatean euskarak duen egoerari kalte egin diezaiokeelakoan, testua dagoen-dagoenean onetsiz gero bederen.

Bide horretatik, Euskaltzaindiak hauxe adierazi nahi du:

3.1. Proposatutako testuak murriztu egiten ditu Euskarari buruzko 18/1986 Legean ezarritako oinarritzko helburuak. Testu horren hitzaurreak hauxe aldarrikatzen du:

«Nafarroa bezala beren ondarean hizkuntza bat baino gehiago edukitzeaz ondrazten diren komunitateak, altxor hori begiratu eta babestera behartuak dira, baita hura hondatu eta galtzea eragoztera ere. Baina ondare horren zaintzea ezin daiteke egin, ezta behar ere, hizkuntzen arteko borroka eta gatazkaren bidez; aitzitik eta Konstituzioaren 3.3 artikulua ezartzen duenari jarraiki, errespetu eta babes berezia behar duten ondarea direla aitortuz».

Bestalde, foru-lege berberak, lehendabiziko artikuluan, hitzez hitz aipatzen ditu legearen beraren funtsezko helburuak. Horien artean, honako hauek aipa daitezke:

— *Herritarrek euskara jakin eta erabiltzeko duten eskubidea babestu eta eragingarri bihurtzeko tresnak zehaztea.*

— *Euskararen berreskurapena eta garapena begiratzea, bere erabilera sustatzeko neurriak adieraziz.*

3.2. Proposatutako testuak isildu egiten ditu 135/1994 Foru Dekretuan egindako aipamen batzuk. Aipamen horiek euskara arautzeko esparruari buruzkoak dira, eta puntu hauetan labur daitezke:

— Euskara Nafarroako berezko hizkuntza da; areago oraindik, euskal gunean, hizkuntza ofiziala da. (Hitzaurrea).

— *Europako Kontseiluko Ministroen Batzordeak, 1992ko ekainaren 25ean, Eskualdeetako Hizkuntzen edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna onetsi zuen, eta gutun horrek konbentzio-maila du. Urte bereko azaroaren 5ean, hamaika estatu kidek gutun hori sinatu zuten; horien artean, Espainiako estatuak. Bereziki aipatzekoak dira haren 10. artikuluan administrazio-agintariei eta zerbitzu publikoei buruz jasotako gomendioak. (Hitzaurrea).*

— *Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusiari dagokio Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioaren departamentuen arteko koordinazio organo gisa aritzea, hizkuntza plangintza prestatzeari dagokionez. Halaber, lankidetzan ariko da toki-erakundeekin eta bertzelako administrazio publikoekin, hala eskatzen badute (4. artikulua). Halaber, Nafarroako Foru Komunitateko eremu mistoan, eta, zehatzago, bertako administrazioaren zerbitzu nagusietan, administrazio zirkuitu elebidunak ezarriko dira, erabiltzaileak hala nahi duenean bere zerbitzuak euskaraz eman ahal izatea bermatzeko aski (12.3 artikulua).*

— Eremu mistoan, agiriak, inprimakiak, irudiak, oharrak, argitalpenak eta abarrekoak *ele bitan idatzi beharko dira edo ele bitako erabilerara joko da* (12, 13, 14, 15 eta 16. artikulua).

— Euskaraz jakitea nahitaezkoa da lanpostu jakin batzuk eskuratzeko; orobat, euskal eremutik Nafarroako beste eremuetara joateko funtzionario-lehiaketan parte har daiteke; euskaraz jakitea ehunekoetan balioetsi behar da, Nafarroako Foru Administrazioaren lanpostu jakin batzuk eskuratzeko eta hurrengo lehiaketetan parte hartzeko (18, 19, 20, 21, 22 eta 23. artikulua).

4. Euskaltzaindia instituzio aholku-emaile ofiziala da euskarari dagozkionetan, eta Nafarroako Foru Komunitatearen Euskarari buruzko Legeak hala aitortzen du. Euskararen Errege Akademiak berriro adierazi nahi du bera prest dagoela Nafarroako Gobernuarekin

elkarlanean aritzeko, baldin eta, bi erakundeon arteko harremani esker, euskara landu eta garatu nahi bada, Nafarroako Foru Komunitateko berezko hizkuntza izateagatik dagokion mailaren arabera.

5. Aurreko ohar horiek guztiak Euskaltzaindiak egiten dituen azalpenak dira proposatutako foru dekretuari ezezko botoa emateko. Halaber, Euskaltzaindiaren eskaria da idazki hau bileraren aktari eranstea.

Jean Haritschelhar Duhalde Andres Iñigo Ariztegi

Iruñean, 2002ko urriaren 30ean.

Euskera, XLVIII, 2003, 1, 343-345.

31.b

AL CONSEJO NAVARRO DEL EUSKERA

Explicación de voto que formulan los representantes de Euskaltzaindia al borrador del que sería el Decreto 29/2003 de 10 de febrero, presentado al Consejo Navarro del Euskera en octubre de 2002.

Euskaltzaindia desea dejar constancia del sentido de su voto dadas las características institucionales que concurren en su presencia en el Consejo Navarro del Euskera.

En este sentido, los representantes de Euskaltzaindia quieren subrayar los siguientes extremos:

1. Emiten su voto en una doble condición:

1.a) Como representantes de Euskaltzaindia, institución oficial creada en 1918 por la Diputación Foral de Navarra, juntamente con las de Álava, Gipuzkoa y Bizkaia, reconocida por Real Decreto 573/1976 como Real Academia de la Lengua cuyo ámbito de actuación se extiende a las provincias de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia, decreto que ha sido ratificado recientemente por el Real Decreto 272/2000, en cuyo artículo 1.º se le encomienda expresamente, entre otros, estos tres fines:

— *Velar por los derechos lingüísticos.*

— *Promover su uso.*

— *Trabajar en la capacitación de la lengua a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles.*

1.b) Y como miembros de este Consejo Navarro del Euskera, al que el Decreto Foral 135/1996 por el que se creó le atribuye en su artículo 4.º las funciones tendentes a la *normalización lingüística y al uso y fomento del euskera.*

2. Euskaltzaindia no entra a valorar la oportunidad política o de gobierno del decreto foral propuesto, que es competencia del Gobierno de Navarra.

3. Euskaltzaindia emite su voto y justifica su opinión únicamente desde la perspectiva del efecto negativo en la situación del euskera en la Comunidad Foral de Navarra que puede suponer la entrada en vigor del nuevo decreto, sobre la base del texto propuesto.

En este sentido, Euskaltzaindia constata:

3.1. El texto propuesto modula de forma restrictiva los objetivos esenciales establecidos en la Ley del Vascoence 18/1986. Afirma este texto en su preámbulo:

«Aquellas comunidades que, como Navarra, se honran en disponer en su patrimonio de más de una lengua, están obligadas a preservar este tesoro y evitar su deterioro o pérdida. Mas la protección de tal patrimonio no puede ni debe ejercerse desde la confrontación y oposición de las lenguas sino, como establece el artículo 3.3 de la Constitución, reconociendo en ellas un patrimonio cultural que debe ser objeto de especial respeto y protección».

Por otra parte, esta misma ley foral, en su artículo 1.º dice textualmente que son objetivos esenciales de la ley:

— *Amparar el derecho de los ciudadanos a conocer y usar el vascuence y definir los instrumentos para hacerlo efectivo.*

— *Proteger la recuperación y el desarrollo del vascuence en Navarra, señalando las medidas para el fomento de su uso.*

3.2. El texto propuesto omite una serie de referencias que realiza el Decreto Foral 135/1994 en el ámbito de la regulación del euskera:

— Al carácter del vascuence de ser lengua propia de Navarra y de ser lengua oficial en la zona vasca. (Preámbulo).

— *A la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias del Comité de Ministros del Consejo de Europa, adoptada el 25 de junio de 1992, con rango de convención, por el Comité de Ministros del Consejo de Europa y firmada el 5 de noviembre del mismo año por once estados miembros, entre ellos el español, y de modo particular las recomendaciones contenidas en su artículo 10 sobre autoridades administrativas y servicios públicos.* (Preámbulo).

Al cometido expreso de la *Dirección General de Política Lingüística para actuar como órgano coordinador entre los departamentos de la Administración de la Comunidad Foral de Navarra en lo que se refiere a la elaboración de la planificación lingüística* (artículo 1.2.c), así como su colaboración en la *elaboración de la planificación lingüística de las entidades locales y otras administraciones públicas* (artículo 4) y al establecimiento de los *circuitos administrativos bilingües que garanticen suficientemente la prestación de sus servicios en vascuence cuando el usuario así lo requiera* en los servicios centrales de la Administración de la Comunidad Foral de Navarra de la zona mixta (artículo 12º.3).

— *Se redactará de forma bilingüe o se tenderá a la redacción de forma bilingüe* en documentos, impresos, imagen, avisos, publicaciones, etc., en la zona mixta (artículos 12, 13, 14, 15 y 16).

— A la preceptividad del conocimiento del vascuence para el acceso a determinados puestos de trabajo, a la posibilidad de concursar desde la zona vascófona a otras zonas de Navarra, a la valoración porcentual del conocimiento del euskera para el acceso a puestos de trabajo en la Administración Foral de Navarra y para concursos posteriores (artículos 18, 19, 20, 21, 22 y 23).

4. Euskaltzaindia, como institución consultiva oficial en materia de euskera, reconocida por la Ley del Vascuence citada, reitera su disposición a colaborar con el Gobierno de Navarra desde la perspectiva de una relación entre ambas instituciones, que permita el cultivo y desarrollo del euskera con el rango que le corresponde como lengua propia de la Comunidad Foral de Navarra.

5. Con arreglo a las consideraciones anteriores, Euskaltzaindia formula esta explicación de su voto negativo al decreto foral propuesto y solicita se incorpore este escrito al acta de esta reunión.

Jean Haritschelhar Duhalde

Andres Iñigo Ariztegi

Pamplona, 30 de octubre de 2002.

Euskera, XLVIII, 2003, 1, 346-348.

32.a

EUSKALTZAINDIAREN ADIERAZPENA EGUNKARIAREN IXTEAREN GAINEAN

Euskaltzaindiak, Hernanin bildurik, *Euskaldunon Egunkariaren* ixtea aztertu du, besteak beste, eta honako adierazpen hau aho batez onartu:

Euskaldunok euskaraz dugun egunkari bakarra epaile-aginduz itxi izanak eta horren inguruan atxiloturiko pertsonak aspaldidanik euskara eta euskal kulturaren alde lan handia egindakoak izateak, horietako bat, Joan Mari Torrealdai euskaltzain urgazlea izanik, harriduraz bete du Euskaltzaindia, eta gertakari hauengatik bere kezka larria adierazi nahi du. Orobat, Martin Ugalde jaun euskaltzain ohorezkoaren egoeratik.

Euskaltzaindiak, beti egin duen bezala, oraingoan ere argi utzi nahi du euskara eta euskal kultura gure gizarte osoaren ondareak direla, inolako ideologia bereizketarik gabe. Horren ondorioz, instituzio honek, Zuzenbideko Estatuaren egoera aintzat hartuta, ezin onartuzkotzat jotzen du, gertakari hauen aitzakiaz, zenbaitzuek gure hizkuntza eta kultura terrorismoarekin elkartzeko darabilten bidegabeko interesa.

Adierazpen honen ale bana helaraziko zaie berehala agintariei, bai eta komunikabide guztiei ere, jendartean ezaguna izan dadin.

Hernanin, 2003ko otsailaren 28an.

Euskera, XLVIII, 2003, 1, 257.

32.b
**DECLARACIÓN DE EUSKALTZAINDIA/REAL ACADEMIA
DE LA LENGUA VASCA ACERCA DEL CIERRE DE
EGUNKARIA**

Euskaltzaindia, en su sesión plenaria celebrada en la casa consistorial de Hernani, ha debatido, entre otros, el tema del cierre del diario *Euskaldunon Egunkaria*, habiendo acordado, por unanimidad, la siguiente declaración:

El cierre por orden judicial del único diario existente en lengua vasca con que cuenta la comunidad vascohablante, así como la detención de personas que llevan realizando una labor relevante en favor de nuestra lengua y cultura, entre las que se encuentra el miembro correspondiente de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, don Joan Mari Torrealdai, ha producido una honda preocupación en el seno de Euskaltzaindia, juntamente con la situación de uno de sus académicos honorarios, don Martín Ugalde.

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, como siempre lo ha hecho, desea expresar nuevamente su convicción de que tanto el euskara como la cultura vasca son patrimonio de toda nuestra sociedad, sin distinción de ideología alguna. De igual forma, esta institución, desde su perspectiva de respeto por el Estado de Derecho, considera inaceptable la manipulación de estos hechos por parte de algunas personas interesadas en presentar nuestra lengua y nuestra cultura en relación con actividades terroristas, que le son absolutamente ajenas.

Esta declaración será enviada de inmediato a los poderes públicos, así como a los medios de comunicación, para su general conocimiento.

Hernani, 28 de febrero de 2003.

Euskera, 48, XLVIII, 1, 258.

ADIERAZPENA EUSKALKIEN ERABILERAZ, IRAKASKUNTZAN, KOMUNIKABIDEETAN ETA ADMINISTRAZIOAN

Aurrekariak

“Euskalkiak baino lehen, hor da euskara”. Adierazpen hori Euskaltzaindiak egina da, 1979an, “Euskara batua, euskalkiak eta tokian tokiko hizkerak” izeneko agirian (ikus *Euskera*, XXIV. liburukia 1979-1, 103-106. or.). Agiri horretantxe datoz ondorengo xehetasunok ere:

“Euskaltzaindiak uste du, eta hori ez da uste hutsa, zehazki froga daitekeen iritzia baizik, badela oraindik, lehen ere izan den bezalaxe, euskara bakar bat euskalkien ñabardurak estaltzen eta itxuraldatzen ez duena. Euskalkien eta tokian tokiko hizkeren arteko bereizkuntzak, egungo egunean ere, axaleko itxuraldatzeak dira batik bat, hizkuntzaren muin sakona bere iraunkor hartan uzten dutenak. Hizkuntzaren oinarri batu hori, eta oinarri horren egitura (euskalki guztien egitura komuna) dira beti gogoan eduki behar ditugunak, gure ahaleginak euskararen batera-biderako, eta ez berezirik daudenen sakabanatzeko, izan daitezen”.

Horretarako, “euskalkiak eta tokian tokiko hizkerak aztertu eta landu behar direla uste du Euskaltzaindiak, ortografia eta hizkuntzaren azpiegitura zainduz”.

Bergarako Biltzarreko adierazpenean ere horixe bera aldarrikatu zuen Euskaltzaindiak, eta salatu egin zituen, gainera, auzi honetan kaltegarri gertatzen diren bi jokaerak: batetik, euskarazko hizkuntza-agerpen guztiak baztertzea, besterik gabe, agerpen horietan euskalkiak erabiltzen direlako; bestetik, euskalkia erabiltzeko aitzakiarekin, badaezpadako euskara erabiltzea, Euskaltzaindiak zehazten dituen arau eta gomendioetatik guztiz aldentuta.

Bigarren jokaera kaltegarri hori saihesteko, euskalkiak erabiltzerakoan nahitaez bete beharreko baldintza bi ezarri zituen Euskaltzaindiak 1979an (ikus “Euskara batua, euskalkiak eta tokian tokiko hizkerak”):

- a) Idatzian, ortografia bakarra onartuko da batuan nahiz euskalkietan; izan ere, euskara hizkuntza bakarra baita, ez hizkuntza asko. Horregatik, Euskaltzaindiak ortografiaren batasunerako eskaini dituen erabaki eta proposamen guzti-guztiak bete behar dira euskalkietan idaztean ere.
- b) Idatziz nahiz ahoz, hizkuntzaren azpiegituraren arabera (euskararen oinarri bakarraren arabera) jardun behar da beti. Euskararen muin horri dagozkio deklinabide mugagabea, “-a” organikoz bukatutako hitzak, euskalki guztietan legezko den aditz-jokoa, euskal hitzurrena eta abar.

Harrezkero, garatu egin zen euskararen estatusa, hizkuntza ofiziala izateraino (gaztelaniarekin batera) Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean, eta

hamaika esparrutara zabaldu zen euskara: hala nola administrazio publikora, hezkuntzara eta komunikabideetara. Egoera berri haren aurrean, Euskaltzaindiak, euskalkien erabilera eguneratu eta sistematizatu beharrez, beste adierazpen bat egin zuen 1994an, “Euskalkien erabilera Administrazioako 1. eta 2. hizkuntza-eskakizunetan” izeneko agirian (ikus *Euskera*, 1995, 2-3, 40. liburukia, 1019-1024. or.). Bertan, “Eranskina” delako atalean ageri denez, honako irizpide orokor hauek finkatu eta proposatu zituen Euskaltzaindiak, euskalkian idazten denerako:

1. Ahozkoan eta lagunarteko hizketan ohikoak diren laburtzapenak gaitzetsi egin zituen.
2. Tokian tokiko fonetismo bereziak gaitzetsi egin zituen.
3. Euskalkian forma bi edo gehiago erabiltzen direnean, batuarekin bat datorrena hobetsi zuen.
4. Batasunerako erabaki den deklinabidea nahitaezkatzat jo zuen, baina bizkaierazko zenbait forma berezi ere ontzat eman.
5. Batasunerako erabaki den aditz-jokoa nahitaezkatzat jo zuen, baina euskalkiko forma batutzat har daitezkeenak ere ontzat eman.
6. Euskara batuko eta euskalkietako sintaxi-zuzentasuna bat bera dela aitortu zuen.
7. Morfologian, hitzen forma dialektal tradiziodunak ere (*bakotxa, barri, burruka, edur, elexa, parkatu...*) ontzat eman zituen.

Agiri horretan, gainera, Euskaltzaindia kezkaturik azaldu zen Administrazioako 1. hizkuntza-eskakizuneko azterketetan garrantzi eta pisu handiegia ematen zitzaiolako idatzizko probari, ahozko trebetasunaren kaltean.

Zioen azalpena

Euskaltzaindiak jakin badaki bere proposamenak ez direla inola ere debeku moduan hartu behar, ezta hurrik eman ere. Hala ere, hitzun batzuek, noizean behin eta okerretara, baztertuta ikusten dute euren burua, bizi duten euskalkia euskara batutik urrun dagoelako; baina ez dute bazterturik sentitu behar. Euskaltzaindiak, behintzat, ez du horrelako bazterkeriarik nahi; baizik eta nahi du euskaldun bakoitzak bere euskararekin bat egitea eta, era berean, euskara batuarekin bat egitea, batua harturik goi-mailako erregistrotzat gainerako euskaldun guztiekin harremanak izateko.

Euskalkia eta batua elkarrekin uztartu beharrak sortzen dituen arazoan konponbideak era askotakoak izan daitezke, eta konponbideok kasuan-kasuan egokitu behar zaizkio aldiro komunikazio-egoerari; betiere batasunari eutsiz eta euskal hitzunen bazterketa gutxietsiz. Egoerak ere desberdinak dira, lurraldearen arabera eta euskalkien arabera. Horregatik, tentuz jokatu behar da gomendio orokorrak ezartzeko orduan, kasuan kasuko egoera bereziak alde batera utzita.

Azken aldiro, euskalkien erabilera lehengoaz gain eguneratu eta sistematizatu beharrez, Euskalkien lantaldea eratu zuen Euskaltzaindiak Jagon Sailaren baitan, bertara bilduz lurralde nahiz euskalki aniztako ordezkariak. Lantalde horrek bi galdeketa egin zituen 2001ean: bata, Bizkaiko administrazioan bizkaierak duen erabileraz; bigarrena, Nafarroan (irakaskuntzan, administrazioan, herri-aldizkarietan...) euskalkiek duten lekuaz. Datu horiek eta beste bildu eta aztertu ondoren, eta bereziki Euskaltzaindiaren XV. Biltzarrean, Bilboko Euskalduna jauregian, egin zuen mahai-inguru jendetsuan hala agindurik, gaiari buruzko proposamen-zirriborro bateratua moldatu zuen Euskalkien lantaldeak; baita proposamen-

zirriborro hori Jagon sailkideei eta Euskaltzainditik kanpoko ordezkarietara eta adituei aurkeztu eta berorien oharrez osatu ere, gai korapilatsu honetan ahalik eta adostasunik handiena lortuz euskaltzain osoei aurkeztu aurretik. Hala gertatu da, eta euskaltzain osoek, testua eztabaidatu ondoren, adierazpen hau onetsi dute:

1. *Adierazpena*

Adierazpen honen xedea da euskara baturako eta euskalkietarako esparru eta joko-arau zehatzagoak ezartzea edo berrezartzea; horien bitartez euskaldun guztiok eroso eta eraz ari gaitezen egunero euskara erabiltzen dugunean. Horretarako, oinarritzko lau abiaburu hauek proposatzen dira:

1.1. Begirunea izatea

Euskaraz mintzo diren hiztunen egoera desberdinei begirunea zor zaie, hiztun horiek euskalkiak erabili nahiz euskara batua erabili. Hortaz, hiztunen artean ez da bereizkeriarik egin behar euren jatorrizko hizkuntzaren ondorioz, euskalkiaren ondorioz edota zuzenean euskara batua ikasi izanaren ondorioz.

1.2. Elkarren osagarri izatea

Euskara batuko eta euskalkietako adierazpideek, idatzizkoek nahiz hitzezkoek, elkarren aberasgarri izan behar dute: zehatzago esanda, euskalkietako formek berezko bide izan behar dute euskara batuko formetara heltzeko. Besteak beste, hiztegian, sintaxian eta esapideen arloan, euskara batua eta euskalkiak ukipenean daude, bi errealitate horiek bizi-biziki direla.

1.3. Forma egokiak erabiltzea

Euskalkia erabiltzean, egoera eta eremua kontuan hartuta aukeratu behar dira formarik egokienak: eremu zabalerako, euskara batutik hurbil dauden formak, eta eremu mugatuagoetan, bertakoak ere bai.

1.4. Arauak eta gomendioak betetzea

Euskalkien erabilerari buruzko Euskaltzaindiaren arauak eta gomendioak bete beharrekoak dira; eta bereziki, lehenago aipatutako 1979ko bi baldintzak eta 1994ko zazpi proposamenak.

Bestalde, euskalkien alorrez alorreko erabileran, oso kontuan hartzekoak dira ondorengo irizpideok:

2. **Administrazioan**

Hedaduraren arabera, hiru administrazio publiko mota dauzkagu Euskal Herrian: orokorra, lurraldekakoa eta tokian tokikoa; eta bakoitzaren jardun-esparruak bere hizkuntza-eremu bereziak ditu. Horiek horrela, eta Administrazioaren eginkizunik behinena herritarrei ahalik eta zerbitzurik onena eskaintzea izanik:

2.1. Euskara idatziari dagokionez, administrazio orokorrean euskara batua erabiliko da.

2.2. Lurralde mailan diharduten administrazioek aintzat hartuko dituzte bertako euskalkiak; betiere administrazioko lexikoaren eta terminologiaren batasuna begiraturaz, erabilera orokorreko hitzen ordeak asmatzen ibili gabe.

2.3. Bidezkoa da tokian tokiko administrazioek bertako euskalkia erabiltzea herritarrekiko harremanetan, batik bat ahozkoetan.

2.4. Herritarrekin ahozko harreman zuzena duten administrazioetako langileek tokian tokiko euskalkiaren oinarrizko ezagutza behar dute.

3. Komunikabideetan

Hedaduraren arabera, bi komunikabide mota dauzkagu nagusiki Euskal Herrian: orokorrak eta eskualde edota herri mailakoak; eta, horietako bakoitzaren jardun-esparruak bere hizkuntza-eremu bereziak ditu. Hedabidearen arabera, berriz, baditugu ahozkoak, idatzizkoak eta ikus-entzunezkoak. Horiek horrela, eta komunikabideen eginkizunik behinena herritarrekin ahalik eta komunikaziorik egokiena lortzea izanik:

3.1 Hedadura orokorrezko komunikabideek euskara batua erabiliko dute.

3.2. Eskualde edota herri mailako komunikabideek euskara batua eta euskalkia erabil ditzakete: biak batera; baina ez elkarrekin nahasiz, baizik atalez atal bereiziz. Hedaturaren eta hedabidearen arabera erabakiko dute kazetariak-eta zein ataletan, non eta noiz erabili euskara batua eta zeinetan, non eta noiz euskalkia.

3.3. Euskalkia erabiliz jardun behar duten kazetariak-eta aski landua behar dute izan hartarako gaitasuna, ahozkoa nahiz idatzizkoa, euskalkiaren duintasunaren hobe beharrez. Lanean, bereziki gogoan izan bezate Euskaltzaindiak gaitzetsi egiten dituela ahozkoan eta lagunarteko hizketan ohikoak diren laburtzapenak eta tokian tokiko fonetismo bereziak.

3.4. Hizkuntza-erregistroa hautatzerakoan, kazetariak-eta erabakiko dute zein ataletan, non eta noiz erabili euskara landua (batua nahiz euskalkia) eta zeinetan, non eta noiz lagunartekoa.

4. Irakaskuntzan

Hezkuntzan, gutxienez, erregistro biren erabilerak behar du lekua: lagunartekoak eta landuak (eskolari zuzen-zuzenean dagokionak), betiere gogoan izanik ahozkoaren eta idatziaren arteko bereizketa. Izan ere, hezkuntzaren zereginik behinenetariko bat ikasleei hizkuntzaren erabileran ahalik eta trebetasunik handiena ematea da: hizkuntza aberatsa eta egoeraren araberakoa. Horiek horrela, ondorengo urrats hauek izan beharko lirakete kontuan:

4.1. Euskalkiek euren nortasuna dute, eta hezkuntzan jagon egin behar dira euren osagai esanguratsuak nahiz hizkuntzan betetzen duten funtzioa, betiere idatzizkoaren eta ahozkoaren arteko desberdintasuna kontuan hartuz eta batasunerako arauak betez.

4.2. Lagunarteko hizkera —gehientsuenean behinik behin—, euskalkian edo azpieuskalkian oinarritzen dela gogoratu behar da; eta landua, ostera, euskara batuan edo euskalkiaren erabilera landuan. Horrenbestez, hezkuntza-komunitateak, egoeraren arabera, beharko du bideratu hezkuntza-prozesu bakoitzari dagokion erregistroa, batez ere lexikoan eta esapideetan.

4.3. Irakasleak hezkuntza-jardunean aritzeko gomendagarria da hizkera landuaren eta lagunartekoaren jakitun egotea. Horrela, lagundu ahal izango dio ikasleari hizkuntzaren erregistroen erabilera-esparruetan. Horretarako ere, ezinbestekoa da irakasleen berriazko trebakuntza.

4.4. Umeei dagokienez, Euskal Herriko haurren jatorrizko hizkuntza aintzat hartuta —betiere helburua euskaldun osoak sortzea izanik—, metodoaren aldetik, hots, ikasgela eta ikasmultzo berean jardunik, guztiz mesedegarria da haurren hizkuntza-gaitasunaren araberako jardunbideak lantzea.

4.5. Helduei dagokienez, euskalduntzea eta alfabetatzea bereizi beharko lirateke; lehen kasuan, euskalduntzean, zerotik abiatzen delako ikasprozesua eta, bigarren kasuan, alfabetatzean, ikasleak dakienetik ez dakienera delako ikasprozesua.

5. **Adierazpen** hau garatzeko, Euskaltzaindiak alorrez alorreko gomendioak eta irizpenak emango ditu.

Lezamako Udaletxean, 2004ko martxoaren 26an, berretsia.

Euskera, 49, 2004, 1, 426-429.

34.a

“EUSKAL HERRIA IZENA” 139. ARAUAREN GAINEAN

Euskaltzaindiak 2004ko uztailaren 23an “*Euskal Herria izena*” titulua duen 139. araua onartu zuen eta, ondoren, argitara eman (*Euskera*, XLIX, 2004, 1, 466-470 or.). Arau honek, gainerako guztiek bezala, azalpen testu bat darama aurretik.

2004. urteaz geroztik egindako zenbait ikerketa eta lanek aukera eman dute informazio gehigarria lortzeko, bai eta daturen bat zehatzago adierazteko ere. Horren ondorioz, Euskaltzaindiari bidezko iruditu zitzaion orduko azalpen testu hura egokitzea, ez araua bera. Hori dela eta, 2016ko urtarrilaren 29an Donostian egindako Osoko bilkuran onartu zuen 139. arauari dagokion azalpen testu eguneratua eta, horrekin batera, arauaren testu osoa argitara eman zuen, ohi bezala, euskaraz.

Aldi berean, hainbat herritar, elkarte zein erakunderen eskaerak kontuan hartuz, Euskaltzaindiak erabaki zuen bere webgunean gaztelaniaz eta frantsesez ere argitaratzea.

Izan duen oihartzuna ikusita, Euskaltzaindiari egoki iruditu zaio araua eta bere azalpen testu eguneratuaren euskarazko idatzaldia *Euskera* agerkarian argitaratzea eta, aldi berean, adieraztea arau horren gaztelaniazko eta frantsesezko itzulpenak Akademiaren webgunean kontsultagai daudela.

Euskera, 49, 2004, 1, 466-470.

Euskera, 61, 2016, 1, 200-209.

(Euskaltzaindiaren webgunean)

*Euskal Herria izena*⁴⁴

Aspaldiko mendeetatik hedatua izan da *Euskal Herria* izena, kultura ezaugarri aski jakinak dituen herrialdea adierazteko, politika eta administrazio mugen nahiz ezberdintasun historikoen gainetik erabilia.

Izen hori *euskara* + *herri* hitzetatik sortua da, hots, ‘euskararen herria’. *Euskal* forma hori ohikoa da hitz elkartuetan, cf. *aizkora*, baina *aizkolapustu*; *gari*, baina *galburu*, etab.

Letra xehez ageri da maiz testuetan, adibideetan ikusiko denez, bai eta pluralean ere. Bi kasuetan garbi erakusten da jatorrizko esanahia: *euskal herria(k)*, hots, ‘euskararen lurraldea(k)’.

Euskal Herriaren erabilera orokor honen lehen lekukotasun argitaratua Joanes Leizarragaren lanak jasotzen du. Lapurdiko apaiz higanot honek, 1571n plazaratu *Testamentu Berriaren* eta beste zenbait testuren itzultzaileak, honela zioen, irakurle guztiak aise ulertzeko moduko hizkera aurkitzeko zailtasunaz:

“... bat bederac daqui heuscal herrian quasi etche batetic bercera-ere minçatzeco manerán cer differentiá eta diuersitatea den”.⁴⁵

Eta izena, marra batekin, beste bi aldiz darabil Leizarragak *ABC edo christinoen instructionea*... liburuxkan, urte berekoan. Hitzaurrearen titulua honako hau da:

“Heuscal-herrian gatzetassunaren iracasteco carguá dutenér eta goítico guciér, I. Leizarraga Berascoizcoac Iaincoaren gratia desiratzen”.

Testu barrenean, berriz, hau irakurtzen dugu:

“Eta minçatzeco maneraz den beçembatean, Heuscal-herrian religionearen exercitioa den lekuco gendetara consideratione guehiago vkan dut, ecen ez bercetara”.⁴⁶

Mende horretan edo hurrengoaren hasiera-hasieran bada beste lekukotasunik, Joan Perez de Lazarraga arabarrak idatzitako eskuizkribuetako batean, hain zuzen ere. Bertan hirutan aurkitzen da *eusquel erria*:

“beti çagie laudatu
çegaiti doçun eusquel erria
aynbat bentajaz dotadu”. (18. or.)

“çegayti eusquel errian dira
ederr guztioç dotadu”. (18. or. atz.)

“çeñetan ditut eçautu
euquel erriau oy nola eben
erregue batec pobladu”. (18. or. atz.)

44 Arau honen azalpen testua, ez araua bera, eguneratu du Euskaltzaindiak Donostian, 2016ko urtarrilaren 29an, egindako Osoko bilkuran.

45 Pasarte hau “Heuscalduney” izenaz irakurleentzako hitzaurrean ageri da, Joana Nafarroako erreginari bidali gutun elebidunaren ondoan (euskaraz eta frantsesez). Ez du orrialde-zenbakirik. Bai, ordea, Euskaltzaindiak egindako facsimile edizioan, Bilbo 1990, Hugo Schuchardtek eta Theodor Linschmannek 1900ean Estrasburgon argitaratu *I. Leizarragas baskische Bücher von 1571* liburutik abiatua; hor 254. orrialdean aurkitzen da.

46 Ibidem, 1393. eta 1394. orrialdeetan, hurrenez hurren.

Pedro Axular idazle nafarrak ere darabil izen hori, 1643ko *Gero* aszetika liburuan. Irakurleari zuzenduriko hitzaurrean, Leizarragak aipatutako mintzatzeko manieraz ari delarik, honela dio:

“Badaquit halaber ecin heda naitequeyela euscarazco minçatce molde guztietara. Ceren anhitz moldez eta differentqui minçatcen baitira euscal herrian, Naffarroa garayan, Naffarroa beherean, Çuberoan, Lappurdin, Bizcayan, Guipuzcoan, Alaba-herrian eta bertce anhitz leccutan”.⁴⁷

Tartasek, orobat, erabiltzen du izena *Onsa hilceco bidia* (1666) liburuan. Hartaz ari dela, honako hau dio:

“ibilico da buria gora euscal herri orotan”.⁴⁸

Manuel Larramendi gipuzkoarrak 1745ean argitara emandako hiztegian honako hau dio:

“Al Bascongado generalmente llamamos, *Euscalduna*, y a todo los paises en que se habla el Bascuence, *Euscalerria*. Ni con estos nombres se expresa mas un Dialecto que otro, ni una Provincia mas que otra, sino generalmente nuestra Lengua, y los paises en que se habla”.⁴⁹

Letra xehez idatziak dira adibide horiek oro. Ohitura horren beste adibide asko eman daitezke. Jose Paulo Ulibarriren (1775-1847) *Gutunliburua* eskuizkribuan, gutxienez, 1823an datatutako bi gutunetan jasotzen du:

“... etorri cen euscal errira”.⁵⁰

Eta egileak pluralean darabil bizpahiru aldiz izena.

“... egun zariyetan sermoyac euskal erriyen eta uritan”.⁵¹

Bada beste lekukotasunik ere XIX. mende honetan. *Euskal Herria* izena (grafia batzuekin), zazpi herrialdeak izendatzeko, behin eta berriz edireten da, adibidez, Laphitzen *Bi saindu hescualdunen bizia* (1867) liburuan. San Ignazioz hau idatzi zuen:

“oinez abiatu zen Hescual herrirat”.⁵²

Ildo beretik Gratien Adema, “Zaldubi” (1828-1907) apaiz lapurtarraren “Gauden gu eskualdun” (1893) eta 1882an Donibane Lohizunen ospatutako euskal festetan aurrenekoz kantatu zen “Eskualdunak” bertoetan tradiziozko zazpi probintziak azaltzen dira. Dakusagun, esaterako, bigarrenaren atal hau:

47 *Guero*, Bordele 1643, 17. or. Ikus, halaber, Euskaltzaindiak 1988an Bilbon plazaraturiko facsimile edizioa.

48 Juan de Tartas: *Onsa hilceco bidia*. Ortheze 1666. Facsimile edizioa, Julio Urquijoren ardurapean, *Revista Internacional de Estudios Vascos* 1, 1907, 27-30, 185-199. or.; 2, 1908, 569-581. or., eta 3, 1909, 561-636. or. Aipatu dugun adibidea hitzaurreari dagokio, “Gomendiosco lettra” deituari, aldizkari horretan, 1, 1907, 28. or.

49 *Diccionario trilingue del castellano, bascuence y latin*. Donostia 1745. Facsimile argitalpena, Txertoa, Donostia 1984. Pasarte hori 1. liburukiaren xxxij orrialdean dago.

50 *Gutunliburua*. Arabako Aldundia, Gasteiz 1975, 16. or.

51 *Ibid.*, 9. or. (gogora bedi *egun zari*, *eguzari* ‘jaia’ dela).

52 Francisco Laphitz: *Bi saindu hescualdunen bizia: san Iñazio Loiolacoarena eta san Francisco Zabierecoarena*. Baiona 1867. Adibidea 140. orrialdean aurkitzen da.

“Lapurdi, Nabarre ‘ta Zubero,
Eskualherriak Frantzian;
Bizkai, Gipuzko, Alaba, Nabarro,
berdin dire Espainian”.⁵³

Are gehiago, denboraren joanean *Euskal Herria* izena gaztelaniara eta frantsesera hedatu zen. Estatu arteko mugaz alde bateko eta besteko erakunde eta agerkari batzuek izen hori izan dute, esaterako: *Sociedad Euskalerría* elkarteak, XIX. mendearen azken herenean Jaurerriko diputatu nagusi izandako Fidel de Sagarminagak Bilbon fundatuak, eta *Euskal-Erria* aldizkariak, Jose Manterolak 1880an Donostian sortuak. Orobat Ameriketara: Los Angelesko *Californiako Eskual Herria* astekariak, 1893-1898; *La Platako Eskual Herria* astekariak, Buenos Airesen 1898an argitaratuak, edo Baionako *Eskual Herria* astekariak, 1898an sortuak. Geroago ere ohitura hori ez da eten. Besteak beste, Philippe Veyrinek, *Les Basques* bere liburu ospetsuan⁵⁴, *Eskual-Herri* darabil behin baino gehiagotan.

Euskal kantutegiak, halaber, ezin konta ahaleko aipamenak dakartza *Euskal Herria*-z. Besteak beste, Done Mikel Aralarkoaren herri kanta tradizionala dugu, errepika hau duena:

“Miguel, Miguel, Miguel guria,
Zaizu, zaizu Euskal Herria”.

Juan de Bera kaputxino nafarrak Oiartzunen predikatu zuen 1834an. Sermoiaren lehen bi orrialdeak euskaraz idatzi zituen, eta gainerako testua gaztelaniaz, eta Frantzisko Xabierkoaz ari zelarik, honela zioen:

“Jayo cela gure Españían, vskal Errían, Nafarruan”.⁵⁵

Euskal Herria eskuarki erabili izan da, bestalde, ideologia eta pentsamolde alor guztietan. Hona hemen adibide batzuk, ediren litezkeen ugarien artetik jasoak:

Salvador Castilla Alzugaray (Iruñea 1819 — Donostia 1884), errepublikazaleak, 1878ko uztailaren 15ean hitzaldi bat egin zuen Iruñean, Asociación Euskara de Navarraren batzar batean, eta han bilduei *Euskal-Erria* maitatzen jarrai zezaten eskatu.⁵⁶

Vianako semea zen Francisco Navarro Villoslada eleberrigileak (1818-1895), tradizionalistak, “De lo prehistórico en las Provincias Vascongadas” idazlanean (1877) honela dio:

“... pero ellos no se dan a sí propios ese apelativo, ni el de vascongados, ni otro más que el de *escualdunas* bajo cuya denominación comprenden a todo el que habla la lengua euscara, sea español o francés, llamando asimismo *escualherria*, literalmente tierra de *escualdunas*, a todas las provincias que hablan la lengua euscara y pueblan

53 Neurtitz hauek guztiok *Revista Internacional de Estudios Vascos* 3, 1909, 396. eta 399. orrialdeetan irakur daitezke. Ediziorik eskuragarriena, ordea, Alex Bengoetxearena dateke: *Kantikak eta neurtitzak*, Ediciones Mensajero-Gero, Donostia, 1991. Hemen aipaturiko pasarteok, 166. eta 177. orrialdeetan daude edizio horretan.

54 1. argitaraldia, Baiona 1943. 2. argitaraldia, Paris 1975.

55 Patxi Ondarra: “Polikarpo Aitak zituen euskal esku-idatzi zaharren aurkezpena”. *Euskera* 26, 1981:2, 640. or. Ikus orobat egile beraren “España, País Vasco, Navarra”. *Diario de Navarra*, 2003ko otsailaren 2koa, 21. or.

56 Angel García-Sanz Marcotegui: “Los liberales navarros ante la irrupción del euskerismo”, Roldán Jimeno Arangurenen zuzendaritzapean agertu liburuan: *El euskera en tiempo de los éuskaros*. Nafarroako Gobernua-Nafarroako Ateneoa, Iruñea 2000, 145-218. or.; Salvador Castilla Alzugarayren aipua 152-153. orrialdeetan dator.

ambas vertientes de los Pirineos occidentales: navarros, guipuzcoanos, alaveses y vizcaínos, españoles; suletinos y laburdinos, franceses”.⁵⁷

Letra xehez Azkueren hiztegian bertan (1905-1906) ikus daiteke izena. Hiztegiaren sarrerak letra larriz ezarri zituen egileak, baina bigarren aldaera letra xehez aurkitzen dugu:

“*Eskualerri* (B-I), *eskualherri* (L), país vasco, *pays basque*”.⁵⁸

Gaztelaniazko eta frantsesezko ordainak ere letra xehez ageri dira adibide horretan; ohitura hori oso zabaldurik egon da.

Román Zubiaga buruzagi karlista bizkaitarrak, orduan kadete zen Santiago Palaciorekin Gernikako Batzar Etxerako bisitan zihoala, honetara esan zion:

“... las tribus más celosas de su independencia refugiáronse en las montañas de aquende y allende el Pirineo, constituyendo la Euskalerría, es decir, el país de euscaldunac, de los que hablan el idioma éuskaro...”.⁵⁹

Iruñeko alaba zen Dolores Baleztina (1895-1989) idazle karlista nafarrak *Euskalerría* izena maiz erabiltzen du, adibidez, euskal zibilizazioari buruz ari denean:

“... la figura del bersolari, ese admirable bardo de la Euskalerría genuinamente popular, que con asombrosa agilidad de imaginación y habilidad en versificar, riñe torneos de ingenio discurriendo por los temas más dispares [...] Dignos discípulos del inmortal Iparraguirre, también voluntario de Carlos V, que con su voz arrebatadora, subyugaba auditorios de naciones extranjeras, cantando a la amacho maitia, al blanco querube de Euskalerría, a España, “lur oberikan ez da Europa Guziyan”, la tierra mejor cual no hay otra en Europa ...”.⁶⁰

Jesús Etayok 1921eko maiatzaren 17an *El Pensamiento Navarron* “Ante el cuarto centenario de la herida de Iñigo de Loyola” artikulua idatzi zuen. Besteak beste, honako hau irakur daiteke:

“... como vascos, porque, a pesar de la gran desviación histórica padecida por nuestra raza, Ignacio era vasco y todos los vascos somos participantes de las glorias de Euskalerría ...”.⁶¹

Honen kontura egoki datorke *Oriamendi* ere aipatzea, karlisten himnoa, honela baitio:

57 Carlos Mata Induráin: “Amaya da asiera: la actitud de Navarro Villoslada ante el vascuence”, aurreko oharrean aipatu liburuan, 113-144. or. Pasarte hori 120. orrialdean dago.

58 *Diccionario vasco-español-francés*, Bilbo 1905-1906. Facsimile argitalpena, Euskaltzaindia, Bilbo 1984.

59 José Javier López Antón: *Escritores carlistas en la cultura vasca*, Pamiela, Iruñea 2000, 134. or. Santiago M. Palaciok Zubiagaren ahotik entzundakoa *El batallón de Guernica* bere liburuan bildu zuen, Editorial Tradicionalista, Bartzelona 1917, 80. or.

60 Dolores Baleztina Azcárate: *Saski naski de Leiza*. Nafarroako Foru Diputazioa, Iruñea 1976, 28. or. (“Temas de Cultura Popular” sailean 272. zenbakia du liburuxkak).

61 José Javier López Antónek aipatua: *Escritores carlistas en la cultura vasca*, 191. or.

“Gora Espainia eta Euskal Herria!

Ta bidezko errege.

Maite degu Euskal Herria,

Maite bere fuero zaharrak”.

Erabilera guztiz ohiko horren ispilua José María Iribarrenen *Vocabulario navarro* (1952) deritzon horretan ere ediren daiteke. Honela dio:

“*Euskalerría*: “Nombre que dan al País Vasco; es decir, a Vizcaya, Guipúzcoa, Alava y Navarra en España, y Laburdi, Benabarre y Zuberoa en el país vasco-francés”.⁶²

Ikusten ari garen kontzeptu hau gaztelaniaz eta frantsesez era batzuetara adierazi da: *Vasconia*, *País Vasco*, *País Vasco-Navarro*, *Vasconie*, *Pays Basque*. Azpimarratzekoa da *País Vasco* frantsesezko *Pays Basqueren* oihartzuna dela eta XIX. mendean zehar hedatu zela. Lehenago *Basque* forma hutsa erabiltzen zen frantsesez, substantibo gisa; esaterako, Jean Baptiste Nolin-en mapa famatuan (Paris 1704) *Mer de Basque* ikus daiteke, eta horren azpian *Tarbellicus sinus* latinezko ordaina.

Aipatuez gainera, bada liburu usaineko izen bat: *Euskaria*, eta hortik datoz *euskaro* eta *euskarién* adjektiboak. Hiru izenok, begi-bistakoa denez, hizkuntzaren izenetik datoz, hots, *euskaratik*. Gogora ditzagun, besteak beste, *Asociación Euskara de Navarra*, 1877an fundatua, eta beronek hurrengo urtean sortu zuen *Revista Euskara*.

XIX. mendea amaitu baino lehentxeago Sabino Arana Goirik (1865-1903) *Euskadi* izena sortu zuen, uste izanik *Euskal Herria* izenak ez zuela izaki politikorako balio. Horretarako, gorago aipatu dugun *Euskaria* eduki zuen gogoan, eta *-di* leku-atzizkia erantsi zion. Izen horrek —bere asmatzaileak aurrenik *s*-rekin idatzi (*Euskadi*) eta geroago *z*-rekin (*Euzkadi*) hobetsi zuenak— erabilera nabarmena izan du. Hala ere, haste-hastetik izen berri horrekin bat ez zetozen anitzen iritziak entzun ziren. Haien artetik Arturo Campión iruindar poligrafo eta historialaria nabarmendu zen. Gai horri buruz artikulu garrantzak idatzi zituen, eta bereziki “Sobre el nuevo bautizo del País Basko” deritzona⁶³. Halako egitasmo politiko batengatik *Euskal Herria* ordezkatzeko saio horrek gorabehera sonatu batzuk ekarri zituen aldean, esaterako, 1918an, Eusko Ikaskuntzaren Oñatiko Lehen Biltzarraren hitzaldi batean, Resurrección M.ª Azkuek, hurrengo urtetik 1951n hil arte euskaltzainburua izango zenak, pairatu behar izan zuen zenbaiten protesta.

Urteak aurrera joan ahala, *Euskal Herria* izenak, bere adiera neutroarekin, iraun du, *Euskadiren* lehiakidetza izan arren. Alferlana litzateke adibide gehiago hona ekartzea. Aski dateke Bonifacio Etxegarai jaunak, Auzitegi Goreneko idazkari eta euskaltzain osoak, Espasa entziklopediarako (1929) idatzi zuen *Vasconia* artikulua gogoratzea; Batzorde Eragileen (Aldundien) *Proyecto de Estatuto Vasco-Navarro* delakoa (1932), euskaraz *Euskalerría* erdarazko *País Vasco-Navarro*-ren baliokidea erabiltzen duena, edo TVEren *Euskal Herria* programaz oroitzea, zein demokraziarako bidea hasi bezain laster eman zena (1976-1977).

Azpimarratzekoa da Euskal Herriko Autonomia Estatutuaren (1979) 1. artikulua testu nahasia, honela baitio: “Euskal Herria [...] Espainiar Estatuaren barruan autonomia-erkidego gisa eratzen da. Beronen izena Euskadi zein Euskal Herria izango da [...]”.⁶⁴

62 José María Iribarren: *Vocabulario navarro*. Nafarroako Foru Diputazioa, Iruñea 1952. Adibidea, s.u., 229. or. Ikus 2. argitaraldia, Ricardo Ollaquindiak paratu eta garatua. Hezkuntza eta Kultura Departamentua, Príncipe de Viana Erakundea, Iruñea 1984, s.u., 241. or.

63 *Revista Internacional de Estudios Vascos* 1, 1907, 148-153. or.

Eusko Kontseilu Nagusiaren garaian, Euskaltzaindiak, Baionako ordezkarietan 1979ko urtarrilaren 26an egindako batzarrean, aho batez erabaki zuen lehendakariari gutun bat bidaltzea; erabaki hori “*Euskal Herria* hitza ez bazterteaz” tituluarekin argitaratu zen *Euskera* aldizkarian.⁶⁵

Horrez gainera, itzal handiko pentsalari batzuek, hala nola José Miguel de Azaola saiakeragileak, artikulu horren testuarekin ados ez zeudela argi erakutsi zuten, bai eta *Euskal Herria* —agerian edo ezkutuan— saihesteko asmoaren aurka ere.

Euskaltzaindiak, politika alorretik landa eta sineste zein ideologia guztien gainetik, otsailaren 26ko 573/1976 Errege Dekretuan finkaturiko xedeetako bati erantzunez, zeinean Euskaltzaindiari hizkuntza jagoteko helburua onartzen zaion, nahitaezkoa dakusa *Euskal Herria* izenaren egokitasuna eta zehaztasuna berrestea. Izen hori guztiena da, eta horregatik ezin daiteke alderdikieriaz erabil, zoritxarrez inoiz gertatu eta orain ere gertatzen bada ere. Hori, jakina, herrialde bakoitzaren deitura bereziari eta izen politiko-administratiboetarako kalterik egin gabe.

Gorago adierazi guztiaren argitan, Euskaltzaindiak, zazpi probintzia edo herrialdeen osotasuna adierazteko, *Euskal Herria* izenaren egokitasuna, zuzentasuna eta zehaztasuna berresten du, eta izen hori ez dela izate politiko administratibo konkretu baten baliokide. Aldi berean, gogorarazi nahi du mendez mendeko tradizio luzeari begirunea zor zaiola, eta inork eta ezerk ez du tradizio hori hausteko edo bere gogara aldatzeko eskubiderik.

64 Gaztelaniaz: “El Pueblo Vasco o Euskal-Herria [...] se constituye en Comunidad Autónoma dentro del Estado Español bajo la denominación de Euskadi o País Vasco. Abenduaren 18ko 3/1979 Lege Organikoa, Boletín Oficial del Estado, 306. zk., 1979ko abenduaren 22koa.

65 Ikus testu osoa *Euskera* aldizkarian, 24, 1979: 1, 115-117. or.

Araua

Gauzak horrela direlarik, eta 2003ko uztailaren 18an Euskaltzaindiak, Donostian onarturiko adierazpenean oinarriturik, honako araua plazaratzen du:

1. Araba, Bizkaia, Gipuzkoa, Lapurdi, Nafarroa (Beherea eta Garaia) eta Zuberoa batera izendatzeko erabil bedi *Euskal Herria* izena.
2. Idazkerari dagokionez, bi hitzetan eta biak letra larriz.
3. Gogoratu behar da bukaerako *-a* hori artikulua dela. Hortaz, erabil bedi: *Euskal Herria*, *Euskal Herrian*, *Euskal Herriaren...*, baina *Euskal Herriko*, *Euskal Herritik*, *Euskal Herrira*. Beraz, gaizki daude **Euskal Herriako*, **Euskal Herriatik*, **Euskal Herrin* edo **Euskal Herriren* bezalakoak.

Era berean, izen honek bere azken *-a* galtzen du ondoan beste determinatzailearen bat edo adjektibo bat daramanean. Adibidez: *Euskal Herri maitea*, *Euskal Herri osoan*, *gure Euskal Herri hau*, *zein Euskal Herri litzateke?*... Hortaz, ez daude ongi **Euskal Herria maitea*, **Euskal Herria osoan*, **gure Euskal Herria hau* eta **zein Euskal Herria litzateke?*

Euskaltzaindiak Abadiñon egin batzarrean erabakia, 2004ko uztailaren 23an.

Euskera, 61, 2016, 1, 201-209.

34.b

LA DENOMINACIÓN *EUSKAL HERRIA*

Desde hace siglos existe un empleo generalizado de la denominación *Euskal Herria* para designar un territorio con rasgos culturales bien definidos, por encima de fronteras político-administrativas y por encima también de las diferencias históricas.

El nombre procede de las palabras vascas *euskara* + *herri*, literalmente ‘el país del euskera o del vascuence’, donde puede reconocerse la forma *euskal*, corriente en composición, cf. *aizkora* ‘hacha’, pero *aizkolapustu* ‘apuesta de hachas’, *gari* ‘trigo’, pero *galburu* ‘espiga’, etc.

En los textos, a menudo aparece en letra minúscula, tal como se verá en los ejemplos, y también en plural. Ambos casos expresan con claridad el significado originario ‘país(es) del euskera’, es decir, ‘territorio(s) del euskera’.

El primer testimonio editado del uso generalizado de la denominación *Euskal Herria* se halla en la obra de Joanes Leizarraga. Este sacerdote hugonote de Lapurdi, traductor del *Nuevo Testamento* publicado en el año 1571 y de otros textos, al tratar de las dificultades para encontrar una modalidad comprensible para todos los lectores, escribe:

“... bat bederac daqui heuscal herrian quasi etche batetic bercera-ere minçatzeco manerán cer differentiá eta diuersitatea den”.

(“... cualquiera sabe qué diferencia y diversidad hay en la manera de hablar en Euskal Herria casi de una casa a otra”).

El propio Leizarraga utiliza dicha denominación, con un guion, otras dos veces en el librito *ABC o instrucción de los cristianos...*, editado el mismo año. El título del prólogo es como sigue:

“Heuscal-herrian gatzetassunaren iracasteco carguã dutenér eta goitico guciér, I. Leizarraga Berascoizcoac Iaincoaren gratia desiraten”.⁶⁶

(“A todos cuantos en Euskal Herria tienen la responsabilidad de enseñar a los jóvenes y a todos los superiores, J. Leizarraga de Berazkoitz les desea la gracia de Dios”).

En el interior del texto, a su vez, se lee lo siguiente:

“Eta minçatzeco maneraz den beçembatean, Heuscal-herrian religionearen exercitioa den lekuco gendetara consideratione guehiago vkan dut, ecen ez bercetara”.⁶⁷

⁶⁶ Este pasaje está en el prólogo a los vascos “Heuscalduney”, a continuación de la carta bilingüe (euskara/francés) que el autor dirige a la reina Juana de Navarra. Sin paginación. Sin embargo, en la edición facsimilar de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, Bilbao 1990, realizada partiendo de la edición de Hugo Schuchardt y Theodor Linschmann, *I. Leizarragas baskische Bücher von 1571*, Estrasburgo 1900, dicho pasaje se halla en la pág. 254.

⁶⁷ Ibidem, en las págs. 1393 y 1394 respectivamente.

(“En lo que respecta a la manera de hablar, en Euskal Herria he tenido más consideración con la gente de práctica religiosa que con los demás”).

Hay otro testimonio, que corresponde a ese mismo siglo o a los primeros años del siguiente, hallado en uno de los manuscritos del escritor alavés Juan Pérez de Lazarraga. En él menciona en tres ocasiones el nombre *eusquel erria*:

“beti çagie laudatu
çegaiti doçun eusquel erria
aynbat bentajaz dotadu”. (f. 18)

(“siempre se te ha alabado
porque has dotado a Euskal Herria
de tantas ventajas”).

“çegayti eusquel errian dira
ederr guztioç dotadu”. (f. 18v)

(“porque se encuentran en Euskal Herria
todas estas hermosuras”).

“çeñetan ditut eçautu
eusquel erriau oy nola eben
erregue batec pobladu”. (f. 18v)

(“en el cual he conocido
cómo ha poblado un rey
esta Euskal Herria”).

Por su parte, el escritor navarro Pedro de Axular también utiliza dicho nombre en el libro de ascética *Gero* (“Después”), de 1643. En el prólogo al lector toca el problema de las variantes del habla mencionadas por Leizarraga, expresándose así:

“Badaquit halaber ecin heda naitequeyela euscarazco minçatce molde guztietara. Ceren anhitz moldez eta differentqui minçatcen baitira euscal herrian, Naffarroa garayan, Naffarroa beherean, Çuberoan, Lappurdin, Bizcayan, Guipuzcoan, Alaba-herrian eta bertce anhitz leccutan”.⁶⁸

(“Sé, asimismo, que no puedo abarcar todos los modos de hablar del euskera. Pues se habla de muchas maneras y diferentemente en Euskal Herria, en la Alta Navarra, en la Baja Navarra, en Zuberoa, en Lapurdi, en Bizkaia, en Gipuzkoa, en la tierra de Álava y en otros muchos lugares”).

Tartas lo utiliza igualmente en su obra de 1666 *Onsa hilceco bidia* (“El camino para la buena muerte”). Refiriéndose al mismo dice así:

“ibilico da buria gora euscal herri orotan”.⁶⁹

(“llevará la cabeza alta en toda Euskal Herria”).

68 *Guero*, Burdeos 1643, pág. 17. Ver, asimismo, la edición facsimilar de Euskaltzaindia, Bilbao 1988.

69 Juan de Tartas: *Onsa hilceco bidia*. Orthez 1666. Edición facsimilar bajo la dirección de Julio Urquijo, *Revista Internacional de Estudios Vascos* 1, 1907, págs. 27-30, 185-199; 2, 1908, págs. 569-581, y 3, 1909, págs. 561-636. El ejemplo mencionado corresponde al prólogo denominado “Gomendiosco letra” (“Carta de recomendación”) en la mencionada revista 1, 1907, pág. 28.

El guipuzcoano Manuel Larramendi en su diccionario publicado en 1745 dice así:

“Al Bascongado generalmente llamamos, Euscalduna, y a todo los paises en que se habla el Bascuence, Euscalerria. Ni con estos nombres se expresa mas un Dialecto que otro, ni una Provincia mas que otra, sino generalmente nuestra Lengua, y los paises en que se habla”.⁷⁰

Las mencionadas referencias han sido escritas, en general, en letra minúscula, costumbre habitual de la que pueden aportarse muchos ejemplos. Al menos en dos cartas fechadas en 1823, en la obra *Gutunliburua* (“Libro de Cartas”) de Jose Paulo Ulibarri (1775-1847) consta así:

“... etorri cen euscal errira”.⁷¹
 (“... vino a Euskal Herria”).

Además, este autor, en dos o tres ocasiones, utiliza el nombre en plural:

“... egun zariyetan sermoyac euskal erriyen eta uritan”.⁷²
 (“... en los días de fiesta los sermones en los pueblos y ciudades vascas”).

Hay también otros testimonios en este siglo XIX. La aplicación expresa de *Euskal Herria* (con diferentes grafías) a los siete territorios sigue siendo profusa.

Por ejemplo, en el libro de 1867 *Bi saindu hescualdunen bizia* (“La vida de dos santos vascos”) de Laphitz, sobre San Ignacio dice:

“oinez abiatu zen Hescual errirat”.⁷³
 (“partió a pie hacia Euskal Herria”).

Del mismo modo, en las composiciones del sacerdote labortano Gratien Adéma “Zaldubi” (1828-1907) “Gauden gu eskualdun” (“Permanezcamos nosotros vascos”) de 1893 y “Eskualdunak” (“Los vascos”) cantados por primera vez en las fiestas vascas de 1882 en San Juan de Luz, se mencionan las tradicionales siete provincias vascas. Veamos, como ejemplo, los siguientes versos de la segunda composición:

“Lapurdi, Nabarre ‘ta Zubero,
Eskualherriak Frantzian;
Bizkai, Gipuzko, Alaba, Nabarro,
berdin dire Espainian”.⁷⁴

(“Lapurdi, Baja Navarra, Zuberoa,
los territorios vascos en Francia;
lo mismo Bizkaia, Gipuzkoa, Álava, Navarra
están en España”).

⁷⁰ *Diccionario trilingue del castellano, bascuence y latin*. San Sebastián 1745. Edición facsimilar, Txertoa, San Sebastián 1984. Este pasaje está en la pág. xxvij del tomo 1º.

⁷¹ *Gutunliburua*, Diputación de Álava. Gasteiz 1975, pág. 16.

⁷² *Ibid.*, pág. 9.

⁷³ Francisco Laphitz, *Bi saindu hescualdunen bizia: san Iñazio Loiolacoarena eta san Francisco Zabierecoarena*. Baiona 1867. Pág. 140.

⁷⁴ Véanse ambas composiciones en la *Revista Internacional de Estudios Vascos* 3, 1909, págs. 396 y 399, respectivamente. La edición más accesible es quizá la de Alex Bengoetxea, *Kantikak eta neurtitzak*, Ediciones Mensajero-Gero, San Sebastián 1991. Los pasajes a que nos referimos se encuentran aquí en las págs. 166 y 171, respectivamente.

Más aún, el uso de *Euskal Herria* se extendió a lenguas como el castellano y el francés. Varias entidades y publicaciones a ambos lados de la frontera interestatal han llevado ese nombre, como la *Sociedad Euskalerrria*, fundada en Bilbao por quien fuera diputado general del Señorío, Fidel de Sagarminaga, en el último tercio del siglo XIX; la revista *Euskal-Erria*, creada en San Sebastián por José Manterola en 1880; el semanario *Californiako Eskual Herria*, de Los Angeles (1893-1898); el semanario *La Platako Eskual Herria*, publicado en Buenos Aires, en 1898, o el semanario *Eskual Herria*, de Baiona, fundado en 1898. Dicha costumbre no se ha interrumpido posteriormente. Entre otros, Philippe Veyrin, en su famoso libro *Les basques*, utiliza *Eskual-erri* en más de una ocasión.⁷⁵

El cancionero vasco, a su vez, incluye innumerables menciones a *Euskal Herria*. Cabe señalar, entre otros, el tradicional canto del pueblo a San Miguel de Aralar, cuyo estribillo dice así:

“Miguel, Miguel, Miguel guria,
Zaizu, zaizu Euskal Herria”.

(“Miguel, Miguel, nuestro Miguel,
protege, protege a Euskal Herria”).

El capuchino navarro Juan de Bera, predicó en Oiartzun, Gipuzkoa, el año 1834. Las dos primeras páginas del sermón las escribió en euskera y el resto en castellano. En referencia a San Francisco Javier señala:

“Jayo cela gure Españian, uskal Errian, Nafarruan”.⁷⁶

(“Que nació en nuestra España, en Euskal Herria, en Navarra”).

Además, *Euskal Herria* ha sido utilizado profusamente, independientemente de la procedencia ideológica. He aquí algunos ejemplos de entre los muchos que pueden extraerse:

Salvador Castilla Alzugaray (Pamplona 1819 — San Sebastián 1884), republicano, pronunció un discurso el 15 de julio de 1878 en Pamplona, en una reunión de la Asociación Euskara de Navarra, apelando a los asistentes a seguir amando a *Euskal-Erria*.⁷⁷

El novelista Francisco Navarro Villoslada (1818-1895), natural de Viana, tradicionalista, en su trabajo “De lo prehistórico en las Provincias Vascongadas” (1877), escribe:

“... pero ellos no se dan a sí propios ese apelativo, ni el de vascongados, ni otro más que el de *escualdunas* bajo cuya denominación comprenden a todo el que habla la lengua euscara, sea español o francés, llamando asimismo *escualherria*, literalmente tierra de *escualdunas*, a todas las provincias que hablan la lengua euscara y pueblan ambas vertientes de los Pirineos occidentales: navarros, guipuzcoanos, alaveses y vizcaínos, españoles; suletinos y laburdinos, franceses”.⁷⁸

75 1.ª edición, Baiona 1943. 2.ª edición, París 1975.

76 Patxi Ondarra: “Polikarpo Aitak zituen euskal esku-idatzi zaharren aurkezpena”, *Euskera* 26, 1981: 2, pág. 640; ver, asimismo “España, País Vasco, Navarra” del mismo autor, en *Diario de Navarra*, 2-02-2003, pág. 21.

77 Angel García-Sanz Marcotegui: “Los liberales navarros ante la irrupción del euskerismo”, en el libro coordinado por Roldán Jimeno Aranguren, *El euskera en tiempo de los éuskaros*, Gobierno de Navarra-Ateneo Navarro, Pamplona 2000, págs. 145-218; la mención de Salvador Castilla Alzugaray se encuentra en las págs. 152-153.

78 Carlos Mata Induráin: “Amaya da asiera: La actitud de Navarro Villoslada ante el vascuence”, en la citada obra coordinada por Roldán Jimeno, págs. 113-144; el pasaje mencionado se encuentra en la pág. 120.

El propio Azkue hace uso de la letra minúscula en su diccionario (1905-1906). Aunque utiliza la mayúscula en la entrada del término, las variantes incluidas en la misma van en minúscula:

“*Eskualerri* (B-I), *eskualherri* (L), país vasco, *pays basque*”).⁷⁹

En este ejemplo, puede observarse que también utiliza la minúscula en los equivalentes en español y francés. Se trata de una costumbre muy arraigada.

El dirigente carlista vizcaíno Román Zubiaga, acompañando al entonces cadete Santiago Palacio en una visita a la Casa de Juntas de Gernika, le dice:

“... las tribus más celosas de su independencia refugiáronse en las montañas de aquende y allende el Pirineo, constituyendo la Euskalerría, es decir, el país de euscaldunac, de los que hablan el idioma éuskaro...”⁸⁰

La escritora carlista navarra Dolores Baleztana (1895-1989), natural de Pamplona, utiliza con frecuencia la denominación *Euskalerría*, por ejemplo en unas notas sobre la civilización vasca:

“... la figura del bersolari, ese admirable bardo de la Euskalerría genuinamente popular, que con asombrosa agilidad de imaginación y habilidad en versificar riñe torneos de ingenio discurriendo por los temas más dispares [...] Dignos discípulos del inmortal Iparragirre, también voluntario de Carlos V, que con su voz arrebatadora, subyugaba auditorios de naciones extranjeras, cantando a la amacho maitia, al blanco querube de Euskalerría, a España, “*lur oberikan, ez da Europa Guziyan*”, la tierra mejor cual no hay otra en Europa ...”⁸¹

El 17 de mayo de 1921, Jesús Etayo escribe en *El Pensamiento Navarro* el artículo “Ante el cuarto centenario de la herida de Iñigo de Loyola”. Entre otras cosas, leemos:

“... como vascos, porque, a pesar de la gran desviación histórica padecida por nuestra raza, Ignacio era vasco y todos los vascos somos participantes de las glorias de Euskalerría...”⁸²

No estará de más mencionar el *Oriamendi*, el himno de los carlistas que dice:

(“¡Viva España y Euskal Herria!
Y el legítimo rey.
Amamos a Euskal Herria
Amamos sus viejos fueros”).

La obra *Vocabulario navarro* de José María Iribarren es, asimismo, otro testimonio ilustrativo del uso totalmente habitual de dicho término. Lo define así:

“Euskalerría: Nombre que dan al País Vasco; es decir, a Vizcaya, Guipúzcoa, Alava y Navarra en España, y Laburdi, Benabarre y Zuberoa en el país vasco-francés”.⁸³

⁷⁹ *Diccionario vasco-español-francés*, Bilbao 1905-1906. Edición facsimilar. Euskaltzaindia, Bilbao 1984.

⁸⁰ José Javier López Antón: *Escritores carlistas en la cultura vasca*, Pamplona, Pamiela, 2000, pág. 134. Santiago M. Palacio recogió lo escuchado de labios de Zubiaga en su libro *El batallón de Guernica*, Editorial Tradicionalista, Barcelona, 1917, pág. 80.

⁸¹ Dolores Baleztana Azcárate: *Saski naski de Leiza*, Pamplona: Diputación Foral de Navarra, Dirección de Turismo, Bibliotecas y Cultura Popular, 1976, pág. 12.

⁸² Citado por José Javier López Antón: *Escritores carlistas en la cultura vasca*, pág. 191.

Como se sabe, en castellano y en francés se ha designado de varias maneras: *Vasconia*, *País Vasco*, *País Vasco-Navarro*, *Vasconie*, *Pays Basque*. Cabe señalar que *País Vasco* es el eco de la denominación francesa *Pays Basque*, difundida sobre todo en el siglo XIX, y que anteriormente se constata la forma *Basque* sola, funcionando como sustantivo; por ejemplo, en el famoso mapa de Jean Baptiste Nolin (París, 1704), se lee *Mer de Basque*, y debajo la forma latina: *Tarbellicus sinus*.

Señalemos también el uso, aunque limitado, de un nombre de origen libresco: *Euskaria*, de donde adjetivos como *euskaro* y *euskarien*. Las tres formas, no hace falta decirlo, provienen de *euskara* ‘lengua vasca’. Piénsese, por ejemplo, en la Asociación Euskara de Navarra, fundada en 1877, con su publicación, *Revista Euskara*, creada el año siguiente.

Poco antes del cambio de siglo, Sabino de Arana Goiri (1865-1903) creó el neologismo *Euskadi*, con el propósito de desterrar *Euskal Herria*. Para ello tuvo, sin duda, presente el antes citado *Euskaria*, con la incorporación del sufijo locativo *-di*. Esta denominación, que su creador comenzaría escribiéndola con *s* (*Euskadi*), antes de sustituir dicha *s* por la *z* (*Euzkadi*), ha tenido un empleo notable. Sin embargo, ya tempranamente se expresaron muchas voces disconformes con tal denominación. Podemos mencionar, entre otros, los agrios artículos publicados por el polígrafo e historiador pamplonés Arturo Campión, singularmente “Sobre el nuevo bautizo del País Basko”.⁸⁴ El intento de sustituir *Euskal Herria*, en nombre de una determinada ideología, produjo algunos incidentes, como el padecido en 1918, en el Primer Congreso de Estudios Vascos de Oñati, por Resurrección M.ª de Azkue, quien sería primer presidente de la Academia de la Lengua Vasca hasta su muerte en 1951.

Pasados los años, el empleo de *Euskal Herria*, con su sentido neutro, ha continuado, pese a la concurrencia de *Euskadi*. Sería ciertamente ocioso traer ejemplos. Baste con remitir al artículo *Vasconia*, de la Enciclopedia Espasa (1929), redactado por D. Bonifacio Etxegarai Korta, secretario del Tribunal Supremo y académico de número; el Proyecto de Estatuto Vasco-Navarro de las Comisiones Gestoras (Diputaciones), en el que *Euskal Herria* figura como equivalente euskérico de *País Vasco-Navarro* (1932), o la mención del programa de TVE *Euskal Herria*, apenas iniciada la transición (1976-1977).

En este contexto, es reseñable la confusión del art. 1 del Estatuto de Autonomía del País Vasco (1979), cuando dice: “El Pueblo Vasco o Euskal Herria [...] se constituye en comunidad autónoma dentro del Estado Español bajo la denominación de *Euskadi* o *País Vasco*”.⁸⁵

Ya en tiempos del Consejo General Vasco, la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, en sesión celebrada en su delegación de Baiona, el 26 de enero de 1979, acordó por unanimidad dirigir un escrito a su presidente, pidiendo que no fuera “relegada la palabra tradicional *Euskal Herria*”.⁸⁶

Además, personalidades destacadas, como el ensayista José Miguel de Azaola y otros muchos, mostraron abiertamente su desacuerdo por el texto de dicho artículo y la pretensión —velada o no— de eliminar el nombre *Euskal Herria*.

Esta institución académica, ajena por completo al terreno político y por encima de todo credo e ideología, y respondiendo a uno de los fines fijados en el Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero, por el que se reconoce a Euskaltzaindia — Real Academia de la

83 José María Iribarren, *Vocabulario navarro*, Diputación Foral de Navarra, Pamplona, 1952. Entrada, s.u. pág. 229. Ver segunda edición, preparada y ampliada por Ricardo Ollaquindia, Departamento de Educación y Cultura, Institución Príncipe de Viana, Pamplona, 1984, s.u., pág. 241.

84 *Revista Internacional de Estudios Vascos* 1, 1907, págs. 148-153.

85 Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, *Boletín Oficial del Estado*, n.º 306, de 22-12-1979.

86 Ver el texto en la revista *Euskera* 24, 1979: 1, págs. 115-117.

Lengua Vasca, a saber, el fin de tutelar la lengua, no puede menos de reiterar la propiedad e idoneidad de la denominación *Euskal Herria*, nombre que pertenece a todos y que en modo alguno debe tomarse en sentido partidista, como lamentablemente ha sucedido y sucede. Todo ello sin perjuicio, claro está, de los nombres de cada uno de los territorios ni de las denominaciones político-administrativas.

Por todo lo expuesto, esta real academia reitera la propiedad, corrección e idoneidad del nombre *Euskal Herria* para el conjunto de las siete provincias o territorios, nombre no asimilable ni equivalente a cualesquiera realidades político-administrativas. Al mismo tiempo, recuerda la necesidad de respetar una tradición secular que nada ni nadie puede interrumpir o tergiversar.

NORMA

Así las cosas, y sobre la base del informe aprobado por Euskaltzaindia el 18 de julio de 2003 en San Sebastián, ha aprobado la siguiente norma:

1. Utilícese el nombre *Euskal Herria* para designar conjuntamente a Álava, Bizkaia, Gipuzkoa, Lapurdi, Navarra (Baja y Alta) y Zuberoa.
2. Se escribe en dos palabras separadas, que comienzan en letra mayúscula.
3. Téngase en cuenta que la *-a* final es artículo. Por ello, debe utilizarse: *Euskal Herria*, *Euskal Herrian*, *Euskal Herriaren...*, pero *Euskal Herriko*, *Euskal Herritik*, *Euskal Herrira*. Consiguientemente, no son correctas las formas **Euskal Herriako*, **Euskal Herriatik*, **Euskal Herrin* o **Euskal Herriren*, u otras análogas.

Del mismo modo, este nombre pierde su *-a* final cuando va seguido de un determinante o adjetivo. Por ejemplo: *Euskal Herri maitea*, *Euskal Herri osoan*, *gure Euskal Herri hau*, *zein Euskal Herri litzateke?*... En consecuencia, son incorrectas las expresiones **Euskal Herria maitea*, **Euskal Herria osoan*, **gure Euskal Herria hau* y **zein Euskal Herria litzateke?*

Norma aprobada por Euskaltzaindia, en Abadiño, el 23 de julio de 2004.

(Euskaltzaindiaren webgunean)

34.c

LE NOM *EUSKAL HERRIA*

Le nom *Euskal Herria*, ‘le Pays Basque’, en langue basque, est utilisé depuis des siècles pour désigner un territoire qui possède des spécificités culturelles amplement reconnues et il est employé par delà les frontières politico-administratives ou les différences historiques.

Ce terme est né de l’association des mots *euskara*, ‘langue basque’ + *herri*, ‘pays’ soit *euskararen herria* ‘le pays de la langue basque’. La forme modifiée du nom *euskara* en *euskal* est courante dans les mots composés. Par exemple *aizkora*, ‘hache’, donne *aizkolapustu*, ‘compétition de bûcherons’ ; *gari*, ‘blé’, donne *galburu*, ‘épi de blé’, etc.

Dans les textes, le terme apparaît souvent sans majuscules et au pluriel. Dans les deux cas, le sens premier est parfaitement clair : *euskal herria(k)*, c’est-à-dire ‘le/les territoire(s) de la langue basque’.

Le premier témoignage publié que nous possédions de cet emploi générique du mot *Euskal Herria* est apporté par l’œuvre de Joanes Leizarraga. Ce pasteur protestant de la province de Labourd, traducteur en basque du *Nouveau Testament* imprimé à La Rochelle en 1571 ainsi que de quelques autres textes, écrit à propos de la difficulté de trouver une forme de langue aisément compréhensible par tous ses lecteurs :

“... bat bederac daqui heuscal herrian quasi etche batetic bercera-ere minçatzeco manerán cer differentia eta diuersitatea den”.⁸⁷

(“... chacun sait combien au pays basque, quasiment d’une maison à l’autre, il existe une [grande] différence et diversité dans la manière de parler”).

Leizarraga utilise deux fois ce même nom, avec un trait d’union, dans le livret intitulé *ABC edo christinoen instructionea...* (“ABC ou l’instruction des chrétiens...”), paru la même année. Le titre de la préface est le suivant :

“Heuscal-herrian gatzetassunaren iracasteco carguã dutenér eta goitico guciér, I. Leizarraga Berascoizcoac Iaincoaren gratia desiratzen”.

(“À tous ceux qui ont la charge d’enseigner à la jeunesse au pays basque et à tous ceux plus haut placés, I. Leizarraga de Briscous souhaite la grâce de Dieu”).

Dans le texte proprement dit on peut lire aussi :

⁸⁷ Ce passage est extrait de la préface au lecteur qui a pour titre “Heuscalduney”, “Aux Basques”, placée à la suite de la lettre bilingue (en basque et en français) adressée à Jeanne d’Albret, reine de Navarre, qui avait commandé la traduction basque du *Nouveau Testament*. La préface de l’édition originale ne porte pas de numéro de page. En revanche, on peut trouver la citation en question à la page 254 du facsimilé édité par l’Académie basque (Bilbao, 1990), qui reprend celle qui fut publiée à Strasbourg en 1900 par Hugo Schuchardt et Theodor Linschmann et qui a pour titre *I. Leizarragas baskische Bücher von 1571*.

“Eta minçatzeco maneraz den beçembatean, Heuscal-herrian religionearen exercitioa den lekuco gendetara consideratione guchiago vkan dut, ecen ez bercetara”.⁸⁸

(“Et en ce qui concerne la manière de parler, j’ai eu plus de considération pour les gens du pays qui ont eu à exercer la religion en Pays basque que pour les autres”).

Durant le même siècle ou au début du 17ème siècle, on trouve d’autres témoignages, dont celui de Joan Perez de Lazarraga, écrivain de la province d’Alava. Dans ses manuscrits, le mot *eusquel erria* apparaît à trois reprises :

“beti çagie laudatu
çegaiti doçun eusquel erria
aynbat bentajaz dotadu”. (18 fo)

(“vous louent toujours
car vous avez doté le pays basque
de moult avantages”).

“çegayti eusquel errian dira
ederr guztioç dotadu”. (18 fo, vo)

(“car c’est au pays basque
que toutes les beautés ont été dotées”).

“çeñetan ditut eçautu
eusquel erriau oy nola eben
erregue batec pobladu”. (18 fo, vo)

(“où j’ai appris
comment un roi
peupla ce pays basque”).

L’auteur navarrais Pedro Axular emploie également ce nom dans son œuvre d’ascétique *Gero*, parue en 1643. Dans l’adresse au lecteur, alors qu’il aborde la manière d’écrire de Leizarraga cité ci-dessus, il écrit :

“Badaquit halaber ecin heda naitequeyela euscarazco minçatce molde guztietara. Ceren anhitz moldez eta differentqui minçatcen baitira euscal herrian, Naffarroa garayan, Naffarroa beherean, Çuberoan, Lappurdin, Bizcayan, Guipuzcoan, Alaba-herrian eta bertce anhitz leccutan”.⁸⁹

(“Je sais aussi que je ne saurais m’exprimer dans toutes les sortes de parler basque. Car on parle de bien des façons et différemment au pays basque, en haute Navarre, en basse Navarre, en Soule, au Labourd, en Biscaye, au Guipúzcoa, dans la province d’Alava et en bien d’autres lieux”).

Jean de Tartas use pareillement de ce nom dans son ouvrage *Onsa hilceco bidia* (1666), (“Le chemin pour bien mourir”). Voici ce qu’il écrit :

⁸⁸ Ibidem, respectivement aux pages 1393 et 1394.

⁸⁹ *Guero*, Bordeaux, 1643, p. 17. Voir, de même, le facsimilé préparé par l’Académie basque et publié en 1988 à Bilbao.

“Ibilico da buria gora euscal herri orotan.”⁹⁰

(“Il marchera la tête haute dans tous les pays basques”).

Manuel Larramendi, du Guipúzcoa, écrit ceci dans son dictionnaire publié en 1745 :

“Al Bascongado generalmente llamamos, *Euscalduna*, y a todo los paisés en que se habla el Bascuence, *Euscalerria*. Ni con estos nombres se expresa mas un Dialecto que otro, ni una Provincia mas que otra, sino generalmente nuestra Lengua, y los paisés en que se habla”.⁹¹

(“Nous appelons généralement le Basque du nom d’*Euscalduna*, et à tous les pays dans lesquels on parle le Basque, *Euscalerria*. Par ces mots on ne fait pas entendre un Dialecte plutôt qu’un autre, ni une Province en particulier mais très généralement notre Langue et les pays où on la parle”).

Dans ces exemples, le terme est généralement en caractères minuscules. On pourrait donner bien d’autres exemples de cet usage. Dans le manuscrit *Gutunliburua* de Jose Paulo Ulibarri (1775-1847), on relève dans deux lettres au moins datées de 1823:

“... etorri cen euscal errira”.⁹²

(“... il était venu au pays basque”).

Et l’auteur emploie ce terme au pluriel à deux ou trois reprises :

“... egun zariyetan sermoyac euskal erriyen eta uritan”.⁹³

(“... les jours de fêtes, les sermons au pays basque et dans les villes”).

D’autres témoignages existent du 19ème siècle. On trouve à plusieurs reprises le mot *Euskal Herria* (avec des graphies diverses), pour désigner les sept provinces, par exemple, dans l’ouvrage de Laphitz *Bi saindu hescualdunen bizia* (“La vie de deux saints basques”). Il écrivait à propos de Saint Ignace de Loyola :

“oinez abiatu zen Hescual herrirat”.⁹⁴

(“il se mit en route à pied vers le Pays basque”).

Dans le même fil, les sept provinces basques apparaissent dans les poèmes “Gauden gu eskualdun” (1893) et dans le poème “Eskualdunak” chanté pour la première fois lors des fêtes basques célébrées à Saint-Jean-de-Luz, de Gratien Adéma “Zaldubi” (1828-1907), prêtre labourdin. Voici par exemple cet extrait du second texte :

90 Jean de Tartas : *Onsa hilceco bidia*. Orthez, 1666. Facsimilé édité par Julio de Urquijo, *Revue Internationale des Études Basques*, vol. 1, 1907, p. 27-30, 185-199 ; vol. 2, 1908, p. 569-581, et vol. 3, 1909, p. 561-636. L’exemple cité est extrait de la préface, intitulée “Gomendiosco lettra”, dans la *Revue Internationale des Études Basques*, 1, 1907, p. 28.

91 *Diccionario trilingue del castellano, bascuence y latin*. Saint-Sébastien, Donostia 1745. Facsimilé édité par Txertoa, Saint-Sébastien, 1984. Ce passage se trouve à la page xxxij du tome 1.

92 *Gutunliburua*. Députation d’Alava, Vitoria-Gasteiz, 1975, p. 16.

93 *Ibid.*, p. 9.

94 Francisco Laphitz, *Bi saindu hescualdunen bizia: san Iñazio Loiolacoarena eta san Francisco Zabierecoarena*, Bayonne, 1867. Cet exemple se trouve à la page 140.

“Lapurdi, Nabarre ‘ta Zubero,
Eskualherriak Frantzian;
Bizkai, Gipuzko, Alaba, Nabarro,
berdin dire Espainian”.⁹⁵

(“Labourd, Basse-Navarre et Soule,
Pays basques en France ;
Biscaye, Guipúzcoa, Alava, Navarre,
sont leurs pareils en Espagne”).

De plus, au fil du temps, le nom *Euskal Herria* s’est également répandu, tel quel, dans des textes en basque, mais également en castillan et en français. Certaines associations et revues ont porté ce nom que ce soit d’un côté ou de l’autre de la frontière des deux états. En voici quelques exemples : l’association *Sociedad Euskalerrria*, fondée dans le dernier tiers du XIXe siècle à Bilbao par Fidel de Sagarminaga qui fut “député général” de la Seigneurie de Biscaye ; la revue *Euskal-Erria*, fondée à Saint-Sébastien par Jose Manterola, en 1880. De la même façon, on pourrait citer, en Amérique cette fois : l’hebdomadaire de Los Angeles *Californiako Eskual Herria*, 1893-1898 (“Le Pays Basque de Californie”) ; celui de Buenos Aires *La Platako Eskual Herria* (“Le Pays Basque de La Plata”), paru en 1898, ou *Eskual Herria*, autre hebdomadaire fondé à Bayonne en 1898. Cet usage n’a pas disparu ensuite. Parmi d’autres, Philippe Veyrin emploie à de nombreuses reprises le mot *Eskual-Herri*, dans son célèbre ouvrage *Les Basques*.⁹⁶

Le corpus des chants basques comporte également d’innombrables mentions du mot *Euskal Herria*. On peut citer le chant populaire traditionnel de Saint Michel d’Aralar, qui a pour refrain :

“Miguel, Miguel, Miguel guria,
Zaizu, zaizu Euskal Herria”.

(“Michel, Michel, notre Michel,
Protège, protège le Pays Basque”).

Le capucin navarrais Juan de Bera écrivit les deux premières pages d’un sermon prononcé en partie en basque en 1834, le reste étant en castillan. Voici ce qu’il écrit lorsqu’il évoque Saint François-Xavier :

“Jayo cela gure Españian, vskal Errian, Nafarruan”.⁹⁷

(“Il était né dans notre Espagne, au Pays basque, en Navarre”).

Par ailleurs, le mot *Euskal Herria* a été abondamment employé dans tous les domaines de l’idéologie et de la pensée. En voici quelques exemples, choisis parmi bien d’autres :

Le républicain Salvador Castilla Alzugaray (Pampelune 1819 — Saint-Sébastien 1884), dans un discours prononcé le 15 juillet 1878, à Pampelune, lors d’une

⁹⁵ On peut lire ces vers dans la *Revue Internationale des Études Basques*, vol. 3, 1909, p. 396 et 399. Toutefois, l’édition la plus accessible est sans doute celle d’Alex Bengoetxea: *Kantikak eta neurtitzak*, Éditions Mensajero-Gero, Saint-Sébastien, 1991. Les passages mentionnés ici se trouvent aux pages 166 et 177 de cette édition.

⁹⁶ 1e édition, Bayonne, 1943. Seconde édition, Paris, 1975.

⁹⁷ Patxi Ondarra, “Polikarpo Aitak zituen euskal esku-idatzi zaharren aurkezpena”, *Euskera*, 26, 1981: 2, p. 640. Voir en particulier, du même auteur : “España, País Vasco, Navarra”, *Diario de Navarra*, 2 février 2003, p. 21.

assemblée de l'Asociación Euskara de Navarra, demandait aux personnes présentes de continuer à aimer *Euskal-Erria*.⁹⁸

Le romancier traditionaliste Francisco Navarro Villoslada (1818-1895), fils de Viana, écrivait ceci dans "De la préhistoire dans les Provinces Basques" (1877) :

"... pero ellos no se dan a sí propios ese apelativo, ni el de vascongados, ni otro más que el de *escualdunas* bajo cuya denominación comprenden a todo el que habla la lengua euskara, sea español o francés, llamando asimismo *eskualherria*, literalmente tierra de *escualdunas*, a todas las provincias que hablan la lengua euskara y pueblan ambas vertientes de los Pirineos occidentales: navarros, guipuzcoanos, alaveses y vizcaínos, españoles; suletinos y laburdinos, franceses".⁹⁹

("... mais ils ne se donnent pas ce nom à eux-mêmes, ni celui de *vascongados*, ni aucun autre qui ne soit celui d'*escualdunas* sous la dénomination de laquelle ils comprennent quiconque parle la langue euskara, qu'il soit espagnol ou français, nommant de la même façon *eskualherria*, littéralement terre d'*escualdunas*, toutes les provinces qui parlent la langue euskara et peuplent les deux versants des Pyrénées occidentales : Navarrais, Guipúzcoans, Alavais, Biscayens, Espagnols ; Souletins et Labourdins, Français").

On peut aussi trouver le terme en question en minuscules dans le dictionnaire d'Azkue (1905-1906). Si l'auteur présente les entrées du dictionnaire avec une majuscule à l'initiale, la seconde occurrence est en minuscule :

"*Eskualerri* (B-I), *eskualherri* (L), país vasco, *pays basque*".¹⁰⁰

Les équivalents en castillan et en français sont également en minuscules dans cet exemple. C'est un usage qui a été très répandu.

Le chef carliste biscayen Román Zubiaga, alors qu'il visitait le bâtiment des Juntas de Guernica avec Santiago Palacios, à l'époque cadet de l'armée, s'adressa à ce dernier en ces termes :

"... las tribus más celosas de su independencia refugiáronse en las montañas de aqueude y allende el Pirineo, constituyendo la Euskalerría, es decir, el país de euscaldunac, de los que hablan el idioma éuskaro...".¹⁰¹

("... les tribus les plus jalouses de leur indépendance se réfugièrent dans les montagnes en-deçà et au-delà des Pyrénées et constituèrent l'Euskalerría, c'est-à-dire, le pays des euscaldunac, de ceux qui parlent l'idiome euskarien...").

L'écrivaine carliste de Pampelune, Dolores Baleztina (1895-1989), emploie souvent le nom Euskalerría, par exemple lorsqu'elle traite de la civilisation basque :

98 Angel García-Sanz Marcotegui : "Los liberales navarros ante la irrupción del euskerismo", dans l'ouvrage dirigé par Roldán Jimeno Aranguren: *El euskera en tiempo de los éuskaros*, Gouvernement de Navarre-Athénée de Navarre, Pampelune, 2000, p. 145-218 ; la citation de Salvador Castilla Alzugaray se trouve aux pages 152-153.

99 "De lo prehistórico en las Provincias Vascongadas" in Carlos Mata Induráin : "Amaya da asiera: la actitud de Navarro Villoslada ante el vascuence", dans l'ouvrage cité dans la précédente note, p. 113-144. Ce passage se trouve à la page 120.

100 *Dictionnaire basque-espagnol-français*, Bilbao, 1905-1906. Édition du facsimilé, Euskaltzaindia, Bilbao, 1984.

101 José Javier López Antón, *Escritores carlistas en la cultura vasca*, Pamiela, Pampelune, 2000, p. 134. Paroles que Santiago M. Palacios entendit prononcer à Zubiaga et qu'il retranscrit dans son ouvrage *El batallón de Guernica*, Editorial Tradicionalista, Barcelone, 1917, p. 80.

“... la figura del bersolari, ese admirable bardo de la Euskalerría genuinamente popular, que con asombrosa agilidad de imaginación y habilidad en versificar, riñe torneos de ingenio discurrendo por los temas más dispares [...] Dignos discípulos del inmortal Iparragirre, también voluntario de Carlos V, que con su voz arrebatadora, subyugaba auditorios de naciones extranjeras, cantando a la amacho maitia, al blanco querube de Euskalerría, a España, “lur oberikan ez da Europa Guziyan”, la tierra mejor cual no hay otra en Europa...”¹⁰²

(“... la figure du bertsolari, cet admirable barde d’Euskalerria, authentiquement populaire qui, avec une agilité d’imagination et une habileté de versification stupéfiante, dispute des tournois d’ingéniosité et qui parcourt les thèmes les plus divers. [...] Dignes disciples de l’immortel Iparragirre, lui aussi volontaire de Carlos V, qui, de sa voix enchanteresse, subjuguait des auditoires de nations étrangères, en chantant l’amacho maitia, le blanc chérubin d’Euskalerria, l’Espagne, “lur oberikan ez da Europa Guziyan”, il n’existe pas de plus belle terre dans toute l’Europe...”).

Le 17 mai 1921, dans le journal *El Pensamiento Navarro*, Jesús Etayo écrivit un article intitulé “Au quatrième centenaire de la blessure d’Iñigo de Loyola”. On peut y lire :

“... como vascos, porque, a pesar de la gran desviación histórica padecida por nuestra raza, Ignacio era vasco y todos los vascos somos participantes de las glorias de Euskalerria...”¹⁰³

(“... comme Basques, car en dépit du grand revers historique qu’a souffert notre race, Ignace était basque et, en tant que Basques, nous participons tous des gloires d’Euskalerria...”).

De la même manière, il conviendrait aussi de citer le chant *d’Oriamendi*, l’hymne des carlistes :

“Gora Espainia eta Euskal Herria!
Ta bidezko errege.
Maite degu Euskal Herria,
Maite bere fuero zaharrak”.

(“Vive l’Espagne et le Pays Basque !
Et le roi légitime.
Nous aimons le Pays Basque,
Nous aimons ses vieilles lois”).

On trouve également un reflet de cet emploi traditionnel dans le *Vocabulario navarro* (1952) de José María Iribarren :

“*Euskalerría*: Nombre que dan al País Vasco; es decir, a Vizcaya, Guipúzcoa, Alava y Navarra en España, y Laburdi, Benabarre y Zuberoa en el país vasco-francés”.¹⁰⁴

102 Dolores Baleztena Azcárate, *Saski naski de Leiza*. Députation de Navarre, Pampelune, 1976, 28 (Collection “Temas de Cultura Popular”, fascicule n° 272).

103 “Ante el cuarto centenario de la herida de Iñigo de Loyola”, cité par José Javier López Antón dans *Escritores carlistas en la cultura vasca*, p. 191.

104 “José María Iribarren, *Vocabulario navarro*, Députation de Navarre, Pampelune, 1952. Voir au mot *Euskalerria*, p. 229. Voir la 2e édition, dirigée par Ricardo Ollaquindia, Département de Langue et Culture, Príncipe de Viana, 1984, p. 241.

(“*Euskalerría* : Nom que l’on donne au Pays Basque ; c’est-à-dire à la Biscaye, au Guipúzcoa, à l’Alava et à la Navarre en Espagne, et au Labourd, à la Basse-Navarre et à la Soule au Pays Basque français”).

Le concept que nous examinons a été traduit de diverses façons en castillan et en basque : *Vasconia*, *País Vasco*, *País Vasco-Navarro*, *Vasconie*, *Pays Basque*. Il est à souligner que le terme *País Vasco* est un écho du français *Pays Basque* et qu’il s’est répandu au XIXe siècle. Auparavant, en français, on n’employait que la forme du substantif *Basque* ; par exemple, sur la célèbre carte de Jean-Baptiste Noli (Paris 1704), on peut voir la *Mer de Basque*, et, au-dessous, l’équivalent latin, *Tarbellicus sinus*.

Outre les termes cités, il en existe un autre, qui dénote une origine plus livresque : *Euskaria*, d’où viennent les adjectifs *euskaro* et *euskarien*. Ces trois mots viennent bien sûr d’*euskara*, le nom de la langue. Rappelons, entre autres, l’*Asociación Euskara de Navarra*, fondée en 1877, et la revue qu’elle créa l’année suivante, qui avait pour titre *Revista Euskara*.

Peu avant la fin du XIXe siècle, Sabino Arana-Goiri (1865-1903), considérant que le nom *Euskal Herria* n’était pas adéquat pour exprimer le concept du pays dans sa dimension politique, créa le nom *Euskadi*. Pour cela, il s’inspira du mot *Euskaria*, que nous avons mentionné ci-dessus, et lui ajouta le suffixe locatif —*di*. Ce mot —que son créateur écrivit tout d’abord avec un *s* (*Euskadi*), lui préférant ensuite un *z* (*Euzkadi*)— a connu une extraordinaire prospérité. Toutefois, dès sa création, beaucoup, parmi lesquels Arturo Campión, le polygraphe et historien de Pampelune, exprimèrent leur désaccord avec ce néologisme. Il écrivit des articles acerbes à ce propos, dont un en particulier intitulé “Au sujet du nouveau baptême du Pays Basque”¹⁰⁵. Cette tentative de remplacer pour des motifs politiques le nom *Euskal Herria* donna lieu à des incidents fameux, comme la protestation de la part de certains auditeurs, en 1918, lors du premier congrès de la Société d’Études Basques à Oñate, contre un discours de Resurrección Ma Azkue, qui allait être président de l’Académie basque à partir de l’année suivante jusqu’à sa mort en 1951.

Au fil des années, le nom *Euskal Herria* a poursuivi son existence, conservant son sens neutre, en dépit de la concurrence du nom *Euskadi*. Il serait inutile de multiplier davantage les exemples. Rappelons simplement l’article “*Vasconia*” qu’écrivit pour l’encyclopédie Espasa, en 1929, Bonifacio Etxegarai, secrétaire du Tribunal Suprême et académicien titulaire ; le projet intitulé *Proyecto de Estatuto Vasco-Navarro* (1932), qui employait le mot basque *Euskalerría* comme équivalent du castillan *País Vasco-Navarro* ; ou l’émission de la Télévision publique espagnole, *Euskal Herria*, qui fut diffusée à l’époque des premiers pas vers la démocratie en Espagne (1976-1977).

Soulignons le texte ambivalent de l’article 1er du Statut d’Autonomie du Pays Basque (1979) qui déclare : “Le pays basque [*Euskal Herria*] [...] est institué en Communauté Autonome au sein de l’État Espagnol. Son nom sera *Euskadi* ou *Euskal Herria* [...]”¹⁰⁶

À l’époque du “Conseil Général Basque” (*Eusko Kontseilu Nagusia*), l’Académie basque, à l’occasion de sa réunion qui eut lieu à son antenne de Bayonne le 26 janvier 1979, décida d’adresser une lettre au président du gouvernement basque ; elle fut publiée dans *Euskera*, la revue de l’Académie, sous le titre “*Euskal Herri hitza ez bazterteaz*”, “Contre l’exclusion du terme *Euskal Herri*”¹⁰⁷.

105 “Sobre el nuevo bautizo del País Basko”, *Revue Internationale des Études Basques*, 1, 1907, p. 148-153.

106 En castillan : “El Pueblo Vasco o Euskal-Herria [...] se constituye en Comunidad Autónoma dentro del Estado Español bajo la denominación de *Euskadi* o *País Vasco*”. Loi Organique 3/1979 du 18 décembre, *Boletín Oficial del Estado*, n° 306, 22 décembre 1979.

107 Voir le texte complet dans la revue *Euskera*, 24, 1979: 1, p. 115-117.

Par ailleurs, des penseurs influents, tels que l'essayiste Miguel de Azaola, montrèrent clairement leur désaccord avec le texte de cet article du Statut d'autonomie cité plus haut, ainsi que leur opposition —de façon publique ou officieuse— au projet qui préconisait d'éviter ce mot.

L'Académie de la langue basque, indépendamment de toute croyance ou idéologie, et répondant à l'une des missions définies dans le Décret Royal 573/1976 du 26 février, dans lequel il est confié à l'Académie de veiller à la langue, tient pour nécessaire de confirmer l'adéquation du sens et l'exactitude du terme *Euskal Herria*. Ce nom appartient à tous et, par conséquent, ne saurait être utilisé à des fins partisans, même si cela a pu être, ou peut encore aujourd'hui être le cas. Cela, bien entendu, sans préjudice envers les noms particuliers et la dénomination politico-administrative de chaque territoire.

A la lumière de ce qui précède, l'Académie confirme l'adéquation du sens, la correction et l'exactitude du terme *Euskal Herria* pour désigner les sept provinces ou l'ensemble des provinces du Pays Basque, et précise que ce nom *Euskal Herria* n'est pas celui d'une entité politico-administrative concrète. Par la même occasion, Euskaltzaindia tient à rappeler qu'il convient de respecter une tradition longue de plusieurs siècles et que personne n'a le droit de rompre ou modifier à sa guise cette tradition.

Règle

En conséquence, le 18 juillet 2003, l'Académie de la langue basque, se fondant sur la déclaration approuvée à Donostia/Saint-Sébastien, publie la règle suivante :

1. Le nom *Euskal Herria* doit être celui qui désigne, dans leur ensemble, les provinces d'Alava, de Biscaye, du Guipúzcoa, du Labourd, de la Navarre (Haute et Basse) et de la Soule.
2. En ce qui concerne l'orthographe, *Euskal Herria* s'écrira en deux mots, chacun des deux mots portant une capitale à l'initiale.
3. Il convient de rappeler que le *-a* final est un article. En conséquence, et en fonction des cas de déclinaison, on utilisera: *Euskal Herria*, *Euskal Herrian*, *Euskal Herriaren*... mais *Euskal Herriko*, *Euskal Herritik*, *Euskal Herrira*. Les formes suivantes ne sont donc pas correctes : **Euskal Herriako*, **Euskal Herriatik*, **Euskal Herrin* ou **Euskal Herriren*.

De la même façon, *Euskal Herria* perd son *-a* final, lorsque le terme est suivi d'un autre déterminant ou d'un adjectif. Par exemple : *Euskal Herri maitea*, *Euskal Herri osoan*, *gure Euskal Herri hau*, *zein Euskal Herri litzateke?*... Les formes suivantes ne sont donc pas correctes : **Euskal Herria maitea*, **Euskal Herria osoan*. **gure Euskal Herria hau* et **zein Euskal Herria litzateke?*

Approuvé par l'Académie de la langue basque, Euskaltzaindia, à Abadiño, le 23 juillet 2004.

(Euskaltzaindiaren webgunean)

35.a

EUSKALTZAINDIAREN AGERRALDIA NAFARROAKO PARLAMENTUAK FORU KOMUNITATEAN EGIN ETA GARATZEN DEN HIZKUNTZA POLITIKA AZTERTZEKO ERATUTAKO PONENTZIAREN AURREAN

Parlamentari jaun-andreak:

Lehenik eta behin, agerraldi honetan ordezkatzeko dudako Euskaltzaindiaren izenean, eskerrak eman nahi dizkizuet, Nafarroako Foru Komunitatean egin eta garatzen den hizkuntza-politika aztertzeke, Nafarroako Foru Parlamentuan sortu duzuen batzorde (ponentzia) honetara gonbidatua izateagatik.

Sarrera gisa

Euskaltzaindia Nafarroako Foru Diputazioak, Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako foru-aldundiekin batera 1918an sortutako Euskararen Akademia da. Ondoren, 573/1976 Dekretuaren bidez Euskaltzaindiari Euskararen Errege Akademia izatea aitortu zitzaion eta bere jardueraren eremua Arabako, Bizkaiko, Gipuzkoako eta Nafarroako probintzietara hedatzen da.

Errege Dekretuan aitortzen zaizkion eginbehar nagusiak bi atal hauetan sailkatzen dira:

- a) Iker Saila. Honen helburua hizkuntza lantzea, ikertzea eta arautzea da, saila osatzen duten hiztegiak, gramatika, dialektologia, onomastika, literatura... batzordeen bidez.
- b) Jagon Saila. Honen esku dago *hizkuntza-eskubideak zaintzea, euskararen erabilera sustatzea, hiztunek erabiltzeko moduko hizkuntza lantzea, Euskaltzaindiaren jardueraren eremuan euskara maila guztietara zabaltzea, denen komunikabide izan dadin*. (Ik. Dekretuaren 1. artikularen e, f, eta g atalak).

Euskaltzaindia eta Nafarroako Foru Komunitateko hizkuntza-politika gaurdaino

Euskaltzaindiak bere sorreratik, eta bereziki 1976ko Dekretuaz geroztik, arduratsu jokatu du egokitu zitzaizkion eginbeharrek betetzen eta gorago aipatutako euskararen jangle arduetan kezka bizia agertu izan du beti. Nafarroako Foru Komunitateari dagokionez, kezka hori oraindik sakonagoa izan dela argi aski egiaztatzen dute Akademiak 1979az geroztik egindako adierazpenek.

Hona hemen, laburbilduz, epe horretan egindako 13 adierazpenen zioa:

- 1979. Kezka larria azaldu zuten Parlamentuari eta Aldundiari, *Junta Superior de Educación* zelakoaren bidez kudeatu nahi izan ez zuelako nafarrek gogotsu espero zuten

elebitasun dekretua, horrela Foru Komunitatea gai honetan inolako lege babesik gabe utzi baitzuten.

- 1982. Foru Hobetzearen Legearen 9. artikulua euskarari diskriminaziozko tratamendua eman ziolakoan, beste inon ez bezala, gure hizkuntzaren lur eremua mugatzen duelako eta, ondorioz, euskara Nafarroa osoaren ondasuna dela ukatzen.
- 1985. Nafarroako Euskararen Legeak, beste gainerako erkidegoetako hizkuntza-politiketan ez bezala, Foru Komunitatea hiru lurraldetan zatitzen zuelako eta, horrenbestez, lege honek oraindik gehiago estutzen zituelako Espainiako Konstituzioaren 3. artikulua eta Nafarroako Foru Hobetzearen 9. artikulua jarritako hizkuntza-mugak.
- 1986. Estatuko Hauteskunde-batzordeburuari, Nafarroako hauteskunde-paperetan euskara erabat baztertuta utzi eta, ondorioz, nafarren hizkuntza-eskubideak urratzeagatik.
- 1991. Nafarroako Gobernuari, FM irrati esleipenean emandako zazpi lizentzia berrien artean euskaraz emititzen duten irrati bakar bat ere ez sartzeagatik, kontuan izanik egoera berri horretan lizentziadun hogeitaz gutxiak gaztelania hutsean emititzen zutela. Bidegabekeria hori berehala zuzen zezala eskatu zitzaion Gobernuari.
- 1994. Nafarroako Parlamentuaren aitzinean, euskararen legeak gure hizkuntzari irakaskuntzan, administrazioan eta komunikabideetan markatzen zizkion eremu meharrik zabaldu ahal izateko alderdi politikoen alderdikeriagatik galdutako aukera salatu zuen. Aldi berean, euskara alderdikeria guztietatik kanpo utzi behar zela gogorarazi zien.
- 1995. Eusko Ikaskuntzarekin batera, Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren aurrean salaketa egin zuen, Nafarroako Justizia Auzitegi Nagusiko Administrazioarekiko Auzien Salak 1994ko irailaren 19an emandako epaia zela eta. Bertan, besteak beste, gisa honetako baieztapenak egiten ziren: Iruñean ez zela bertan jaiotako euskaldunik, euskaraz soilik egindako irrati programazioa kultura garapen orokorrerako kaltegarri izanzen litzatekeela eta, gainera, herritar gehienak gutxienez alderatuta diskriminatuak izanzen liratekeela.
- 1997. Nafarroako Auzitegi Nagusiko Administrazioarekiko Auzien Salak emandako epaiagatik, non atzera bota zuen Barañaingo Udalak euskaraz jakitea beharrezkotzat jotzen zituen irakaskuntza eta administrazio arloetarako zenbait lanpostu dei.
- 1997. Nafarroako Gobernuaren lehendakari jaunari, Gobernu FM irrati lizentzien deialdi berria prestatzen ari zela eta. Bertan eskatzen zitzaion Nafarroak une horretan zuten hizkuntza egoera kontuan hartuz, bitarteko egokiak jar zitzala eta, horrenbestez, frekuentzia berrien esleipenean gizartearen kopuru handi baten hizkuntza-eskubideak errespetatu zitzala, Nafarroa osoko euskaldunen eskubideak eta, bereziki, Iruñerrikoenak, hiriburuaren inguru honetan bizi baitzen Erkidegoko hiztunen kopururik handiena.
- 1998. Nafarroako Gobernuari, FM irrati lizentzien esleipenaren berehalako berrikusketa eskatu zitzaion. Euskaltzaindiaren ustez, esleipen horrek agerian utzi zuen Gobernuak ez zuela euskara Foru Komunitate osoko hizkuntza bizitzat hartzen eta, ondorioz, nafarren hizkuntza-eskubideak urratzen zituela.
- 2000. Nafarroako Gobernuaren lehendakariari. Batetik, azken aldi horretan Nafarroako politikarien artean euskararen inguruan sortu eta plazaratutako eztabaida kezkarria adierazi zitzaion eta, bestetik, Gobernuak eraberritutako Hizkuntza Politikarako

Zuzendaritza Nagusiak egunetik egunera nafar gehiagok hautatzen zuten *lingua navarrorum*aren presentzia, erabilera eta sustapena berma zezala eskatu zitzaion. Halaber, Foru Komunitateko hizkuntza-legeria bere edukian eta espirituan bete eta nafar guztien hizkuntza-eskubideak berma zitzala ere eskatzen zitzaion.

- 2001. 372/2000 abenduaren 11ko Foru Dekretuaren salaketa. Euskaltzaindiaren iritziz, dekretu horrek Espainiako Konstituzioa, Nafarroako Foru Hobetzearen Legea eta Nafarroako Euskararen Legea urratzen zituen. Horretaz gain, nazioarteko akordio eta tratatuen aurka zihoan, besteak beste, Espainiako Estatuak European sinatu berri zituen akordio eta tratatuen aurka. Aldi berean, Euskaltzaindiak gogorarazi nahi izan zuen Nafarroan, legez, bera dela hizkuntza-gaietarako erakunde ofiziala eta Nafarroako Gobernuari espresuki eskaini bazion ere bere aholkua, Gobernuak ez ziola legeriari buruzko kontsultarik egin.
- 2002. Azkenik, Euskaltzaindiak, Nafarroako Euskararen Kontseiluan zituen bi kideen bitartez, ezezko botoa eman zion otsailaren 10eko 29/2003 Foru Dekretuari. Besteak beste, honako arrazoi hauengatik:
 - a) Batetik, proposatutako testuak Euskararen 18/1986 Foru Legeak ezarritako oinarritzko helburuak murrizten zituelako. Horien artean legeak espresuki aipatzen zituen hauek: «herritarrek euskara jakin eta erabiltzeko duten eskubidea» eta «euskararen berreskurapena eta garapena begiratzea, bere erabilera sustatzeko neurriak adieraztea».
 - b) Bestetik, proposatutako testuak isildu egiten zituen ordeztu nahi zuen 135/1994 Foru Dekretuan egindako aipamen batzuk. Besteak beste, honako hauek:
 - Euskara «Nafarroako berezko hizkuntza» dela.
 - Europako Kontseiluko Ministroen Batzordeak, 1992ko ekainaren 25ean, konbentzio maila duen Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, urte bereko azaroaren 5ean, hamaika estatu kidek sinatu zutena, besteak beste, Espainiako estatuak. Honek, gainera, 2001ean berretsi zuen.
 - Unibertsitateetarako eta Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusiaren zeregina zen Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioaren departamentuen arteko koordinazio organo gisa aritzea, hizkuntza-plangintza prestatzeari dagokionez. Halaber, berari zegokion toki-erakundeekin eta bestelako administrazio publikoekin lankidetzan aritzea eta Nafarroako Foru Komunitateko eremu mistoan, zehatzago oraindik, bertako administrazioaren zerbitzu nagusietan, administrazio zirkuitu elebidunak ezartzea, zerbitzuak euskaraz ematea bermatu ahal izateko, erabiltzaileek hala eskatzen zutenean.
 - Eremu mistoan, agiriak, inprimakiak, irudiak, oharrak, argitalpenak eta abarrekoak ele bitan idatzi behar direla edo ele bitako erabilerara joko dela bermatzea.
 - Euskaraz jakitea nahitaezkotzat hartzea lanpostu jakin batzuk eskuratzeko; Nafarroako euskal eremutik beste eremuetara joateko funtzionarioen leku aldatzeko lehiaketetan parte hartu ahal izatea; Nafarroako Foru Administrazioaren lanpostu jakin batzuk eskuratzeko eta hurrengo lehiaketetan parte hartzeko euskaraz jakitea ehunekoetan balioestea.

Azpitarratzekoa da Euskaltzaindiak bere adierazpen guztietan argi eta garbi utzi nahi izan duela:

- Bere eginbeharra nafar guztien ondare den euskara zaintzea eta defendatzea dela.

- Dagokion helburu hori lortu ahal izateko beti aritu izan dela elkarlanean Nafarroako instituzioekin, aldian aldiko erregimen politikoarekin alegia, baina jakinik Euskaltzaindiaren egitekoa edozein interes politiko eta ideologikoren gainetik dagoela.
- Unean uneko abagune politikotik at gelditzen dela, hain zuzen ere, politika Akademiari ez dagokion esparrua delako.
- Euskarak interes politikoen gainetik egon behar duenez gero, politikariei behin eta berriz eskatu izan diela euskara alderdi bakoitzaren ideologia eta komenentziaren gainetik jartzeko eta alderdien arteko liskarretatik kanpo uzteko —jarduera politikoaan zilegi badira ere—.
- Behin eta berriz adierazi nahi izan duela lankidetzan aritzeko eskaintza, betiere xedea, alderdien interes politikoen gainetik, euskararen defentsa eta gure hizkuntza Nafarroako Foru Komunitateko gizartearen lokarri sendoa bihurtzea denean.

Ildo horretatik, hain zuzen, Nafarroako Gobernuaren 29/2003 Foru Dekretuari oniritzia emateko izandako Euskara Kontseiluaren bilkuran, Euskaltzaindiak ezezko botoa ematearekin batera, argi berretsi zuen Nafarroako Gobernuarekin elkarlanean aritzeko jarrera, betiere, bi instituzioen arteko harremanen xedea, euskara landu eta garatzea baldin bada, Nafarroako Foru Komunitateko berezko hizkuntza izateagatik dagokion mailaren arabera.

Lankidetzaren horren lekuko dira 1989az geroztik, Euskaltzaindiak bere jarduera eremuko bost administrazio publikoekin, hots, Nafarroako Gobernuarekin, Eusko Jaurlaritzarekin eta Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako foru-aldundiekin sinatu dituen hitzarmen bateratuak, eta 2002az geroztik indarrean dagoen aldebiko hitzarmena Nafarroako Gobernuarekin, bere Unibertsitateetarako eta Hizkuntza Politikarako Zuzendaritza Nagusiaren bitartez.

Euskaltzaindia Nafarroako Foru Parlamentuko Batzordeak egindako proposamenaren aurrean

Laburtu dizkizuegun adierazpenen bitartez, ikusi ahal izan duzue Euskaltzaindia dekretuz aitortzen zaizkion eginbehar nagusiak betetzen saiatu dela, eta horien artean espresuki eskatzen zaizkion hauek: *hizkuntza-eskubideak zaintzea, euskararen erabilera sustatzea, hitzunez erabiltzeko moduko hizkuntza lantzea eta euskara maila guztietara zabaltzea, denen komunikabide izan dadin.*

Gehitu diezaiegun eginbehar horiei, Espainiako Estatuko eta Europako araudiek dakartena:

- a) Batetik, Espainiako Konstituzioak 3. artikuluan dioena:
 - «Espainiako beste hizkuntzak ere ofizialak izango dira haiei dagozkien autonomia-erkidegoetan, beraietako estatutuekin bat etorritik» (2. puntua).
 - «Espainiako hizkuntza-moten aberastasuna kultura-ondarea da, eta ondare horrek errespetu eta babes berezia izango du» (3. puntua).
- b) Bestetik, Eskualdeetako edo Ereku Urriko Hizkuntzen Europako Gutunak 7. artikuluan ezartzen dituen helburu eta oinarriak, hots, «hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan [...] ondoko helburuak eta printzipioak izango dira aldean politika, legeria eta jardunaren oinarri»:
 - «Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak aitortzea, kultura-aberastasunaren erakusle dira» (a puntua).

- «Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako bakoitzak hartzen duen geografia-eremua errespetatzea; hala, beraz, administrazio-zatiketak, lehendik hor zeudenak nahiz berriak, ez dira oztopo izango eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hori sustatzeko» (b puntua).
- «Bitartekoak jartzea eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hitz egiten den eremu batean bizi baina hizkuntza hori hitz egiten ez dutenen esku, nahi izanez gero hizkuntza hori ikas dezaten» (g puntua).

Araudi horien ildotik, argi eta garbi ondoriozta dezakegu, Nafarroako legeriaren berrikusketa beharrezkoa dela. Parlamentu honek erabaki beharko du zein neurritan, begi-bistan izanik, betiere, Nafarroako Komunitatean euskara bizi harremanetarako eta kultura- eta gizarte-komunikaziorako tresna izateko eskura jarri behar diren aukerak.

Aipatutako legeriaren aitzinean, ez dirudi inork zalantzan jar dezakeenik zenbait printzipio, hala nola euskara gure komunitateko kultura-ondareztat jotzea, ondare horren jabe diren nafarren hizkuntza-eskubideak bermatu behar izatea, edo euskara gutxiengo baten hizkuntza den heinean bere erabilera eta sustapenerako neurriak hartu behar izatea. Hauen aitortzea eta berauek lortzeko beharrezkoak diren baliabideak ezartzea botere publikoen betebeharra da. Euskaltzaindiari dagokio, ordea, printzipio horiei erabateko sostengua eman eta bete daitezten botere publikoei galdegitea. Hortaz, Euskaltzaindiaren eskumenetik at geratzen dira botere publikoek jarri beharreko baliabideak, markatu beharreko egutegiak, neurrien eritmoak, etab. Dena dela, onuragarri litzateke neurri horiek guztiak interes jakin batzuen edo unean uneko abagune edo aukera politikoen gaintik jartzea. Hori da, hain zuzen, nafarrak ordezkatzeko gaituzuen parlamentu honetako kide eta gure botere betearazlea osatzen duzuenon eskumena. Zuei dagokizue, bada, Nafarroan 1982. eta 2004. urteen artean egin den eta egiten ari den hizkuntza-politikaren behar-beharrezko azterketa egin ondoren, hartu beharreko neurriak erabakitzea eta prozedura egokiak ezartzea.

Edozein modutara, eta oroz gain, Euskaltzaindiaren izenean zorionak eman nahi dizkiot parlamentu honi Foru Komunitateko hizkuntza-politikaren garapeneraren azterketa xede duen Ponentzia eratzeko hartutako akordioagatik, besteak beste, honako neurri hauek hartzera bideratua dagoena:

- a) Komunitate osoko irakaskuntza ez-unibertsitarioko maila guztietan, eta baita Nafarroako Unibertsitate Publikoan ere, nafarrei irakaskuntza euskaraz jasotzeko aukera bermatzea.
- b) Nafarroan euskaraz emititzen duten komunikabide legeztatuen presentzia bermatzea.
- c) Nafarrek administrazioekiko harremanetan euskararen erabilera bermaturik izatea, eta gaur den egungo Nafarroako Gobernuaren administrazio birtualean bertako bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatzea.

Parlamentu honi dagokio Nafarroako hizkuntza-politika gauzatu eta garatzeko legea ezartzea, eta hori da, hain zuzen, 18/1986 Foru Legea onestearekin egin zuena. Hala ere, legearen garapenerako ondoren egiten diren dekretu, agindu, ebazpen eta arauak erabakigarriak izaten dira, eta jakina da dokumentu horien bitartez legearen benetako muina gutxieneko edukietara murriztu edota saihesten ahal dela.

Horrelakorik gerta ez dadin, premiazkotzat jotzen dugu Parlamentuak eratutako legea oso zehatza izatea, bere garapena ahalik eta hobekien bermatu ahal izateko, azken batean, bere aplikaziorako ondorengo araudiek ez dezaten legea bera itxuralda.

Gure ustez, parlamentu honen legeak oinarrizko printzipiotzat hartu beharko luke euskara Foru Komunitatearen hizkuntza eta ondare kulturala dela eta, hortaz, nafar guztiena. Horregatik —Europako Gutunak dioenaren ildotik—, gaur egungo zatiketa administratiboak, edo egin litezkeenak, ezin dira, inola ere, hizkuntzaren sustapenerako eragozpen izan. Hori dela eta, lege horrek honako printzipio nagusi hauek bermatu beharko lituzke:

- a) Nafar guztien eskubidea euskara jakin eta erabiltzeko. Beste edozein hizkuntza bizi bezalaxe, hizkuntza dinamikoa eta, beraz, bizitzarako komunikazio tresna izan dadin, hala kultura- nola gizarte-komunikazioan.
- b) Euskararen berreskurapen eta garapenerako babesa Nafarroan. Horretarako, argi eta garbi ezarri beharko liriteke sustapen eta erabilerarako baliabideak, euskara jakin eta erabiltzeko neurriak eta, aldi berean, erabat saihestu, hizkuntza dela eta, izan daitezkeen diskriminazioak.
- c) Herritar bakoitzak hautatzeko duen eskubidea errespetatuz, euskararen ikasketa eta erabilera bermatzea.

Orain arte azaldutakoan oinarrituz, ponentzia honek jakinarazi digunez, hartu gogo dituen neurrietan —ondoko ataletan azaltzen ditugunetan, alegia—, gure ustez, oinarrizko diren zenbait eskubide bermatu beharko lituzke:

→ Nafarroako administrazio publikoekin harremanak euskaraz izan nahi dituzten nafarren eskubideak bermatu ahal izateko, premiazkoa da:

- Herritarrekin harreman zuzena duten eremu euskaldunetan kokatuak dauden administrazio zerbitzu publikoetako langileak, hala nola idazkari, administrari, sendagile, erizain, etab. euskaldunak izatea.
- Nafarroako hiriburuari eta Iruñerriari dagozkien hizkuntza-eremuak berrikustea. Gaur egun hiriburua bera eta Iruñerriko udalerrri batzuk «eremu mistoa» deitutakoan daude, baina beste batzuk, «ez-euskaldunetan», esaterako, Galar —bere garaian eremu mistoan sartu ez zen Iruñerriko zendea bakarra—, Aranguren eta Elortz ibarrak edo Noingo udalerrri berria. Gaur egun Nafarroako euskaldunen erdia baino gehiago biltzen duen eremu zabal honetan kokatuak daude Nafarroa osoko zerbitzu administratibo zentralak (hots, Nafarroako herritar guztientzako direnak). Oraindik gehiago, Iruñea bere izen bera daraman merindadeko eta barruti judizialeko hiriburua da, eta bere baitan hartzen du «eremu euskaldun» izendatutako Nafarroako lur zatirik handiena, Nafarroako biztanle euskaldunak ia ia bere osotasunean, alegia.

Agoizko barruti judizialak ere berrikusketa bera merezi du, hiri honetan daudelako Nafarroako eremu euskaldunaren zati nabarmen bati dagozkion zerbitzuak, esate baterako, lehen auzialdiko epaitegia, jabetza-erregistroa, notariotza, etab.

Administrazioaren eta biztanleen arteko harremanak bermatzeko, eremukako banaketa berez eragozpen handia baldin bazen, azken Foru Dekretuan (29/2003) araututako neurriek, praktikan, erabat ezinezkoa bihurtu du jarduera hori, «hizkuntza-zirkuituak» deitutako ezabaketaren bitartez, eta egungo bide seinale, errotilu, zigilu ofizial, iragarki, publizitate eta abarrei dagozkien araudien bitartez.

→ Irakaskuntzari dagokionez, azpimarratzekoa da irakaskuntza ez-unibertsitarioa dela, zalantzarik gabe, 18/86 Foru Legetik abiatuta Nafarroan garapen handiena lortu duen esparrua, euskararen berreskurapen, sustapen eta erabileraren alorretan.

Hala ere, egungo egoerak zenbait nafarren hizkuntza-eskubideak sistematikoki urratzen ditu. Hona hemen errealitate horren zenbait adibide:

- Eskolara joateko adinean egon eta lan edo bestelako arrazoiengatik eremu ez-euskaldunera joatera behartuak diren familien seme-alabak.
- Egungo Iruñerriaren hizkuntza-eremuak. Unitate geografiko zabal bat izanik, bere baitan eremu mistoan kokatutako udalerriekin batera eremu ez-euskaldunekoak ere biltzen ditu. Azken hauek arestian aipatutakoak dira (Galarko Zendea, Aranguren eta Elortz ibarrak eta Noingo udalerrri berria).
- Herri ekimenez sortu eta eremu ez-euskaldunean kokatuak dauden D ereduko irakaskuntzako zentroen egoera, ikastolena alegia.
- Lanbide-heziketa mailetan euskarazko irakaskuntzaren egoera larria, eremu euskaldunean ere hutsaren hurrengoa baita.
- Azken urte hauetan sortu eta hedatzen ari diren Haur Hezkuntzaren lehen zikloko ikastetxeak, 0 eta 3 urte bitarteko haurrenak. Kontuan izatekoa da euskararen eta euskarazko irakaskuntza bermatzeko behar-beharrezko den araudia.

Unibertsitateko irakaskuntzari dagokionez, ikusten da Nafarroako Unibertsitate Publikoan ez daudela bermatuak, ez 18/86 Foru Legearen 19. artikuluan aurreikusitako printzipio orokorrak diotenaren aplikazioa, ez unibertsitatearen beraren estatutuetan jasotako araudiarena ere. Nafarroak duen presentziazko unibertsitate publiko bakarra da eta, hortaz, Nafarroako hizkuntza-eremu guztietako herritarrei zerbitzua ematen diena. Gainera, urtero sartzen diren ikasle berrien % 20 inguru euskarazko ereduetan ikasitakoa izan arren, Nafarroako Unibertsitate Publikoa ez da euskaraz ikasteko eskubidea bermatzen ari, eskaintzen dituen 18 ikasketetatik bakar batean izan ezik, irakasle ikasketetan alegia, baina hauetan ere ez irakasten diren espezialitate guztietan.

Nafarrek euskaraz ikasteko dituzten eskubideak bermatzeari dagokionez, egungo irakaskuntzaren egoera, orokorrean, hobetzen ahal da. Oraindik gehiago, hizkuntza honetan eskaintzen den irakaskuntza hasierako mailetara soilik mugatzea ez dator bat nafarren artean «euskararen erabilera sustatu» behar dela dioten printzipioarekin, jakina baita hizkuntza gizarte-harremanetan eta kultura-bizitzan erabiltzea irakaskuntzaren hasierako mailetan ikaste soiletik haratago doan kontua dela. Horretaz gain, aipatzekoa da 18/86 Foru Legearen 19. artikulua dioena: «Herritar guztiek dute hezkuntza maila desberdinetan irakaskuntza euskaraz eta gaztelaniaz izateko eskubidea», hots, irakaskuntzaren mailetak bakar bat ere baztertu gabe.

- Hedabideen alorrean, garrantzitsua da zehaztea 18/86 Foru Legearen 27. artikulua euskararen babes, sustapen eta erabilera bultzatzeko hartu behar diren neurriak aipatzen dituela. Era berean, administrazio publikoek hedabide publiko zein pribatuetan euskararen presentzia progresiboa bultzatuko dutela dio, sostengu ekonomikoen zein baliabideen bitartez, bai komunikabideetan (telebista, irrati eta abarretan) bai argitalpenetan.

Hala ere, ondoren egin den legearen aplikazioa ez da, hain zuzen ere, ez lege horren testuaren ez bere baitan jasotako espirituaren garapenarena izan. Adibide gisa aipatzearen, FM irrati frekuentzien esleipenak ditugu. Oker ez bagaude, erabaki horien ondorioz, Nafarroan egun gaztelaniazko 30 irrati legeztatu diren bitartean euskarazko bat bakarra dugu (azken hau eremu euskalduneko zati mugatu batean

entzun daitekeena). Antzeko zerbait gertatzen da euskarazko prentsa, aldizkari eta abarrentzako edizioetarako ematen diren laguntzekin.

Hortaz, premiazkoa da alor honetan ere nafarren hizkuntza-eskubideak bermatzea, eta, ondorioz, komunikabideetan euskararen sustapenerako neurriak argi eta garbi ezartzea, honako hauetatik abiatuz:

- Lehenik eta behin, euskaraz emititzen duten hedabide legeztatuen presentzia (irratia, telebista...) ahalbidetuko duen araudia.

Honen harira, eta adibide gisa, berriki euskararen beste ahanztura bat gertatu da etorkizuneko tokian tokiko telebista digitala lurraldeka arautzeko ezarritako irizpideetan, eremu euskaldunean dauden telebistek ez baitute bertan sartzeko aukerarik ere izanen, duela urte batzuetatik hona informazio lan garrantzitsua ematen ari badira ere.

- Euskara hutsean aritzen diren egunkari, aldizkari eta abarrei benetako laguntza eraginkorra posible eginen duen lege araudia. Era berean, euskarazko gutxieneko edukia duten edota neurri progresiboan gehitzen ari diren agerkariei.
- Informazio arloko ekimen berriei laguntza.

→ Komunikazio birtualari dagokionez, ezinbestekoa da azpimarratzea Foru Komunitatearen eremukako banaketa berez dela oztopo biztanleen hizkuntza-eskubideak bermatu ahal izateko. Europako Gutunak adierazitakoaren arabera, lurraldearen zatiketa administratiboa ezin da inola ere oztopo izan herritarren hizkuntza-eskubideetarako.

Horrez gain, eremukako banaketa hori iraganeko ikusmolde baten isla besterik ez da, gaur den egunean inolako zentzurik ez duen giza harremanen eta hizkuntzaren kontzepzio estatikoa erakusten duena. Mugikortasuna eta dinamikotasuna dira, ezbairik gabe, bai egungo bizimoduaren bai hizkuntzaren beraren ezaugarriarik nabarmenetakoak. Begi-bistakoa da egungo bizimoduan hizkuntza ezin dela, inondik ere, parametro estatikoetara mugatu.

Komunikazio birtuala atzera egiterik ez duen errealitatea da jadanik gure gizartean, eta, egunetik egunera, etengabe aurrera segituko duena. Errealitate honek argi erakusten digu hizkuntza-eskubideen praktika ezin dela, inola ere, gauzatu eremuka zatitutako erkidego batean; are gehiago, eskubide horiek sistematikoki urratu egiten direla.

Foru komunitate honetako administrazio zerbitzu birtualek —hiriburuan bertan, Iruñerrian, edo Nafarroako beste edozein tokitan badaude ere, zerbitzu birtualetan inolako garrantzirik gabeko kontua baita lekukotasun fisikoa—, zerbitzu berbera eskaintzen dute biztanle guztientzat eta, hortaz, berdin-berdin balio dute hizkuntza-eremu guztietako nafarrentzat. Ezin dira, inola ere, lurraldearen zatiketa baldintza horien arabera planteatu. Horrenbestez, zerbitzu hauei dagokienez, egungo lege araudiaren hitzez-hitzezko aplikazioak nafar herritarren hizkuntza-eskubideekin talka egiten du aurrez aurre. Ondorioz, eskubide horiek bermatu nahi izatera, aipatutako zerbitzuak bi hizkuntzetan eskaini beharko lirateke.

Hau da, orokorrean eta laburki, batzorde edo ponentzia honek proposatuta, Nafarroako Foru Parlamentuak egindako gonbitari erantzunez, Euskaltzaindiaren ordezkari gisa atsegin osoz helarazi nahi izan dizuedana.

Esker mila zuen arretagatik.

*Andres Iñigo,
Euskaltzaindiaren Nafarroako ordezkaria*

Iruñean, 2004ko irailaren 8an.

Euskera, 49, 2004, 2, 927-937.

35.b

COMPARECENCIA DE EUSKALTZAINDIA ANTE LA PONENCIA CONSTITUIDA EN EL PARLAMENTO FORAL DE NAVARRA, PARA EL ANÁLISIS DEL DESARROLLO DE LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA DE LA COMUNIDAD FORAL DE NAVARRA

Señoras y señores parlamentarios:

Quiero, en primer lugar, agradecer en nombre de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, institución a la que represento en esta comparecencia parlamentaria, la invitación recibida del presidente de este parlamento —a propuesta de la ponencia constituida para el análisis del desarrollo de la política lingüística de la Comunidad Foral de Navarra—, a fin de asesorar sobre los temas de estudio fijados por esta ponencia.

A modo de introducción

Euskaltzaindia es la Academia de la Lengua Vasca, creada en 1918 bajo el patrocinio de las diputaciones de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia, reconocida por Real Decreto 573/1976 bajo la denominación de Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, cuyo ámbito de actuación se extiende a las provincias de Álava, Gipuzkoa, Navarra y Bizkaia.

Los cometidos encomendados en el citado real decreto abarcan dos amplias secciones:

- a) La Sección de Investigación (*Iker Saila*) creada para el estudio y elaboración de las normativas lingüísticas: gramaticales, ortográficas, lexicales, onomásticas, literarias, etc.
- b) La Sección Tutelar (*Jagon Saila*) a la que se encomienda expresamente *promover el uso de la lengua, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua a fin de que esta pueda ser* —en el ámbito de actuación encomendado a la Real Academia—, *medio de expresión de la comunidad a todos los niveles* (art. 1, puntos e, f, g).

Euskaltzaindia y la política lingüística de la Comunidad Foral de Navarra hasta la actualidad

Euskaltzaindia ha tenido un cuidado exquisito en el cumplimiento de los objetivos que como academia responsable del euskera se le asignaron desde su fundación y especialmente a partir del Real Decreto de 1976. Concretamente, en lo referente a los objetivos encomendados a su Sección Tutelar (que recordemos son: *promover el uso del euskera, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad de ciudadanos a todos los niveles*), ha demostrado una preocupación constante. En lo que concierne a la Comunidad Foral de Navarra, puede

catalogarse de una preocupación muy honda, tal como queda reflejada en los diversos manifiestos hechos públicos, especialmente a partir de 1979.

Se trata de un total de trece manifiestos motivados por los siguientes hechos:

- 1979. Por la indefensión legal en la que quedó Navarra al perder la oportunidad de gestionar, a través de la Junta Superior de Educación, el deseado decreto de bilingüismo.
- 1982. Por considerar que el art. 9 de la Ley de Amejoramiento del Fuero da un trato discriminatorio al euskera en Navarra, restringiéndolo territorialmente al ámbito vascófono y por no considerarlo, en consecuencia, patrimonio histórico general de Navarra.
- 1985. Ante el proyecto de la Ley del Vasceuce, manifestando su profunda preocupación porque el mismo divide a Navarra en zonas lingüísticas de modo arbitrario y sin relación alguna con los usos de la legislación comparada en materia de política lingüística, restringiendo aún más los límites lingüísticos contemplados en el art. 3 de la Constitución española y en el art. 9 del Amejoramiento del Fuero.
- 1986. Ante la Junta Electoral Central por haber postergado la lengua vasca en las papeletas de voto de las elecciones generales, privando así del derecho lingüístico que asiste a los ciudadanos navarros.
- 1991. Ante el Gobierno de Navarra, por no haber concedido en la adjudicación de licencias de radio FM ninguna de las siete nuevas frecuencias a emisoras de radio en euskera, entendiendo que con ello se postergaban los derechos lingüísticos de los ciudadanos navarros, ya que la situación pasó a ser, en aquel momento, de veinte licencias en lengua castellana y ninguna en euskera.
- 1994. Ante el Parlamento de Navarra, que con motivo de la posible modificación de la Ley Foral del Vasceuce actuó con miras estrechas de cara a ampliar la presencia de la lengua vasca en la enseñanza, en los servicios administrativos a los ciudadanos y en los medios de comunicación.
- 1995. Ante el Consejo General del Poder Judicial. Se trata de una declaración conjunta de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia y de la Sociedad de Estudios Vascos / Eusko Ikaskuntza, con motivo de la sentencia de 19 de septiembre de 1994 de la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de Navarra, en la que textualmente se vertían las tres afirmaciones siguientes: que en Pamplona no existía «ningún vascoparlante de origen en la ciudad», que una programación de radio «solo en euskera pudiera considerarse perjudicial para el desarrollo cultural general y de la generalidad de las personas» y que tal hecho «sería discriminatorio para la mayoría de los ciudadanos en relación con la minoría».
- 1997. Con respecto a la sentencia de la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de Navarra, la cual se oponía a que se estableciera la necesidad del conocimiento del euskera para determinados puestos de trabajo en el ámbito de la enseñanza y de la administración en una convocatoria del Ayuntamiento de Barañáin.
- 1997. Al presidente del Gobierno de Navarra, ante el anuncio de una nueva convocatoria de ocho nuevas licencias de radio FM, solicitándole que, en atención a la realidad lingüística de Navarra, arbitrara los mecanismos adecuados para que la adjudicación de las nuevas frecuencias no lesionara los derechos lingüísticos de una

parte importante de la población navarra, y solicitándole, asimismo, cubriera las necesidades de todo el ámbito territorial de la Comunidad Foral, con especial atención al área metropolitana de Pamplona, donde reside el mayor número de habitantes vascófonos de la Navarra actual.

- 1998. Al Gobierno de Navarra, solicitándole la revisión urgente de la adjudicación de las mencionadas nuevas licencias de radio FM, por haber incurrido, en opinión de Euskaltzaindia, en un agravio a los derechos lingüísticos de los ciudadanos navarros, teniendo en cuenta que el euskera es patrimonio vivo de la Comunidad Foral.
- 2000. Al presidente del Gobierno de Navarra, manifestándole la preocupación de Euskaltzaindia ante el debate surgido en aquella época en algunos sectores de la clase política de Navarra en torno al euskera, y solicitándole que la nueva Dirección General Política Lingüística, creada como consecuencia de la reestructuración realizada por el Gobierno de Navarra, fuera garante de la presencia, uso y fomento del euskera, en atención a los derechos lingüísticos de los navarros que eligen la *lingua navarrorum* como vehículo de comunicación y se cumpliera así, en letra y espíritu, la legislación lingüística promulgada por la Comunidad Foral.
- 2001. Ante el Decreto Foral 372/2000, de 11 de diciembre, denunciándolo, ya que, en opinión de Euskaltzaindia, dicho decreto, por una parte, vulneraba la Constitución española, la Ley de Amejoramiento del Fuero y la Ley del Vascuence de Navarra y, por otra, no respetaba los acuerdos y tratados internacionales que el Estado español había ratificado en materia de utilización de lenguas cooficiales y propias. Al mismo tiempo, Euskaltzaindia deploraba que a pesar de ser, por ley, la institución asesora oficial en materia lingüística y haberse ofrecido expresamente al Gobierno de Navarra para el asesoramiento en la materia, no hubiera sido consultada siquiera en la fase de elaboración del citado decreto.
- 2002. Finalmente, Euskaltzaindia, a través de sus dos representantes en el Consejo Navarro del Euskera, manifestó su voto negativo a la aprobación de la propuesta del Decreto Foral 29/2003, de 10 de febrero, por entender que el texto de dicho decreto:
 - a) Por una parte, modula de forma restrictiva los objetivos esenciales establecidos en la Ley Foral del Vascuence 18/1986, especialmente en lo referente «al derecho de los ciudadanos a conocer y usar el vascuence» y a «proteger su recuperación y desarrollo en Navarra, señalando las medidas para el fomento de su uso».
 - b) Por otra parte, elimina una serie de referencias que contemplaba el Decreto Foral 135/1994, al que trataba de sustituir. Se omitían, entre otros, los siguientes contenidos:
 - Que «el vascuence es lengua propia de Navarra».
 - La referencia a la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias del Comité de Ministros del Consejo de Europa, de 25 de junio de 1992, firmada ese mismo año, entre otros estados miembros, por el español, el cual, además, lo ratificó en 2001.
 - El cometido expreso de la «Dirección General de Política Lingüística para actuar de órgano coordinador entre los departamentos de la Administración de la Comunidad Foral de Navarra en lo que se refiere a la elaboración de la planificación lingüística», y a su colaboración en la «elaboración de la planificación lingüística de las entidades locales y otras administraciones públicas», así como en lo referente al establecimiento de los «circuitos administrativos bilingües que garanticen suficientemente la prestación de sus servicios en vascuence cuando el usuario así lo requiera» en los servicios centrales de la Comunidad Foral de Navarra de la zona mixta.

- Las referencias concretas de «se redactará de forma bilingüe» o «se tenderá a la redacción de forma bilingüe» en documentos, impresos, imagen, avisos, publicaciones, etc. en la zona mixta.
- La preceptividad del conocimiento del vascuence para el acceso a determinados puestos de trabajo, la posibilidad de concursar desde la zona vascófona a otras zonas de Navarra, y eliminaba o rebajaba la valoración porcentual del conocimiento del euskera para el acceso a puestos de trabajo en la Administración Foral de Navarra y para concursos posteriores.

Es preciso señalar que en dichos manifiestos, Euskaltzaindia deja constancia clara y expresa de:

- Que su labor se limita a la defensa de la lengua como patrimonio cultural de todos los navarros.
- Que siempre ha colaborado con las instituciones navarras, cualquiera que fuese el régimen vigente, bajo la premisa de una total independencia de cualquier adscripción política e ideológica.
- Que, por lo tanto, no entra en ninguna consideración de tipo político ni de oportunidad política, puesto que es un campo que no le compete.
- Que pide, a su vez, a las fuerzas políticas la necesidad de mantener la lengua vasca fuera de los avatares de la política partidista y por encima de credos e ideologías.
- Que reitera, una y otra vez, su disposición para colaborar por la defensa de la lengua vasca para que, por encima de discrepancias legítimas en lo político, la lengua y cultura vasca sea siempre un elemento de unión y cohesión social en la Comunidad Foral de Navarra.

Y, en concreto, en su última comparecencia en el Consejo Navarro del Euskera, reunido para asesorar al Gobierno sobre su propuesta del Decreto Foral 29/2003, a la vez que emitió su voto negativo al texto propuesto, insistió una vez más, en que Euskaltzaindia, como institución consultiva oficial en materia de euskera, reiteraba su disposición a colaborar con el Gobierno de Navarra desde la perspectiva de una relación entre ambas instituciones que permita el cultivo y desarrollo del euskera con el rango que le corresponde como lengua propia de la Comunidad Foral de Navarra.

Ejemplo de esa colaboración son los diversos acuerdos que han firmado, desde 1989 de forma conjunta con las cinco administraciones públicas del ámbito de su actuación territorial, es decir, con el Gobierno de la Comunidad Foral de Navarra, el Gobierno de la Comunidad Autónoma Vasca y las diputaciones forales de Álava, Gipuzkoa y Bizkaia, y desde 2002 el bilateral actualmente vigente con el Gobierno de Navarra, a través de su Dirección General de Política Lingüística y Universidades.

Euskaltzaindia ante la propuesta realizada por la ponencia del Parlamento Foral de Navarra

A través de las comunicaciones que les hemos resumido, Euskaltzaindia ha actuado en el cumplimiento de los objetivos y cometidos que como institución académica, reconocida por real decreto, se le encomiendan expresamente, es decir, *en promocionar el uso del euskera, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles.*

Unamos a ello lo establecido al respecto por la normativa estatal y europea:

- a) Por una parte, la Constitución española, cuyo art. 3 dice:
 - «Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos» (punto 2).
 - «La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección» (punto 3)
- b) Por otra parte, la Carta Europea de Lenguas Regionales o Minoritarias, cuyo art. 7 establece los objetivos y principios, especificando que «en los territorios donde se hablen dichas lenguas [...] basarán su política, su legislación y su práctica en los objetivos y principios siguientes:
 - «En el reconocimiento de las lenguas regionales o minoritarias como expresión de la riqueza cultural» (punto a).
 - «En el respeto del área geográfica de cada lengua regional o minoritaria, actuando de tal suerte que las divisiones administrativas ya existentes o nuevas no sean un obstáculo para el fomento de dicha lengua regional o minoritaria» (punto b).
 - «En la provisión de medios que permitan aprender una lengua regional o minoritaria a los no hablantes que residan en el área en que se emplea dicha lengua, si así lo desean» (punto g).

Podemos deducir, con meridiana claridad, que es más que conveniente la revisión de la legislación navarra, a fin de ampliar, en la medida que estime necesaria este parlamento, las opciones para que la lengua vasca sea vehículo de vida y comunicación cultural y social de nuestra comunidad foral.

A la luz de la citada legislación, no parecen cuestiones a debatir los principios que se refieren a la consideración del vascuence como patrimonio cultural de nuestra comunidad, a la garantía de los derechos lingüísticos de los sujetos de dicho patrimonio que son los ciudadanos navarros y a las medidas de uso y fomento que deben aplicársele como lengua minoritaria que es. Dicho reconocimiento y el establecimiento de los medios para alcanzarlos es deber de los poderes políticos, y es competencia de Euskaltzaindia apoyarlos plenamente y exigir a los poderes públicos su cumplimiento. Lo que escapa a la competencia de la Real Academia de la Lengua Vasca son los medios, el orden de actuación, los ritmos a imprimir, etc., que corresponde a los poderes políticos y que sería deseable estuviera al margen de intereses concretos, coyunturas u oportunidades políticas de cada época o momento. Esa es la competencia propia de Vds., los miembros de esta cámara que nos representan a los navarros y constituyen su poder legislativo, el cual deberá decidir, en su caso, el procedimiento a seguir en esa necesaria revisión de la política lingüística en Navarra de 1982 a 2004.

En cualquier caso, y ante todo, reitero en nombre de Euskaltzaindia la felicitación a esta cámara por el acuerdo adoptado de constituir una ponencia con la finalidad de realizar un análisis del desarrollo de la política lingüística de la Comunidad Foral, encaminado a tomar una serie de medidas:

- a) Que garanticen a los ciudadanos navarros la posibilidad de acceder a la enseñanza en euskera en todos los niveles de enseñanza no universitaria de todo el territorio de la Comunidad Foral y en la Universidad Pública de Navarra.

- b) Que garanticen la presencia legal de medios de comunicación que emiten en lengua vasca en Navarra.
- c) Que garanticen el uso del euskera en las relaciones con las administraciones públicas de Navarra, así como el uso de las dos lenguas propias de Navarra en la administración virtual del Gobierno de Navarra.

El marco legal a establecer para la consiguiente aplicación y desarrollo de la política lingüística de Navarra corresponde a este poder legislativo y así lo hizo con la aprobación de la Ley Foral 18/1986. La práctica, sin embargo, es decisiva para su aplicación, ya que a través de decretos, órdenes forales, resoluciones y reglamentos, se puede llegar a rebajar los contenidos a mínimos legales, modificando el espíritu y los principios que motivaron el planteamiento y la redacción del texto marco.

Ante tal situación, entendemos urgente la elaboración por parte de este legislativo del consiguiente texto legal que garantice plenamente el posterior desarrollo de la ley, evitando la posibilidad de que normativas de rango inferior desvirtúen y modifiquen en su espíritu los principios del texto marco.

La consiguiente normativa parlamentaria, regida por el principio de que el euskera es patrimonio cultural y lingüístico de nuestra comunidad foral y, en consecuencia, de todos los navarros, sin que —tal como indica la Carta Europea— las divisiones administrativas existentes o nuevas sean un obstáculo para su fomento como lengua minoritaria, debería garantizar, a nuestro juicio, y con carácter general:

- a) El derecho de los ciudadanos navarros a conocer y usar el euskera, de modo que, como toda lengua viva y por lo tanto dinámica, pueda ser usada y convertida en vehículo de vida y comunicación, tanto a nivel cultural como social.
- b) La protección de su recuperación y desarrollo en Navarra, estableciendo claramente las medidas para el fomento y el uso y, en definitiva, para el ejercicio del derecho ciudadano a conocer y usar el euskera y para impedir la discriminación por razones de lengua.
- c) El aprendizaje y el uso, respetando el derecho de los ciudadanos que voluntariamente lo deseen.

Sobre la base de ello, las medidas que pretende establecer el documento elaborado por esta ponencia, deberían, a nuestro juicio, incluir en sí mismas una serie de garantías:

- En lo referente a la atención al ciudadano que, de modo voluntario, decida dirigirse en euskera a las administraciones públicas de Navarra, la ejercitación de los derechos lingüísticos pasa por:
 - Dotar los servicios administrativos públicos incluidos en la zona vascofona, con funcionarios o personal de atención directa a los ciudadanos, tales como secretarios, administrativos, médicos, enfermeras, etc., que sepan euskera.
 - Reconsiderar como zona lingüística Pamplona capital (actualmente en la zona mixta) y su área metropolitana (algunos de cuyos municipios, como Galar —única cendea circumpamplonesa no incluida en su día en la zona mixta—, los valles de Aranguren y Elorz, o el nuevo municipio de Noáin, están declarados como «zona no vascofona»). Esta gran área que acoge en la actualidad como vecinos residentes a más de la mitad de la población vascoparlante de Navarra, incluye los servicios administrativos centrales de toda Navarra (es decir, de todos los ciudadanos

navarros). Además, Pamplona es cabeza de la merindad y del partido judicial que lleva su nombre, el cual incluye la mayor parte del territorio navarro declarado en la actualidad como «zona vascófona», es decir, la práctica totalidad de la población vasca de Navarra.

La misma reconsideración cabe respecto al partido judicial de Aoiz, villa en la que, como capital de distrito, se hallan los servicios que afectan a una parte considerable del territorio denominado «vascófono» de Navarra, tales como juzgado de primera instancia, registro de la propiedad, notaría, etc.

Si la zonificación es, de por sí, un gran escollo para la garantía del ejercicio de ser atendido en euskera, las decisiones adoptadas en el último Decreto Foral 29/2003 imponen, en la práctica, la imposibilidad de tal ejercicio, a través de la eliminación de los denominados «circuitos lingüísticos» y las normativas reglamentarias actuales sobre señalizaciones, rótulos, sellos oficiales, anuncios y publicidad, señalización viaria, etc.

→ En lo referente a la enseñanza, es preciso señalar que la enseñanza no universitaria es indudablemente el campo más desarrollado en Navarra, en lo que a recuperación, fomento y uso del euskera se refiere, a partir de la Ley Foral 18/86.

Hay, sin embargo, derechos que, en el marco actual, no pueden ser ejercitados por los ciudadanos navarros. Tal es el caso de:

- Los hijos en edad escolar de las familias que se ven obligadas a desplazarse, por motivos laborales u otros, a la zona no vascófona de Navarra.
- La actual área metropolitana de Pamplona, que bajo una gran unidad geográfica incluye en sí a poblaciones de la zona denominada mixta junto a otras denominadas no vascófonas, como son los anteriormente mencionados (cendea de Galar, los valles de Aranguren y Elorz y el nuevo municipio de Noáin).
- La situación de los centros de iniciativa social para la enseñanza en euskera ubicados en la zona no vascófona, como son las ikastolas.
- La enseñanza en euskera en los niveles de la Formación Profesional, que incluso en la zona vascófona tiene una implantación prácticamente insignificante.
- La implantación de la Educación Infantil en su primer ciclo (0 a 3 años) que se está llevando a cabo en la actualidad y que precisa de una garantía suficiente para la enseñanza del euskera y en euskera.

En lo que a la enseñanza universitaria concierne, en la Universidad Pública de Navarra no parece estar garantizada la aplicación, tanto de los principios generales previstos en la Ley Foral 18/86, art. 19, como de la normativa contemplada en los estatutos de la propia universidad. Siendo la única universidad pública presencial de Navarra y, por tanto, para los ciudadanos de todas las zonas de Navarra, y a pesar de que de los nuevos alumnos que ingresan anualmente aproximadamente el 20 % procede de las líneas de euskera, la UPNA no está garantizando el derecho del estudio en euskera, salvo en una sola de las 18 carreras que imparte, Magisterio, aunque tampoco lo hace en todas sus especialidades.

La actual situación de la enseñanza en Navarra, en general, puede mejorarse en lo relativo a garantizar a los ciudadanos navarros el derecho a estudiar en euskera. Más aún, el reducir la enseñanza en esta lengua a los niveles iniciales, no está en línea con

el principio de «fomentar el uso» del euskera entre los ciudadanos navarros, puesto que el uso de la lengua en la vida social y cultural va más allá de su mero aprendizaje en los niveles iniciales de la enseñanza. A más abundancia, está en colisión con el mencionado art. 19 de la Ley Foral 18/86, en el cual se reconoce «el derecho a recibir la enseñanza en vascuence y castellano en los diversos niveles educativos», es decir, sin excluir ninguno de ellos.

- En lo referente a los medios de comunicación, es importante precisar que el art. 27 de la Ley Foral 18/86 habla de medidas de protección, fomento y uso del euskera y de que las administraciones públicas promoverán la progresiva presencia del vascuence en los medios de comunicación social públicos y privados, con planes de apoyo económico y material para que el euskera tenga una presencia cada vez más progresiva en la televisión, radio y medios gestionados por la Comunidad Foral.

Sin embargo, la práctica posterior no ha sido precisamente la del desarrollo ni del texto de dicha ley, ni del espíritu incluido en la misma. Baste citar, como ejemplo, el caso de los concursos de adjudicación de frecuencias de radio, cuyo resultado actual en Navarra es, salvo error, de 30 licencias de radio en castellano y 1 en euskera (esta última con cobertura en una parte muy concreta de la zona vascófona), o el de las ayudas a las ediciones de prensa, revistas, etc., en euskera.

Es preciso, por lo tanto, garantizar los derechos lingüísticos de los ciudadanos en lo que al uso social del euskera en los medios de comunicación se refiere, estableciendo claramente las correspondientes medidas de promoción, partiendo de:

- La normativa legal que posibilite, de entrada, la presencia legal de medios de comunicación que emiten en euskera: radio, televisión...

A este respecto, y a modo de ejemplo, se ha observado recientemente un nuevo olvido de la lengua vasca en el criterio establecido para regular territorialmente la futura televisión digital local, a la que ni siquiera tendrán opción de concursar televisiones ubicadas en la zona vascófona, que están desde hace varios años cubriendo una importante labor informativa en euskera.

- La normativa legal que haga posible el apoyo real y efectivo a la prensa: periódicos, revistas... que cubren la información exclusivamente en euskera y a los medios que incluyen una publicación suficiente y/o progresiva en esta lengua.
- El apoyo a nuevas iniciativas en el campo de la información.

- En lo referente a la comunicación virtual, es preciso insistir, una vez más, en que la zonificación territorial de la Comunidad Foral es, en sí misma, una clara limitación para el ejercicio de los derechos lingüísticos, que como indica la Carta Europea no deben ser obstaculizados por divisiones territoriales.

El criterio de zonificación territorial es, además, reflejo de una concepción absolutamente anclada en el pasado, porque conlleva una visión estática de la vida, de la relación social y de la lengua, en contraposición y colisión con la vida actual, caracterizada por la movilidad y la dinámica, fenómenos que igualmente caracterizan al propio hecho lingüístico.

La comunicación virtual es una realidad impuesta ya, sin ningún viso de retroceso, sino todo lo contrario. Ello no solamente pone en tela de juicio los esquemas de derechos lingüísticos pensados y establecidos según zonas territoriales dentro de una misma comunidad, sino que, además, colisiona frontalmente con ellos.

Los servicios administrativos virtuales de esta comunidad foral, estén centralizados en Pamplona capital y su área o en cualquier otra parte —que a los efectos sería irrelevante—, atienden de igual forma a todos los ciudadanos navarros independientemente de la «zona lingüística» en la que se ubiquen. No pueden, en modo alguno, plantearse con criterios de uso según zonificaciones territoriales. Por ello, la aplicación literal de la normativa legal actual en lo referente a estos servicios, colisiona directamente con los derechos lingüísticos de los ciudadanos navarros. En consecuencia, para la garantía de los mismos, los mencionados servicios deben ofrecerse de forma bilingüe.

Es lo que, de una forma general y abreviada, he tenido a bien informarles en calidad de representante de Euskaltzaindia, como respuesta a la invitación recibida por el Parlamento Foral de Navarra, a propuesta de esta ponencia.

Muchas gracias por su interés y atención.

*Andres Iñigo,
Delegado de Euskaltzaindia en Navarra*

Pamplona/Iruñea, 8 de septiembre de 2004.

Euskera, 49, 2004, 2, 939-950.

36.a

EUSKARAZKO IRRATIAREN GARRANTZIAZ IRUÑERRIAN

Euskaltzaindiaren helburuetako bat hizkuntza-eskubideen alde egitea da eta, hortaz, euskararen erabilera sustatzea.

Nafarroari dagokionez, Euskaltzaindiak behin baino gehiagotan eman du aditzera, euskaldunen eskura jarri beharreko baliabideen artean garrantzitsuenetako bat euskaraz ari diren irriatiak direla, Iruñerrian bereziki. Izan ere, azken urteetan euskal hiztunak gehituz joan dira eremu honetan, eta gaur hor bizi da Nafarroako euskaldunen kopururik handiena.

Zalantzarik gabe, Iruñerrian irriati batek euskaraz aritzeko administrazio-lizentzia izateak bultzada sendoa emango lioke Foru Komunitatearen barruan euskara zaindu, sustatu eta gizarteratzeari, Nafarroako Euskararen Legeak agindu bezalaxe.

Euskaltzaindiak, Elantxoben, 2006ko maiatzaren 26an,
egindako Osoko bilkuran onartua.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

36.b

SOBRE LA EXISTENCIA DE RADIO EN EUSKERA EN LA CUENCA DE PAMPLONA

Uno de los fines fundacionales de la Real Academia de la Lengua Vasca Euskaltzaindia es velar por los derechos lingüísticos y, en consecuencia, por el uso progresivo del euskera.

En lo referente a Navarra, Euskaltzaindia ha manifestado en más de una ocasión que uno de los medios más necesarios es la existencia de radios que emitan en esta lengua, especialmente en Pamplona y su cuenca, donde en los últimos años se ha constatado un notable incremento de la población vasco parlante y donde precisamente vive el mayor número de habitantes de habla vasca de Navarra.

Sin lugar a dudas, la concesión de una licencia administrativa para que una radio emita en euskera en la comarca de Pamplona, es un elemento positivo a la hora de garantizar la conservación, promoción y desarrollo del euskera, tal como establece la Ley Foral del Vascuence.

Aprobado por Euskaltzaindia en sesión plenaria celebrada en Elantxobe,
el 26 de mayo de 2006.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

37.a

EUSKALTZAINDIAREN ADIERAZPENA

(Frantses Akademiak 2008/06/12an egindako adierazpena dela-eta)

Frantziako Konstituzioa aldatzeko xedea eztabaidatu da berrikitan Frantziako Parlamentuan. Kari horretara, proposamen bat egina izan da, Frantziako eskualde-hizkuntzei nolabaiteko ezagutza emateko, hizkuntza horiek Frantziako ondarearen parte direla Konstituzioan agerraraziz. Lehenik Diputatu Ganberak onartu du aldaketa proposamen hori; ondoren, haatik, Senatuak kenarazi du, gai horren inguruan gizartean eztabaida bizia sortzen zelarik. Frantses Akademia bereziki holako aldaketa baten aurka goraki mintzatu da, akademiakideek aho batez onartu adierazpen batean galdatzen zutelarik aldaketa proposamen hori ken zedin, Frantziako Konstituzioan hizkuntza horiei aipamen den mendrenik ez egiteko, edo ezagutza formalik ez emateko.

Testuinguru horretan, eta Konstituzioaren aldaketa oraino eztabaidatzen delarik, Euskaltzaindiak hauxe jakinarazten du:

1. Euskara euskaldunen hizkuntza da, ez baitezpada hizkuntza bakarra, aspaldi baita euskaldunek eleaniztasunaren beharraren eta haren onuren berri dakitela, bai ordea berezko hizkuntza. Mintzaira horren bidez izendatzen dugu geure burua, haren bidez, halaber, geure herria.

2. Horiek hola, euskara historikoki estatu eta administrazio eremu desberdinetan mintzatua izan da, eta ondorioz beti legezko egoera desberdinetan bizi izana da. Zuzenbide egoera desberdintasun horren gainera, Euskaltzaindiak aspaldi jakinarazi du euskarari zor zaiola, mendez mende aspaldiko denboretan mintzatua izan den herrialde guztietan, legearen ezagutza eta geriza. Hain zuzen ere, 1994an, bere 75. urtemugakari, Biarritzen egin zuen adierazpenean galdatu zuen Frantziako estatuan ere euskarak izan zezan dagozkion hiru herrialde historikoetan koofizialtasuna (ikus adierazpena ondoko dokumentuan).

3. Egun, berriz ere, printzipio beretan finkaturik, biziro eskatzen dugu Frantziako estatuan ere euskarak izan dezan estatuaren legezko antolamenduan zor zaion ezagutza betea, nazioarteko tratatu guztietan, bereziki Europakoetan, eskatua den bezala.

4. Deitoratzen dugu, frantses mintzairaren kasuan legearen babesaren beharraz horren kezkatua den Frantses Akademia, hain bortizki eta itsuski, Frantziako beste hizkuntza anitzez ahulagoen kasuan Frantziako Konstituzioan aipamen sinboliko den gutieneko baten egitearen aurka altxatzea.

5. Euskaltzaindiak jakinarazten du gerturik dagoela, orain arte izan den bezala, herri agintari eta erakunde publiko guztiekin lan egiteko euskarak izan dezan ezagutza ofiziala Frantziako herrialde euskaldunetan.

Bilbon, 2008ko ekainaren 27an.

Euskera, 53, 2008, 1, 135-136.

37.b

DÉCLARATION DE L'ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE

(à propos de la déclaration de l'Académie Française du 12 juin 2008)

Le Parlement français a récemment débattu du projet de modification de la Constitution. A cette occasion, la proposition a été faite d'introduire une certaine forme de reconnaissance des langues régionales en faisant apparaître dans la Constitution une phrase précisant que ces langues appartiennent au patrimoine de la France. Dans un premier temps, cette modification constitutionnelle a été adoptée par la Chambre des Députés; dans un second temps, elle a été rejetée par le Sénat. Lors du débat qui a suivi dans l'opinion, l'Académie française s'est exprimée avec force pour demander le retrait définitif de cette proposition, et a publié une déclaration, adoptée à l'unanimité, indiquant qu'elle était opposée à l'introduction dans la Constitution de toute mention ou reconnaissance formelle des langues régionales.

Dans ce contexte, alors que les modifications constitutionnelles sont encore en cours d'examen, l'Académie de la Langue basque fait la déclaration suivante:

1. L'euskara est la langue des Basques. Pas nécessairement leur seule langue, car il y a bien longtemps que les Basques connaissent la nécessité et les bienfaits du plurilinguisme, mais certainement leur langue propre et spécifique. C'est par elle que nous nous nommons en basque, par elle également que se nomme notre pays.

2. Historiquement, le basque a été parlé dans des Etats et des entités administratives différentes, et a donc été toujours confronté à un environnement varié du point de vue juridique. L'Académie a depuis longtemps indiqué à plusieurs reprises que, par delà la pluralité des situations que le basque rencontre sur ce plan, il convenait qu'il reçût la pleine reconnaissance et la protection de la loi dans les provinces où il a été historiquement parlé. Ainsi, dans leur déclaration adoptée à Biarritz en 1994 à l'occasion du 75ème anniversaire de la naissance de l'Académie, les académiciens avaient demandé qu'en France également l'euskara bénéficiât de la co-officialité dans les trois provinces basques où il était en usage.

3. Aujourd'hui à nouveau, en nous fondant sur ces mêmes principes, nous demandons de manière pressante que le basque reçoive en France la pleine reconnaissance juridique qui lui est due, ainsi que le préconisent les divers traités internationaux, notamment européens, qui abordent ces questions.

4. Nous regrettons vivement que l'Académie française, si consciente de la nécessité de faire bénéficier la langue française de la protection de la loi, se déclare hostile, de façon si absolue et brutale, à ce que la moindre reconnaissance –fût-elle purement symbolique– soit attribuée dans la Constitution aux autres langues de France, pourtant confrontées, elles, à des conditions incomparablement plus défavorables.

5. L'Académie de la Langue basque déclare enfin qu'elle demeure disposée, comme elle l'a toujours été, à collaborer avec les autorités et institutions publiques françaises afin que la langue basque puisse bénéficier d'une pleine reconnaissance dans les trois provinces du Pays Basque de France.

Bilbao, 27 juin 2008.

Euskera, 53, 2008, 1, 137-138.

PROBLEMAS ORIGINADOS POR LA LOCALIZACIÓN DE LA ANTENA DE *EUSKALERRIA IRRATIA* EN EL MONTE EL PERDÓN

Sr. D. Miguel Sanz,
Presidente del Gobierno de Navarra
Pamplona

Asunto: **Problemas originados por la localización de la antena de *Euskalerria Irratia* en el monte El Perdón**

Excelentísimo señor:

La Junta de Gobierno de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, en la reunión celebrada en Bayona el día 25 de junio de 2009, adoptó el siguiente acuerdo:

“Entre los fines que el Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero, otorga a esta Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, se incluyen los siguientes: promover el uso de la lengua, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua a fin de que pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles.

En función de ello, Euskaltzaindia valoró positivamente la implantación de un medio de comunicación, como Euskalerria Irratia, cuya finalidad era la emisión en euskera para su uso y expansión en la cuenca de Pamplona. A la vista de la labor realizada durante veinte años, el pasado año 2008 esta academia firmó un convenio de colaboración con el citado medio de comunicación, encaminado a seguir impulsando la normalización del euskera en esta comarca.

La Ley Foral 18/1986 del vascuence, de 15 de diciembre, en su artículo 27.1 establece que “las administraciones públicas promoverán la progresión del vascuence en los medios de comunicación públicos y privados” y que “a tal fin, el Gobierno de Navarra elaborará planes de apoyo económico y material para que los medios de comunicación empleen el vascuence de forma habitual y progresiva”.

Siendo así que tanto Euskaltzaindia como el Gobierno de Navarra coinciden en sus objetivos, esta real academia solicita al Gobierno de la Comunidad Foral de Navarra que, en cumplimiento de la mencionada ley foral y en atención a la situación de la zona mixta de Navarra, haga lo posible para solucionar el problema técnico que, al parecer, origina la localización de la antena de Euskalerria Irratia en el monte El Perdón. Al mismo tiempo, Euskaltzaindia ofrece su entera ayuda y colaboración para que la presencia del euskera a través de la radio en la cuenca de Pamplona, zona en la que reside el mayor número de vascohablantes de Navarra, sea la más adecuada posible”.

573/1976ko Errege Dekretuak, otsailaren 26koak, Euskaltzaindiari aitortzen dizkion helburuak, besteak beste, honako hauek dira: euskara zaintzea eta sustatzea, euskararen erabilera bultzatzea, eta euskaldunen hizkuntza-eskubideak zaintzea.

Hori dela eta, Euskaltzaindiak oso begi onez jo du Iruñerrian euskara komunikabideen bitartez hedatzeko sortu zen Euskalerrria Irratia. Hogei urtez egin duen lana ikusita, euskararen normalizazioa indartzen segitzearren, akademia honek Euskalerrria Irratiarekin lankidetzeta-hitzarmena sinatu zuen joan den 2008. urtean hain zuzen ere.

Nafarroako 18/1986 Euskararen Foru Legeak, abenduaren 15ekoak, 27.1. artikuluan hau agintzen du: “Administrazio publikoek komunikabide sozial publiko eta pribatuetan euskarak gero eta presentzia handiagoa izan dezan sustatuko dute”, eta “Nafarroako Gobernuak diruz eta materialez laguntzeko planak gauzatuko ditu, komunikabideek euskara progresiboki eta ohiko moduan erabil dezaten.

Bi instituziook ditugun helburu berak erdiestearren, Euskaltzaindiak Nafarroako Foru Komunitateko Gobernuari eskatu nahi dio, 18/1986 Foru Legea betez, eta eskualde mistoko euskararen egoera kontuan hartuz, Erreniega mendian kokatua dagoen antena dela eta, Euskalerrria Irratiaren ustezko arazo teknikoek aterabidea bilatzeko. Aldi berean, bere laguntza eta kolaborazio osoa eskaintzen dio, irratiaren bidez, euskararen presentzia ahalik eta egokiena izan dadin Nafarroako euskaldun gehien bizi den Iruñerriko eremuan.

Esta Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia tiene plena confianza en que sabrá tomar la decisión más conveniente para la promoción de la lengua vasca en la Comunidad Foral de Navarra, labor en la que esta institución colabora activamente con el Gobierno que V. E. preside.

Con esta fecha se ha enviado, igualmente, copia de esta carta al Ilmo. Sr. consejero de Educación del Gobierno de Navarra.

Un afectuoso saludo,

Andres Urrutia,
presidente

Xabier Kintana,
secretario

Bayona, 26 de junio de 2009.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

39.a

ESPAINIAKO AKADEMIEN *ADIERAZPENA*

Bilbon, 2009ko uztailaren 16 eta 17an, Euskaltzaindiaren 90. urteurrenaren ospakizunean, gure hizkuntzetan araugintza ahalmena aitortu ohi izan zaien erakundeak bildu dira: Real Academia Española (RAE), Real Academia Galega (RAG), Institut d'Estudis Catalans (IEC) eta Euskaltzaindia.

Gure instituzioek, hizkuntzalaritzaren esparru zientifikoan dihardute, bestelako asmorik gabe. Haien xedea gure hizkuntzak bizkortzea da, aniztasuna onartzetik abiatuz, eta begirune eta babes berezia zor zaizkion kultura-ondare direla uste izanik.

Historian zehar, instituzio horien arteko harremanak adiskidetsuak eta arinak izan dira —eta dira—, baina desiragarria litzateke beren arteko elkarlana hizkuntza ikerketa eta kodetze-lanera hedatzea. Akademia bakoitzaren ikerketa zientifikoak, metodoak eta baliabideak aztertzeak esperientzia-trukaketa mesedegarria ekarriko du, zalantzarik gabe. Hortik abiatuta, hizkuntza guztiei eragiten dieten xedeei elkarrekin ekiteko aukera zabaltzen da.

Horregatik guztiagatik, ospakizun honen barnean, lau akademiaren arteko harremanak sendotzeko hartu dugun erabakia jendaurrean aldarrikatzen dugu, elkarlaguntzako esparru-hitzarmen baten bidez, ondoren bestelako konpromiso bereziekin osatu ahal izango dena.

Horrela, elkarren arteko harremanak sendotzen lagunduko lukeen egitasmo bat izan daiteke hiztegi elebidunak egitea, hizkuntza batetik bestera zubi zuzena eraikitzea ahalbidetuko luketenak.

Hizkuntza arteko material lexikografikoak ere gramatikazkoak onura handiko tresnak dira, eta akademiak —duten izaeragatik eta itzalagatik— bere erantzukizun bezala hartu behar dituzte, horrela, gure hizkuntzak lotzen dituzten elkarguneak zehaztuz eta bilatuz, eta denona den kultura-altxorrean parte hartuz.

Bilbon, Euskaltzaindiaren egoitzan,
2009ko uztailaren 17an.

Euskera, 54, 2009, 3, 1351-1352.

39.b

COMUNICACIÓN DE LOS REPRESENTANTES DE LAS ACADEMIAS DE LAS LENGUAS DE ESPAÑA

En Bilbao, los días 16 y 17 de julio de 2009, con motivo de la celebración del nonagésimo aniversario de Euskaltzaindia (RALV) se han reunido las corporaciones a las que se les ha reconocido tradicionalmente la autoridad normativa sobre nuestras lenguas: la Real Academia Española (RAE), la Real Academia Galega (RAG), el Institut d'Estudis Catalans (IEC) y la misma RALV/Euskaltzaindia.

Nuestras instituciones actúan en el ámbito estrictamente científico del trabajo lingüístico, al margen de cualquier otra intención. Su finalidad es vigorizar nuestras lenguas, desde el reconocimiento de su diversidad y de la idea de que constituyen un patrimonio cultural que merece especial respeto y protección.

A lo largo de la historia las relaciones entre dichas instituciones han sido —y son— cordiales y fluidas, pero sería deseable ampliar su colaboración en materia de investigación y de codificación lingüísticas. El examen de los proyectos científicos, de los métodos y de los recursos de cada una de las academias producirá, sin duda, un intercambio de experiencias de gran utilidad. A partir de ahí, se abre la posibilidad de abordar de manera colectiva objetivos que afecten a todas y cada una de las lenguas.

Por todo ello, en el marco de esta celebración, declaramos públicamente la decisión de promover unas relaciones todavía más estrechas entre nuestras cuatro academias, mediante la elaboración de un convenio marco de colaboración que podrá complementarse con otros compromisos específicos.

Así, entendemos que un proyecto inicial, que ayudaría, sin duda, a fortalecer los lazos que nos unen, podría ser la elaboración de diccionarios bilingües que permitan tender un puente directo desde una a otra de nuestras lenguas.

Consideramos que los materiales lexicográficos y gramaticales interlingüísticos son un instrumento de gran utilidad que las academias, por su naturaleza y por su autoridad, deben asumir como responsabilidad propia, en la búsqueda y concreción de los espacios que unen a nuestras lenguas y nos hacen partícipes de un acervo cultural común.

Bilbao, sede de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia,
17 de julio de 2009.

Euskera, 54, 2009, 3, 1352-1353.

SOLICITUD PARA LA TRAMITACIÓN EN EL PARLAMENTO DE LA INICIATIVA LEGISLATIVA POPULAR “TELEVISIÓN SIN FRONTERAS”

Sr. D. Ramón Jáuregui,
Ministro de Presidencia
Gobierno de España
Madrid

**Asunto: Solicitud para la tramitación en el Parlamento de la iniciativa legislativa popular
“Televisión sin Fronteras”**

Excelentísimo señor:

Esta Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, que en su actuación siempre ha considerado la diversidad idiomática y cultural del país como una importante riqueza cultural, merecedora de protección y fomento, ha colaborado con la iniciativa legislativa popular “Televisión sin Fronteras” en la recogida de firmas para facilitar la libre circulación de lenguas e imágenes entre las diversas comunidades autónomas, según los principios vigentes en la Unión Europea.

Según nos consta, la iniciativa ha tenido un gran respaldo ciudadano, habiéndose recogido en su favor más de 650.000 adhesiones. Sin embargo, últimamente vemos con preocupación que están surgiendo dificultades de diversa índole que podrían impedir la tramitación del proyecto. No obstante, parece que esos obstáculos no son insalvables, y menos teniendo en cuenta las notables ventajas informativas y culturales que, gracias a dicho proyecto, se podrían obtener.

Desde nuestro punto de vista, la difusión de los distintos programas televisivos en todas las lenguas españolas a través de todo el ámbito estatal contribuiría decisivamente, no solo a su promoción, sino a un mayor conocimiento mutuo, a una comunicación más directa y a un mejor entendimiento entre todos los ciudadanos.

Por todas estas razones, en nombre de Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca, me dirijo a Vd. para solicitarle encarecidamente que haga llegar al Gobierno del Estado la petición de llevar al Parlamento la citada iniciativa legislativa popular para su trámite y aprobación.

Aprovecho la ocasión para transmitirle nuestros más sinceros saludos, así como los mejores deseos de paz y prosperidad para el año entrante.

Cordialmente,

Andres Urrutia,
presidente de Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca

Bilbao, a 22 de diciembre de 2010.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

41.a

IRRATIEN DEIALDIAN EUSKARAREN PRESENTZIA AREAGOTZEARI BURUZKO ESKAERA

Juan Luis Sánchez de Muniáin jauna,
Kultura, Turismo eta Erakunde
Harremanetarako kontseilaria
Nafarroako Gobernua

Gaia: Irratien deialdian euskararen presentzia areagotzeari buruzko eskaera

Jaun agurgarria:

Nafarroako Aldizkari Ofizialean pasa den 2011-10-11n argitara emandako Nafarroako Foru Komunitatean Ikus-entzunezko Zerbitzuei buruzko Foru Dekretuaren proiektua ezagutu ondotik, Euskaltzaindiaren Zuzendaritzari, berari dagozkion eskumenen eremutik ikusita, egoki iruditu zaio zuri azaltzea gai horren inguruko iradokizun hauek.

Euskaltzaindia lau foru-aldundien babespean —Nafarroakoa barne— 1918an sortu zen eta 573/1976 Dekretuak, otsailaren 26koak, Euskararen Errege Akademia onartu zuen. Dekretu horretan, besteak beste, honako eginbehar hauek egotzi zitzaizkion:

- Hizkuntzaren eskubideak zaintzea.
- Hizkuntzak gizarte maila guztietan adierazpen gaitasuna izan dezan lan egitea.
- Euskararen erabilera sustatzea.

Bestalde, 18/1986 Euskararen Foru Legeak, abenduaren 15ekoak, euskara nafar guztien ondare kulturala eta nortasunaren ezaugarria izateaz gainera, gizartearen elkarkidetasun eta komunikaziorako tresna ere badela dio. Bere 27. artikuluan espresuki agintzen du administrazio publikoek bultzatuko dutela euskararen mailaz mailako presentzia komunikabide sozial publiko eta pribatuetan, eta Nafarroako Gobernuak diruz eta materialez laguntzeko planak gauzatuko dituela, komunikabideek euskara progresiboki eta ohiko moduan erabil dezaten.

Halaber, Europako Kontseiluaren Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunak, Espainiako Erresumak berronetsi zuenak, hizkuntzaren erabileraren eta sustapenaren aldeko neurrien beharra aipatzen du. Hartara, 2008. urteko abenduan ezagutzera eman zuen gainbegiratze-txostenean aipamen berezia egiten du euskarazko irratia pribatuak bermatzearen beharraz.

Gai honetan, legez agintzen denaz gainera, kontuan hartzekoa da errealitateak erakusten diguna, alegia, aipatutako foru legea aldarrikatu zenetik pasatu diren hogeita bost urte hauetan Nafarroan izan den aldaketa soziolinguistikoa nabaria, orduan baino franko gehiago baitira gaur egun euskaraz aritzeko gai diren nafarrak. Nafarroako Gobernuak berak ikusgai

dituen 2008ko emaitza soziolinguistikoen arabera, nafarren % 11,9k ongi hitz egiten du euskaraz, % 6,2k pixka bat, % 14k ongi ulertzen du eta % 7,6k pixka bat. Nafarroako eremu mistoan dagoen Iruñerriko bilakaera aztertuta, oraingo egoera kuantitatiboa oraindik nabariagoa da: % 9,9k ongi hitz egiten du euskaraz, % 6,6k pixka bat, % 11,4k ongi ulertzen du eta % 8,7k pixka bat. Hala ere, pasa diren hogeita bost urte horietan zehar egindako deialdietan administrazio publikoek ez diote ekin euskararen mailaz mailako presentzia eta erabilera sustatzeari hedabideetan, batik bat irratian komertzialen deialdietan.

Horregatik guztiarengatik, Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak uste du bai argitaratutako dekretuaren proiektua, bai eta zuk pasa den irailaren 16an Nafarroako Parlamentuan iragarri zenuen urte honen amaiera baino lehenago egingen den irratien deialdia ere, aukera ona direla Administrazioak euskararen presentzia areagotzeko eta babesteko lege aginduaz duen konpromisoari aterabide egokia emateko. Hortaz, zuzendaritza honek erabaki du iradokitzea hemendik aitzina egingen diren deialdietan sar dadila euskaraz komunikatzeko proposamena eta hau egokia izan dadila gaur egungo errealitate soziolinguistikoarekin, eta Iruñerrikoarekin bereziki, bai emanaldi orduetan, bai hizkuntza-kalitatean.

Nahiko genuke, eta hala espero dugu, iradokizun hauek lagungarri izatea, alegia, egiten ahal diren hedabideetako deialdietan euskaraz komunikatzeko proposamenak ahalik eta hobekien zehaztuz eta modu egokian erantzunez Nafarroako euskal hiztunei.

Aldez aurretik eskertzen dizugu zure arreta eta, aldi berean, gure laguntza osoa eskaintzen dizugu, hala nahiko bazenu.

Adeitasunez,

*Andres Urrutia,
euskaltzainburua*

Iruñean, 2011ko azaroaren 10ean.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

41.b
**SOLICITUD DE LA ADECUADA Y PROGRESIVA PRESENCIA
DEL EUSKERA EN LA CONVOCATORIA DEL CONCURSO
DE RADIOS**

Sr. D. Juan Luis Sánchez de Muniáin,
Consejero de Cultura, Turismo
y Relaciones Institucionales
Gobierno de Navarra

Asunto: Solicitud de la adecuada y progresiva presencia del euskera en la convocatoria del concurso de radios

Señor consejero:

Tras haber conocido el proyecto de Decreto Foral 32/2011 sobre Servicios de Comunicación Audiovisual en la Comunidad Foral de Navarra, publicado en el BON de 11-10-2011, la Junta de Gobierno de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, en ejercicio de las competencias que tiene encomendadas, ha considerado oportuno plantearle algunas consideraciones al respecto.

Euskaltzaindia fue creada como Academia de la Lengua Vasca en el año 1918 bajo los auspicios de las diputaciones forales, entre ellas la de Navarra, y reconocida como Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero. Dicho decreto le asigna de forma expresa, entre otros cometidos, los siguientes:

- Velar por los derechos de la lengua.
- Trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles.
- Promover el uso de la lengua.

Por su parte, la Ley Foral del Vascuence 18/1986, de 15 de diciembre, define el euskera como elemento de identificación y patrimonio cultural de todos los navarros, así como elemento de convivencia y vehículo de comunicación en la vida social. En su artículo 27, establece expresamente que las administraciones públicas promoverán la progresiva presencia de la lengua vasca en los medios de comunicación social públicos y privados, correspondiendo al Gobierno de Navarra la elaboración de planes de apoyo económico y material para que los medios de comunicación empleen el vascuence de forma habitual y progresiva.

A su vez, la Carta Europea de Lenguas Regionales o Minoritarias, del Consejo de Europa, ratificada expresamente por el Reino de España, apunta claramente a las medidas de uso y fomento de la lengua que deben adoptarse. En su informe de supervisión dado a conocer en diciembre de 2008, hizo una mención especial para que se garantice la presencia de radios privadas cuyos programas se emitan en vascuence.

Por otra parte, y al margen de los mandatos estrictamente legales, la realidad ha venido a demostrar que a lo largo de los veinticinco años que han transcurrido desde la promulgación de la citada ley foral, se ha operado en la sociedad navarra un cambio sociolingüístico considerable, con un aumento general de ciudadanos navarros vascohablantes. Según los datos sociolingüísticos del Gobierno de Navarra de 2008, el 11,9 % de los navarros habla bien el vascuence, el 6,2 % habla algo, el 14 % lo entiende bien y el 7,6 % entiende algo. Debe tenerse en cuenta, además, que el mencionado cambio es comparativamente mayor en el área metropolitana de Pamplona o Iruñerria, perteneciente a la zona mixta, en el que el 9,9 % lo habla bien, el 6,6 % habla algo, el 11,4 % lo entiende y el 8,7 % entiende algo. Sin embargo, las convocatorias realizadas a lo largo de ese cuarto de siglo transcurrido desde la aprobación de la mencionada ley, las administraciones públicas no han procedido a promover dicha progresiva presencia de la lengua vasca en los medios de comunicación social, en concreto en lo referente a los concursos de radio comercial.

Por todo ello, la Junta de Gobierno de Euskaltzaindia considera que tanto del decreto anunciado como proyecto, como la consiguiente convocatoria del concurso de radios para antes del fin de año, anunciado por Ud. en comparecencia parlamentaria del pasado día 16 de septiembre, son una buena oportunidad para resolver de forma real y expresa el compromiso legal de la Administración de velar por la adecuada y progresiva presencia de la lengua vasca. En consecuencia, esta junta de gobierno ha acordado sugerirle que en en las convocatorias se incluya una propuesta comunicativa en la lengua vasca que responda en cantidad (número de horas de emisión) y calidad (competencia lingüística) a las necesidades de la realidad sociolingüística actual de la población vascohablante de Navarra y a las del área metropolitana de Pamplona en particular.

Deseamos y confiamos en que estas consideraciones puedan contribuir a definir lo más adecuadamente posible las propuestas comunicativas en lengua vasca a través de los citados medios de comunicación a los navarros vascohablantes.

Le agradecemos de antemano su interés, a la vez que le ofrecemos nuestra entera colaboración si la considera conveniente.

Reciba un cordial saludo,

*Andres Urrutia,
presidente*

Pamplona, 10 de noviembre de 2011.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

42.a
SOBRE EL RECORTE EN LA ASIGNACIÓN A
EUSKALTZAINDIA EN LOS PRESUPUESTOS GENERALES
DEL AÑO 2012

Sra. Dña. Yolanda Barcina,
Presidenta del Gobierno de Navarra

Asunto: Sobre el recorte en la asignación a Euskaltzaindia en los Presupuestos Generales del año 2012

Señora presidenta:

Me dirijo a V. E. como presidenta de la Comunidad Foral de Navarra.

Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca ha conocido la cantidad que le ha sido asignada en la propuesta de los presupuestos de la Comunidad Foral de Navarra para sus actividades en la misma durante el año 2012.

Dada la difícil situación económica del momento, comprendemos la necesidad de un ajuste en las ayudas que percibimos. No obstante, nos inquieta la cuantía del recorte (41,3 %), que dada nuestra difícil situación económica, compromete gravemente nuestra actividad y proyectos en la Comunidad Foral de Navarra.

Por eso, les solicitamos a V. E. y al consejero de Educación de la Comunidad Foral de Navarra una reunión conjunta con la Junta de Gobierno de Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca, a fin de que nuestro tesorero y nuestro gerente puedan detallarles los motivos de nuestra preocupación.

En la confianza de que pronto podremos saludarnos personalmente, le saluda atentamente,

Andres Urrutia,
presidente

Bilbao, 15 de noviembre de 2011.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

42.b
SOBRE EL RECORTE EN LA ASIGNACIÓN A
EUSKALTZAINDIA EN LOS PRESUPUESTOS GENERALES
DEL AÑO 2012

Sr. D. José Iribas Sánchez,
Consejero de Educación del
Gobierno de Navarra

Asunto: Sobre el recorte en la asignación a Euskaltzaindia en los Presupuestos Generales del año 2012

Señor consejero:

Me dirijo a usted como consejero de Educación de la Comunidad Foral de Navarra.

Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca ha conocido la cantidad que le ha sido asignada en la propuesta de los presupuestos de la Comunidad Foral de Navarra para sus actividades en la misma durante el año 2012.

Dada la difícil situación económica del momento, comprendemos la necesidad de un ajuste en las ayudas que percibimos. Lo que nos inquieta es la cuantía del recorte (41,3 %), que dada nuestra difícil situación económica, compromete gravemente nuestra actividad y proyectos en la Comunidad Foral de Navarra.

Por eso, les solicitamos a la Excma. presidenta del Gobierno Foral de Navarra y a Ud. como consejero de Educación una reunión conjunta con la Junta de Gobierno de Euskaltzaindia/Real Academia de la Lengua Vasca, a fin de que nuestro tesorero y nuestro gerente puedan detallarles los motivos de nuestra preocupación.

En la confianza de que pronto podremos saludarnos personalmente, le saluda atentamente,

Andres Urrutia,
presidente

Bilbao, 15 de noviembre de 2011.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

43.a
EUSKALTZAINDIAREN ADIERAZPENA 2012KO
MARTXOAREN 31KO BAIONAKO MANIFESTALDIAZ

Duela 18 urte Euskaltzaindiak Biarritzen frantses gobernuari eskatu zion euskarak Iparraldeko hiru probintzietan ofizialtasuna ukan zezan, hala nola baitzuen jadanik Hegoaldeko euskal herrialdeetan. Euskaltzaindiak garai hartan egin eskaerak ez zuen segidarik ukan, eta geroztik Frantzia ez da jarreraz aldatu: eskualdeetako hizkuntzei beti ukatzen dizkie zinezko ofizialtasuna eta legearen geriza.

Egia da 2008an Konstituzioari aldaketa batzuk egin zizkiolarik (2008-724 Konstituzio Legea), 75. artikuluari emendio bat egin zitzaioala, eskualde-hizkuntzak Frantziako ondarearen parte direla errateko. Pentsa zitekeen hizkuntza horiek Konstituzioan aipatzearekin zerbait ezagutza ere hartzen zutela, eta hizkuntza horien hiztunak, ondorioz, testu berri hartan bermatzen ahalko zirela beren hizkuntzaren defendatzeko. Zorigaitzez, egiazki ez da hala gertatu. Alabaina, duela zenbait denbora, Konstituzio Kontseiluak 75-1 artikulua hartaz eman duen erabaki batean (2011-130 erabakia, 2011/05/11koa), guztiz interpretazio hertsia egin du, argiki erranez “ez duela sortzen Konstituzioak segurtatu eskubiderik edo libertaterik”. Gisa horretan, delako artikulua osoki ondorio praktikorik gabekoa zela finkatu du Konstituzio Kontseiluak. Euskararen erabilerari dagozkionetan, euskal herritarrek, lehen bezala, legearen gerizarik gabe segitzen dute, eta haien mintzairaren ofizialtasunaren eskaera sekula bezain bidezkoa eta zuzena da.

Euskararen ofizialtasunaren eta lege baten eskaeraren entzunarazteko, Euskaltzaindiak bat egiten du Euskal Konfederazioa eta Kontseilua elkarrekin Baionan, 2012ko martxoaren 31n, antolatzen duten DEIADAR manifestaldiaren helburuekin.

Donostian, 2012ko martxoaren 30ean.

Euskera, 57, 2012, 1-2, 347-348.

43.b

L'ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE SOUTIENT LA MANIFESTATION DU 31 MARS À BAYONNE

Il y a 18 ans à Biarritz, l'Académie de la langue basque — Euskaltzaindia avait demandé au gouvernement français que la langue basque reçût un statut d'officialité dans les trois provinces du nord, à l'image des provinces basques du sud. Cette demande de l'Académie n'a jamais obtenu de réponse, et depuis lors la France a toujours la même attitude : elle refuse d'accorder aux langues dites « régionales » l'officialisation ainsi que leur protection par la loi.

Il est vrai qu'en 2008, lorsque la Constitution a été modifiée (loi constitutionnelle n° 2008-724), un ajout fut introduit dans l'article 75 de la Constitution afin de déclarer que « les langues régionales appartiennent au patrimoine de la France ». On aurait pu penser qu'avec cette mention dans la Constitution, les langues régionales recevaient une forme de reconnaissance et que, par conséquent, leurs locuteurs pourraient s'appuyer sur cette nouvelle disposition pour les défendre. Hélas, il n'en est pas advenu ainsi. En effet, il y a bientôt un an, le Conseil constitutionnel, dans une décision relative à l'interprétation du nouvel article 75-1 (décision n° 2011-130, du 11/05/2011), a privilégié une lecture très restrictive, indiquant explicitement que ledit article « n'institue pas un droit ou une liberté que la Constitution garantit ». Ainsi, la modification constitutionnelle se révèle être sans aucune portée pratique. Les citoyens de langue basque restent donc privés de garanties juridiques relativement à l'usage de leur langue, et plus que jamais la revendication de son officialisation s'avère légitime et justifiée.

Afin de faire entendre la demande d'officialisation de la langue basque et d'une loi en faveur des langues régionales, Euskaltzaindia tient à affirmer qu'elle adhère totalement aux objectifs qui seront défendus par les associations Euskal Konfederazioa et Kontseilua lors de la manifestation DEIADAR du 31 mars 2012 à Bayonne.

Euskera, 57, 2012, 1-2, 348.

ZATOZ EUSKALTEGIRA! KANPAINAREN ALDE

Gaia: **ZATOZ EUSKALTEGIRA! KANPAINAREN ALDE**

Horra hor, urtero-urtero, deiadar sendoa, iraila-urria aldi honetan gonbit gozoa egiten diguna euskara eta euskararen kulturaren partaide izateko. Deiadarra, gainera, Euskaltzaindiaren egoitzaatik doakizue, hain zuzen ere, euskararen egoitza honetatik, guztion egoitza den honetatik. Beste behin ere, HELDUEN ALFABETATZE ETA EUSKALDUNTZE lanetan buru-belarri dihardutenek, eta gizartearen eragileek, argi eta ozen aldarrikatzen dute euren zeregina, gizarte honetan funtsezkoa dena.

De nuevo aquí, para recordarle a la sociedad vasca, con un impulso renovado, la labor de enseñanza de los euskaltegis, esa red de centros que recorre Euskal Herria, invitándonos a hacernos partícipes del euskera y de la cultura vasca.

Krisi gorrian bizi gara. Nonahi ikusten ditugu eskasiak eta mentsak. Zerbait egiteko garaia da eta horretan berresten da gaur gure konpromisoa eta erronka, egunero gauzatzen dena gure ikasgeletan. Hortxe eskaintzen zaio gizarteari zerbitzua, gizartea bera kulturaren ikuspegitik aberastu nahian.

La crisis económica en la que estamos no nos debe hacer olvidar que el euskera y la cultura vasca no son algo superfluo sino algo necesario en nuestra sociedad, un elemento significativo de nuestra convivencia, en el que todos participamos.

Zer esanik ez dago, gu guztiontzat euskaltegien lana da oinarrizko eta ezinbesteko, euskararen aitzinamendua ziurtatzeko eta bermatzeko. Hitz batez esateko, euskara bera garatzeko gizarte honetan.

Seamos conscientes de la importancia de la labor de los euskaltegis para la difusión de la normativización y la normalización del euskera y en la tarea de su proyección social.

Horrexegatik, *Zatoz euskaltegira!* oihukatuko dugu berriro eta gure inguruan albistea zabalduko. Etorri euskaltegira, bertan aurkituko baitituzu, euskararekin batera, kultura oso baten adierazpenak. Hizkuntza baten inguruak ezagutzea horixe baita, hain zuzen ere, berak eramaten duen ikuskera horren jabea egitea. Irribarre zein negar, neke eta pozak, haserre eta adiskidantzak, alaitasuna eta tristura... labur esanda, giza seme-alaba orori dagozkion sentimenduak eta horiek ere zure hizkuntzan, zure inguruko hizkuntzan, hur-hurrekoz duzun horretan jasoko dituzu. Halakoak nork bere hizkuntzan adieraztea liluragarria eta xarmagarria ere bada. Ikasi eta erabili, erabiliz ikasi, erabiltzeko ikasi... Horretan ditugu bidegile eta bidaide euskaltegiak.

Beraz zatoz euskaltegira!

Aprender una lengua, alfabetizarse en ella, es abrir una nueva ventana al mundo. Llorar o reír, divertirse o sufrir, son sentimientos del ser humano que una lengua, una

nueva lengua, el euskera de tu entorno, de tu cuadrilla, de tus amigos, de tu trabajo, de tu aprendizaje, te van a proporcionar. Para ello, los euskaltegis son nuestros acompañantes en este camino personal y colectivo del euskera.

Esos vínculos, esta presencia y acompañamiento de y a los euskaltegis es lo que hoy queremos simbolizar aquí recordando a quienes en el quehacer diario del aula, en esa relación entre profesor-alumno, son los protagonistas del proceso de revitalización, de recuperación del euskera. Hoy muchos de ellos no están aquí con nosotros pero nuestro empeño está con ellos.

Buruz buruko zein baliabide berriak erabilita, hamaikatxo ikasle izango dira ikasturte honetan ere euskaltegietako ikasgeletan. Bihoakie eurei, mundu osoan zehar euskara irakasten eta ikasten edo euren burua alfabetatzen ari diren guztiei gure agurra, gure gogoa eta nahia.

Nuestro reconocimiento y agradecimiento. Nuestro ánimo a todos aquellos y aquellas que perseveren, a todos y todas que se acerquen a los euskaltegis, no solo para aprender, sino sobre todo para descubrir el mundo del euskera y de la cultura vasca. Un mundo apasionante. Una lengua actual y con futuro. Una lengua y una cultura que hacemos todos juntos, día a día.

Aurrera, bada, eta gogotsu jokatu dezagun euskararen alde. Hortaz, esan dezagun guztiok batera:

Zatoz euskaltegira!

*Andres Urrutia,
euskaltzainburua*

Bilbon, 2013ko irailaren 26an.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

45.a

EUSKALTZAINDIA D EREDUAREN ALDE NAFARROAN

Nafarroako irakaskuntzan iragarri da datorren 2014-15 ikasturtean izena emateko epea. Urtero bezala, gurasoek aukera izanen dute beren umeak D ereduan matrikulatzeko, bai irakaskuntza publikoan, bai ikastolen sarean. Izan ere, ikastetxe horiek aukera paregabea eskaintzen diote Nafarroako gizarteari, gurasoei bereziki, nafar guztiona den hizkuntza eta kulturatik abiatuz, beren seme-alabak mundu zabalera begira hezi ahal izateko.

Euskara babestea, gizartearen maila guztietara zabaltzea eta erabilera sustatzea Euskaltzaindiaren zeregin berariazkoak dira. Hori horrela, Akademiak Nafarroako haurren gurasoak xede horiekin bat egitera gonbidatzen ditu eta beren seme-alaben heziketarako D eredua (euskarazko irakaskuntza gaztelania irakasgaiarekin) hautatzera animatzen. Aldi berean, zorionak ematen dizkie eredu hori hautatzen duten gurasoei, bai eta eskerrak eta babes osoa ere, irakaskuntza publikoan zein ikastolen sarean urte luzez, zeregin horri osoki emanak eta emaitza bikainak lortuz lanean aritu diren eta ari diren irakasleei eta gainerako langileei.

Bilbon, 2014ko urtarrilaren 31n.

Euskera, 59, 2014, 1, 351.

45.b

EUSKALTZAINDIA A FAVOR DEL MODELO D EN NAVARRA

Se ha anunciado el plazo de inscripción para el próximo curso escolar 2014-15 en la enseñanza de Navarra. Al igual que en años anteriores, las familias tienen la opción de matricular a sus hijos e hijas en el modelo D (enseñanza en euskera con la asignatura de lengua castellana), tanto en la enseñanza pública como en la red de ikastolas. Los mencionados centros educativos vienen ofreciendo a la sociedad navarra en general y a los padres y madres en particular, una excelente opción para educar a sus hijos e hijas abiertos al mundo que les rodea a partir de la lengua y cultura propias de esta comunidad.

Entre los cometidos específicos asignados a la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia figuran la protección del euskera, su capacitación como medio de expresión a todos los niveles de la sociedad y la promoción de su uso. Es por ello, que en aras de dicha finalidad, Euskaltzaindia invita a tomar parte activa a las familias y les anima a optar por el modelo D para la educación de sus hijos e hijas. Al mismo tiempo, desea felicitar a los padres y madres que optan por dicho modelo, así como agradecer y ofrecer todo su apoyo al profesorado y demás personal que desde hace muchos años han trabajado y siguen trabajando con gran entrega y excelentes resultados en el mencionado modelo educativo, tanto en la red pública como en la red de las ikastolas.

Bilbao, 31 de enero de 2014.

Euskera, 59, 2014, 1, 351-352.

EUSKALTZAINDIAREN *ADIERAZPENA* IPARRALDEKO KOLEGIOEN ERREFORMAZ

Frantziako Hezkuntza Ministerioak ezarri nahi duen kolegioen erreformak kezka sortu du Ipar Euskal Herriko euskarazko irakasleen artean. Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak, Baionan, 2015eko azaroaren 24an egindako bileran, kezka hori bere egin eta adierazpen bat onartu du. Honela dio:

Euskaltzaindia eta kolegioetako erreforma

Azken aste horietan, beren kezkak adieraziak dituzte Iparraldeko euskarazko irakasleek, heldu den urtean indarrean jarri behar den erreformak arrangurak sorrarazi baititu. Euskaltzaindiak arrangura hori bere egiten du.

Euskararen egoera zaintzea, euskal hiztunen hizkuntza-eskubideak zaintzea du helburu Euskaltzaindiak. Horrengatik, Euskaltzaindia ez dagoke isilik erreforma horrek ekar litzakeen ondorio tzarren aitzinean, kolegioan euskarari erreformak eman nahi dion lekua mugatua izanen dela ohartzekoa baita.

Euskaltzaindiaren arabera, euskara ikasi nahi duten ikasleak (eta ikasleen gurasoak) segur izan behar dira hasitako euskarazko irakaskuntzak segida eta jarraipen osoa izanen duela 6.etik lizeoraino. Euskararen irakaskuntza maila batetik bestera ez dela desagertuko bermatu beharko du erreformak.

Aitzitik, mugatua izan gabe, euskararen irakaskuntzak engoitik indar berezi bat merezi du. Ikasleek euskara ikasteko, norberak bere euskara aberasteko, ahalbideak eman behar zaizkie Euskal Herriko ikasle guzietan, euskara ikasi nahi dutenaz geroz. Ikasleak eskolatik elebidun oso eta euskara hauta baten jabe izatea da gure helburu.

Ondoko puntuei erreformak erantzun baikorra eman beharko die:

- Ikasleek Batxilergoraino eta zikloka erdietsi behar dituzten gaitasunak, jakitateak eta kultura-helburuak zehaztea.
- Helburu horietara heltzeko programak, sail orokorrean nola Lanbide-heziketan, finkatzea.
- Ziklo bakoitzaren bukaerako ebaluazio eta egiaztatze moldeak antolatzea.
- Helburuen eta edukien araberrako ikastresnak osatzea eta biderkatzea.
- Irakasleen oinarrizko formakuntza eta formakuntza jarraikia hedatzea.

Zeinahi irakasleren lana lagundu behar baldin bada, are gehiago euskarazko irakasleen lana laguntzekoa da, baldintza zailetan ari baitira urtetik urtera. Eta euskarazko

irakasleek egiten duten hats luzeko lana Euskaltzaindiak txalotzen du. Ordu da ateria ikus dezaten hemendik aitzina.

Baina han-hemenka, Hezkuntza Nazionalarengandik berrikitan emanak izan diren erantzunek gure dudak eta kezkek ez dituzte batere ohildu edo urrundu.

Beraz, orain arte euskararen alde egin diren urrats guziak ez daitezten suntsituak izan eta hemendik aitzina euskararen irakaskuntzak etorkizun argia izan dezan neurri erabakigarriak eskatzen ditu Euskaltzaindiak. Euskarak bere tokia eskolan ongi arautua izanen duela segurtatu behar du erreformak.

Gizarte mailan eta eremu orotako adierazpide eta tresna izan behar den euskara prestatzen eta gaitzen ari da Euskaltzaindia. Euskararen ofizialtasuna eskatzen dugu bide hori erraza izan dadin. Anartean, erran gabe doa euskararen irakaskuntzari laguntza emateko prest dagoela osoki Euskaltzaindia.

Euskera, 60, 2015, 1, 279-281.

47.a.1
EUSKAL TELEBISTAK NAFARROAN EMITITZEARI BURUZ
INDUSTRIA MINISTERIOAK EMANDAKO DEBEKUAZ

Mariano Rajoy jaun agurgarria
Espainiako presidentea
Complejo de La Moncloa
28071 Madril

Gaia: Euskal Telebistak Nafarroan emititzeari buruz Industria Ministerioak emandako debekuaz

Presidente jauna:

Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak, 2016ko maiatzaren 11n egindako bilkuran, honako idazki hau zuri igortzea erabaki du:

Otsailaren 26ko 573/1976 Dekretuan adierazten da Euskaltzaindia instituzio akademikoa dela eta bere jarduketa-esparruan Araba, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroa daudela. Hartara, xede hauek agintzen zaizkio: euskararen ikerketa zientifikoa eta araugintza, hizkuntza-eskubideak erabiltzea eta zaintzea eta, orobat, euskararen gaikuntzan lan egitea, euskara maila orotan euskaldunen adierazpide izan dadin.

Ondorio horretarako, euskara komunikabideetan egotea ezinbestekoa da euskara erabili eta garatzeko eta, aldi berean, herritarren eskubide ukaezina da komunikabideen eskaintza berezko hizkuntzetan hartzen dela bermatzea; eskaintza hori herritarrek bizitokia duten autonomia-erkidegotik har dezakete edo hizkuntza hori bera berezko eta ofiziala duen beste erkidego batetik. Nafarroan bizi direnei dagokienez, eskubide hori bermaturik gelditzen da Euskal Autonomia Erkidegoko telebistak egiten dituen emanaldiekin.

Zuk zuzentzen duzun Gobernuko Industria Ministerioak berriki agindu bat eman du, Euskal Telebistak (ETB) Nafarroan emititzeari utz diezaion. Gertaera honek nafar herritarrei eskubide bat ukatzen die eta, horrenbestez, Estatuko hizkuntzetako batean eta Nafarroako berezko bi hizkuntza ofizialetako batean emititzen duen telebista hartzea, hala nahi duten nafarrei.

Uste dugu neurri hau ez datorrela bat Espainiako Konstituzioak, Euskarari buruzko 18/1986 Foru Legeak eta Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunak onartutako pluralismo linguistikoa bermatzeko xede garrantzitsuarekin. Hori dela eta, Euskaltzaindia arautzen duen errege dekretuaren arabera, eskatzen dizugu Industria Ministerioak emandako agindua bertan behera uztea, agindu horrek, hala nahi duten nafarrei, galarazten dielako telebista Foru Komunitateko berezko bi hizkuntza ofizialetako batean hartzeko eskubidea.

Adeitasunez,

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

Bilbon, 2016ko maiatzaren 12an.

(La Biblioteca y Archivo Azkue de Euskaltzaindia)

47.a.2
SOBRE LA ORDEN DEL MINISTERIO DE JUSTICIA PARA
EL CESE DE EMISIONES DE EUSKAL TELEBISTA EN
NAVARRA

Sr. D. Mariano Rajoy,
Presidente del Gobierno de España
Complejo de La Moncloa
28071 Madrid

Asunto: Sobre la orden del Ministerio de Justicia para el cese de emisiones de Euskal Telebista en Navarra

Señor presidente:

La Junta de Gobierno de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, en reunión celebrada el día 11 de mayo de 2016, ha acordado dirigirle a Vd. el siguiente escrito:

La Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia reconocida como institución académica, cuyo ámbito de actuación, por Real Decreto 573/1976, de 26 de febrero, se extiende a las provincias de Álava, Bizkaia, Gipuzkoa y Navarra, tiene encomendados como fines el estudio científico y la normativización del euskera, así como promover su uso, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que esta pueda ser medio de expresión de los ciudadanos a todos los niveles.

A tal efecto, la presencia de la lengua vasca en los medios de comunicación es fundamental para su uso y desarrollo y, a su vez, los ciudadanos tienen el derecho irrenunciable de que se les garantice la oferta en sus respectivas lenguas, tanto si la oferta proviene de la comunidad autónoma en la que residen como de otra que tenga como propia y oficial esa misma lengua. En el caso de los residentes en Navarra ese derecho viene garantizado por las emisiones televisivas que se realizan por el ente televisivo de la Comunidad Autónoma Vasca.

La reciente orden del Ministerio de Industria del Gobierno que usted preside ha tenido como efecto el cese de las emisiones de Euskal Telebista (ETB) en Navarra. Este hecho priva a los ciudadanos navarros de un derecho y, en consecuencia, del ejercicio de la libertad para poder captar, si así lo desean, la televisión que emite en una de las lenguas del Estado y en una de las dos lenguas propias y oficiales de Navarra.

Entendemos que dicha medida va en contra de la importante misión de garantizar el pluralismo lingüístico reconocido por la Constitución española, la Ley Foral 18/1986 del Vascuence y la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias. Por ello, de acuerdo con el citado real decreto que rige a esta Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, solicitamos a usted que se reconsidere la orden del Ministerio de Industria requiriendo a Euskal Telebista el cese inmediato de sus emisiones en Navarra, que priva a los navarros, que así lo desean, del derecho a captar la televisión en una de las lenguas propias y oficiales de su Comunidad Foral.

Atentamente,

*Andres Urrutia,
presidente*

Bilbao, 12 de mayo de 2016.

(La Bibliote)

47.b

EUSKAL TELEBISTAK NAFARROAN EMITITZEARI BURUZ INDUSTRIA MINISTERIOAK EMANDAKO DEBEKUAZ

Iñigo Urkullu jauna,
Euskadiko lehendakaria

Gaia: Euskal Telebistak Nafarroan emititzeari buruz Industria Ministerioak emandako debekuaz

Lehendakari hori:

Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak, 2016ko maiatzaren 11n egindako bilkuran, honako idazki hau zuei igortzea erabaki du:

Euskaltzaindiak, euskararen akademia den aldetik, bere xede nagusitzat ditu euskara zaintzea, ikertzea eta arautzea, bai eta hizkuntza-eskubideak zaintzea ere, euskararen gaikuntzan lan eginez, gure hizkuntza maila orotan euskaldunen adierazpide izan dadin.

Jakina da helburu horretarako nahitaezkoa dela euskara hedabideetan egotea eta hala nahi duten herritarrei telebista eskaintza ere bermatzea.

Dakizuenez, Industria Ministerioak Euskal Telebistari agindu dio Nafarroan emititzeari utz diezaiola. Agindu horrek Foru Komunitatean telebista euskaraz hartu nahi duten herritarren hizkuntza-eskubideak urratzen ditu, Nafarroako biztanleei eskaintza hori ukatzearekin batera.

Agindu berri horren aplikazioak, ezbairik gabe, ondorio txarrak ekarriko dizkie euskararen garapenari eta normalizazioari, eta egoera kaltegarri horren aitzinean Euskaltzaindiak kezka adierazi nahi du.

Horregatik, eta kontuan izanik indarrean dauden legeen arabera Euskaltzaindia dela, bai Euskal Autonomia Erkidegoan, bai Nafarroako Foru Komunitatean, hizkuntza-instituzio aholku-emaile ofiziala, Zuzendaritzak bi erkidegoetako lehendakariari eskatzen dizue zuen esku dagoen guztia egin dezazuen Euskal Telebistaren emisioak lehenbailehen berreskura daitezzen Nafarroan, hala nahi duten biztanleek bermaturik ikus dezaten telebista euskaraz — beren berezko hizkuntza ofizialean— hartzeko eskubidea. Halaber, espero izatekoa da bi erkidegoen artean sinatu berri den lankidetzaren protokoloa lagungarri izanen dela xede hori ahalbidetzeko.

Adeitasunez,

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

Bilbon, 2016ko maiatzaren 12an.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

47.c

EUSKAL TELEBISTAK NAFARROAN EMITITZEARI BURUZ INDUSTRIA MINISTERIOAK EMANDAKO DEBEKUAZ

Uxue Barkos andrea,
Nafarroako lehendakaria

Gaia: Euskal Telebistak Nafarroan emititzeari buruz Industria Ministerioak emandako debekuaz

Lehendakari hori:

Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak, 2016ko maiatzaren 11n egindako bilkuran, honako idazki hau zuei igortzea erabaki du:

Euskaltzaindiak, euskararen akademia den aldetik, bere xede nagusitzat ditu euskara zaintzea, ikertzea eta arautzea, bai eta hizkuntza-eskubideak zaintzea ere, euskararen gaikuntzan lan eginez, gure hizkuntza maila orotan euskaldunen adierazpide izan dadin.

Jakina da helburu horretarako nahitaezkoa dela euskara hedabideetan egotea eta hala nahi duten herritarrei telebista eskaintza ere bermatzea.

Dakizuenek, Industria Ministerioak Euskal Telebistari agindu dio Nafarroan emititzeari utz diezaiola. Agindu horrek Foru Komunitatean telebista euskaraz hartu nahi duten herritarren hizkuntza-eskubideak urratzen ditu, Nafarroako biztanleei eskaintza hori ukatzearekin batera.

Agindu berri horren aplikazioak, ezbairik gabe, ondorio txarrak ekarriko dizkie euskararen garapenari eta normalizazioari, eta egoera kaltegarri horren aitzinean Euskaltzaindiak kezka adierazi nahi du.

Horregatik, eta kontuan izanik indarrean dauden legeen arabera Euskaltzaindia dela, bai Euskal Autonomia Erkidegoan, bai Nafarroako Foru Komunitatean, hizkuntza aholku-emaile ofiziala, Zuzendaritzak bi erkidegoetako lehendakariei eskatzen dizue zuen esku dagoen guztia egin dezazuen Euskal Telebistaren emisioak lehenbailehen berreskura daitezen Nafarroan, hala nahi duten biztanleek bermaturik ikus dezaten telebista euskaraz —beren berezko hizkuntza ofizialean— hartzeko eskubidea. Halaber, espero izatekoa da bi erkidegoen artean sinatu berri den lankidetzaren protokoloa lagungarri izanen dela xede hori ahalbidetzeko.

Adeitasunez,

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

Bilbon, 2016ko maiatzaren 12an.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

“UNA HISTORIA DE VASCONIA” PROGRAMAZ

Maite Iturbe andrea,
EiTBko zuzendari nagusia

Gaia: “Una Historia de Vasconia” programaz

Andre agurgarria:

EiTB *Una Historia de Vasconia* izenburua daraman telesaila emititzen ari da. Adierazi denez, telesail honek Euskal Herriaren historiaren zenbait gertaera eta kontakizun ikuspegi kritiko batetik aztertzea du xede nagusizat.

Euskaltzaindiak hor zehar barreiaturiko mitoak, aurreiritziak eta uste okerrak zuzentzeko asmoa duten programa guztiak begi onez ikusten ditu, horrek euskal gizartea are informatuago egon dadin ahalbidetzen baitu. Nolanahi ere, euskarari dagozkionez, uste okerrak edota erdi-egiak zuzentzeko asmoz ekoizten diren programak, oinarri sendoak —ez egiaztatu gabeko teorietan edo batzuen iritzietan— kontuan hartuz ekoiztea komeni da baldin eta usteak, erdi-egiak edo aurreiritzi berriak barreiatuko ez badira. Euskaltzain batzuk, bai eta herritar batzuk ere Euskaltzaindira hurreratu dira programa horrek zabaldukoen egiazkotasunaz galdezka. Egia esan, zenbait baieztapen eta azalpen ez dira erabat zuzenak... beste zenbaiten kasuan heldulekuak ahulegiak dira ondorio orokorrik ateratzeko —beraz, zuhurtasunez jokatzeko komeni da— eta, gehienez, egin daitezkeen interpretazio edo teorien eremuan laga beharko lirakeke, ikus-entzuleak berariaz ohartaraziz.

Euskaltzaindia, EiTBrekin duen lankidetzaren hitzarmenaren esparruan, prest dago halako edukiak landu nahi dituenean EiTB laguntzeko, egiazkotzat jo daitezkeenak, hots, oinarri sendoak dituzten gertaerak adieraziz eta gainerakoak testuinguru egokian koka daitezzen lagunduz. Esan gabe doa, teoria zein bestelakoetan iritziak ugariak direla eta halakoetan tentuz jokatzeko komeni dela.

Besterik gabe, lankidetzarako dugun borondatea berretsiz, begirunez

Xabier Kintana,
idazkaria

Bilbon, 2016ko uztailaren 14an.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

49.a

EUSKALTZAINDIAK ETA EUSKAL KONFEDERAZIOAK ADIERAZPEN BATERATUA (EUSKARAREN EGOERA IPAR EUSKAL HERRIAN)

“Frantziako Estatuko lurraldeetako hizkuntzen egoera kezagarria da, ez baita egiten lege, diru eta langile egokiz hornituriko hizkuntza-politika publiko eraginkorrik.

Euskararen Erakunde Publikoaren sortzearekin batera, hizkuntza-politika publikoa 2006an egituratzen hasi zen Ipar Euskal Herri mailan, herri mugimenduaren lana osatuz. Bizkitartean, orain arte euskararen salbatzeko bideratu baliabideak eta neurriak ahulegi izan dira; ondorioz, euskal hiztunen kopurua eta euskararen erabilera gero eta apalagoak dira, inkesta soziolinguistikoek agerian eman dituzten datuen arabera.

Egoera larri hau iraulezina ez bada ere, baitezpadakoa da hizkuntza-politika berri eta ausarta gaurdanik egiten hastea eta, orobat, transmisioan, erabileran, motibazioan eta corpusean positiboki eragitea, edozein hizkuntza osoki berreskuratzeko prozesuak ezinbestekoak dituen alorretan. Hizkuntza-politika eraginkor hori zutik ezartzeko, nahitaezkoa da erakunde publiko guztiak (herriak, eskualdeak, Euskal Elkargoa, departamendua, Estatua) engeiatzea eta arduraz jokatzeta.

Ipar Euskal Herrian instituzio-aldaketa gertatuko da 2017ko urtarriletik goiti. Hortaz, Euskaltzaindiari eta Euskal Konfederazioari iruditzen zaie garai ezin egokiagoa dela hizkuntza-politika berri hori garatzen hasteko.

Erakunde publiko bakoitzak ardurak bere gain hartu beharko baditu ere, Euskal Elkargoak euskara indarberritzeko hizkuntza-politika horren bultzatzaile nagusia izan beharko du, euskararen eremuan lanean ari diren elkarte eta instituzioekin elkarlanean. Hala, bere eskumeneko alorretan eta gaietan ausart jokatu eta, orobat, beste erakundeak ber gauza egitera animatu beharko ditu.

Horretarako, funtsezkoak dira ondoko puntu hauek:

- Sortzen den mementotik beretik hasita, Elkargoaren estatutuetan euskararen hizkuntza-eskumena jasotzea.
- Korsikan, Bretainian eta Ipar Katalunian egin bezala, Ipar Euskal Herrian ere euskarari nolabaiteko izaera ofiziala aitortzea.
- Baliabide aski paratzea eta hizkuntza-politikarako aurrekontu propioa bideratzea.

Oinarrizko hiru erabaki horiek hartu ondoan, Euskal Elkargoa hizkuntza-politika eraginkorra diseinatzen, lantzen eta garatzen hasten ahalko da, euskararen eremuko gizarte-eragileen iritzietan eta ekarpenetan oinarrituz eta gainerako instituzioekin elkarlan estuan arituz. Euskararen berreskurapena indartzeko asmoz, zenbait alorretan hauteman blokeatze-egoerak gainditu eta aitzinamendu berriak ematea ezinbestekoa da, hala nola

irakaskuntza arruntean, helduen irakaskuntzan, hedabideetan, aisialdian, ikasmaterialetan, alor sozioekonomikoan, bizi publikoan, euskararen erabileran eta hizkuntzaren kalitatean (horren barnean Euskaltzaindiari egin beharreko aitormena egonik).

Ezin dugu ukatu erronka eder bezain gaitza dela hau. Halarik ere, Euskaltzaindia eta Euskal Konfederazioa segur dira erronka hau gainditzeko modukoa dela, eta euskara galzoritik atera eta indarberritze-bidean jauzia egiteko parada dugula”.

Baionako Euskal Erakustokian, 2016ko azaroaren 19an.

Euskera, 2016, 61, 1, 210-211.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

49.b
**DÉCLARATION DE L'ACADÉMIE DE LA LANGUE BASQUE
ET D'EUSKAL KONFEDERAZIOA : STOPPER LE DÉCLIN
DE LA LANGUE BASQUE ET RENFORCER SON
PROCESSUS DE REVITALISATION EN PAYS BASQUE NORD**

La situation des langues territoriales en France est très critique, aucune politique linguistique dotée de moyens juridiques, humains et matériels adéquats n'étant mise en œuvre.

En Pays Basque Nord, la politique linguistique publique a véritablement commencé à se structurer en 2006, au lendemain de la création de l'Office public de la langue basque, venant compléter le travail mené par le mouvement associatif. Cependant, les moyens et mesures mis en application jusqu'à présent sont insuffisants, le nombre de locuteurs et l'usage de la langue continuant de diminuer, comme l'indiquent les enquêtes sociolinguistiques.

Cette situation n'est pas irréversible, mais il est indispensable de mettre en œuvre dès à présent une politique linguistique audacieuse et plus volontariste, afin d'agir sur la transmission, l'usage, la motivation et le corpus de la langue basque, piliers indispensables à la réappropriation de toute langue minorisée.

La mise en œuvre de cette politique linguistique audacieuse passe nécessairement par l'implication de toutes les collectivités concernées : communes, Communauté d'Agglomération Pays Basque, Département, Région, Etat.

L'évolution institutionnelle qui s'opérera en janvier 2017 avec la création de la Communauté d'Agglomération Pays Basque constitue un moment on ne peut plus opportun pour commencer à développer cette nouvelle politique linguistique publique.

Si chaque collectivité publique devra prendre ses responsabilités, la Communauté d'Agglomération Pays Basque devra être le véritable chef de file de cette nouvelle politique de revitalisation de la langue basque, en menant un étroit travail de collaboration avec l'ensemble des associations et institutions œuvrant en faveur de la langue basque. Ainsi, en plus d'agir dans ses propres domaines de compétence, elle incitera les autres collectivités publiques à faire de même.

Dans cette perspective, les points suivants sont fondamentaux :

- La Communauté d'Agglomération Pays Basque inscrira dès sa création la compétence linguistique dans ses statuts ;
- A l'instar des institutions de Corse, de Bretagne et de Catalogne Nord, elle accordera une reconnaissance officielle à la langue basque en Pays Basque Nord ;
- Des moyens suffisants et un budget spécifique seront alloués à la politique linguistique.

Ce n'est qu'à la suite de ces trois résolutions que la Communauté d'Agglomération Pays Basque pourra concevoir et développer une politique linguistique plus efficace, s'appuyant sur l'expertise et les contributions des acteurs associatifs et en collaboration étroite avec les autres institutions. Mais en préalable à de nouvelles avancées dans les domaines de l'enseignement, l'enseignement aux adultes, les médias, les loisirs, le matériel pédagogique, la vie socio-économique, la vie publique, l'usage et la qualité de la langue (avec la reconnaissance de l'Académie de la langue basque dans ce dernier domaine), il est indispensable de dépasser les actuelles situations de blocage dans les domaines susdits.

La difficulté du défi est à la hauteur de l'enjeu. Cependant, l'Académie de la langue basque et Euskal Konfederazioa sont convaincus qu'il est possible de le relever, que le déclin de la langue basque n'est pas une fatalité, et que nous avons l'opportunité de la mener sur la voie de la revitalisation.

Au Musée Basque de Bayonne, 19 novembre 2016.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

50*

SOLICITUD PARA LA INCLUSIÓN DEL EUSKERA EN EL PREMIO NACIONAL A LA MEJOR TRADUCCIÓN

Sr. D. Iñigo Méndez de Vigo y Montojo,
Ministro de Educación, Cultura y Deporte

Asunto: Solicitud para la inclusión del euskera en el Premio Nacional a la Mejor Traducción

Excelentísimo señor:

Le escribo con motivo del acuerdo adoptado por el jurado que otorgó el Premio Nacional a la Mejor Traducción del año 2015 al académico de honor de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia Luis Baraiazarra, decisión que cosechó un amplio consenso entre quienes conformamos dicho jurado. Su traducción ha sido concienzuda, ha necesitado más de cuatro años para ultimarla y ha supuesto poner en manos de aquellas personas que conocemos el euskera una obra capital escrita en la lengua castellana, las obras completas de santa Teresa de Jesús. Esta labor no había sido abordada hasta ahora en su totalidad en lengua vasca, dada su complejidad.

Quiero mostrarle mi aflicción ante la posterior anulación de la decisión del jurado, por no ajustarse a las bases del premio convocado. Primero, por el padre Luis Baraiazarra. Su trabajo y entrega han sido reseñables, en ningún momento ha buscado el lucro personal, al contrario, desde la humildad, ha hecho una aportación incomparable en estilo y plasticidad a la lengua y cultura vascas sin pedir ni buscar nada a cambio. Pocas veces se tiene la oportunidad de premiar traducciones como esta, verdadera obra maestra en su género, que vierte a una lengua como el euskera un clásico de la lengua castellana. Segundo, resulta difícil de entender que se premien las traducciones de obras escritas originalmente en lenguas distintas a las consideradas como españolas y que, sin embargo, no se tengan en cuenta las traducciones de obras realizadas entre estas mismas lenguas.

Es difícil de explicar que se premien obras traducidas escritas originalmente en griego, latín, inglés, italiano u otras lenguas y que queden fuera de todo reconocimiento las traducciones en gallego, catalán o euskera de las obras escritas en castellano por Octavio Paz, Carlos Fuentes, Vargas Llosa, García Márquez, Pablo Neruda, Isabel Allende, Miguel Unamuno, Vicente Aleixandre, Camilo José Cela y otros. O que no se tengan en cuenta las traducciones al castellano, gallego o catalán de las obras escritas por Gabriel Aresti, Bernardo Atxaga, Kirmen Uribe o Unai Elorriaga, escritores con un amplio reconocimiento y que han obtenido el Premio

* Euskaltzaindiak egindako eskabide hau dela eta, Hezkuntza, Kultura eta Kirol Ministerioak oinarriak aldatu zituen eta 2017ko deialdian, alegia, gaztelaniatik euskara, galego eta katalan hizkuntzetara itzulitako lanak, bai eta hizkuntza horietatik gaztelaniara egindako itzulpenak ere kontuan hartu dira.

Como consecuencia de esta solicitud realizada por Euskaltzaindia, el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte cambió las bases para la convocatoria del año 2017, según las cuales se incluyen tanto las obras traducidas del castellano al euskera, al gallego y al catalán, como las realizadas de estas tres lenguas al castellano.

Nacional de Literatura por alguna de sus obras escritas en euskera. Ciertamente, resulta difícil de explicar.

Pero más allá de estas apreciaciones, quisiera aprovechar esta circunstancia para incidir en un tema clave: las bases del propio galardón son las que han originado esta situación. Las bases, tal y como están planteadas, impiden reconocer la labor de traducción que se está realizando por parte de numerosas personas de obras escritas en castellano, catalán, euskera y gallego a las respectivas lenguas oficiales. En nuestra opinión, sería aconsejable que esas bases fueran revisadas, para que también se premien las traducciones hechas del español a otras lenguas del Estado, sea el catalán, el gallego o el euskera y viceversa. Creemos que esta opción no restaría envergadura ni prestigio al premio, y ayudaría a descubrir trabajos insospechados y magistrales. No solo eso. Euskaltzaindia entiende que es importante subrayar y practicar la convivencia y el respeto entre lenguas y culturas que coexisten en un mismo territorio y que forman parte de su patrimonio cultural, fomentando el conocimiento mutuo. Nadie puede apreciar ni reconocer lo que desconoce.

Con toda consideración le animo para que aborde la modificación de las bases de los premios nacionales. Contará con nuestra estrecha colaboración y estoy seguro que con la de otras academias históricas también.

Por último, quisiera aprovechar la ocasión para felicitarle por su nombramiento como ministro de Educación, Cultura y Deporte. La labor desde ese ministerio exige mesura y capacidad de llegar a acuerdos amplios y duraderos que abran vías de colaboración entre distintas instituciones. Le deseo sinceramente acierto en su difícil cometido y me pongo a su disposición para lo que estime conveniente, esperando poder saludarle personalmente en un futuro próximo.

Sin otro particular, le saluda atentamente,

*Andres Urrutia,
presidente*

Bilbao, 16 de noviembre de 2016.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

51.a
2018KO FRANTZIAKO ITZULIAREN SENPERETIK
EZPELETARAKO ETAPAN EUSKARARI DAGOKION TOKIA
EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA

à Monsieur Christian Prudhomme,
Directeur de l'ASO Tour de France
4, Cours L'Ile Seguin

92100 Boulogne-Billancourt

Gaia: 2018ko Frantziako Itzuliaren Senperetik Ezpeletarako etapan euskarari dagokion tokia eman diezaioten eskaera

Frantziako Itzulia lehiaketaren zuzendari jauna:

Jakin dugu zuk zuzentzen duzun *Frantziako Itzuliaren* 2018ko edizioan Euskal Herrian etapa bat korrituko dela. Etapa hori uztailaren 28an izanen da, Senperetik abiatu eta Ezpeletan akituko dena.

Ez da lehen aldia Euskal Herriko bideetan gaindi ibiliko dela *Frantziako Itzulia*. Eta Euskal Herriko txirrindulari anitz lehiatu dira lasterketa famatu honetan, hala nola Maye, Lapébie, Queheille, Lejarreta, Indurain eta, gaur egun, Romain Sicard. Bestaldetik, euskaldun jendeak frankotan erakutsi du *Frantziako Itzulia* kar handiz jarraitzen duela, are gehiago Euskal Herrian gaindi iragaten delarik.

Dakizun bezala, onura publikoko erakunde gisa aitortua den Euskaltzaindiak eginbide du euskararen kalitatea eta garapena gizartean zaintzea. Zure kargu horrengatik, jakinarazi nahi dizugu oihartzun handiko etapa horretan euskarak tokia izan behar duela. Hori dela-eta, eskaera honekin jo dugu zuregana.

Alabaina, iruditzen zaigu kirol-egun handi horretan euskara ageri beharko dela etapa guzian, hastapenean nola helmugan, izan dadin euskaldun hizlarien parte-hartzearekin, edota seinaleetan edo eta *Frantziako Itzuliari* buruzko euskarrietan; horietan oro tokia eman beharko zaio euskarari. 2006an, Kanbotik Pauera jokatu zen etapa, halaxe jokatu zenuen eta, oraingo honetan, ez dugu gutiago espero.

Badakigu *Frantziako Itzulia* enpresa handia dela eta aitzinean dituzun desafio guziei buru emateko indar handia egin behar duzula aintzat hartzen dugu. Indar berezia eskatuko dizu etapa horrek, hala nola hizlari euskaldun onak hautatzea, noiz non nola mintzatuko diren erabakitzea, seinale eta gainerako euskarrietan mezu elebidunak prestatzea eta abar. Ezbairik ez dugu aterabidea atzemateko nahia eta ahala izanen dituzula: gure aldetik, laguntza osoa izanen duzu beharrezkoa izanen duzun ber.

Erran gabe doa gure eskaera zehaztu behar dela eta antolaketa horretan partaide izanen direla etapa horrek hunkitzen dituen hautetsiak, arduradunak eta egiturak, hala

nola Senpereko eta Ezpeletako auzapez jaunak, Euskal Elkargoko lehendakari jauna, Euskararen Erakunde Publikoko lehendakari jauna, Euskal Konfederazioa, gure lurraldean bizikletaren alde jotzen duen Txirringulartari-Federazioa eta beste.

Badugu uste gure eskaera zure interesekoa izanen den. Anartean, onariezazkidazu lehendakari jauna gure goresmenik hoberenak.

*Andres Urrutia,
euskaltzainburua*

*Xarles Videgain,
euskaltzainburuordea*

Baionan, 2018ko urtarrilaren 11n.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

51.b
**DEMANDE POUR QUE L'ON DONNE À LA LANGUE
BASQUE LA PLACE QUI LUI REVIENT LORS DE L'ÉTAPE
DU TOUR DE FRANCE 2018 ENTRE SAINT-PÉE-SUR-
NIVELLE ET ESPELETTE**

à Monsieur Christian Prudhomme,
Directeur de l'ASO Tour de France
4, Cours L'Ile Seguin
92100 Boulogne-Billancourt

Objet: Demande pour que l'on donne à la langue basque la place qui lui revient lors de l'étape du Tour de France 2018 entre Saint-Pée-sur-Nivelle et Espelette

Monsieur le directeur,

Nous avons appris avec intérêt qu'une étape du *Tour de France* que vous organisez et dirigez chaque été aura lieu en Pays Basque entre Saint-Pée-sur-Nivelle et Espelette le 28 juillet 2018.

Certes, ce n'est pas la première fois que le *Tour de France* emprunte ces routes en domaine basque. Et, parmi bien d'autres, des champions comme Maye, Lapébie, Queheille, Lejarreta, Indurain et plus près de nous Romain Sicard, ont participé à votre prestigieuse compétition. Vous savez aussi combien le public en Pays Basque montre son enthousiasme pour le *Tour de France* en général et plus particulièrement quand il a l'occasion de le voir passer sur nos terres.

Euskaltzaindia, Académie de la langue basque, Etablissement déclaré d'utilité publique, est soucieuse de la qualité de la langue basque et aussi de son développement au sein de la société. C'est la raison pour laquelle nous vous formulons la demande suivante.

Comme cela avait été organisé en 2006 lors de l'étape Cambo-Les Bains / Pau, il nous apparaît important que la langue basque ait toute sa place lors de cette journée sportive au grand retentissement.

Aussi, cette présence de la langue basque devrait être manifeste tant dans l'animation au départ, en cours et à la fin de l'épreuve, grâce au concours d'animateurs/trices ou speakers de langue basque, que dans la signalétique qui devrait être bilingue, ainsi que dans les divers supports concernant l'étape et la course.

Nous savons que le *Tour de France* est une machine aux rouages complexes et que notre demande exigera de la part de tous des efforts particuliers pour une bonne organisation de la journée. Nous pensons aux interventions des speakers, aux informations de type signalétique et autres documents à réaliser. Mais nous ne doutons pas de votre capacité à trouver les solutions les meilleures.

Notre demande est bien entendu à préciser quant aux modalités d'application mais nous sommes à votre disposition pour vous apporter notre aide si elle vous est nécessaire, avec le concours des diverses autorités politiques concernées par l'évènement et de l'ensemble des mouvements culturels en Pays Basque. Nous pensons en particulier aux maires de Saint-Pée-sur-Nivelle et Espelette, au président de l'Agglomération Pays Basque, à l'Office Public de la langue basque, à Euskal Konfederazioa, et aussi aux divers responsables de la Fédération Française de Cyclisme qui font vivre au quotidien cette activité sportive sur notre territoire.

Nous vous remercions par avance de votre réponse et nous vous prions d'accepter, Monsieur le Directeur, nos meilleures salutations.

Andres Urrutia,
Président de l'Académie de la langue basque

Xarles Videgain,
Vice-président de l'Académie de la langue basque

Bayonne, 11 janvier 2018.

(La Bibliothèque et Les Archives Azkue)

52.a

2018KO ERRUGBI FINALEAN, ESPAINIAKO ITZULIAN ETA MTV EUROPE MUSIC AWARDS-EN EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA

Unai Rementeria Maiz jauna,
Bizkaiko Foru Aldundiko ahaldun nagusia

Gaia: 2018ko Errugbi finalean, Espainiako Itzulian eta MTV Europe Music Awards-en euskarari dagokion tokia eman diezaioten eskaera

Bizkaiko ahaldun nagusi prestua:

Dakizun legez, Euskaltzaindia euskal hizkuntzaz arduratzen den instituzio aholku-emaile ofiziala da, Espainian, Errege Akademia denez gero (1976), eta, Frantziako Errepublikan, Onura publikoko erakunde (1995) aitortua. Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) Autonomia Estatutuak (1979), EAEko 1982ko Euskararen Legeak eta Nafarroako Euskararen Foru Legeak (1986) beren-beregi aitortzen dute Euskaltzaindiaren zeregina —Iker eta Jagon sailetan antolatua—. Inguruabar horretan, euskarari buruzko ikerlanak egitea; euskara askotariko eremuetan erabili ahal izateko hizkuntzaren corpusa eguneratzea; arauak ematea; euskararen gizarte erabilera sustatzeko eta normalizatzeko ekimenak antolatzea eta instituzio publikoei aholkuak ematea, bai eta herritarren hizkuntza-eskubideak zaintzea ere Euskaltzaindiaren egitekoak dira, 573/1976 Dekretuak jasotzen duenaren arabera.

Jada zabaldu denez, beste ekitaldi batzuen artean, 2018ko maiatzaren bigarren asteburuan, Bilbon, Europako errugbiko Challenge eta Champions txapelketetako finalak izango dira; irailaren 12an, Espainiako Itzuliak Bizkaiko lurraldearen eremu zabal bat zeharkatuko du; azaroaren 4an MTV Europe Music Awards ekitaldia antolatu da Bilboko Exhibition Center-en. Horiek horrela, Euskaltzaindiak baikortasunez hartu du halako ekitaldiak Bizkaian egingo direlako albistea, ekonomian eragina izan ez ezik, Euskal Herria eta gure hizkuntza- eta kultura-ondarea nazioartean ezagutzera emateko ere aukera paregabea dela iruditzen baitaio.

Bizkaiko gizarteak apustu sendoa egin du euskara biziberritzearen alde, etengabea baita elebidunen hazkundera azken hamarkadetan. Azken Inkesta Soziolinguistikoak (2016) jasotzen duenez, bizkaitarren % 48 euskal elebidunak edo elebidun orekatuak dira. Azpimarratzekoa da, gazteen artean bizi dugun errealitatea, 16-24 adin-taldean dauden gazteen hamarretik ia zazpi (% 66,8) euskaldunak baitira, eta errealitate hau are baikorragoa da 16 urtez azpikoaren artean. Beraz, Bizkaian antolatu nahi diren ekitaldi horietan, errealitate hori kontuan hartzea eskatu nahi die Euskaltzaindiak halako ekitaldien atzealdean dauden antolatzaile zein sustatzaileei.

Euskararen Akademiak gogorarazi nahi du Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean euskara hizkuntza ofiziala dela, gaztelaniarekin batera. 1978ko Espainiako Konstituzioak, 1979ko Gernikako Estatutuak eta 1982ko Nafarroako Foru Hobetzeak botere publikoen esku jarri zuten euskararen erabilera normalizatzeraz eta garatzeraz bideratutako neurriak hartzea, herritarren kultura-ondarearen funtsezko osagai eta berezko

hizkuntza baita. Horiek guztiak kontuan hartuta, indarrean dagoen araubideari men eginez, Euskaltzaindiari garrantzitsua iruditzen zaio, goiburuan aipaturiko ekitaldien garapenean zein sustapenerako egiten diren askotariko ekimenetan, euskarari toki duina eta aproposa ematea — ahozko nahiz idatzizko komunikazioan, seinale eta errotuluetan, webgunean, publizitatean, harreran, aurkezpenetan eta abarretan—, gainerako hizkuntzen parekoa gutxienez, eta bidenabar, euskal hiztunen eskubideak arretaz zaintzea eta gure gizartean ofiziala den euskarari zor zaion tokia ematea.

Esan beharrik ez dago, Euskaltzaindia euskarari dagokion tokia emateko egin beharrekoetan laguntzeko prest dagoela, gure gizartearen, bereziki euskal herritarren onerako izango dela uste osoa baitu.

Euskaltzaindiak egiten duen zentzuzko eskari eta proposamen hau kontuan hartuko den itxaropen osoarekin,

Bilbon, 2018ko urtarrilaren 18an.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

52. b

2018KO ERRUGBI FINALEAN, ESPAINIAKO ITZULIAN ETA MTV EUROPE MUSIC AWARDS-EN EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA

Imanol Pradales jauna,
Ekonomia eta Lurralde Garapena Sustatzeko foru diputatua

Gaia: 2018ko Errugbi finalean, Espainiako Itzulian eta MTV Europe Music Awards-en euskarari dagokion tokia eman diezaioten eskaera

Foru diputatu prestua:

Dakizun legez, Euskaltzaindia euskal hizkuntzaz arduratzen den instituzio aholku-emaile ofiziala da, Espainian, Errege Akademia denez gero (1976), eta, Frantziako Errepublikan, Onura publikoko erakunde (1995) aitortua. Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) Autonomia Estatutuak (1979), EAEko 1982ko Euskararen Legeak eta Nafarroako Euskararen Foru Legeak (1986) beren-beregi aitortzen dute Euskaltzaindiaren zeregina —Iker eta Jagon sailetan antolatua—. Inguruabar horretan, euskarari buruzko ikerlanak egitea; euskara askotariko eremuetan erabili ahal izateko hizkuntzaren corpusa eguneratzea; arauak ematea; euskararen gizarte erabilera sustatzeko eta normalizatzeko ekimenak antolatzea eta instituzio publikoei aholkuak ematea, bai eta herritarren hizkuntza-eskubideak zaintzea ere Euskaltzaindiaren egitekoak dira, 573/1976 Dekretuak jasotzen duenaren arabera.

Jada zabaldu denez, beste ekitaldi batzuen artean, 2018ko maiatzaren bigarren asteburuan, Bilbon, Europako errugbiko Challenge eta Champions txapelketetako finalak izango dira; irailaren 12an, Espainiako Itzuliak Bizkaiko lurraldearen eremu zabal bat zeharkatuko du; azaroaren 4an MTV Europe Music Awards ekitaldia antolatu da Bilboko Exhibition Center-en. Horiek horrela, Euskaltzaindiak baikortasunez hartu du halako ekitaldiak Bizkaian egingo direlako albistea, ekonomian eragina izan ez ezik, Euskal Herria eta gure hizkuntza- eta kultura-ondarea nazioartean ezagutzera emateko ere aukera paregabea dela iruditzen baitaiaio.

Bizkaiko gizarteak apustu sendoa egin du euskara biziberritzearen alde, etengabea baita elebidunen hazkundea azken hamarkadetan. Azken Inkesta Soziolinguistikoak (2016) jasotzen duenez, bizkaitarren % 48 euskal elebidunak edo elebidun orekatuak dira. Azpimarratzekoa da, gazteen artean bizi dugun errealitatea, 16-24 adin-taldean dauden gazteen hamarretik ia zazpi (% 66,8) euskaldunak baitira, eta errealitate hau are baikorragoa da 16 urtez azpikoen artean. Beraz, Bizkaian antolatu nahi diren ekitaldi horietan, errealitate hori kontuan hartzea eskatu nahi die Euskaltzaindiak halako ekitaldien atzealdean dauden antolatzaile zein sustatzaileei.

Euskararen Akademiak gogorarazi nahi du Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean euskara hizkuntza ofiziala dela, gaztelaniarekin batera. 1978ko Espainiako Konstituzioak, 1979ko Gernikako Estatutuak eta 1982ko Nafarroako Foru Hobetzeak botere publikoen esku jarri zuten euskararen erabilera normalizatzeraz eta garatzeraz bideratutako neurriak hartzea, herritarren kultura-ondarearen funtsezko osagai eta berezko

hizkuntza baita. Horiek guztiak kontuan hartuta, indarrean dagoen araubideari men eginez, Euskaltzaindiari garrantzitsua iruditzen zaio, goiburuan aipaturiko ekitaldien garapenean zein sustapenerako egiten diren askotariko ekimenetan, euskarari toki duina eta aproposa ematea — ahozko nahiz idatzizko komunikazioan, seinale eta errotuluetan, webgunean, publizitatean, harreran, aurkezpenetan eta abarretan—, gainerako hizkuntzen parekoa gutxienez, eta bidenabar, euskal hiztunen eskubideak arretaz zaintzea eta gure gizartean ofiziala den euskarari zor zaion tokia ematea.

Esan beharrik ez dago, Euskaltzaindia euskarari dagokion tokia emateko egin beharrekoetan laguntzeko prest dagoela, gure gizartearen, bereziki euskal herritarren onerako izango dela uste osoa baitu.

Euskaltzaindiak egiten duen zentzuzko eskari eta proposamen hau kontuan hartuko den itxaropen osoarekin,

Bilbon, 2018ko urtarrilaren 18an.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

52. c

2018KO ERRUGBI FINALEAN, ESPAINIAKO ITZULIAN ETA MTV EUROPE MUSIC AWARDS-EN EUSKARARI DAGOKION TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA

Lorea Bilbao andrea,
Bizkaiko Foru Aldundiko Euskara eta Kulturako foru diputatua

Gaia: 2018ko Errugbi finalean, Espainiako Itzulian eta MTV Europe Music Awards-en euskarari dagokion tokia eman diezaioten eskaera

Foru diputatu prestua:

Dakizun legez, Euskaltzaindia euskal hizkuntzaz arduratzen den instituzio aholku-emaile ofiziala da, Espainian, Errege Akademia denez gero (1976), eta, Frantziako Errepublikan, Onura publikoko erakunde (1995) aitortua. Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) Autonomia Estatutuak (1979), EAEko 1982ko Euskararen Legeak eta Nafarroako Euskararen Foru Legeak (1986) beren-beregi aitortzen dute Euskaltzaindiaren zeregina —Iker eta Jagon sailetan antolatua—. Inguruabar horretan, euskarari buruzko ikerlanak egitea; euskara askotariko eremuetan erabili ahal izateko hizkuntzaren corpusa eguneratzea; arauak ematea; euskararen gizarte erabilera sustatzeko eta normalizatzeko ekimenak antolatzea eta instituzio publikoei aholkuak ematea, bai eta herritarren hizkuntza-eskubideak zaintzea ere Euskaltzaindiaren egitekoak dira, 573/1976 Dekretuak jasotzen duenaren arabera.

Jada zabaldu denez, beste ekitaldi batzuen artean, 2018ko maiatzaren bigarren asteburuan, Bilbon, Europako errugbiko Challenge eta Champions txapelketetako finalak izango dira; irailaren 12an, Espainiako Itzuliak Bizkaiko lurraldearen eremu zabal bat zeharkatuko du; azaroaren 4an MTV Europe Music Awards ekitaldia antolatu da Bilboko Exhibition Center-en. Horiek horrela, Euskaltzaindiak baikortasunez hartu du halako ekitaldiak Bizkaian egingo direlako albistea, ekonomian eragina izan ez ezik, Euskal Herria eta gure hizkuntza- eta kultura-ondarea nazioartean ezagutzera emateko ere aukera paregabea dela iruditzen baitaia.

Bizkaiko gizarteak apustu sendoa egin du euskara biziberritzearen alde, etengabea baita elebidunen hazkundea azken hamarkadetan. Azken Inkesta Soziolinguistikoak (2016) jasotzen duenez, bizkaitarren % 48 euskal elebidunak edo elebidun orekatuak dira. Azpimarratzekoa da, gazteen artean bizi dugun errealitatea, 16-24 adin-taldean dauden gazteen hamarretik ia zazpi (% 66,8) euskaldunak baitira, eta errealitate hau are baikorragoa da 16 urtez azpikoaren artean. Beraz, Bizkaian antolatu nahi diren ekitaldi horietan, errealitate hori kontuan hartzea eskatu nahi die Euskaltzaindiak halako ekitaldien atzealdean dauden antolatzaile zein sustatzaileei.

Euskararen Akademiak gogorarazi nahi du Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean euskara hizkuntza ofiziala dela, gaztelaniarekin batera. 1978ko Espainiako Konstituzioak, 1979ko Gernikako Estatutuak eta 1982ko Nafarroako Foru Hobetzeak botere publikoen esku jarri zuten euskararen erabilera normalizatzeraz eta garatzeraz bideratutako neurriak hartzea, herritarren kultura-ondarearen funtsezko osagai eta berezko

hizkuntza baita. Horiek guztiak kontuan hartuta, indarrean dagoen araubideari men eginez, Euskaltzaindiari garrantzitsua iruditzen zaio, goiburuan aipaturiko ekitaldien garapenean zein sustapenerako egiten diren askotariko ekimenetan, euskarari toki duina eta aproposa ematea — ahozko nahiz idatzizko komunikazioan, seinale eta errotuluetan, webgunean, publizitatean, harreran, aurkezpenetan eta abarretan—, gainerako hizkuntzen parekoa gutxienez, eta bidenabar, euskal hiztunen eskubideak arretaz zaintzea eta gure gizartean ofiziala den euskarari zor zaion tokia ematea.

Esan beharrik ez dago, Euskaltzaindia euskarari dagokion tokia emateko egin beharrekoetan laguntzeko prest dagoela, gure gizartearen, bereziki euskal herritarren onerako izango dela uste osoa baitu.

Euskaltzaindiak egiten duen zentzuzko eskari eta proposamen hau kontuan hartuko den itxaropen osoarekin,

Bilbon, 2018ko urtarrilaren 18an.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

53.a
2018AN BIZKAIKO HIRIBURUAN IZANGO DEN EUROPAKO
ERRUGBIKO CHALLENGE ETA CHAMPIONS
TXAPELKETETAKO FINALEAN, EUSKARARI DAGOKION
TOKIA EMAN DIEZAIOTEN ESKAERA

Juan Mari Aburto Rike jauna,
Bilboko alkatea

Gaia: 2018an Bizkaiko hiriburuan izango den Europako errugbiko Challenge eta Champions txapelketetako finalean, euskarari dagokion tokia eman diezaioten eskaera

Alkate estimatua:

Dakizun legez, Euskaltzaindia euskal hizkuntzaz arduratzen den instituzio aholku-emaile ofiziala da, Espainian, Errege Akademia denez gero (1976), eta, Frantziako Errepublikan, Onura publikoko erakunde (1995) aitortua. Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) Autonomia Estatutuak (1979), EAeko 1982ko Euskararen Legeak eta Nafarroako Euskararen Foru Legeak (1986) beren-beregi aitortzen dute Euskaltzaindiaren zeregina —Iker eta Jagon sailetan antolatua—. Inguruabar horretan, euskarari buruzko ikerlanak egitea; euskara askotariko eremuetan erabili ahal izateko hizkuntzaren corpusa eguneratzea; arauak ematea; euskararen gizarte erabilera sustatzeko eta normalizatzeko ekimenak antolatzea eta instituzio publikoei aholkuak ematea, bai eta herritarren hizkuntza-eskubideak zaintzea ere Euskaltzaindiaren egitekoak dira, 573/1976 Dekretuak jasotzen duenaren arabera.

Jada zabaldu denez, 2018ko maiatzaren bigarren asteburuan, Bilbon, Europako errugbiko Challenge eta Champions txapelketetako finalak izango dira. Horiek horrela, Euskaltzaindiak baikortasunez hartu du halako ekitaldia Bizkaiko hiriburuan egingo delako albiste, ekonomian eragina izan ez ezik, Euskal Herriaren izatea nazioartean ezagutzera emateko ere aukera paregabea dela iruditzen baitzaio.

Bizkaiko gizarteak, horren barruan Bilbokoak, apustu sendoa egin du euskara biziberritzearen alde, etengabea baita elebidunen hazkundera azken hamarkadetan. Azken Inkesta Soziolinguistikoak (2016) jasotzen duenez, bizkaitarren % 48 euskal elebidunak edo elebidun orekatuak dira. Azpimarratzekoa da, gazteen artean bizi dugun errealitatea, adin-taldean dauden gazteen hamarretik ia zazpi (% 66,8) euskaldunak baitira, eta errealitate hau are baikorragoa da 16 urtez azpikoen artean. Beraz, Bizkaian antolatu nahi den ekitaldi horretan, errealitate hori kontuan hartzea eskatu nahi die Euskaltzaindiak ekitaldi horren atzealdean dauden antolatzaile zein sustatzaileei.

Euskararen Akademiak gogorarazi nahi du Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean euskara hizkuntza ofiziala dela, gaztelaniarekin batera. 1978ko Espainiako Konstituzioak, 1979ko Gernikako Estatutuak eta 1982ko Nafarroako Foru Hobetzeak botere publikoen esku jarri zuten euskararen erabilera normalizatzea eta garatzea bideratutako neurriak hartzea, herritarren kultura-ondarearen funtsezko osagai eta berezko hizkuntza baita. Horiek guztiak kontuan hartuta, indarrean dagoen araubideari men eginez,

Euskaltzaindiari garrantzitsua iruditzen zaio, goiburuan aipaturiko ekitaldiaren garapenean zein sustapenerako egiten diren askotariko ekimenetan, euskarari toki duina eta aproposa ematea — ahozko nahiz idatzizko komunikazioan, seinale eta errotuluetan, webgunean, publizitatean, harreran, aurkezpenetan eta abarretan—, gainerako hizkuntzen parekoa gutxienez, eta bidenabar, euskal hiztunen eskubideak arretaz zaintzea eta gure gizartean ofiziala den euskarari zor zaion tokia ematea.

Esan beharrik ez dago, Euskaltzaindia, bereak diren egitekoei eutsiz, euskarari dagokion tokia emateko egin beharrekoetan laguntzeko prest dagoela, gure gizartearen, bereziki euskal herritarren onerako izango dela uste osoa baitu.

Euskaltzaindiak egiten duen zentzuzko eskari eta proposamen hau kontuan hartuko den itxaropen osoarekin,

Bilbon, 2018ko urtarrilaren 18an.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

53.b

2018KO ESPAINIAKO ITZULIAK GETXOKO UDALERRIAN IZANGO DUEN JARDUNALDIAN, EUSKARAK DAGOKION TOKIA IZAN DEZAN ESKAERA

Imanol Landa jauna,
Getxoko alkatea

Gaia: 2018ko Espainiako Itzuliak Getxoko udalerrian izango duen jardunaldian, euskarak dagokion tokia izan dezan eskaera

Alkate agurgarria:

Dakizun legez, Euskaltzaindia euskal hizkuntzaz arduratzen den instituzio aholku-emaile ofiziala da, Espainian, Errege Akademia denez gero (1976), eta, Frantziako Errepublikan, Onura publikoko erakunde (1995) aitortua. Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) Autonomia Estatutuak (1979), EAEko 1982ko Euskararen Legeak eta Nafarroako Euskararen Foru Legeak (1986) beren-beregi aitortzen dute Euskaltzaindiaren zeregina —Iker eta Jagon sailetan antolatua—. Inguruabar horretan, euskarari buruzko ikerlanak egitea; euskara askotariko eremuetan erabili ahal izateko hizkuntzaren corpusa eguneratzea; arauak ematea; euskararen gizarte erabilera sustatzeko eta normalizatzeko ekimenak antolatzea eta instituzio publikoei aholkuak ematea, bai eta herritarren hizkuntza-eskubideak zaintzea ere Euskaltzaindiaren egitekoak dira, 573/1976 Dekretuak jasotzen duenaren arabera.

Jada zabaldu denez, 2018ko irailaren 12an Espainiako Itzuliak Bizkaiko lurraldearen eremu zabal bat zeharkatuko du. Horiek horrela, Euskaltzaindiak baikortasunez hartu du halako ekitaldia Bizkaian egingo delako albiste, ekonomian eragina izan ez ezik, Euskal Herria eta gure hizkuntza- eta kultura-ondarea nazioartean ezagutzera emateko ere aukera paregabea dela iruditzen baitzaio.

Bizkaiko gizarteak, horren barruan Getxokoak, apustu sendoa egin du euskara biziberritzearen alde, etengabea baita elebidunen hazkundera azken hamarkadetan. Azken Inkesta Soziolinguistikoak (2016) jasotzen duenez, bizkaitarren % 48 euskal elebidunak edo elebidun orekatuak dira. Azpimarratzekoa da, gazteen artean bizi dugun errealitatea, 16-24 adin-taldean dauden gazteen hamarretik ia zazpi (% 66,8) euskaldunak baitira, eta errealitate hau are baikorragoa da 16 urtez azpikoen artean. Beraz, Bizkaian antolatu nahi den ekitaldi horretan, errealitate hori kontuan hartzea eskatu nahi die Euskaltzaindiak halako ekitaldi baten atzealdean dauden antolatzaile zein sustatzaileei.

Euskararen Akademiak gogorarazi nahi du Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean euskara hizkuntza ofiziala dela, gaztelaniarekin batera. 1978ko Espainiako Konstituzioak, 1979ko Gernikako Estatutuak eta 1982ko Nafarroako Foru Hobetzeak botere publikoen esku jarri zuten euskararen erabilera normalizatzeraz eta garatzeraz bideratutako neurriak hartzea, herritarren kultura-ondarearen funtsezko osagai eta berezko hizkuntza baita. Horiek guztiak kontuan hartuta, indarrean dagoen araubideari men eginez, Euskaltzaindiari garrantzitsua iruditzen zaio, goiburuan aipaturiko ekitaldiaren garapenean zein

sustapenerako egiten diren askotariko ekimenetan, euskarari toki duina eta aproposa ematea — ahozko nahiz idatzizko komunikazioan, seinale eta errotuluetan, webgunean, publizitatean, harreran, aurkezpenetan eta abarretan—, gainerako hizkuntzen parekoa gutxienez, eta bidenabar, euskal hiztunen eskubideak arretaz zaintzea eta gure gizartean ofiziala den euskarari zor zaion tokia ematea.

Esan beharrik ez dago, Euskaltzaindia, bereak diren egitekoei eutsiz, euskarari dagokion tokia emateko egin beharrekoetan laguntzeko prest dagoela, gure gizartearen, bereziki euskal herritarren onerako izango dela uste osoa baitu.

Euskaltzaindiak egiten duen zentzuzko eskari eta proposamen hau kontuan hartuko den itxaropen osoarekin,

Bilbon, 2018ko urtarrilaren 18an.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

53.c

2018KO MTV EUROPE MUSIC AWARDS EKITALDIAN EUSKARAK DAGOKION TOKIA IZAN DEZAN ESKAERA

Amaia del Campo Berasategui andrea,
Barakaldoko alkatea

Gaia: 2018ko MTV Europe Music Awards ekitaldian euskarak dagokion tokia izan dezan eskaera

Alkate agurgarria:

Dakizun legez, Euskaltzaindia euskal hizkuntzaz arduratzen den instituzio aholku-emaile ofiziala da, Espainian, Errege Akademia denez gero (1976), eta, Frantziako Errepublikan, Onura publikoko erakunde (1995) aitortua. Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) Autonomia Estatutuak (1979), EAEko 1982ko Euskararen Legeak eta Nafarroako Euskararen Foru Legeak (1986) beren-beregi aitortzen dute Euskaltzaindiaren zeregina —Iker eta Jagon sailetan antolatua—. Inguruabar horretan, euskarari buruzko ikerlanak egitea; euskara askotariko eremuetan erabili ahal izateko hizkuntzaren corpusa eguneratzea; arauak ematea; euskararen gizarte erabilera sustatzeko eta normalizatzeko ekimenak antolatzea eta instituzio publikoei aholkuak ematea, bai eta herritarren hizkuntza-eskubideak zaintzea ere Euskaltzaindiaren egitekoak dira, 573/1976 Dekretuak jasotzen duenaren arabera.

Jada zabaldu denez, azaroaren 4an MTV Europe Music Awards ekitaldia antolatu da Barakaldon dagoen Bilboko Exhibition Center-en. Horiek horrela, Euskaltzaindiak baikortasunez hartu du halako ekitaldia Bizkaian egingo delako albistea, ekonomian eragina izan ez ezik, Euskal Herria eta gure hizkuntza- eta kultura-ondarea nazioartean ezagutzera emateko ere aukera paregabea dela iruditzen baitzaio.

Bizkaiko gizarteak, horren barruan Barakaldokoak, apustu sendoa egin du euskara biziberritzearen alde, etengabea baita elebidunen hazkunde azken hamarkadetan. Azken Inkesta Soziolinguistikoak (2016) jasotzen duenez, bizkaitarren % 48 euskal elebidunak edo elebidun orekatuak dira. Azpimarratzekoa da, gazteen artean bizi dugun errealitatea, 16-24 adin-taldean dauden gazteen hamarretik ia zazpi (% 66,8) euskaldunak baitira, eta errealitate hau are baikorragoa da 16 urtez azpikoen artean. Beraz, Bizkaian antolatu nahi den ekitaldi horretan, errealitate hori kontuan hartzea eskatu nahi die Euskaltzaindiak ekitaldi horren atzealdean dauden antolatzaile zein sustatzaileei.

Euskararen Akademiak gogorarazi nahi du Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Komunitatean euskara hizkuntza ofiziala dela, gaztelaniarekin batera. 1978ko Espainiako Konstituzioak, 1979ko Gernikako Estatutuak eta 1982ko Nafarroako Foru Hobetzeak botere publikoen esku jarri zuten euskararen erabilera normalizatzaera eta garatzaera bideratutako neurriak hartzea, herritarren kultura-ondarearen funtsezko osagai eta berezko hizkuntza baita. Horiek guztiak kontuan hartuta, indarrean dagoen araubideari men eginez, Euskaltzaindiari garrantzitsua iruditzen zaio, goiburuan aipaturiko ekitaldiaren garapenean zein sustapenerako egiten diren askotariko ekimenetan, euskarari toki duina eta aproposa ematea —ahozko nahiz idatzizko komunikazioan, seinale eta errotuluetan, webgunean, publizitatean,

harreran, aurkezpenetan eta abarretan—, gainerako hizkuntzen parekoa gutxienez, eta bidenabar, euskal hiztunen eskubideak arretaz zaintzea eta gure gizartean ofiziala den euskarari zor zaion tokia ematea.

Esan beharrik ez dago, Euskaltzaindia, bereak diren egitekoei eutsiz, euskarari dagokion tokia emateko egin beharrekoetan laguntzeko prest dagoela, gure gizartearen, bereziki euskal herritarren onerako izango dela uste osoa baitu.

Euskaltzaindiak egiten duen zentzuzko eskari eta proposamen hau kontuan hartuko den itxaropen osoarekin,

Bilbon, 2018ko urtarrilaren 18an.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

54.a

EUSKARAK GENERO GRAMATIKALIK EZ DUENEZ GERO, ERREGISTRO ZIBILETAN PERTSONAK IZENDATZEAN INDARREAN DAGOEN LEGEAK SORTZEN DITUEN OZTOPOAK GAINDITZEKO NEURRIAK BIDERA DITZAN

Rafael Catalá Polo jauna,
Justizia ministroa

Gaia: Euskarak genero gramatikalik ez duenez gero, Erregistro Zibiletan pertsonak izendatzean indarrean dagoen legeak sortzen dituen oztopoak gainditzeko neurriak bidera ditzan

Ministro jauna:

Zuri zuzentzen natzaizu euskaltzainburua naizen aldetik. Instituzio aholku-emaile ofiziala da Euskaltzaindia euskarari dagozkion gaietan, aitortza hori baitu, bai Euskal Autonomia Erkidegoaren Autonomia Estatutuan, bai Nafarroako Foru Komunitatearenean.

Gutun honen bidez, zuzentzen dudan instituzioaren kezka agertu nahi dizut, zaila baita zenbait kasutan Erregistro Zibilaren idazpenetan pertsonen euskal izendegia erabiltzea. Eta hori gertatzen da euskaraz pertsona izen guztiei ezin zaielako genero maskulinoa edo femeninoa atxiki, era esklusiboan.

Batez ere, jatorriz euskal lexiko arrunteko hitzak diren pertsona izenez ari gara, hala nola Amets edo Lur, edo jatorria toponimo batean duten pertsona izenez, hala nola Aralar (Gipuzkoa eta Nafarroa arteko mendilerro baten izena) edo Baztan (Nafarroako ibar baten izena). Izan ere, euskarak bere-bereak dituen ezaugarrietako bat da genero gramatikalik ez izatea. Hortaz, era horretako pertsona izenak ez dira, berez, ez maskulinoak ez femeninoak.

Antza denez, ezaugarri horrek uztartze nekeza du sexu nahasketa eragin dezaketen izenak erregistratzeko indarrean dagoen lege debekuarekin, edo bederen zenbait erregistro zibiletan arauaz egiten den interpretazio murriztailearekin.

Ez dira gutxi Euskaltzaindiaren Onomastika zerbitzura jotzen duten gurasoak beren seme-ari edo alabari jarri nahi dioten izenaren genero maskulinoa edo femeninoa egiaztatzea eskatuz. Baieztapen hori duen egiaztagiria aurkeztea eskatu ohi zaie sarritan erregistro zibiletan, izena onartu ahal izateko. Gutun honetan adierazitako arrazoiengatik, ezin eman dezakegu halako irizpenik euskararen barne logika aldatu gabe.

Horrengatik guztiagatik, eskatzen dizut Justizia Ministerioak dagozkion aginduak eman ditzala erregistro zibiletan, indarrean dauden lege-arauak malguago aplikatu daitezten.

Abagune hau baliatzen dut Euskaltzaindiaren lankidetzara eskaintzeko, arazo hau elkarrekin aztertzeko eta konponbide on bat lortzeko bidea bilatzeko.

Bilbon, 2018ko urtarrilaren 22an.

Andres Urrutia,
euskaltzainburua

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

54.b
DADO QUE LA LENGUA VASCA CARECE DE GÉNERO
GRAMATICAL, EMITA LAS INSTRUCCIONES
PERTINENTES A LOS REGISTROS CIVILES A FIN DE
PROCURAR UNA APLICACIÓN MÁS FLEXIBLE DE LA
NORMATIVA VIGENTE PARA LA IMPOSICIÓN DE LOS
NOMBRES DE PERSONA

Sr. D. Rafael Catalá Polo,
Ministro de Justicia

Asunto: Dado que la lengua vasca carece de género gramatical, emita las instrucciones pertinentes a los Registros Civiles a fin de procurar una aplicación más flexible de la normativa vigente para la imposición de los nombres de persona

Excelentísimo señor ministro:

Me dirijo a Vd. en calidad de presidente de la Real Academia de la Lengua Vasca, institución consultiva oficial en materia de euskera así reconocida en los estatutos de autonomía, tanto de la Comunidad Autónoma del País Vasco como de la Comunidad Foral de Navarra.

El motivo de esta carta es trasladarle la preocupación de la institución que presido por la dificultad que existe en algunos casos para aplicar el nomenclátor vasco de nombres de persona en los asientos del Registro Civil, debido a que en la lengua vasca no es posible adscribir a todos los nombres de persona género masculino o femenino, de manera exclusiva.

Es sobre todo el caso de aquellos nombres de persona que en origen son vocablos del léxico común vasco, tales como Amets ('sueño') o Lur ('tierra'), o que originariamente son topónimos, como Aralar (nombre de una sierra montañosa de Gipuzkoa y Navarra), o Baztan (nombre de un valle navarro). Ese hecho obedece a las características propias de una lengua como la vasca, que carece de género gramatical. Por tanto, nombres de persona como los citados no son propiamente ni masculinos ni femeninos.

Esa característica parece tener un encaje complicado con la obligatoriedad legal en vigor de que el nombre a registrar no induzca a error en cuanto al sexo, o al menos con la interpretación restrictiva que de la norma se hace en algunos registros civiles.

No son pocos los padres y madres que se dirigen al Servicio de Onomástica de esta real academia para solicitar certificación del género masculino o femenino del nombre que desean poner a sus hijos e hijas, documento probatorio que con frecuencia se les pide presentar en los registros civiles para admitir el asiento del nombre. Por las razones que le expongo en este escrito, no es factible realizar ese dictamen sin alterar la lógica propia de la lengua vasca.

Por todo ello, le solicito que el Ministerio de Justicia emita las instrucciones pertinentes a los registros civiles, a fin de procurar una aplicación más flexible de la normativa vigente.

Aprovecho la ocasión para ofrecerle la colaboración de la Real Academia de la Lengua Vasca en el estudio conjunto de este problema y en la búsqueda de las vías más adecuadas para conseguir una solución satisfactoria.

Bilbao, 22 de enero de 2018.

Andres Urrutia,
presidente de Euskaltzaindia

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

55.a
EUSKALTZAINDIAREN AGERRALDIA NAFARROAKO
PARLAMENTUAK EUSKARARI BURUZKO FORU LEGE
BERRI BAT EGITEKO SORTU DUEN BATZORDE
BEREZIAN

Nafarroako Parlamentuaren egoitzan, 2018ko irailaren 12an

Parlamentari jaun-andreak, agur:

Gaian sartu aitzinetik, agerraldi honetan ordezkatzeko dugun Euskaltzaindiaren izenean, eskerrak eman nahi dizkizuegu Nafarroako Parlamentuan Euskarari buruzko Foru Lege berri bat egiteko sortu duzuen batzorde bereziagatik eta, horretaz gain, Euskaltzaindia batzorde honetan parte hartzeraz gona gonbidatzeagatik.

Atariko gisa

Euskaltzaindia euskararen akademia da, Nafarroako Foru Diputazioaren eta Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako foru-aldundien babespean 1918ko urrian sortu eta 1919ko urrian eratu zena. Beraz, 100 urte betetzera doan erakundea da. Eta, horrekin batera, aurten euskara batuaren edo estandarren aldeko erabaki garrantzitsua hartu zeneko 50. urteurrena da. Jadanik jakina den bezala, datorren hilabete hasi eta 2019ko urriaren bitartean, bai mendeurrenaren, bai 50. urteurrenaren ospakizunetarako ere, antolatu den ekitaldi-programa interesgarri baten bezperan gaude.

Akademia sortu eta zenbait urte geroago, frankismoa amaitutakoan, 573/1976 Errege Dekretuaren bidez, Euskaltzaindiari Euskararen Errege Akademia izaera (Real Academia de la Lengua Vasca) aitortu zitzaion. Bere jarduerak akademikoaren eremua Hego Euskal Herriko Araba, Bizkaia, Gipuzkoa eta Nafarroa dira, ondotik bi autonomia-erkidego bilakatu direnak. Bi erkidego horietan, hizkuntzari dagokionez, Euskaltzaindia da instituzio aholku-emaile ofiziala (Euskal Autonomia Erkidegoan, 3/1979 Autonomia Estatutuaren Lege Organikoaren 6.4 artikulua arabera, eta, Nafarroako Foru Komunitatean, Euskarari buruzko 18/1986 Foru Legearen 3.3 artikulua arabera). Ipar Euskal Herrian ere Euskaltzaindia izanen da instituzio aholku-emaile ofiziala. Hala onartuko da bihar, irailaren 13an, euskararen aldeko hizkuntza-politikaren eskumena duen Euskal Hirigune Elkargoak Euskaltzaindiarekin sinatuko duen hitzarmenean.

Aipatu dugun 573/1976 Errege Dekretuak, Euskaltzaindiaren zeregin nagusiak bi ataletan banatzen ditu: 1) Iker Saila eta 2) Jagon Saila.

- Iker Sailaren helburua hizkuntza lantzea, ikertzea eta arautzea da, saila osatzen duten hiztegiak, gramatika, dialektologia, onomastika, literatura... batzordeen eta hainbat egitasmo eta lantalderen bidez, hiztunek erabiltzeko moduko hizkuntza lantzea eta euskararen erabilerari buruzko aholkuak eta arauak ematea [Dekretuaren 1. artikulua a), b), c), d) eta j) atalak].

- Jagon Sailari egokitutako xedeak euskararen estatus sozialaren alorrekoak dira, besteak beste, «hizkuntza-eskubideak zaintzea, euskararen erabilera sustatzea eta hizkuntza denen komunikabide izan dadin lan egitea». [Dekretuaren 1. artikulua e), f), eta g) atalak].

Euskaltzaindiak Nafarroako Foru Komunitatean izandako parte-hartzea

Euskaltzaindia bere sorreratik eta, bereziki, 1976ko Errege Dekretuaz geroztik, arduratsu jokatzeko saiatu da egokitu zitzaizkion eginbeharrak betetzen. Alde batetik, euskara landu, ikertu eta arautzearen ondorioz hizkuntzaren kalitatea bermatzen eta, bestetik, euskararen estatusa babesten, Jagon Sailari egokitutako berariazko arduren bidez (hots, aipatutako «hizkuntza-eskubideak zaintzea, euskararen erabilera sustatzea eta hizkuntza denen komunikabide izan dadin lan egitea»). Nafarroako Foru Komunitateari dagokionez, zeregin horietan erantzukizunez jokatzeko gain, kezka bizia ere agertu izan du. Hala egiaztatzen dute, besteak beste, Akademiak egin dituen adierazpenek. Izan ere, 1976az geroztik plazaratu dituen 54 adierazpenetatik 21 Nafarroari dagozkionak dira.

Horietatik 4 parlamentu honetan onartutako lege edota erabakien ondorioz sortutakoak. Honako hauek, hain zuzen ere:

- 1979an. Ikusirik, *Junta Superior de Educación* zelakoaren bidez, ez zela kudeatu nahi izan nafarrek gogotsu espero zuten elebitasun dekretua eta, horren ondorioz, Foru Komunitatea dekretu horretatik kanpo gelditzen zela, Euskaltzaindiak Nafarroako Foru Parlamentuari eta Foru Aldundiari eskatu zien beren jarrera hainbat lasterren agertu eta nafarren hizkuntzaren alde beharrezkoak ziren neurriak hartzeko.
- 1982an. Ikusirik, Foru Hobetzearen Legearen 9. artikulua euskarari diskriminaziozko tratamendua eman ziola eta, beste inon ez bezala, gure hizkuntzaren lur eremua zatitu egiten zuela eta, ondorioz, ukatu euskara Nafarroa osoaren eta nafar guztien eta bakoitzaren ondasuna dela.
- 1985ean. Nafarroako Euskararen Legearen aurreproiektuaren aitzinean. Ikusirik, gainerako beste erkidegoetako hizkuntza-politiketan ez bezala, Foru Komunitatea hiru eremutan zatitzen zuela eta, horrenbestez, lege proposamen horrek oraindik gehiago estutu eta mugatzen zituela Espainiako Konstituzioaren 3. artikulua eta Nafarroako Foru Hobetzearen Legearen 9. artikulua jarritako euskararekiko baldintzak, hain zuzen ere, irizpide geografikoa eskubide pertsonalen gainetik jartzen zuelako.
- 1994an. Nafarroako Parlamentuaren aitzinean salatu zuen, Euskarari buruzko 1986ko Foru Legeak gure hizkuntzari irakaskuntzan, administrazioan eta hedabideetan markatzen zizkion eremu mugak zabaldu ahal izateko aukera galdu izana, alderdi politikoen alderdikeriak zirela medio. Aldi berean, gogorarazi zien euskara, nafar guztien ondarea denez gero, iritzi eta ideologia guztien gainetik eta alderdikeria guztietatik kanpo utzi behar zela.

Gainerako 17 adierazpenak ez dira zuzenean parlamentu honi dagozkionak; bai, ordea, hemen onartutako 18/1986 Foru Legearen ondorioz sortu diren egoerei dagozkienak:

- a) Adierazpen horietako hamarren bat sortu dira Nafarroako Gobernuak hartutako erabakiengatik, batik bat, Euskararen Legearen aplikazio edota garapen gisa ezarri izan dituen neurri estu eta murriztaileengatik. Laburbilduz, honako hiru multzo hauetan sailkatzen ahal dira:
 - 2000. urtean Nafarroako Gobernuaren presidenteari egindako eskaera, eraberritutako Hizkuntza Politikarako Zuzendaritzak Foru Komunitateko hizkuntza-

legeria bere edukian eta espirituan bete eta nafar guztien hizkuntza-eskubideak berma zitzala erregutuz, eta, ondotik, 2001. eta 2003. urteetan egindakoak, aditzera emanez 372/2000 eta 29/2003 foru dekretuek, 1986ko Foru Legea garatu beharrean, murrizteko neurriak ezartzen zituztela.

- 1991., 1997., 1998., 2006. eta 2011. urteetan Nafarroako Gobernuari zuzendutako eskaerak, FMko irratien lizentziak banatzeko deialdietan Euskararen Legearen 27. artikulua dion « euskarak gero eta presentzia handiagoa izan dezan sustatzea» eta horretarako «planak gauzatzea» kontuan ez hartu izanagatik, eta ondorioz, esleipen guztietan euskarazko irratia baztertu izanagatik; bai eta 2009. urtean egindakoa, Iruñerrian hogeitaz euskaraz emititzen ari zen irrati bakarraren antenaren kokapena zela-eta ustezko arazo teknikoa bideratzeko laguntzarik ez emateagatik.
 - Nafarroako Gobernuari igorritakoa, 2012. urteko aurrekontuetan, Euskaltzaindiari % 41,3ko beherakada aplikatu izanagatik.
- b) Beste 6 adierazpen bestelako erakunde batzuei eta Espainiako Gobernuari zuzenduak dira, hartutako zenbait erabakiren ondorioz, hala nola:
- 1986. urtean Estatuko Hauteskunde-batzordeko buruari zuzendutakoa, Nafarroako hauteskunde-paperetan euskara erabat baztertua utzi eta, ondorioz, nafarren hizkuntza-eskubideak urratzeagatik.
 - 1995ean, Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiaren aurrean aurkeztutakoa, Nafarroako Justizia Auzitegi Nagusiko Administrazioarekiko Auzien Salak emandako 1994/09/19ko epaian, besteak beste, baieztatzen zelako Iruñean ez zela bertan jaiotako euskaldunik.
 - 1997an, Nafarroako Auzitegi Nagusiko Administrazioarekiko Auzien Salak emandako epaiagatik adierazitakoa, epai horrek atzera bota zituelako irakaskuntzaren eta administrazioaren arloetarako Barañaingo Udalak euskaraz jakitea beharrezkotzat joz egin zituen zenbait lanpostu deialdi.
 - 2001. urtean Nafarroako Unibertsitate Publikoko errektoretzari zuzendua, euskarazko irakaskuntza planak indartzeko eskatuz.
 - Espainiako Gobernuari bidalitakoak. Batetik, 2010. urtean “Televisión sin Fronteras / Mugarik gabeko Telebista” herri-ekimenaren eskaera Espainiako Parlamentuan bideratu eta onartua izan zedin. Bestetik, 2016an igorritakoa, Industria Ministerioak emandako agindua bertan behera uzteko eskatuz; izan ere, agindu horrek Nafarroan Euskal Telebista ikustea galarazten zuen eta, horren ondorioz, nafar anitzen hizkuntza-eskubideak ukatzen, alegia, telebista Foru Komunitateko berezko bi hizkuntza ofizialetako batean ikusi nahi zuten nafarren eskubideak.
- c) Aipatzekoa da azkenik, 2014-2015 ikasturte berrirako matrikulazio kanpaina ofiziala zela eta, Nafarroako gurasoei zuzendutakoa, beren seme-alabak nafar guztiena den hizkuntza eta kulturatik abiatuz, mundu zabalera begira hezi zitzaten eta, horretarako, euskarazko D erudian matrikulatzera animatuz.

Azpitarratzekoa da Euskaltzaindiak egin dituen adierazpen guztietan argi eta garbi utzi nahi izan duela:

- Bere egitekoa Nafarroa osoaren eta nafar guztien eta bakoitzaren ondarea den euskara zaintzea eta defendatzea dela, eta eginbehar horretara mugatzen dela.

- Dagokion helburu hori lortu ahal izateko, beti aritu izan dela elkarlanean Nafarroako instituzioekin, aldian aldiko gobernuarekin alegia, baina jakinik eta argi utziz Euskaltzaindiaren egitekoa interes politiko eta ideologikoetatik kanpo eta gaineratik dagoela, hain zuzen ere, politika Akademiari ez dagokion esparrua delako.
- Euskaltzaindiaren ustez, euskarak interes politikoen gaineratik egon behar duenez gero, politikariei behin eta berriz eskatu izan diela euskara alderdi bakoitzaren ideologia eta komenentziaren gaineratik jartzeko eta, jarduera politikoan norberaren interesak zilegi baldin badira ere, euskara alderdien arteko liskarretatik kanpo uzteko.
- Eta, azkenik, Akademiak behin eta berriz adierazi nahi izan duela lankidetzan aritzeko eskaintza eta hori izan dela bere jarrera; izan ere, xedea, euskararen beraren defentsa da eta euskara Nafarroako Foru Komunitateko gizartearen lokarri sendoa izatea.

Lankidetzaren horren lekuko dira, besteak beste, Euskaltzaindiak, 1989az geroztik, bere jarduera eremuko bost administrazio publikoekin, hots, Nafarroako Gobernuarekin, Eusko Jaurlaritzarekin, eta Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako foru-aldundiekin sinatu dituen hitzarmen bateratuak, eta Nafarroako Gobernuarekin 2002az geroztik indarrean dagoen aldeko hitzarmena, hizkuntza-politikaren antolaketa eta garapenerako duen Euskarabidearen bitartez. Lankidetzaren beste bi lekuko esanguratsu ditugu, orobat, 1997az geroztik Iruñeko Udalarekin urtero sinatzen duen hitzarmena, eta foru parlamentu honekin ere lehenengo aldiz 2015eko urtarrilaren 21ean sinatu eta 2018ko martxoaren 14an berriua izan dena.

Nafarroako administrazio publikoei dagokienez, aipatutako hitzarmen horien aplikazioan gauzatzen da gehienbat Euskararen Foru Legearen 3.3 artikulua dioena, hots, «hizkuntza-arauak ezartzeko, Euskaltzaindia izanen da instituzio aholku-emaila ofiziala, eta botere publikoek berari eskatuko dizkiote aurreko apartatuan ezarritakoa betetzeko beharrezko zaizkien txosten edo irizpenak». Hor sartzen dira bete-betean, batetik, hizkuntza-arauak eta, bestetik, hain garrantzitsua den hizkuntza-kalitatearen arloa. Gainera, kontuan izatekoa da, gobernuaz gain, beste gainerako zenbait instituzioek ere, hala nola Nafarroako udal, kontzeju, mankomunitate, euskara zerbitzu eta abarrek, bai eta nafar biztanleek partikulariki ere, Euskaltzaindiaren Nafarroako ordezkartzaren bidez egiten dituzten kontsulta eta eskaerak.

Zalantzarik ez dago, Parlamentuko batzorde berezi hau orain aztertzen ari den gaia ez litzatekeela hizpide izanen orain dela 38 urte, 1980-09-15ean orduko foru parlamentu hartan, aldeko 33 botoekin eta aurkako 29ekin hartutako erabakia gauzatu izan balitz, hots, euskarak Nafarroa osoan ofiziala izan behar zuela zioena. Zalantzarik ere ez, sei urte geroago, 18/1986 Euskararen Foru Legeak mugarik gabeko ofizialtasuna aitortu izan balio Nafarroako hizkuntza propio honi, ez zirela sortu izanen 573/1976 Errege Dekretuak Euskaltzaindiaren Jagon Sailari egokitutako xedeen ondorioz (hots, «hizkuntza-eskubideak zaintzea, euskararen erabilera sustatzea eta hizkuntza denen komunikabide izan dadin lan egitea») Akademiak plazaratu behar izan dituen adierazpen gehienak, arestian ikusi ahal izan dugun bezala, nafarren hizkuntza-eskubideak ukatzearen edota ez errespetatzearen ondorioz sortuak izan baitira.

Aitzina begira

Aipatutakoez aparte, badira egin nahi den aldatetaren alde mintzo diren beste oinarri sendo batzuk. Horien artean Espainiako Konstituzioa, Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna eta Konstituzio Auzitegiaren jurisprudentzia.

- a) Espainiako Konstituzioaren 3. artikulua dio Estatuko hizkuntza mota guztiak kultura-ondare aberatsa diren aldetik, hizkuntza ofizialak izanen direla dagozkien

autonomia-erkidegoetan eta errespetu eta babes berezia izanen dutela. Ezaguna den bezala, ildo horretatik abiatuta, gaztelaniaz gain, beste hizkuntza propioa duten gainerako autonomia-erkidego guztietan ofizialtasuna lurralde osoan ezarri zen, eremukako inolako mugarik gabe.

- b) Eskualdeetako edo Ereku Urriko Hizkuntzen Europako Gutunak 7. artikuluan ezartzen dituen helburu eta oinarriek honela diote: «Hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan [...] ondoko helburuak eta printzipioak izango dira aldean politika, legeria eta jardunaren oinarri»:
- «Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak aitortzea, kultura-aberastasunaren erakusle dira» (a puntua).
 - «Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako bakoitzak hartzen duen geografia-eremua errespetatzea; hala, beraz, administrazio-zatiketak, lehendik hor zeudenak nahiz berriak, ez dira oztopo izango eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hori sustatzeko» (b puntua).
 - «Bitartekoak jartzea eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hitz egiten den eremu batean bizi baina hizkuntza hori hitz egiten ez dutenen esku, nahi izanez gero hizkuntza hori ikas dezaten» (g puntua).
- c) Konstituzio Auzitegiaren etengabeko jurisprudentzia, hizkuntza koofizialen arloan legegintza-erregulazioaren inguruari dagozkionak ezarri dituena. Orobat, nabarmentzekoak dira, besteak beste, ekainaren 28ko 31/2010 epaia eta, ez hain aspaldi, eman zituen uztailaren 4ko 88 eta 89/2017 epaiak, bi hizkuntza koofizial dituzten autonomia-erkidegoetan —Nafarroa ere hala da— eskumen-esparrua ezartzeari dagokionez.

Orain arte aipatutakoen ildotik, argi ondoriozta daiteke, beharrezkoa dela Nafarroako Euskarari buruzko Foru Legea berritzea. Parlamentu honek erabaki beharko du zein neurritan, betiere begi-bistan izanik, Nafarroako Foru Komunitatean euskara bizi harremanetarako eta kultura- eta gizarte-komunikaziorako tresna izateko eskura jarri behar diren aukerak.

Aipatutako legeriaren aitzinean, ez dirudi inork zalantzan jar dezakeenik zenbait printzipio, hala nola euskara gure foru komunitateko kultura-ondareztat jotzea, ondare horren jabe diren nafarren hizkuntza-eskubideak bermatu behar izatea, edo euskara historikoki baztertua eta gutxiagotua izan den heinean, hura erabili eta sustatzeko neurriak hartu behar izatea. Hauek aitortzea eta berauek lortzeko beharrezkoak diren baliabideak ezartzea botere publikoen betebeharra da. Euskaltzaindiari dagokio, ordea, printzipio horiei erabateko sostengua eman eta bete daitezen botere publikoei galdegitea. Hortaz, Euskaltzaindiaren eskumenetik kanpo geratzen dira botere publikoek jarri beharreko baliabideak, markatu beharreko egutegiak, neurrien erritmoak, etab. Dena dela, onuragarri litzateke neurri horiek guztiak interes jakin batzuen edo unean uneko abagune edo aukera politikoen gaineratik jartzea. Hori da, hain zuzen, nafarrak ordezkatzeko gaituzuen parlamentu honetako kide zareten eta botere legegilea osatzen duzuenon eskumena. Zuei dagokizue, bada, Nafarroan 1982az geroztik onartutako legeen ondoriozko egoera aztertzea eta hartu beharreko neurriak erabakitzea eta prozedura egokiak ezartzea.

Dena dela, guztien gaineratik, eta hasieran esan bezala, Euskaltzaindiaren izenean zorionak eman nahi dizkizuegu euskarari buruzko foru lege berri bat egiteko xede duen batzorde berezi hau eratzeko hartutako erabakiagatik.

Parlamentu honi dagokio Nafarroako hizkuntza-politika erabakitzeari eta garatzeari sostengua ematen dion legea ezartzea, eta hori da, hain zuzen ere, ondoriorik izan ez zuen 1980ko irailaren 15eko erabakiarekin egin ahal izan zuena eta, bereziki, 18/1986 Foru Legea onartzearekin egin zuena. Hala ere, legea garatzeko jarraian onartzen diren dekretu, agindu, ebazpen eta arauak erabakigarriak izaten dira, eta jakina da dokumentu horien bitartez legearen benetako muina gutxieneko edukietara murriztu edota saihesten ahal dela.

Horrelakorik gerta ez dadin, premiazkotzat jotzen dugu Parlamentuak onartutako legea oso zehatza izatea, haren garapena ahalik eta hobekien bermatu ahal izateko, betiere, euskararen normalizazioan aurrerapausoak emateko, azken batean, hura aplikatzeko ondotik hartzen ahal diren arauak (foru dekretuek, foru aginduek, ebazpenek eta abarrek) ez dezaten legea bera itxuraldatu.

Gure ustez, parlamentu honen erabakiz onartutako legeak oinarrizko printzipiotzat hartu beharko luke euskara Foru Komunitate osoaren berezko hizkuntza eta ondare kulturala dela eta, hortaz, nafar guztiena. Horregatik, egun indarrean dagoen Euskarari buruzko Foru Legeak ezarritako eremukako banaketa hori iraganeko ikusmolde baten kutsua besterik ez da, gaur den egunean inolako zentzurik ez duen giza harremanen eta hizkuntzaren iritzi estatikoa erakusten duena. Mugikortasuna eta dinamikotasuna dira, ezbairik gabe, bai egungo bizimoduaren, bai hizkuntzaren beraren ezaugarri nabarmenenak; atzera egiterik ez duen errealitatea eta, egunetik egunera, etengabe eta indar handiagoz aurrera egiten segituko duena. Begi-bistakoa da egungo bizimoduan hizkuntza ezin dela, inondik ere, parametro estatikoetara mugatu. Hori dela eta, lege berriak honako printzipio nagusi hauek bermatu beharko lituzke:

- Euskara Nafarroa osoaren eta nafar guztien eta bakoitzaren hizkuntza denez gero, euskararekiko nafar guztiek duten eskubidea, berdintasuna eta askatasuna bermatzea.
- Euskara berreskuratzeko eta garatzeko babes Nafarroa osoan. Horretarako, argi eta garbi ezarri beharko liriateke euskara sustatu eta erabiltzeko baliabideak, euskara jakin eta erabiltzeko neurriak eta, aldi berean, erabat saihestu, hizkuntza dela-eta izan daitezkeen diskriminazioak.
- Euskararen ikaskuntza eta erabilera bermatu behar dira, herritar bakoitzak hautatzeko duen eskubidea errespetatuz. Beste edozein hizkuntza bizi bezalaxe, euskara ere hizkuntza dinamikoa da eta, beraz, bizitzarako komunikazio tresna behar du izan, hala kultura- nola gizarte-komunikazioan.
- Foru Komunitatean gaur den egunean indarrean dagoen eremukako zatiketa linguistikoa alde batera uztea, horietarako guztietarako oztopo eta eragozpen besterik ez baita.
- Argi uztea euskara, hizkuntza ofiziala izateaz gainera, Nafarroako eta beste lurralde batzuetako hizkuntza berezkoa dela, eta, orobat, beste lurralde horiekin euskararen arloko gai komunetan lankidetzaren gokia antolatu behar dela.
- Hizkuntzaren etorkizunerako erabakigarriak diren erabilera-esparruak finkatzea, nafarrek euskara erabiltzeko duten eskubidea bermatzeko. Hartara, esparru horien artean daude administrazio publikoa, justizia administrazioa, dokumentu publikoak, erregistro publikoak, kontsumitzaile eta erabiltzaileei emandako informazioa eta publizitatea eta, orobat, euskararen erabilera esparru sozioekonomikoan ere sustatzea.

- Euskara erabiltzeko printzipioa, kalitatezko euskaran oinarritua eta komunikazio testuinguru bakoitzari egokitua, betiere Euskaltzaindiaren irizpideei jarraikiz, Euskaltzaindia arlo honetan kontsultarako instituzio ofiziala baita eta, aldi berean, berretsiz Akademiak hizkuntza arloan duen aginpidea.

Hau da batzorde berezi honek egindako gonbitari erantzunez, modu orokorrean eta laburki, Euskaltzaindiaren ordezkari gisa atsegin osoz azaldu nahi izan dizueguna. Hartara, berretsi nahi dugu Euskaltzaindiaren prestasun osoa Nafarroako Parlamentuko batzorde berezi honetako lanetan elkarlanean aritzeko eta, horretarako, behin eta berriz baliatu nahi ditugu azken urte hauetan sinatu ditugun hitzarmenak.

Esker mila zuen arretagatik.

Sagrario Aleman eta Andres Iñigo

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

55.b
**COMPARECENCIA DE LA REAL ACADEMIA DE LA
LENGUA VASCA / EUSKALTZAINDIA ANTE LA COMISIÓN
ESPECIAL CREADA POR EL PARLAMENTO DE NAVARRA
PARA LA ELABORACIÓN DE UNA NUEVA LEY FORAL DEL
EUSKERA**

Sede del Parlamento de Navarra, 12 de septiembre de 2018

Señoras y señores parlamentarios:

Queremos, en primer lugar, agradecer en nombre de la Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia, institución a la que representamos en esta comparecencia, la iniciativa de este parlamento para la creación de una comisión especial para la redacción de una nueva ley del euskera, así como por haber invitado a dicha institución a tomar parte en la misma.

A modo de preámbulo

Euskaltzaindia es la Academia de la Lengua Vasca, creada en octubre el año 1918 bajo el patrocinio de la Diputación Foral de Navarra y de las diputaciones forales de Álava, Bizkaia y Gipuzkoa, y constituida en octubre del año 1919. Se halla, por ello, a las puertas del centenario de su creación y, a su vez, del 50 aniversario del acuerdo tomado, en el año 1968, sobre la unificación o estandarización de la lengua, comúnmente conocida como euskera ‘batúa’. Por ello, y como ya es de dominio público, la Academia está a punto de dar comienzo a la celebración de ambos aniversarios mediante un amplio e interesante programa de actividades, que se desarrollará entre el próximo mes de octubre y el mismo mes del año 2019.

Varios años después de creada la Academia, y finalizado el franquismo, mediante el Decreto Real 573/1976, fue reconocida como Real Academia de Lengua Vasca, cuyo ámbito de actuación se extendía a Álava, Bizkaia, Gipuzkoa y Navarra, posteriormente integradas en dos autonomías. En ambas autonomías, y en lo que al euskera se refiere, Euskaltzaindia es la institución consultiva oficial (en la Comunidad Autónoma de Euskadi, a través del artículo 6.4. de la Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco, y en la Comunidad Foral de Navarra, por el artículo 3.3. de la Ley Foral 18/1986, de 15 de diciembre, del Euskera).

En lo que respecta al territorio conocido comúnmente como Iparralde, Euskaltzaindia será también la institución consultiva oficial en materia de euskera, según el convenio que firmará mañana, día 13 de septiembre, Euskaltzaindia con la *Communauté d’agglomération du Pays basque*, organismo competente en materia de política lingüística en el citado territorio.

Los cometidos que el anteriormente citado Decreto Real 573/1976, encomienda a Euskaltzaindia se subdividen en dos secciones: 1) Sección de Investigación (*Iker Saila*) y Sección Tutelar (*Jagon Saila*).

- El cometido de la Sección de Investigación es el estudio, el análisis y la elaboración de las normativas lingüísticas, que se vienen realizando a través de las comisiones de lexicografía, gramática, dialectología, onomástica, literatura... y de los proyectos y grupos de trabajo, a fin de facilitar a los usuarios, mediante normas y directrices, la utilización correcta de la lengua. [Apartados a), b), c), d) y j) del artículo 1].
- A la Sección Tutelar se le encomienda expresamente «promover el uso de la lengua, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua, a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles» [Apartados e), f), y g) del artículo 1].

Actuación de Euskaltzaindia en la Comunidad Foral de Navarra

Euskaltzaindia ha tenido un cuidado exquisito en el cumplimiento de los objetivos que como Academia responsable del euskera se le asignaron desde su fundación y especialmente a partir del Real Decreto de 1976. Por una parte, en garantizar la calidad de la lengua a través de la investigación y el estudio de ella, y de la elaboración de la normativa lingüística y, por otra, en tutelar el estatus del euskera, cumpliendo con los cometidos específicos encomendados a su Sección Tutelar (que recordemos son «promover el uso de la lengua, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles»). En lo que concierne a la Comunidad Foral de Navarra, puede decirse que no ha ocultado su preocupación y que, en consecuencia, ha tratado de actuar con la máxima responsabilidad, tal como queda reflejado en los diversos manifiestos hechos públicos. Al respecto, de los 54 manifiestos realizados desde el año 1979, 21 corresponden a la Comunidad Foral.

De ellos, 4 fueron realizados como consecuencia de leyes o acuerdos tomados en este parlamento. Son los siguientes:

- En 1979. A la vista de que a través de la Junta Superior de Educación no se quiso gestionar el decreto de bilingüismo, tan deseado por los navarros, y de que como consecuencia de ello, la Comunidad Foral de Navarra quedaba indefensa, al margen de dicho decreto, Euskaltzaindia solicitó, tanto al Parlamento como a la Diputación Foral, que manifestaran de forma inmediata su postura ante el tema y tomaran las medidas pertinentes en defensa de la lengua de los navarros.
- En 1982. A la vista de que el artículo 9 de la Ley de Amejoramiento del Fuero daba un trato discriminatorio al euskera en Navarra pues, al contrario que en otras autonomías, se dividía el ámbito territorial de esta lengua propia, lo cual suponía la negación del euskera como patrimonio de toda la Comunidad Foral y de todos y de cada uno de los navarros y navarras.
- En 1985. Ante el anteproyecto de la Ley Foral del Vascuence. A la vista de que Navarra quedaba dividida en tres zonas lingüísticas, de modo arbitrario y sin relación alguna con los usos de la legislación comparada en materia de política lingüística con las demás comunidades autónomas, aplicando un criterio restrictivo superior al contemplado en el artículo 3 de la Constitución española y en el artículo 9 de la Ley de Amejoramiento del Fuero, imponiendo el criterio geográfico por encima del de los derechos lingüísticos personales.

- En 1994. Ante el Parlamento de Navarra, manifestándole que, con motivo de la posible modificación de la Ley Foral del Vascuence, actuara con miras estrechas de cara a ampliar la presencia de la lengua vasca en la enseñanza, en los servicios administrativos y en los medios de comunicación, como consecuencia de los avatares de la política partidista. Al mismo tiempo le recordaba que el euskera, en cuanto patrimonio cultural de todos los navarros, debería estar por encima de credos e ideologías y totalmente al margen de los avatares políticos.

Los otros 17 manifiestos no tienen relación directa con este Parlamento, pero cabe indicar que son consecuencia de posteriores acuerdos tomados sobre la base de la Ley Foral 18/1986 y de las situaciones que los mismos han creado:

- a) De ellos, unos diez manifiestos obedecen a acuerdos tomados por el Gobierno de Navarra, por la aplicación de la mencionada ley con criterios ciertamente restrictivos. Por exponerlos de modo resumido, los clasificamos en estos tres grupos:
 - En el año 2000. Al presidente del Gobierno de Navarra, solicitándole que la nueva Dirección General de Política Lingüística, en cumplimiento de la legislación, tanto en el texto como en su espíritu, fuera garante de los derechos lingüísticos de todos los navarros. Y en la misma línea, los escritos enviados en los años 2001 y 2003, por considerar que los decretos forales 372/2000 y 29/2003, promovidos desde la citada dirección general, volvían a implantar normas aún más restrictivas que la Ley Foral 18/1986.
 - En los años 1991, 1997, 1998, 2006 y 2011. Se presentaron ante el Gobierno de Navarra sendos escritos con motivo de las convocatorias y resoluciones de distribución de licencias de radio FM, recordando que en las mismas no se cumplía el artículo 27 de la Ley Foral del Euskera, que dice que «se promoverá la progresiva presencia del vascuence en los medios de comunicación», para lo cual «elaborará planes de apoyo». En todas las adjudicaciones fueron excluidas las radios en euskera. A los mencionados escritos hay que añadir otro, del año 2009, referente a la falta total de apoyo del Gobierno de Navarra para solucionar los supuestos problemas técnicos de la localización de la antena, que puso en gran riesgo la emisión de la única radio en euskera en el área metropolitana de Pamplona, que venía funcionando durante 20 años.
 - En el año 2012. Al Gobierno de Navarra por haber reducido en los presupuestos generales de Navarra para 2012, la asignación a Euskaltzaindia en un 41,3 %.
- b) Otros seis manifiestos tuvieron como destino otras instituciones, entre ellas el Gobierno de España, como consecuencia de diversos acuerdos adoptados. A saber:
 - En el año 1986. Ante la Junta Electoral Central por haber postergado la lengua vasca en las papeletas de voto de las elecciones generales, privando, en consecuencia, del derecho lingüístico que asiste a todos los navarros.
 - En el año 1995. Ante el Consejo General del Poder Judicial, con motivo de la sentencia de la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de Navarra de 19/09/1994, en la que, entre otras cosas, se afirmaba que en Pamplona no existía «ningún vascoparlante de origen en la ciudad».
 - En el año 1997. Como consecuencia de la sentencia de la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de Navarra, la cual se oponía a que se estableciera la necesidad del conocimiento del euskera para determinados

puestos de trabajo en el ámbito de la enseñanza y de la administración en una convocatoria del Ayuntamiento de Barañáin.

- En el año 2001. El dirigido al rectorado de la Universidad Pública de Navarra, solicitando la presencia progresiva del euskera en los planes de estudio.
 - Los dirigidos al Gobierno de España. Uno, el año 2010, solicitando la tramitación en el Parlamento de España de la iniciativa legislativa popular “Televisión sin Fronteras”. Otro, el año 2016, solicitando que se dejara sin efecto una orden del Ministerio de Industria, por la cual se imposibilitaba la captación de emisiones de Euskal Telebista en Navarra, lo cual suponía la negación de los derechos lingüísticos de muchos navarros, es decir, los derechos de todos aquellos que deseaban captar la televisión en una de las dos lenguas propias y oficiales de Navarra.
- c) Cabe mencionar, finalmente, el manifiesto de la Academia, con motivo de la campaña de matriculación del curso 2014-2015. En él se animaba a los padres y a las madres a que plantearan la educación de sus hijos, abierta al mundo entero, a partir de la escolarización en la lengua y cultura propias de Navarra, es decir, partiendo de la enseñanza en el modelo D.

Es preciso señalar que en todos sus manifiestos Euskaltzaindia, de manera clara y expresa, ha dejado constancia de:

- Que su labor se limita al cuidado y defensa de la lengua vasca, como patrimonio cultural que es de toda Navarra y de todos y cada uno de los navarros y navarras.
- Que para el cumplimiento de los objetivos que se le han encomendado, siempre ha colaborado con las instituciones navarras, con el gobierno de turno correspondiente, bajo la premisa de una total independencia de adscripción política e ideológica y al margen de todo tipo de oportunidad política, en cuya consideración no entra, puesto que es un campo que no le compete a la Academia.
- Que, en su opinión, el euskera debe estar por encima de todo interés político, por lo que siempre ha pedido a las fuerzas políticas la necesidad de mantener al euskera al margen de los avatares de la política partidista y por encima de credos e ideologías.
- Que la Academia ha reiterado, una y otra vez, su disposición para colaborar y que esa ha sido y es su actitud, pues, en definitiva, la finalidad no es otra que la defensa de la cultura y de la lengua vasca, a fin de que esta sea un elemento de unión y cohesión de la sociedad navarra.

Prueba de esa colaboración son, entre otros, los convenios conjuntos que desde el año 1989 ha venido firmando con las administraciones públicas de su ámbito de acción, a saber, con el Gobierno de Navarra, con el Gobierno de Vasco y con las diputaciones forales de Álava, Bizkaia y Gipuzkoa, y desde el año 2002 hasta la actualidad el convenio bilateral con el Gobierno de Navarra, a través de su Dirección General de Política Lingüística, actualmente Instituto Navarro del Euskera / Euskarabidea. Otros dos testimonios reseñables de la citada colaboración son el convenio que desde el año 1997 viene firmando con el Ayuntamiento de Pamplona y el que se firmó con este parlamento foral por primera vez el 21 de enero de 2015, renovado el pasado día 14 de marzo de 2018.

Por lo que respecta a las administraciones públicas de Navarra, en aplicación de los mencionados convenios se plasma, en gran parte, el contenido del artículo 3.3. de la Ley Foral del Euskera, que dice así «La institución consultiva oficial a los efectos del

establecimiento de las normas lingüísticas será la Real Academia de la Lengua Vasca, a la que los poderes públicos solicitarán cuantos informes o dictámenes consideren necesarios». Dicha referencia abarca de lleno, tanto lo que respecta a la normativa lingüística, como al importante campo de la calidad de la lengua. Debe, por otra parte, tenerse en cuenta que, además del gobierno, otras muchas instituciones de la Comunidad Foral, tales como ayuntamientos, concejos, mancomunidades, servicios de euskera, etc., así como los ciudadanos a título personal, vienen realizando consultas o solicitando informes a Euskaltzaindia, a través de su delegación en Navarra.

No cabe duda, de que el tema de estudio de esta comisión especial del Parlamento no habría sido en la actualidad objeto del mismo, si se hubiera aplicado el acuerdo tomado en aquel parlamento foral, hace 38 años, el 15-09-1980, que, con 33 votos a favor y 29 en contra, aprobó la oficialidad del euskera en toda la Comunidad Foral. Tampoco cabe duda de que, seis años después, si la Ley Foral 18/1986, del Euskera, hubiera incluido la oficialidad de la lengua vasca, propia de Navarra, en toda su extensión territorial, sin marcar límites, no se hubieran producido muchos de los manifiestos, anteriormente citados, que Euskaltzaindia ha emitido, en cumplimiento de los cometidos que le encomendó el Real Decreto 573/1976 (es decir, los cometidos de «promover el uso de la lengua, velar por los derechos lingüísticos y trabajar en la capacitación de la lengua a fin de que esta pueda ser medio de expresión de la comunidad a todos los niveles»), en cuanto que son consecuencia de la negación o del no respeto de los derechos lingüísticos de sus ciudadanos.

Ante el nuevo planteamiento

Aparte de las razones ya aducidas, hay otros argumentos sólidos que refuerzan el planteamiento para el cambio de la ley. Son los basados en la Constitución española, en la Carta Europea de Lenguas Regionales o Minoritarias y en la jurisprudencia del Tribunal Constitucional.

- a) La Constitución española en su artículo 3 destaca la riqueza de las distintas modalidades lingüísticas estatales, en cuanto patrimonio cultural, y dice que serán lenguas oficiales en sus respectivas comunidades autónomas, además de objeto de especial respeto y protección. Como es sabido, en el resto de las comunidades autónomas que, además del castellano, tienen otra lengua propia, esta última tiene el reconocimiento de lengua oficial en todo su ámbito territorial, sin división en zonas lingüísticas.
- b) La Carta Europea de Lenguas Regionales o Minoritarias en su artículo 7 establece los objetivos y principios, especificando que «en los territorios donde se hablen dichas lenguas [...] basarán su política, su legislación y su práctica en los objetivos y principios siguientes»:
 - «En el reconocimiento de las lenguas regionales o minoritarias como expresión de la riqueza cultural» (punto a).
 - «En el respeto del área geográfica de cada lengua regional o minoritaria, actuando de tal suerte que las divisiones administrativas ya existentes o nuevas no sean un obstáculo para el fomento de dicha lengua regional o minoritaria» (punto b).
 - «En la provisión de medios que permitan aprender una lengua regional o minoritaria a los no hablantes que residan en el área en que se emplea dicha lengua, si así lo desean» (punto g).
- c) La constante jurisprudencia del Tribunal Constitucional, que ha establecido los contornos de una regulación legislativa en materia de lenguas cooficiales,

destacando, entre otras, la sentencia 31/2010, de 28 de junio, y más recientemente las sentencias 88 y 89/2017 de 4 de julio, a la hora de establecer un marco competencial para las comunidades autónomas que, como Navarra, disponen de dos lenguas cooficiales.

Por todo lo anteriormente expuesto, se puede concluir claramente la necesidad de realizar una nueva ley del euskera de Navarra, en la medida en que estime necesaria este parlamento, teniendo siempre en cuenta las opciones para que la lengua vasca sea vehículo de vida y comunicación cultural y social de nuestra comunidad foral.

A la luz de la citada legislación, no parecen cuestiones a poner en duda los principios que se refieren a la consideración del euskera como patrimonio cultural de nuestra comunidad foral, a la garantía de los derechos lingüísticos de los sujetos de dicho patrimonio que son los ciudadanos navarros y a las medidas de uso y fomento que deben aplicársele en cuanto que se trata de una lengua históricamente relegada y minorizada. Dicho reconocimiento y el establecimiento de los medios para alcanzarlos es deber de los poderes políticos. A Euskaltzaindia le corresponde, en todo caso, apoyarlos plenamente y exigir a los poderes públicos su cumplimiento. Lo que escapa a la competencia de la Real Academia de la Lengua Vasca son los medios, el orden de actuación, los ritmos a imprimir, etc., que corresponden a los poderes políticos y que sería deseable estuvieran al margen de intereses concretos, coyunturas u oportunidades políticas de cada época o momento. Esa es la competencia propia de ustedes, los miembros de esta cámara que nos representan a los navarros y navarras y constituyen su poder legislativo, el cual deberá decidir el procedimiento a seguir en esa necesaria revisión de la política lingüística en Navarra desde el año 1982.

En cualquier caso, y ante todo, reiteramos en nombre de Euskaltzaindia la felicitación a esta cámara por el acuerdo adoptado de constituir una comisión especial para plantear una nueva ley del euskera.

Corresponde a este parlamento establecer el marco legal para la consiguiente aplicación y desarrollo de la política lingüística, y eso fue precisamente lo que hizo, tanto con el acuerdo de 15-09-1980 —que no fue llevado a cabo—, como, especialmente, con el de la Ley Foral 18/1986. Sin embargo, la práctica posterior, es decir, la que corresponde al desarrollo de la ley a través de decretos, órdenes, resoluciones y disposiciones es decisiva para la aplicación real de la ley, y es sabido que, a través de dicha práctica, se puede rebajar a mínimos el contenido de la ley e, incluso, desviarlo.

Para evitar dicha práctica, consideramos primordial que el texto legal que salga de esta cámara sea claro y conciso, de modo que garantice lo mejor posible su desarrollo, siempre con el objetivo de ir avanzando en la normalización del euskera, evitando la posibilidad de que normativas posteriores, como son los decretos, órdenes, resoluciones y demás disposiciones, desvirtúen y alteren el contenido de la propia ley.

En nuestra opinión, la ley a aprobar por este parlamento debería basarse en el principio de que el euskera es lengua propia y patrimonio cultural de la Comunidad Foral como tal y, por consiguiente, de todos los navarros. Por ello, la zonificación territorial implantada por la ley del euskera en vigor es reflejo de una concepción absolutamente anclada en el pasado, basada en una visión estática de la vida, de la relación social y de la lengua, en contraposición con la vida actual, caracterizada por la movilidad y la dinámica, aspectos que caracterizan al propio hecho lingüístico. Se trata, en definitiva, de una realidad impuesta ya, sin ningún viso de retroceso, sino todo lo contrario. Evidentemente, en los tiempos actuales resulta impensable reducir la lengua a parámetros estáticos. En consecuencia, la nueva ley debería ser garante de los principios básicos siguientes:

- Garantizar el derecho, la igualdad y la libertad de todos y cada uno de los navarros y navarras, dado que el euskera es lengua de toda Navarra y de todos sus ciudadanos.
- La protección para su recuperación y desarrollo en toda Navarra, estableciendo claramente las medidas para el fomento y el uso y, en definitiva, para el ejercicio del derecho ciudadano a conocer y usar el euskera, a la vez que para impedir la discriminación por razones de lengua.
- La garantía para el aprendizaje y uso del euskera, respetando el derecho que para su elección tienen todos y cada uno de los ciudadanos, de modo que, como toda lengua viva y, por lo tanto, dinámica, pueda ser usada y convertida en vehículo de vida y comunicación, tanto a nivel cultural como social.
- La eliminación, en consecuencia, de la división lingüística territorial, implantada por la ley actualmente en vigor, dado que no solamente colisiona con los principios mencionados sino que, además, impide su aplicación.
- La constatación de que el euskera es una lengua, además de oficial, propia de Navarra y de otros territorios, con los cuales cabe instrumentar una colaboración adecuada en los temas comunes en materia de euskera.
- La fijación de una serie de ámbitos de uso decisivos para el futuro de la lengua, a los efectos de garantizar el derecho de los navarros a utilizar el euskera, entre los que se encuentran la administración pública, la administración de justicia, los documentos públicos, los registros públicos, la información a consumidores y usuarios y la publicidad, junto con la promoción de la utilización del euskera en el ámbito socioeconómico.
- El principio de utilización del euskera, basado en un euskera de calidad, adecuado a cada contexto comunicativo, y siguiendo las directrices de Euskaltzaindia-Real Academia de la Lengua vasca, institución consultiva oficial en esta materia, reafirmando a la vez la autoridad lingüística de la Academia.

Es lo que, de una forma general y abreviada, hemos tenido a bien informarles con sumo agrado, en calidad de representantes de Euskaltzaindia, en respuesta a la invitación cursada desde esta comisión especial e insistiendo, desde nuestra perspectiva en la total disponibilidad de Euskaltzaindia-Real Academia de la Lengua Vasca a colaborar con los trabajos de la comisión especial de este parlamento, tal y como venimos haciendo de forma repetida, a través de los correspondientes acuerdos, estos últimos años.

Muchas gracias por su interés y atención.

Sagrario Aleman y Andres Iñigo

(La Biblioteca y Archivo Azkue de Euskaltzaindia)

EUSKARA BATUAREN ADIERAZPENA**Arantzazutik mundu zabalera**

Euskaltzaindiaren sorreratik ehun urte eta Arantzazuko Biltzarretik berrogeita hamar igaro direnean, Euskaltzaindiak honako adierazpen hau aurkeztu nahi dio euskal gizarteari, euskara batuaren inguruan eragile publiko zein pribatuek berresteko eta azpimarratzeko euskara batuaren garrantzia eta, horrekin batera, orain arteko ibilbidea eta etorkizuneko erronkak.

Hartara,

1. Euskaltzaindiak berresten ditu bere sorrera bultzatu zuten printzipioak eta, aldi berean, euskara batuaren jatorrian daudenak. Euskaltzaindi sortu berri hura lehen ordutik hasi zen batasunaz arduratzen. Aurretik, idazleek ere euskaldunen arteko euskara bateratuaren beharra sumatua zuten eta nor bere neurrian eta moldean erantzuna ematen saiatua zen.

Euskaltzaindiaren sortarauetan ageri da jada euskararen batasuna “euskaldun guziak idatz-irakurketan erabiltzekoa”. Ondoko ibilbidean zehar, auziaren inguruan egin diren saiakera, inkesta, proposamen, txosten edo ikerketak, eta antolatu diren biltzarrak, ez dira alferrikakoak izan, nahiz eta 1968ra arte ez zuten gailurra jo, alegia, Arantzazun euskara batasunaren bidean jarri eta handik hamar urtera Bergaran berretsi arte.

2. Euskaltzaindia partaide izan da mendearen 50eko eta 60ko hamarkadetan euskalaritzan eta euskalgintzan nagusitzen ari ziren hizkuntza planteamendu berrietan. Belaunaldi berriek euskararen biziberritzea eta batasuna ezinbestekotzat joak zeuzkaten batasunaren bidez euskara gizarte berrira egokitzeko, irakaskuntzan, hedabideetan, kulturgintzan, eta, geroago, administrazioan. Arantzazun, Bilbon, Eibarren, Baionan, Ermuan eta beste leku askotan elkarrekin lanean aritzeko eskaintzak eta proposamenak egin ziren, eta haiek baliatzen jakin zuen Euskaltzaindiak Arantzazun, eta, ondoren, euskalgintzarekin eskuz esku egin zuen bidea eta halaxe eraman gidaritzan, etenik eta pitzadurarik gabe.

3. Euskaltzaindiak aho betean aitortzen du prozesu honetan parte hartu duten hainbaten lana, norbanako, talde edo erakunde izan, horiek ahalbidetu baitute, beren ekarpenekin, euskara batua moldatzea, aniztasunaren eta adostasunaren ikuspegitik.

Aitortu ez ezik, omenaldia ere egin nahi die bidegile horiei Euskaltzaindiak, eta baieztatzen du euskara batuak, euskaldun bakoitzaren errealitate linguistiko eta kultural berezietatik abiatuta, zin-zinezko elkargune emankorra ekarri duela, euskaraz, jatorriz zein ikasbidez, ari diren guztientzat.

Harro dago Euskaltzaindia horretaz, begien bistakoa baita Euskal Herriak eta herritarrek izan dutela ibilbide ausart eta oparo horretan protagonismorik erabatekoena.

4. Euskaltzaindiak omendu nahi ditu euskara batuaren gune hori hainbeste ilusio, lan eta nekeri esker osatu eta osotu duten guztiak. Hortxe dira, besteak beste, beraien

buru euskalduna euskara batuaren bidez alfabetatu dutenak edota euskararen mundura ikasiaren bidez etorri diren hiztun berriak, abiaburu euskara batua duten euskaldunak, euskararen demografia berrian gero eta ugariago direnak, bestalde. Batzuek eta besteek euskara batua lanabes aproposa dute beren eguneroko zereginetan. Izan ere, euskara batua, lurraldean lurraldeko izateaz gainera, gizartearena ere bada, leku eta funtzio askotarikoa, hiztunen aho-mihietan eta idatzietan bizirik dagoena.

5. Euskaltzaindiak dei egiten die belaunaldi berriei euskara batua, arrotza barik, bere-berea izan dezaten eta beraien adierazpideetan erabil dezaten, belaunaldi bakoitzak duen eite eta tankera propioarekin. Guztion artean bultzatu behar dugu euskara batua, gure arteko zubia izan dadin, norik berea duen euskaratik abiatuta, baina euskaldun guztion arteko estekadurak erabat bermaturik.

6. Euskaltzaindia kezkatu dago azkenaldian hizkuntza estandarri buruz nabarmendu den zenbait iritzi eta jokamolderekin.

Euskaltzaindiak uste du euskaldun oso izateko modua ekarri digula euskara batuak: euskaldunon barne-lotura, hiztun guztiok errazago elkar ulertu ahal izateko zubi-tresna, euskaldun berrien eta zaharren arteko elkargune zabala, eta, azkenik baina ez azken, euskararen beraren izena eta omena. Begirunea zor zaio horri.

7. Euskaltzaindiak engaiamendua adierazten dio gizarteari, ez goitik beherako ezarpenaren aldetik, ezpada pedagogiaren eta konpromisoaren aldetik, ideologia politikoetatik at. Koordinazio lanaren bidez gauzatuko du euskara batuaren sustapena eta bultzada.

Koordinazio horretan ari dira Euskaltzaindia, euskalgintza, gizarte eragileak, botere publikoak eta gainerako erakundeak, eta eginkizun horretan aintzat hartu behar dira euskara batuaren inguruko orain arteko erabakiak, euskara estandar baten nondik norakoak. Izatez, aurrerantzean ere eman beharko dira pausoak euskara batuaren alorrean euskalgintzarekin batera, hizkuntza zerbait bizia baita, etengabe aldatzen ari dena, gizarteak izan ditzakeen premiei egokitzeko asmotan. Hitz batez esateko, Euskaltzaindiak zerbitzua eman behar dio gizarteari, eta euskaldunengandik jasotzen duena euskaldunei itzuli, beraien onura eta erabilerarako.

8. Euskara batuaren erabilera sozialari laguntza eman behar zaio, eta begien bistakoa da erabilera horri bidea erraztu behar zaiola, gaur egun gero eta zabalagoa baita euskara batuaren presentzia Euskal Herriko herrialde guztietan. Horretan ere, artez uztartu behar dira Euskaltzaindiaren betiko zereginak, alegia, euskara batuari buruzko formulazio linguistikoa eta sustatze lana, Akademiaren sortzaileek jarri zituzten Iker eta Jagon sailetan, hurrenez hurren. Historian zehar horren adibideak ugari dira Euskaltzaindiaren eginetan, eta garai hauetan ere hizkuntza politikaren eragile publiko zein pribatuekin ondu beharrekoak, eta horiekin batera jokatu behar du Euskaltzaindiak euskara batuaren aldeko hizkuntza politika sendoa egiten.

9. Zeregin horietan Euskaltzaindia bere jarduna eraberritzen ari da, gizarte moderno baten beharrei aurre egin ahal izateko, gizarte horrek euskararen berean bilatzen baitu, hizkuntza propioa duen aldetik, nortasun eta komunikazio tresna eragingarria eta egungo bizimoduari egokitua, hartarako baliagarria dena. Zeregin horietan badira berebiziko arloak euskara batuaren hedapenerako, hala nola irakaskuntza eta herri-administrazioa, euskara ofiziala izatearekin batera. Horiek guztiak ekarri diote euskarari egoera berria eta horien bitartez egin du bidea euskarak digitalizazio mundura, ezinbestekoa da-eta ingurune digitala Euskaltzaindiaren zereginetan, euskararen estandarizazioa eta erabilera soziala xede eta helmuga baititu euskararen Akademiak.

10. Ehun urte joanak dira Euskaltzaindi sortu berriak, euskararen bateratze-saioari ekin zionetik. Berrogeita hamar urte, berriz, Arantzazuko Biltzarra egin zenetik.

Euskara batuak, euskaldunen eginahalak tartean direla, eremu berriak irabazi ditu euskararentzat eta euskal kulturarentzat. Hala ere, oraindik badira irabazi beharrekoak.

Zeregin horretarako tresna paregabea dela erakutsi du euskara batuak, eta bere aitzinamenduan jarraitu behar dugu guztiok. Hurrengo berrogeita hamar urteetan ere bada motiborik, euskara batua indartzen saiatzeko: lanabes baliagarria da berau, aldian-aldian behar izan ditzakeen egokitzapenez hiztunen arteko hainbat jarduera errazteko eta bermatzeko: batez ere idatzizko jardunean eta mintzaera jaso-formalean erreferente argi eta noranahikoa eskuratzeko.

Hurrengo belaunaldien eskuetan jarri behar dugu ondare hori: etxetik eta lagunartetik euskaldun direnei beren hizkuntza-gaitasuna osatzeko eta aberasteko bidea emango diegu horrela, eta etxetik ez dakitenei euskaldun askoren esparrura erakartzeko aukera eskainiko. Belaunaldi berri horiei dagokie, eskuratu dieguna osatu, hobetu eta hurrengoari transmititzea. Horixe da bidea euskarari desio diogun etorkizuna bermatzeko. Zalantzarik gabe, bermatze horretan guztiok behar dugu partaide izan eta lehen-lehenik Euskaltzaindiak.

ALFABETATZE EUSKALDUNTZE KOORDINAKUNDEA AEK

IKA EUSKALTEGIAK

.EUS FUNDAZIOA

SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA

EUSKAL IDAZLEEN ELKARTEA

EUSKAL ITZULTZAILE, ZUZENTZAILE ETA INTERPRETEEN ELKARTEA

EUSKAL EDITOREEN ELKARTEA

EUSKAL KULTUR ERAKUNDEA

ELKAR FUNDAZIOA

GEREDIAGA ELKARTEA

EUSKARAREN GIZARTE ERAKUNDEEN KONTSEILUA

EMUN

ELHUYAR

UZEI

EUSKO IKASKUNTZA

LABAYRU FUNDAZIOA

EUSKALTZALEEN TOPAGUNEA

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA

EUSKAL HERRIKO IKASTOLEN ELKARTEA

EUSKAL HERRIKO IKASLEEN GURASOEN ELKARTEA — EHIGE

KRISTAU ESKOLA

BERRIA TALDEA

TOKI KOMUNIKABIDEEN BATERAGUNEA — TOKIKOM

MONDRAGON UNIBERTSITATEA

DEUSTUKO UNIBERTSITATEA

EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEA

EUSKAL IRRATI TELEBISTA

JAKIN FUNDAZIOA

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA

BIZKAIKO FORU ALDUNDIA

ARABAKO FORU ALDUNDIA

NAFARROAKO PARLAMENTUA

NAFARROAKO GOBERNUA

EUSKO JAURLARITZA

EUSKO LEGEBILTZARRA

EUSKALTZAINDIA

Arantzazun, 2018ko urriaren 6an.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

57. a
EUSKALTZAINDIAREN ZUZENDARITZAREN
ADIERAZPENA, NAFARROAKO HERRITARREN
HIZKUNTZA ESKUBIDEEN BERMEAZ

Orain dela ehun urte, besteren artean, Nafarroako Foru Diputazioaren babespean sortu eta 1976az geroztik errege dekretu bidez onartu zen Euskararen Akademia honi esleitu zitzaizkion, berezko xedeen artean, hizkuntza eskubideak zaintzea eta euskararen erabilera sustatzea.

Horrela, Nafarroako administrazio publikoetan, beren erakunde publikoetan eta menpeko dituzten zuzenbide publikoko entitateetan, euskararen erabilera arautzen duen azaroaren 15eko 103/2017 Foru Dekretuari egindako helegitea ebatziz, Nafarroako Justizia Auzitegi Nagusiko Administrazioarekiko Auzien Salak emandako 216/2019 epaia dela eta, Euskaltzaindiaren Zuzendaritzak haxe aditzera eman nahi du:

1. Euskara Nafarroako berezko ondarea da eta, hortaz, nafar guztiei eta bakoitzari dagozkie euskarari buruzko hizkuntza eskubideak.
2. Aipatutako epai horrek, alde batetik, ez du aintzat hartzen bertako hizkuntza den euskara balioestea Nafarroako eremu guztietako administrazioetako lanpostuetan. Eta, beste aldetik, ez du ahalbidetzen, normaltasunez, Foru Komunitateko ondare kulturala den euskara, gaztelaniarekin batera, agerraraztea ere idazki, inprimaki, errotulu, zigilu, xafla eta abarretan. Epaia hizkuntza eskubideak herritarrenak direla argi aitortu arren, epai horren erabakiekin nafar guztien hizkuntza eskubideak bermatu eta babestu beharrean, murriztu eta mugatu egiten ditu, eta atzerapauso nabaria ezartzen nafarrei aitortutako hizkuntza eskubideak gauzatzean.
3. Orobat, Euskaltzaindiak eskatzen dio Nafarroako Gobernuari euskarari dagozkion lege eta arau guztietan berma ditzala hiztun komunitate osoaren eta nafar bakoitzaren hizkuntza eskubideak eta, euskara gaietarako erakunde aholku emaile ofiziala den Akademia honetako Zuzendaritzak, adierazpen honen bidez, egiteko horietan lankidetzaz hertsia eskaintzen dio Nafarroako Gobernuari.

Iruñean, 2019ko urriaren 30ean.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)

57. b
**DECLARACIÓN DE LA JUNTA DE GOBIERNO DE LA REAL
ACADEMIA DE LA LENGUA VASCA-EUSKALTZAINDIA,
ACERCA DE LA GARANTÍA DE LOS DERECHOS
LINGÜÍSTICOS DE LA CIUDADANÍA NAVARRA**

Euskaltzaindia, creada hace cien años bajo el patrocinio, entre otros, de la Diputación Foral de Navarra y reconocida a partir del año 1976 por real decreto como Real Academia de la Lengua Vasca tiene asignados, entre sus cometidos propios, velar por los derechos lingüísticos y fomentar el uso del euskera.

En referencia a la Sentencia 216/2019 de la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de Navarra, como consecuencia del recurso interpuesto al Decreto Foral 103/2017, de 15 de noviembre, por el que se regula el uso del euskera en las Administraciones públicas de Navarra, sus organismos públicos y entidades de derecho público dependientes, la Junta de Gobierno de Euskaltzaindia desea dar a conocer lo siguiente:

1. El euskera es patrimonio propio de Navarra y, por consiguiente, todos y cada uno de los navarros y navarras tienen los derechos lingüísticos referentes a dicha lengua.
2. La mencionada sentencia, por una parte, no toma en consideración la valoración del euskera, lengua propia de la Comunidad Foral, para los puestos de trabajo de las administraciones en todo su ámbito territorial. Por otra parte, no facilita que el euskera, en cuanto patrimonio cultural de la Comunidad Foral se visibilice con normalidad, juntamente con el castellano, en escritos, impresos, rótulos, sellos, carteles, etc. Aunque dicha sentencia reconoce con claridad que es la ciudadanía la que tiene los derechos lingüísticos, incluye decisiones que en lugar de garantizar y proteger los derechos lingüísticos de todos los navarros y navarras, los reducen y limitan, y ello trae consigo un retroceso evidente en el ejercicio de esos reconocidos derechos lingüísticos para los navarros y las navarras.
3. Por ello, Euskaltzaindia solicita al Gobierno de Navarra que, en lo referente a leyes y normas del euskera, garantice los derechos lingüísticos correspondientes tanto al conjunto de hablantes de toda la comunidad como a cada uno de ellos en particular. Al propio tiempo, la Junta de Gobierno de esta Academia, institución asesora oficial en materia de lengua vasca, a través de la presente declaración, ofrece al Gobierno de Navarra su estrecha colaboración en dichos cometidos.

Pamplona, 30 de octubre de 2019.

(Euskaltzaindiaren Azkue Biblioteka eta Artxiboa)